

Sevgili Eşim Gülcan'a...

UKDE

UKDE KİTAPLIĞI: 78
MARAŞ KÜLTÜRÜ EDEBİYAT SERİSİ: 14

Editör

Yaşar ALPARSLAN
Serdar YAKAR

•

Görsel Yönetmen

Alaaddin ORÇAN

•

Baskı / Cilt

FA AJANS
Tel: 0.344. 235 02 74

•

Kapak Tasarım

Halil İbrahim TOKLU

•

Kapak Resmi

Kahramanmaraş Orkidesi

•

ISBN

978-605-5602-06-2

•

Baskı Tarihi

Ocak 2010

•

Yazışma Adresi

Vefa Kitap Kirtasiye
İsmetpaşa Mah. Borsa Cad.
Buket Sitesi Altı No 17/C
Tel: 0.344.225 13 00
mahmutseyithan@hotmail.com
KAHRAMANMARAŞ

DİVAN-I HÂFİZ-I MAR'AŞÎ
İNCELEME-TENKİTLİ METİN

Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI

Kahramanmaraş
2010

LÜTFİ ALICI

1963'te Kahramanmaraş'ın Göksun İlçesi'ne bağlı Değirmendere Kasabası'nda doğdu. İlköğrenimini adı geçen kasaba ve ilçede, orta öğrenimini ise Kahramanmaraş'ta tamamladı.

1982 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1986 bahar döneminde mezun oldu. Aynı yıl yapılan öğretmenlik imtihanı sonucu Kayseri Fen Lisesi'ne Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandı.

1990 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde başladığı yüksek lisans öğrenimini *Hâletî Dîvânı, İnceleme-Kasâid* adlı çalışmasıyla 1992 yılında tamamladı.

1994'te KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı. Aynı yıl İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora öğrenimine başladı. *Dîvân-ı Nâşid, İnceleme-Tenkitli Metin* adlı tezle 1998'de doktora öğrenimini tamamladı.

1999-2003 yılları arasında KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Dekan Yardımcısı olarak görev yaptı. Çeşitli sempozyum, panel, tv ve radyo programlarına katıldı.

Makaleleri; Dergâh, Somuncu Baba, Akademik Çerçeve, Akademik Bakış, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Akademik Araştırmalar, İlmî Araştırmalar, Türk Kültürü İncelemeleri ve Divan Edebiyatı Araştırmaları dergilerinde yayınlandı.

Yayınlanan Kitapları: *Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî* (müşterek, 1997), *İhramcîzâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri* (2001), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş* (müşterek 2007) ve *Türk Edebiyatında Maraşlılar* (müşterek).

Ayrıca "Mustafa Kâ'il *Nâme-i Aşk* (İnceleme-Metnin Çeviri Yazısı-İndeks)" ve "Ârif Süleyman *Hilye-i Nebî* (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)" adlı basıma hazır iki kitap çalışması bulunmaktadır.

Eski Türk Edebiyatı ve Tasavvufî Türk Edebiyatı alanlarında ilmî çalışmalarını sürdürmekte olan Lütfi Alıcı hâlen KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Elektronik posta: lutfialici@mynet.com,
tlf.: 05446994696/03442191318.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	9
ÖN SÖZ.....	13
KISALTMALAR DİZİNİ.....	15
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	16
I. DİVAN-I HÂFİZ-I MAR' AŞÎ.....	17
1. GİRİŞ.....	17
1.1. Hâfız-ı Mar' aşî'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eseri.....	17
1.1.1. Hayatı.....	17
1.1.2. Edebî Şahsiyeti.....	20
1.1.3. Eseri.....	26
2. HÂFİZ DİVANI' NDA ŞEKİL, DİL VE İFADE.....	27
2.1. Şekil Özellikleri.....	27
2.1.1. Tertip Şekli.....	27
2.1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri.....	28
2.1.3. Vezin.....	29
2.1.4. Kafiye.....	29
2.1.5. Redif.....	31
2.2. Dil ve İfade Özellikleri.....	31
2.2.1. Edebî Sanatlar.....	32
2.2.2. Deyimler.....	34
II. İNCELEME.....	37
3. HÂFİZ DİVANI' NDA DİN VE TASAVVUF.....	37
3.1. Din.....	37
3.1.1. Allah.....	37
3.1.2. Melekler.....	39
3.1.3. Kitaplar.....	40
3.1.4. Sure ve Ayetler.....	40
3.1.4.1. Sureler.....	40
3.1.4.2. Ayetler.....	41
3.1.5. Hadisler ve Dinî Kaynaklı Sözler.....	46

3.1.5.1. Hadisler.....	46
3.1.5.2. Dinî Kaynaklı Sözler.....	47
3.1.6. Peygamberler.....	48
3.1.7. Ehl-i Beyt/Âl-i Abâ.....	52
3.1.8. Halifeler ve Ashap.....	54
3.1.9. On İki İmam/İsnâ Aşeriye.....	55
3.1.10. Dinî ve İtikadî Unsurlar.....	55
3.2. Tasavvuf.....	63
3.2.1. Mutasavvıflar.....	63
3.2.2. Tasavvufî Unsurlar.....	64
4. CEMİYET.....	74
4.1. Şahıslar.....	74
4.1.1. Tarihî ve Efsanevi Şahsiyetler.....	74
4.1.2. Efsanevi Aşk Kahramanları.....	76
4.1.3. Tarihî Şahsiyetler.....	78
4.1.4. Şairler.....	81
4.2. Yer ve Kavim İsimleri.....	85
5. SOSYAL HAYAT.....	86
5.1. Tecirlü Aşireti.....	87
5.2. Giyim-Kuşam.....	87
5.3. Değerli Taşlar.....	88
5.4. Güzel Kokular.....	88
5.5. İçecek.....	89
5.6. Mey ve Meyhane ile İlgili Unsurlar.....	89
5.7. Musiki Unsurları.....	91
5.8. Nevruz.....	92
6. İNSAN.....	92
6.1. Genel Olarak İnsan.....	92
6.2. Sevgili.....	92
6.3. Âşık.....	97
6.4. Rakip, Ağyâr.....	101
6.5. Rint, Zahit, Vaiz.....	103
6.6. Mürşit/Pîr-i Mugân, Müftü.....	105
6.7. Sufî, Talip.....	105
7. TABİAT.....	106
7.1. Kozmik Âlem.....	106
7.1.1. Dünya, Dehr.....	106

7.1.2. Felek, Eflak, Çarh, Gerdûn, Asuman, Sipih, Gök, Sema, Kubbe, Burc, Arş.....	107
7.1.3. Hurşîd, Âfitâb, Şems, Mihr, Mah, bedr, Hilal, Hale.....	107
7.1.4. Seb'a-i Seyyâr, Neyyireyn, Ahter, Müşteri, Zühre.....	108
7.2. Hayvanlar.....	109
7.2.1. Kuşlar.....	109
7.2.2. Kebş, Esb, At.....	111
7.2.3. Şîr, Gürg, Seg.....	112
7.2.4. Ejder, Su'bân, Mûr.....	112
7.2.5. Semek.....	113
7.3. Nebatlar.....	113
7.3.1. Ağaçlar.....	113
7.3.2. Meyveler.....	113
7.3.3. Çiçekler.....	114
8. METNİN ÇEVİRİ YAZISI.....	115
RÜSTEM EFENDİ MECMUASI.....	263
SONUÇ.....	271
BİBLİYOGRAFYA.....	273
ESKİ HARFLİ METİN.....	275

TAKDİM

Lütfi Alıcı Bey Maraş'a geldi geleli bizimle dosttur. Bizimle ahbaptır. Bizimle münasebeti vardır.

Lütfi Alıcı Bey divan edebiyatı ile alâkalıdır. İşinin ehlidir. Konusunun en iyi uzmanlarından. Üretir. Eser sahibidir. Ayrıca çok sayıda yayınlanmış makaleleri de vardır.

Lütfi Bey Maraşlıdır. Memleketini sever. Kendi alanında memleketinin yetiştirdiği insanlar kimler bunları araştırır. Eserlerinin peşine düşer. Bulur. Listeler. Bunlarla alâkalı bilgileri ara ara yayımlar.

Lütfi Bey eskiden bizimle dirsek teması içinde çalışırken şimdi ise doğrudan çalışır. Alanındaki Maraşlılarla alakalı çalışmaları derler.

Nitekim iki yıl evvel bulunan, bilinen Maraş'ın yetiştirdiği divan edebiyatçısı 21 iken bugün geldiğimiz nokta otuzbeş civarıdır. Günbegün şükür isimler, eserler çoğalmaktadır. Çalışacağımız isim, eser artmaktadır.

Lütfi Beyin kıymetli eşi Gülcan Hanımefendi de kendisi gibi bir divan edebiyatçısıdır. Bizimle münasebet içinde Nâdir Baba'nın Mevlid'ini çıkarmıştır. Ve şimdi de bizim adımıza Sümbülzâde Vehbi'nin Lutfiye'sini çalışmaktadır. Bittiği zaman inşaallah o da tarafımızdan bastırılacaktır.

Başta, Serdar Bey, Lütfi Bey, Hacı Ali Bey gibi diğer arkadaşlarla beraber götürdüğümüz Maraş kültürü projesinde bir amacımız da Maraş'ta bir divan edebiyatı serisi meydana getirmektir. Bu aşiret şehrinde bir divan edebiyatı geleneğinin olduğunu ortaya çıkarmaktır. Geldiğimiz nokta itibarıyla söyleyelim Maraş'ta gerçekten bir divan edebiyatı geleneği vardır. Temsilcileri dışarıda olduğu gibi içeride de vardır. Bunlar da bu topraklarda yetişmiştir. Bunlar da Maraş için, Maraşlı için bir şereftir.

Hemen söyleyelim biz, biiznihüda çalıştıkca elimize yeni yeni belgeler, bulgular geçmektedir. Bu da bizi sevindirmektedir. İşimiz çoğalsa da uza-sa da memnûn etmektedir.

Hâfız Divanı'nı bize ilk veren, tanıtan Lütfi Beydir. Ve belki on yıldır aramızda bunun yayına hazırlanması konuşulmaktadır.

Vakit bu vakittir. Her halde zamanı gelmiştir. Mevlid'in yayınından sonra Hâfız'ın hazırlanması, neşri tarafımızdan Lütfi Bey'den istenmiştir. Zaten dediğimiz gibi bu her ikimizin arzusudur.

Lütfi Bey sağolsun işi gücü bırakmış, Ramazan, oruç, yaz, kış dememiş ve eseri yayına hazırlamıştır. Lütfi Bey, gerçekte okumanın uzmanı olduğu gibi eserin kontrolleri de fazlasıyla yapılmıştır. Eserin varsa kusuru o da her insanın insanî yapısı içerisinde yapabileceği bir kusurdur. O da ma'kul karşılanmalıdır.

Lütfi Bey Maraş sevdalısı bir dosttur. Bizim için vefâkar, güvenilir, büyük küçük bilir, işinde dikkatli, görev ihmal yapmaz bir arkadaştır. Yardımcıdır. Sağ koldur. Bizim sesimiz, soluğumuz çıkıyorsa bir de bunlar sayesindedir.

Hâfız Divanı'nı basdığımızda Maraş'ın bir gizli kültürel hazinesi daha ortaya çıkacaktır. Maraşlı, bir eser sahibi daha olacaktır. Ayrıca ülkemiz kültürel zenginliğine de bir katkı sağlayacaktır. Edebiyatımız bir divandan daha haberdar olacaktır. Ülkenin baskılı bir divanı daha bulunacaktır.

Bu eserin basım işi bitecek ondan sonra Lütfi Bey tarafından ilmi usullere uygun olarak hazırlanmakta olan Maraşlı Halîlî'nin eserleri de Allah nasip ederse memleket kültürüne kazandırılacaktır. Halîlî'nin eserlerinin muhtelif el yazmaları şu an elimizdedir. Mesele vakit meselesidir.

Birinci yirmibeş bitti. İkinci yirmibeş eser bittiğinde inşaallah Maraş Türkiye'de kültürünü her boyutta tanıyan en iyi şehir olacaktır. Maraşımız da bu layıktır. Bu bittiğinde inşaallah daha sağlıklı nesiller yetiştirebilmemiz için Maraş'ta gerekli altyapı, zemin hazırlanmış olacaktır. Maraş'ın marka birçok isimleri ortaya çıkacaktır.

Bugüne geldik. Rabbimize şükür bize yardım etti. Bize, bize yardım edecek insanları yönlendirdi. Onlarda elimizden tuttu. Bu eser de çıktığında iki yılda tam otuz eser yayınlanmış olacaktır. Bu başarı gibi gözükse de kurumlar bu işe el atsa bu iş için bir zemin hazırlasaydı bu sayının çok çok daha yukarılara çıkacağı muhakkaktır. Her neyse belki bunda da bir hayır vardır. Bunlar için "Gölge etme başka ihsan istemem" demek daha doğru bir laf olacaktır.

Bize şimdiye kadar çok insan yardım etti. Onlara teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu eser için en büyük desteği kağıt fabrikası sahipleri Ciğer Ailesi verdi. Merhum Nuri CİĞER abimin ma'nevi şahsında hepsine teşekkürler ediyoruz.

Bu memleketin yetiştirdiği en büyük işadamı, gönül adamı, terbiye insanı A. Kadir KURTUL Beye de katkılarından mütevellit teşekkürler ediyoruz.

Gedik kapatırken ilk aklımıza gelen isimlerden biri hesap adamı, iş adamı, cömert insan Atilla KANBUR Bey. Bu işler büyük paralarla dönüyor. Hemen varıyoruz. şura eksik kaldı diyoruz. Tamamlıyor. Teşekkürler ediyoruz.

Hepsine sağlık sıhhat afiyetler diliyoruz. Yaradan bizi yalnız bırakmaz diyoruz. Yeni yeni eserler hazırlamak, çıkarmak üzere yolumuza devam ediyoruz.

Yaşar ALPARSLAN

ÖN SÖZ

Kahramanmaraş, Anadolu'nun en eski şehirlerinden birisidir. Tarihi boyunca birçok kültür ve medeniyete beşiklik etmiş ve çok önemli olaylara sahne olmuştur. Bu uzun süreçte kazandığı kıymetler ve sahip olduğu tabii zenginlikleriyle bir şehir ruhu da kazanmıştır. Gurgum, Markası, Zülkadriyye, üstünde kekik biten, keklik öten; altında çeltik yeten, turaç öten belde, sümbül ve orkide/sahlep diyarı, kahramanlar yatağı, istiklal madalyalı şehir, şair ve yazarlar şehri bu kıymet ve zenginliklerin en veciz ifadeleridir. Kahramanmaraş'ın bir şehir olarak şekillenmesinde, bir şehir ruhu kazanmasında şüphesiz dünden bugüne yetiştirdiği şair ve yazarların büyük katkıları olmuştur. Bunlardan divan şairleri içinde Sümbülzâde Vehbî, Mar'aşizâde Ahmed Kuddusî, Kurrazâde Hasan Nâdirî, Halîlî* ile Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'aşî ilk hatıra gelen şahsiyetlerdir.

Hâfız-ı Mar'aşî, XIX. asır divan şairidir. Şairin doğum ve vefat tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Divanındaki kaside ve düştüğü tarihlerden şairin Abdülmecid Han (1839-1861) dönemi şairlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Hâfız'ın günümüze intikal eden tek eseri divanıdır. Hâfız ve divanı üzerinde bugüne kadar hiçbir ilmî çalışma yapılmamıştır. Divan sahibi Maraşlı bir şairi konu alan bu çalışma giriş, inceleme, metnin çeviri yazısı ve ekler olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Eserin giriş bölümünde Hâfız'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve divanı söz konusu edilmiştir. İkinci bölümde, divanın incelemesi; din ve tasavvuf, cemiyyet, sosyal hayat, insan ve tabiat başlıkları altında yapılmıştır. İncelemeye konu olan madde başları ve bunların açıklamalarında TDK'nın Yazım Kılavuzu'nda olmayan kelimeler eski metindeki şekilleriyle alınmıştır. Üçüncü bölümde ise divan metnin çeviri yazısı verilmiştir. Metin teşkilinde, eserin

* Şiirlerinde Halîlî mahlasını kullanan Maraşlı Halîlî'nin eserleri üzerinde çalışmamız sürmektedir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 2947 numarada kayıtlı nüshası ile Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi 291 numarada kayıtlı mecmua olmak üzere iki yazma nüsha kullanılmıştır. Ekler kısmında ise divanın İstanbul Üniversitesi nüshasının eski harfli metni verilmiştir. Bu nüshada olmayan şiirler bölümün sonuna mecmuadan ilave edilmiştir.

Şiirlerinde Hâfız mahlasını kullanan şair aynı zamanda bir hafız-ı Kur'an'dır. Şairin “*Adamın su gibi akanıdır Maraşlı*” dediği gibi Hâfız da özellikle gazelleriyle insan üzerinde aynı intibayı bırakır. Hâfız'ın şiirlerinden divan şiirinin sanat anlayışına ve şiir dünyasına vâkıf olduğu görülmektedir. Hâfız Divanı XIX. asır Maraş'ını yansıtan belge şiirler ihtiva etmesi bakımından da ayrıca kıymetlidir.

Bugün bir sanayi şehri olan Kahramanmaraş Türk edebiyatının hemen her alanında yetiştirdiği şair ve yazarları vasıtasıyla bir kültür şehri olmayı da hak etmektedir. Sayın Yaşar ALPARSLAN hocamız, bu güzide şahsiyetleri konu alan kitap neşriyatları vasıtasıyla Kahramanmaraş'ın bir kültür şehri olmasına büyük katkılar sağlamaktadır. Yaptığımız bu çalışmanın basımını da üstlenmiş olmasından dolayı kendilerine çok teşekkür ederiz.

Bu çalışma hizmet amaçlı yapılmış ve aynı düşünceyle basılmıştır. Bu sebeple eksik ve noksanlarımızın hoşgörü ile karşılanacağını ummaktayız. Bununla birlikte yapılacak iyi niyetli tenkitlerden memnuniyetle istifade edilecektir.

Çalışmam süresince her türlü yardımda bulunan kıymetli eşim Arş. Gör. Gülcan Tanıdır ALICI ile eserin dizim ve basım sürecini sabır ve nezaketle üstlenen Yaşar ALPARSLAN hocam ve Serdar YAKAR Bey'e teşekkürlerimi sunarım.

01.09.2009
Lütfi ALICI
Kahramanmaraş

KISALTMALAR DİZİNİ

Arş. Gör.:	Araştırma Görevlisi
AÜDTCF:	Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
bk.:	Bakınız
C:	Cilt
doğ.:	Doğumu
G.	Gazel
H:	Hicri
Hz.:	Hazret
hzl.:	Hazırlayan
İÜ:	İstanbul Üniversitesi
İKTYDK:	İstanbul Ktb. Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu
K.:	Kaside
KB:	Kültür Bakanlığı
KTB:	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Ktb.:	Kütüphane
L M:	Leyla Mecnun
M:	Miladi
M.:	Mecmua, Kahramanmaraş nüshası
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
MM:	Manzum Mektup
Muh.	Muhammes
Müs.:	Müseddes
Nu.:	Numara
öl.:	Ölüm, ölümü
Ü.:	İstanbul Üniversitesi nüshası
s.:	Sayfa
S:	Sayı
SAV:	Sallallahu aleyhi ve sellem
T.:	Tarih
Tah.:	Tahmis
TDK:	Türk Dil Kurumu
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TY:	Türkçe Yazma
v. :	Varak
vd.:	Ve devamı
Yay.:	Yayını, yayınları

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (آ)	a, â	ص	š
ا (أ)	a, e, i, u, ü	ض	ð, ð
ء	ʔ	ط	t
ب	b	ظ	@
پ	p	ع	i
ت	t	غ	π
ث	&	ف	f
ج	c	ق	...
چ	ç	ك	k, g
ح	√	ك	ñ
خ	«	ل	l
د	d	م	m
ذ	≠	ن	n
ر	r	و	v (o, ö, u, ü, û)
ز	z	ه	h (a, e)
ژ	j	ی	y (ı, i, μ)
س	s		
ش	š		

Tenkitli Metinde Uyulan Kurallar:

- 1) İlmî eserlerde uyulagelen çeviri yazı sistemi kullanılmıştır.
- 2) Farsçadaki vâv-ı ma'dûle, “ ~ ” (hâce) şeklinde gösterilmiştir.
- 3) Arapça ve Farsçadaki ön ekler ayrı, son ekler birleşik yazılmıştır.
- 4) Arapça ve Farsça birleşik kelimeler arasında bir çizgi (-) konulmuştur.
- 5) Mısra başları ve özel isimler büyük harfle yazılmıştır.

I. DİVAN-I HÂFİZ-I MAR'AŞÎ

1. GİRİŞ

Klasik Türk şiiri XIII. asırdan XIX. asrın ikinci yarısına kadar vücut bulduğu Osmanlı toplumunun en önemli ifade vasıtalarından biri olmuştur. Yüzyıllar içinde yetiştirdiği birçok kudretli şair tarafından en üst seviyede temsil edilmiştir. Bahsedilen bu süreçte divan şairleri daha çok rağbet ve himaye gördükleri merkezlerde toplanmışlardır. Şairlerin toplandıkları bu şehirlerin başında, İstanbul, Edirne, Manisa, Kütahya, Konya, Amasya ve Trabzon gelmektedir. Bu şehirler içinde İstanbul, devletin olduğu gibi edebiyatın da tartışmasız başkenti olmuştur. Sanatkârlar açısından bu edebî muhitler, birer cazibe merkezi olarak ön plana çıkmakla birlikte, aslında; klasik Türk edebiyatı geniş Osmanlı coğrafyasının hemen her köşesinde rağbet görmüş, önemli temsilciler yetiştirmiştir. Bu bağlamda, Maraş'a baktığımızda; yetiştirdiği otuz iki divan şairi ile önemli bir yere sahiptir. Bu şairler içinde Sünbülzâde Vehbî, Mar'aşîzâde Ahmed Kuddusî, Kurrâzâde Hasan Nâdirî, Halîlî Efendi ile Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'aşî ilk hatıra gelen şahsiyetlerdir. Maraşlı bu divan şairleri sanılanın aksine klasik Türk edebiyatının sadece İstanbul ve belirli merkezlerde değil, bütün Osmanlı coğrafyasında rağbet gördüğünün en açık delilidir.

XVIII. asrın sonunda Şeyh Gâlib ile en yüksek perdeden son sözünü söyleyen klasik Türk şiiri, özellikle XIX. asrın ikinci yarısında kudretli sanatkârlar yetiştiremediği için toplum hayatından tedricen çekilmiş, Tanzimat hareketiyle birlikte yerini yeni bir edebiyata bırakmıştır. İşte Hâfız-ı Mar'aşî, bu geçiş sürecinde taşrada yetişmiş bir XIX. asır divan şairidir.

1.1. Hâfız-ı Mar'aşî'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eseri

1.1.1. Hayatı

Hâfız-ı Mar'aşî, hakkında kaynaklarda kayıt ve malumat yoktur. Mahlasının Hâfız, kendisinin de Maraşlı olduğu divanının baş tarafındaki Divan-ı Hâfız-ı Mar'aşî terkiibinden anlaşılmaktadır (İKTYDK, 1967: 963). Hâfız, kelime olarak, hıfzeden, saklayan, koruyan; Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberleyen kimse manalarına gelmektedir (Devellioğlu, 1997: 310). Hâfız kelimesi gerek bu manaları gerekse meşhur İran şairi Hâfız-ı Şîrâzî'nin etkisi sebebiyle oldukça fazla divan şairi tarafından mahlas olarak kullanılmıştır (İpekten 1980: 167-170).

Bütün şiirlerinde Hâfız mahlasını kullanan Hâfız-ı Mar'âşî aynı zamanda bir hafız-ı Kur'an'dır. Şair, divanının istinsahı ile alakalı yazdığı manzum bir mektupta hafız-ı Kur'an olduğunu söylemektedir.

Okuyup dinleyenlerden niyâzım budurur ancak
Diyeler rahmet itsün Hak sana ey Hâfız-ı Kur'ân (MM. 1/7)

Hâfız Divanı'nın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 2947 numarada kayıtlı nüshası ile Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi 291 numarada kayıtlı yazma mecmuada şairin adı Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'âşî olarak verilmektedir. Buradan şairin hem Maraşlı hem de Maraş'ta Hamamcızâde diye anılan bir aileden olduğu anlaşılmaktadır.

Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'âşî'nin ne zaman doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. Divanındaki kasideden şairin Abdülmecid Han (1839-1861) dönemini idrak ettiği anlaşılmaktadır.

Bu nesilden Hak bize ni'me'l-emîr itdi kerem
Nâm ile Abdü'l-Mecîd eşrâf-ı Rûm u A'râbdır (K.1/12)

Rûsyâyı rû-siyehle itdiği cenginde çün
Seyr idenler seyfini dir çeşme-i hûn-âbdır (K.1/18)

Ehl-i İslâmın penâhı hâfızı hem nâsırı
Câmi-i şer'in imâmı minber ü mihrâbdır (K.1/21)

Rusya'yı bozguna uğratan ehl-i İslam'ın koruyucusu Abdülmecid Han, gönderdiği vezir vasıtasıyla Maraş'ı Tecirlü ve diğer eşkıyaların zulmünden kurtarmış, şehir onun devrinde huzur ve sükûna kavuşmuş herkes rahat yastığında yatar olmuştur.

Mar'aşa itdi nigâh-ı merhamet birle nazar
Eşkîyânın dest-i zulmi gördi pek itnâbdır (K.1/22)

Bir vezîr-i müşerîf-tedbîrin irsâl itdi kim
Âsumân-ı adlde hurşîd-i âlem-tâbdır (K.1/23)

Buldı devrinde selâmet reh-revân rûz u şebân
Şimdi râhat pisterinde herkes ender-h'âbdır (K. 1/25)

Divanda adı anılmamakla birlikte söz konusu vezirin 1 Kasım 1855'te Maraş'a eşkıya ile mücadele etmek üzere gelen Adana Valisi'nin Damadı Aziz Paşa olduğu anlaşılmaktadır (Eyicil, 1998: 132). Hâfız, bu hadiseler üzerine yazdığı kasidesinde Aziz Paşa'nın ihsanına nail olmayı istemektedir.

N'ola olsam çeşmedâr ihsânına ben de anın
H'ân-ı lutfundan niçe bay u gedâ sîr-âbdır K.1/33)

Hâfız-ı Mar'aşî, bir XIX. asır divan şairidir. Bu husus şairin divanındaki kasidenin yanısıra tarih manzumelerinden de anlaşılmaktadır. Hatta, Hâfız Divanı'ndaki H. 1277/M. 1860/61 senesini gösteren tarihler şairin XIX. asrın ikinci yarısında hayatta olduğunu gösteren belge şiirlerdir.

Bu mihmân-hâne-i gülşen-misâle
Gelüp nâ'il olan h'ân-ı visâle

Hudâyı zikr idüp târîhin alsun
Koyup harf-i nidâ ism-i Celâle
(Yâ Allâh) (77/H. 1277/M. 1860) (T. 3)

Kaynaklarda hakkında bilgi bulunmadığı için Hâfız'ın bu tarihten sonra ne kadar yaşadığı bilinmemektedir. Şair, hayatta iken divanını tamamlamış ve istinsahı/yazımı için Yümnî adlı birine göndermiştir. Hâfız'ın Yümnî'ye eserinin yazımı için gönderdiği manzum mektup divanın İÜ nüshasının sonunda bulunmaktadır (Divan-ı Hâfız, Tarihsiz: v. 48a). Buradan hareketle Hâfız'ın bir şair olarak olgunluk dönemini idrak ettiğini söylemek mümkündür.

Fazîlet-nâme-i şâh-ı cihânın nüshasın yârân
Yazup bir yâdigâr eyle didiler cümleten ihvân

Ki tâ her dem okundukça olasın vâsıl-ı rahmet
Deyüp tergîb kıldılar beni ahbâblar yeksân (MM. 1/1,2)

Divan sahibi bir şair olan Hâfız-ı Mar'aşî, günümüze yakın bir devirde yaşamasına rağmen kaynaklarda hakkında hemen hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple Hâfız-ı Mar'aşî'nin doğumu gibi vefat tarihi de tespit

edilememiştir. Hâfız'ın hayattan bıkmış bir eda ile yazdığı şu beyti, şairin son demlerindeki ruh hâlini yansıtır mahiyettedir.

Hâfızâ cân bülbüli bâg-ı bekâ azmin diler
Bu harâb-encâm olan kâşânededen geldi şiba' (G. 68/5)

Gam rüzgârının darmadağınık ettiği şair, bütün yaşadıklarını Allah'ın takdiri olarak kabul eder. Bu kabulleniş sebebiyle sevdiğine bile beni ağlattın demez.

Hâfızâ takdîr-i hükm-i lem-yazel budur sana
Dime sen dildâra her dem giryekâr itdin beni (G. 127/7)

1.1.2. Edebî Şahsiyeti

Hâfız-ı Mar'aşî hakkında bilgi edindiğimiz tek kaynak çalışmamıza konu olan divanıdır. Hâfız'ın edebî şahsiyeti ve kabuller dünyası ile alakalı olarak şiirlerine yansıyan hususlar bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla şöyledir:

Hâfız, sağlam inanç sahibi bir insandır. Kul olarak çeşitli hatalara düştüğünde bunlardan pişman olup Allah'tan af ve hidayet diler.

Yüz sürüp turdum bu dem dîvânına yâ Rab meded
Acz ile el sunuban dâmânına yâ Rab meded
Cân ile oldum rızâ fermânına yâ Rab meded
Lutf u kahr it her ne kılsan şânına yâ Rab meded
Rû-siyâh geldim der-i gufrânına yâ Rab meded
Bir gedâyım sâ'ilim ihsânına yâ Rab meded (Müs. 1/1)

Vir Hâfızâ ey pâdişâhım eyle hidâyet
İster ki bula fazlın ile râh-ı delâlet (Muaşşer/V-9,10)

Hâfız, İslami değerlere sahip ve saygılı bir şairdir. Şiirlerinde Hz. Peygamber ve dört halifeye muhabbetini açık olarak ifade etmektedir (bk. Hz. Muammer ve Halifeler). Bununla birlikte şair, aşk derecesinde Hz. Ali, Ehl-i Beyt ve On İki İmam'ı sevmektedir. Şair onlara bağlılığını muhtelif şiirlerinde sık sık dile getirmektedir.

Mü'miniz biz perde-i inkârı itdik çâk çâk (Muh. 1/X-3)

Yâd iderim dilde nâm-ı Mustafâyı şevk ile (Muh. 3/II-3)

Şevkimiz her dem Aliyyü'l-Murtazânın aşkıdır
Seyf-i kudret sâhibi kân-ı vefânın aşkıdır (Muh. 1/X-4,5)

Nesl-i pâk-i Haydar-ı Kerrâra başım bağlıdır
Ya'nî kutb-ı âlem ol hünkâra başım bağlıdır (Muh. 3/II-4,5)

Hâfız, kendinden önce yaşamış veya muasırı birçok şairin gazelini tahmis etmiştir (bk. Şairler). Bu tahmisler, şairin edebî şahsiyetinin teşekkülü hakkında bilgi verirken şairin mizaç ve dünya görüşünü de yansıtmaktadır. Bu tahmislerin bir kısmı harabati ve rintmeşrep bir eda taşırken büyük çoğunluğunun Âl-i Abâ sevgisi ve On İki İmam'a bağlılık çerçevesinde yazılmış olması dikkat çekmektedir. Bu bağlamda tahmis edilen gazellerden biri Ehl-i Beyt sevgisiyle maruf olan Eşref Paşa'ya aittir.

Bir içim su sıbt-ı Ekremden dirîg itdi felek
Âb nûş itmek Muharremde harâm olsun bana (Tah. 12/3-4,5)

Buradan hareketle Hâfız'ın İslami değerlere saygılı, Bektaşî anlayışına sahip bir şair olduğunu söylemek mümkündür.

Şairin dikkat çeken diğer bir yönü de tasavvuf telakkilerine sahip olmasıdır. Şair, bu bağlamda kendisinin hakikat sırrına mazhar, dört kitabın zahir ve bâtın manasına vâkıf ariflerden olduğunu söyler:

Sırr-ı hatt-ı yârı her dem şerh iden kâşifleriz
Anlayan ilm-i rumûzı noktadan ârifleriz (G. 56/1)

Dime zâhid bize bilmez dört kitâbın nüktesin
Zâhir ü bâtın ma'ânî sırrına vâkıflarız (G. 56/2)

Biz hümâm-ı sâkin-i halvet-sarâyız kılma şek
Mazhar-ı sırr-ı hakikat zümre-i nâzifleriz (G. 56/3)

Klasik Türk şiirinde şair, âşık hüviyetiyle karşımıza çıkar. Bu kabuleniş çerçevesinde Hâfız da kendisini âşık olarak nitelendirir. Aşk doğanı ile mutluluk simurgını avladığını söyleyen şair, âşıklık bakımından akıl tuzağını kuran Kays ile Ferhâd'a benzetilmek istemez.

Aşk içinde Kays ile Ferhâda benzetmen beni
Her belâ-keş âşık-ı nâ-şâda benzetmen beni (G. 132/1)

Şâh-bâz-ı aşk ile sîmürg-i kâm itdim şikâr
Akl dâmin kurmuş ol sayyâda benzetmen beni (G. 132/6)

Hâfız, aşk topuyla varlık mülkünü harap etmiş, yokluk ile fahr eden, kahır da lutfi da bir bilen arifler taifesindedir. Hile ve gösterişten kurtulmuş, içtiği tevhit badesiyle aşk sarhoşu olmuştur.

Kûh-ı mülki varuban tûp-ı aşk ile idüp harâb
Merd-i hâs olmuş fenâ fahr eyleyen tâ'ifleriz (G. 56/5)

Kahr u lutf-ı yârı bir bilmiş cihânda zerrece
Mihnet ü renc-i sivâdan ölmeyen tâyifleriz (G. 56/6)

Hâfızâ dil sâf olup zerk ü riyâdan şükr kim
Bâde-i tevhid ile sekrâne-i aşk olmuşuz (G. 55/5)

Hâfız, şiirlerindeki bu tasavvufî neşvenin yanı sıra dünyevi aşkı da terrenüm etmiştir. Bir gazelinde (G. 95) kendisini aşk şahı olarak nitelendiren şair, gam şehrindeki tahtında oturmakta, başında da aşkının ateşinden bir taç taşımaktadır. Onun askerleri sevgilinin yanağının hayali, bayrağı ise ah du-manlarıdır. Şimdi növbet onda olduğu için namına mihnet ikliminde aşk davulu çalınmakta ve zamanın Kays'ı olarak şan ve şöhreti her yana yayılmaktadır.

Şâh-ı aşkım şehir-i gamdır tahtgâh-ı servetim
Âteş-i aşkımdurur başımda tâc-ı rif'atim (G. 95/1)

Kays-ı vaktim deşt-i sevdâdır güzergâhım bugün
Câme-i zillet şehâ egnimde fâhir kisvetim (G. 95/4)

Buna rağmen sevdiğinin cevri ü cefasına dayanamayıp canından usanan, tahammül mülkü yıkılan Hâfız, Allah'tan sevdiğinin kendi yandığı ateşe yanmasını diler.

Bülbül gibi bir gonce-femin aşkına yandım
Gülzâr-ı gamı âh-ı dem-â-demle tolandım

Bî-rahm bana yâr-ı vefâdâr ola sandım
Bîhûde figân eyleyüp al kana boyandım
Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
Âlâm u gam-ı hicr ile cânımdan usandım (Müs. 3/I)

Görüldüğü gibi Hâfız'ın âşıklığı, dünyevi aşktan dinî-tasavvufi aşka kadar uzanmaktadır. Bu durum şairin aşk anlayışında dalgalanmalar olduğunu göstermektedir.

İrfan sahibi olmakla birlikte sade görünen rint tipi, klasik Türk şiirinde hakiki âşığı sembolize eder. Hâfız da klasik Türk şiirindeki genel kabulle niş çerçevesinde kendisini rint olarak vasıflandırır.

Gerçi bir mûr-ı za'îfîm dîde-i zühhâdda
Hamdüli'llâh ehl-i rindân içre vardır şöhretim (G. 95/6)

Hâfız'ın rindane söyleyişlerinde rint tipinin belirgin özellikleri görülür. Şair bazen hakiki âşık bazen da meyhane düşkünü laubalimeşrep bir rint olarak karşımıza çıkar. Divanda rindane eda ile yazılmış birçok gazel bulunmaktadır.

Rind-meşreb mübtelâ-yı bâde itdi aşk beni
Pâk idüp reng-i riyâdan sâde itdi aşk beni (G.131/1)

Hem-dem-i ehl-i harâbât eyleyüp bî-ihtiyâr
Mest-i bî-ârâm u bî-pervâda itdi aşk beni (G.131/6)

Varımı sarf-ı reh-i mey-hâne itdim fâriğim
Her te'allukdan bugün âzâde itdi aşk beni (G.131/4)

Şairin rindane eda ile yazdığı şu gazeli kendi mizaç ve meşrebini vermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir.

Bende-i pîr-i mugânım hâdim-i mey-hâneyim
Müstemend-i sâkiyânım tâlib-i peymâneyim

Bûriyâ peşmînesin giymem reh-i mescid tutup
Mey-perestim mâ'il-i ruhsâre-i cânâneyim

Nûş-ı mey tâ'at benimçün hakka nâsıh pend ile
Sanma râh-ı istikâmetden dönen bîgâneym

Aşka yâr oldum virüp yağmâya aklım varımı
Terk-i âr itdim melâmet-kisvetim dîvâneym

Hâsılı zühdi mey-i gülfâma virdim Hâfızâ
Men harâbât ehliyim rindâneym sekrâneym (G. 101)

Şairin bazı gazelleri tevile ihtiyaç olmayacak şekilde meyhane ve şarap neşvesini terennüm etmektedir.

Çekme devrin cevrin ey dil sâgar-ı sahbâyı çek
Bir leb-i şîrîn elinden bâde-i hamrâyı çek (G. 76/1)

Sarf idüp varım reh-i mey-hânedede bir câm için
Yâda bâdî âlem-i fânîde bir ad eyledim (G. 91/5)

Ne dir sâkî bana bilmem mey-i la'lin taleb itsem
Şarâb-ı aşk ile bî-hûş olup terk-i edeb itsem (G. 89/1)

Felekten şikâyet divan şiirinde hemen her şairin dile getirdiği ortak bir konudur. Hâfız da aynı klasik yaklaşıma sahiptir. Şair, çektiği mihnet, uğradığı bela ve üzerine atılan kaza taşlarını felekten bilip ondan şikâyet eder.

Şem'-i bezm-i zevkimi söndürdi reşk idüp felek
Yüz belâ gördi revâ hâhişger-i imdâd iken (G. 104/6)

Kûh -ı mihnetden pey-â-pey atılan seng-i kazâ
Hâfızâ sad-pâre itdi cismimi fûlâd iken (G. 104/7)

Her şair gibi Hâfız da tabii olarak kendi şiirini beğenir. Sözleri “dürr-i yekta” olan şair boş söz söylemez. Diğer taraftan riya ile namerde boyun eğmeyecek bir şahsiyete de sahiptir.

Dürr-i yektâdır kelâmım söylemem bâd-ı hevâ
Cüst ü cû itmekle gayrı eylemem sa'yım hebâ
Hâfızâ nâ-merde itmem ser-fürû kasd-ı riyâ (Tah. 8/V-1,2,3)

Hâfız, şiirlerinde; varak, makâl, suhan-perver (Tah. 11/V), ma'ânî (G. 16/ 6), nutk (56/7) dîvân, defter (G. 81/5), nazm (G. 109/7), gazel, tanzîm, (G. 105/7), mısra'-ı sâni (T. 5/5), latîfe (G. 123) gibi edebî terimleri kendine has yaklaşımlar içinde kullanır. Mesela şair, yazıp divanına arzettiği bir gazel karşılığında sakiden kendisine kana kana içki sunmasını ister.

Sundi Hâfız bir gazel tanzîm idüp dîvânına
Râh-ı rûh-efzâyı sen de ana kana kana sun (G. 105/7)

Hülasa olarak XIX. asır divan şairlerinden olan Hâfız-ı Mar'aşî, klasik Türk şiirinin dünyasına vâkıf, birikimine sahip ve lügatine hâkim bir şairdir. Şairin şiirlerinde ayet ve hadislerden iktibaslar yapması, Farsça gazel yazması, tarihler düşürmesi onun hem dinî hem de edebî birikime sahip olduğunu göstermektedir. Bütün şiirlerinde divan şiiri nazım şekillerini ve aruz veznini başarı ile kullanan Hâfız, özellikle gazel nazım şekliyle güzel şiirler yazmıştır. Bu manzumeden olarak şu gazeli örnek gösterilebilecek mahiyettedir.

Cevr-i bî-haddinle cânâ dil-figâr itdin beni
Sen de men tek zâr ol ey âfet ki zâr itdin beni

Mihnet ü hecrinle giryân oldı çeşmim şöyle kim
Garka-i seyl-âb-ı eşk-i bî-karâr itdin beni

Bir nigâh-ı düzd ile aldım dil-i dîvâneyi
Hem-ser-i Mecnûn idüp sahrâ-güzâr itdin beni

Ey büt-i bî-rahm her bî-derde dermân eyledin
Hançer-i zehr-âb-ı gamla zahmdâr itdin beni

Bî-vefâ agyârı bir gül-deste tek aldın ele
Hôr idüp ancak gubâr-ı reh-güzâr itdin beni

Arz idüp ruhsâr-ı sîmîninde hâlin noktasın
Merkez-i sevdâda bir pergâr-ı kâr itdin beni

Hâfızı bâg-ı belâ vü firkatinde subh u şâm
Bülbül-i âşüfte-hâl ü nâlekâr itdin beni (G. 128)

Hâfız Divanı'nda birçok gazel çeşidi mevcuttur. Bunlar içinde şairin gazel-i mu'ad (G. 2, 12, 71, 137), gazel-i mükerrer (G. 9, 43), redd-i matla' (G. 61,124) ve nazire gazelleri¹ dikkat çekmektedir.

1.1.3. Eseri

Hâfız-ı Mar'aşî'nin bilinen tek eseri, Divan'ıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda Hâfız Divanı'nın iki nüshası tespit edilebilmiştir. Bunlardan birisi İstanbul Üniversitesi Ktb. Ty. 2947 numarada kayıtlı divan nüshasıdır. Bu nüshasının başında, divanın adı; "Divan-ı Hâfız-ı Mar'aşî" olarak kayıtlıdır. Diğeri ise Hâfız'ın divanının bir nüshasını ihtiva eden Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Ktb. Ty. 291 numarada kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Metin, bu nüshaları karşılaştırmak suretiyle oluşturulmuştur. Metin tertibinde İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 2947 numarada kayıtlı bulunan mürettep divan (Ü nüshası) esas alınmıştır. Söz konusu nüshaların özellikleri/tavsifleri² şöyledir:

1. Ü. İstanbul Üniversitesi Ktb. Ty. 2947

Bu nüshada, 1 kaside, 4 müseddes, 5 muhammes, 12 tahmis, 139 gazel, 6 tarih, 1 Farsça gazel, Yümnî isimli birine divanın yazılması için manzum bir mektup vardır.

İstinsah th.: -

Müstensih: -

Kitap ölç.: 243 x 174 - (196 x 113)

Cilt: Yumuşak siyah meşin

Varak: 51 yk

Satır: 17

Yazı: Ta'lik

Kâğıt.: Avrupa, hafif nakışlı ve tezhipli cetvelli, kırmızı szb.yaldız cl.

¹ Hâfız Divan'ı nazire gazeller açısından taranmamıştır. Buna rağmen şairin bazı gazelleri nazire intibai vermektedir. Hâfız'ın 65. gazeli Sünbülzâde Vehbî'nin "garaz" redifli gazeline, 13. gazeli de Ahmed Kuddûsî'nin "elbet" redifli gazeline nazire gibi görülmektedir. Diğer taraftan Hâfız'ın "var" redifli 43. gazeline Mar'aşî Kurrâzâde Nâdirî de bir nazire yazmıştır (Tanıdır Alıcı, 2009: 48-49).

² Kısaltmalarda **İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**'ndaki usule uyulmuştur.

Baş : Çeşm-i hak-bîne Hudânın sun'ı çün mehtâbdır
Feyz-i Hak her dem cihânın zîb ü âb ü tâbıdır

Son : Okuyup dinleyenlerden niyâzım budurur ancak
Diyeler rahmet itsün Hak sana ey Hâfız-ı Kur'ân

Nüşhanın başında birkaç manzume, sonunda 2 tarih yazılı ve kütüphanenin resmî mührü basılıdır (İKTYDK, 1967: 963).

2. M. Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Ktb. Ty. 291.

Farklı devirlerde yaşamış -çoğu divan şairi- oldukça fazla şairin şiirlerinden müteşekkil büyük bir şiir mecmuasıdır. Ciltsiz olan mecmuanın müstensihisi ve istinsah tarihi belli değildir. Mecmua, sarı abadi kâğıda harekeli nesih hattı ile yazılmıştır. Bazı yaprakları koparılmış bazıları ise yarım olduğundan bugünkü tarzda numaralandırılmıştır. Mecmua, XIX. asır şairlerini de ihtiva etmektedir. Bu sebeple bu asra ait olduğunu söylemek mümkündür. Bir fotokopisi kütüphanemizde mevcut olan Mecmua, Hâfız'ın divanındaki şiirlerinin birçoğunu hatta divanında olmayan bazı şiirlerini ihtiva etmektedir. Bu sebeple mecmua ikinci nüsha olarak kabul edilmiş, metin teşkilinde M. olarak adlandırılmıştır. Mecmua hakkında daha geniş bilgi vermek maksadıyla ekler bölümüne fotokopi örnekleri ilave edilmiştir. Bu fotokopiler Ü. nüshasında olmayan şiirlerden seçilerek divanın bütününün eski metni verilmeye çalışılmıştır.

2. HÂFIZ DİVANI'NDA ŞEKİL, DİL VE İFADE

2.1. Şekil Özellikleri

2.1.1. Tertip Şekli

Klasik edebiyatımızdaki anlayışa göre tertipli bir divanda sırasıyla "Dîbâçe/Ön Söz, Kasideler, Tarihler ve Mesneviler, Musammatlar (Terkîb-bend, Tercî-bend, Mu'aşşer-Ta'sîr, Mütessâ'-Tetsî', Müsemmen-Tesmîn, Müsebbâ'-Tesmî', Müseddes-Tesdîs, Muhammes-Tardıye-Tahmîs-Taştîr, Murabba'-Terbî'-Taştîr ve Şarkı), Gazeller ve Mukataât (Kıt'a, Nazm, Rubâî, Tuyug, Metâli', Müfredât ve Mesâri') bulunur (Mermer, Alıcı, vd., 2007: 143-145). Hâfız Divanı nazım şekli olarak çeşitlilik arz etmemektedir. Var olan nazım şekilleri ise kısmen bu tertibe uyar. Divandaki nazım şekilleri şu şekilde sıralanmıştır: Kaside, Musammatlar (Muaşşer, Müseddes, Muhammes,

Tahmisât), Gazeller ve Tarihler. Gazeller Arap alfabesi esas alınarak dizilmiştir. Şairin, Arap alfabesinin bütün harfleriyle gazel yazması dikkat çekicidir.

2.1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri

Hâfız Divanı'nda yer alan nazım şekillerinin dağılımı şöyledir:

Kaside	1
Muaşşer	1
Müseddes	4
Muhammes.....	5
Tahmis.....	12
Gazel (140 Türkçe, 2 Farsça)	143
Tarih	6

Divanda en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Gazellerin divandaki beyit dağılımı şu şekildedir:

Gazel sayısı:	70	2	55	1	6	6	1	1
Beyit sayısı:	5	6	7	8	9	11	12	21

Hâfız, gazelden sonra en fazla nazım şekli olarak tahmis yazmıştır. Tahmislerin bendlere göre dağılımı, 5 bentli 9 adet, 7 bentli 3 adet şeklindedir. Divanda tahmislerin dışında musammatlardan 5 bentli 2, 7 bentli 2 ve 12 bentli 1 muhammes; 7 bentli 2 ve 5 bentli 2 müseddes ile 5 bentli 1 muaşşer bulunmaktadır. Bunların dışında 5 beyitli 2 adet, 7 beyitli 2 adet ve 2 beyitli 3 adet tarih yer almaktadır. Divandaki tek kaside ise 37 beyittten oluşmaktadır.

Söz konusu kaside Abdülmecid Han ve Aziz Paşa hakkında yazılmış bir methiyedir. Divanın musammatlar bölümü iki münacaat (Mu'aşşer, Müseddes 1) ile daha çok ehl-i beyt ve On İki İmam'ı konu alan şiirlerden müteşekkildir. Gazeller bölümünde ise birçok gazel çeşidine örnek olabilecek gazel bulunmaktadır. (bk. Edebî Şahsiyeti). Ayrıca divanında konu bütünlüğü içinde yazılmış naat (G. 106), methiye (G.38, 99, 134, 135), matemiyeye/maktel (28, 107, 110, 133), bahariye (G. 69, 111, 122, 139), nasihatname (G. 123) ve hasb-i hâl (G.8, 54) olarak adlandırılabilir nazım türleri de vardır.

2.1.3. Vezin

Şiirin en önemli ahenk unsurlarından biri vezindir. Arap menşeli olup edebiyatımıza İnan edebiyatından gezen aruz vezni divan şiirinin vazgeçilmez unsuru olmuştur. Bir divan edebiyatı şairi olarak Hâfız da bütün manzumelelerinde aruz veznini kullanmıştır. Şair, bütün şiirlerinde aşğıdaki üç bahirin 7 kalıbını kullanmıştır.

Hâfız'ın toplam 172 şiirinde kullandığı vezinler ve dağılımları şöyle tespit edilmiştir:

I. Bahr-i Hezec:

1. Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün.....31
2. Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün.....6
3. Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Feûl³.....1
4. Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün4

II. Bahr-i Muzârî':

5. Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün.....1

III. Bahr-i Remel:

6. Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün127
7. Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün2

Görüldüğü gibi Hâfız şiirlerinde en çok “Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün” ve “Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün” kalıplarını kullanmıştır.

2.1.4. Kafiye

Kafiye, şiirin en önemli ahenk unsurlarından biridir. Eskiler “mevzun u mukaffa” söz olarak tanımladıkları şiirde hem vezne hem de kafiye çok önem vermişlerdir. Divan şiirinde kafiye hususunda kuralcı bir yaklaşım söz konusudur. Hâfız Divanı'nı bu açıdan incelediğimizde, yer yer bazı kafiye kusurları olduğunu görmekteyiz.

Divanda, divan şiiri kafiye kusurları arasında sayılan; farklı menşeli (Arapça, Farsça, Türkçe) kelimelerin kafiyelendirilmesine rastlanmaktadır. “şâyân, rahşân, nâdân, 'uryân” (G. 13/2,3,4,5), “cân...,yan..., gerdân... (Müs.

3 Şair, vezinde tasarrufta bulunmuştur.

1/V-1,2,3). Bazı şiiirlerde tamamıyla ses ahengine bağlı olarak “visâle, zülâle, piyâle ” (G. 123/1,2,4 gibi kelimeler kafiye için kullanılmıştır. Bu sebeple redifi ayırmak mümkün olmamaktadır. Yine bu bağlamda Arapça ve Farsça kelimelerdeki “î” ile Türkçe kelimelerdeki “i” ler kafiyelendirilmiştir. “nâlânı, yezîdanı, rümmânî” (G. 133/3,4,5), “serveri, Haydarı, serserî” (Müs. 2/VI-1,2,3).

Hâfız’ın şiiirlerinde kafiye seslerinin aksamasına da rastlanmaktadır. “firka..., perver..., pey-rev...” (Tah. 1/II-1,2,3), “bil..., kur..., ur..., tur...” (Tah. 1/IV-1,2,3,4).

Yukarda verdiğimiz ve divan şiiirine göre kafiye kusuru sayılan bu örnekler Hâfız’ın kafiyeye bakış açısıyla ilgili bir fikir vermesi noktasında dikkatlere sunulabilir.

Hâfız, şiiirlerinde en fazla ikiden fazla ses benzerliğine dayanan zengin kafiye kullanmıştır.

Biz nişîn-i kûşe-i mey-hâne-i Hû olmuşuz
Müstemend-i sâkî-i peymâne-i Hû olmuşuz (G. 52/1)

Divanda zengin kafiyeden sonra yine sık kullanılan kafiye bir ünlü ve bir ünsüz benzerliğine dayanan tam kafiye dir.

Sâkî şûh ammâ ki elde câm-ı pür-mey Cem de şûh
Mest iden âşıkları bir şîve ammâ dem de şûh (G. 22/1)

Ünsüz benzerliği olmayıp sadece uzun ünlülerin benzerliğine dayanan kafiyeler de tam kafiye sayılmaktadır.

şâh iken bir şûha bâis dil gedâ-meşreb gezer
Hırha-pûş abdâl-sûret ber-fenâ-meşreb gezer (G. 34/1)

Tek ünsüz benzerliğine dayanan yarım kafiye ise divanda çok az kullanılmıştır.

Hânkâh-ı “men aref”den Hâfızâ ders almayan
Perde-i vâriyyeti mirât-ı dilden silmeyen
Vâkıf-ı ma’nâ-yı nutk-ı “mâ nefahtu”olmayan
Vech-i Allâhı Misâlî kendi vechin bilmeyen
Âşık u maşûk u aşku’llâhı bilmez kandaır (Tah. 3/VII)

2.1.5. Redif

Hâfız, şiirde ahengi sağlamada önemli bir yeri olan redifin tek bir heceden cümleye kadar her çeşidini kullanmıştır. Divandaki şiirlerin büyük çoğunluğu rediflidir. Şair, 142 gazelden sadece 9 tanesinde redif kullanmıştır. Divanda rediflerin genellikle fiil ve isim çekimleri şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla redifler daha çok Türkçe kelimeler üzerine kurulmuştur. Bunların dışındaki rediflerin bir kısmı alıntı kelimeler üzerine kurulmuşken bir kısmı da Türkçeyle karışık alıntı kelimelerden oluşmaktadır. Musammatlarda ise redif hususunda bir tutarlılık yoktur. Bir şiirin bazı bendlerinde redif bulunurken bazılarında ise bulunmadığı görülmektedir.

Hâfız'ın kullandığı redif çeşitleri şunlardır:

Ek Redif:

Bende-i pîr-i muğânım hâdim-i mey-hâneyim
Müstemend-i sâkiyânım tâlib-i peymâneyim (G. 101/1)

Kelime Redif:

Gör ne reng itdi yine bu çarh-ı keç-gerdân **bana**
Aldı şâd-ı gönümü virdi gam-ı hicrân **bana** (G. 5/1)

Kelime Grubu Hâlinde Redif:

Bî-vefâ yâr ile ülfet **ister olsun olmasun**
Birdürür vuslatla firkat **ister olsun olmasun** (G. 103/1)

2.2. Dil ve İfade Özellikleri

Hâfız'ın dili pek ağıdalı olmamakla birlikte şiirlerinden şairin, divan şiirinin lügatine vâkîf olduğu anlaşılmaktadır. Farsça iki gazel yazan şairin bu dile, ayrıca Kur'an'dan yapmış olduğu iktibaslarla da Arapçaya hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Şairin kullandığı bazı kelimelerin de Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Bunlar, "tapu/huzur, makam (Muaşşer/I,1), ırag/uzak (Muh. 4/IV,1), duzak/tuzak (Muh.4/IV,2), egin/sırt (Tah. 3/III,3), kanda/nerde (Tah. 3/I), koçmak/kuçaklamak (Tah. 5/II,4), yeg/üstün (G. 6/7), kankı/hangi (G. 43), geymek/giymek (G. 53/5), güstürür/gösterir (G. 32) urmak/vurmak (G. 72/7), teg/gibi (G. 85/4), söyünmek/sönmek (Tah. 5/III,2), sınımak/kırılmak (G. 91/2), neydügin/ne yaptığın (G. 108), uyar-mak/uyandırmak, irşat etmek (G. 123/17), yoh/yok (G. 21), aluban/alarak (G. 105/6) kelimeleridir.

2.2.1.Edebî Sanatlar

Edebî sanatlar, söze güzellik, açıklık ve incelik; manaya, güç ve derinlik; manzumeye ahenk ve estetik kazandıran şiirin en önemli unsurlarındandır. Mevzun ve mukaffa olmasıyla nesirden ayrılan nazım, ancak edebî sanatlar vasıtasıyla şiir seviyesine yükselir (Mermer, Bayram, vd., 2007: 151; Okuyucu, 2004: 69). Şiir, güzel söz söyleme sanatı olduğuna göre şairler de söz ve anlam sanatlarını kullanarak sözlerini güzelleştirmek zorundadırlar. Divan şairleri mazmunlarla az sözle çok şey anlatma imkânını aramış ve böylece bir beyit içinde bir dünya kurma çabasına girişmişlerdir (Macit, 2006: 26). Divan şiirinin sanat telakkisinde edebî sanatların önemli bir yer tuttuğu, şairlerin tasannuya düşkün oldukları bilinen bir gerçektir. Hâfız Divanı'na bu açıdan baktığımızda, birçok edebî sanata örnek gösterilebilecek beyitlerin yanı sıra bütün hâlinde tekrar ve iade sanatıyla yazılmış gazeller bulunmaktadır.

Hüsn-i Ta'lîl

Kâmetin ham itdi serviler çemende reşkden
Göricek refâtârını şimşâd u ar'ardan lezîz (G. 25/4)

Tevriye

İçelden cür'a-i aşkı mey-i ahmerden el çekdim
Soraldan leblerin câm-ı Cem ü Kevserden el çekdim (G. 90/1)

Teşbih

Reşk ider Tûbâyâ kaddin ravza-i Huld içre kim
Gül femin sünbül saçın bû kâkülün reyhân imiş (G. 60/4)

Leff ü Neşr

Âleme bin Kays ile Leylâ da bin gelmiş gelür
Verd-i hamrâ bülbül-i şeydâ da bin gelmiş gelür (G. 41/1)

Tenasüp

Bir taraf zulmetde Hızrın içdiği âb-ı hayât
Kevser-i la'l-i leb-i cân-bahşın ey cân bir taraf (G. 71/9)

Nâvek-i çeşmin şehâ bir hançer-i bürrân imiş
Mûy-ı zülfün her biri bir nîze-i uryân imiş (G. 60/1)

Kim ilâc itmez marîz-ı aşka Lokmân olsa da
Sâkî-i devrân elinden bir devâ eyler kadeh (G. 20/3)

İstifham

Bu gülzâr içre feryâdın nedir şeydâ mısın bülbül
Aceb müştâk-ı hüsn-i gonçe-i hamrâ mısın bülbül (G. 86/1)

Tezat

Bî-vefâ yâr ile ülfet ister olsun olmasun
Birdürür vuslatla firkat ister olsun olmasun (G. 103/1)

Teşhis

Çün sabâ sahrâ-be-sahrâ serserî devr itdi kim
Âh kim bir âfetin şevk-i leb-i handânı var (G. 47/3)

Telmih

Harâb olmuşdı iklim-i cünûn Mecnûndan sonra
Yine âbâd olsun deyü hûşumdan firâr itdim (Tah. 5/IV- 4,5)

Âşık-ı dil-mürdeyi ihyâ ider mu'ciz lebi
Nîm nigâhı nefha-i İsrâfile nisbetlenür (G. 50/3)

Tekrir⁴

Ne mahzûnum ne dil-şâdım ne hâlim bilmezem yâ Rab
Ne güldüm gamdan âzâdım ne zârım bilmezem yâ Rab (G.9/1)

Kankı bâğın sen gibi bir gonçe-i handânı var
Kankı gülde men gibi bir bülbülün nâlânı var (G. 43/1)

İstiare

Esb-i nâza nergisin binmiş misâl-i şeh-süvâr
Âşık-ı şeydâya karşı at sürüp çevgân atar (G. 30/2)

⁴ 9. ve 43. gazeller tamamen tekrar sanatıyla yazılmıştır.

İade⁵

Âh kim bir gonca sevdâsında oldum andelîb
Andelîb oldum velî hâr oldı bir müşkil rakîb (G. 12/1)

Mürğ-i gönlüm tâ ezel gülzâr-ı aşkın bülbüli
Bülbül-i şeydâsıdır her kanda görse bir güli (G. 137/1)

Mübâlağa

Öyle bir ser-mest-i sahbâ-yı firâkım kim görüp
Sanmasun hem-ser olur Mecnûn-ı ser-gerdân bana (G. 5/4)

2.2.2. Deyimler

Deyim, genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabirdir (TDK, 1988: 363). Deyimler bakımından oldukça zengin bir dil olan Türkçeyi iyi bilen şairler şiirlerinde sık sık deyimlere yer verirler (Öztoprak, 2000: 53). Hâfız Divanı'nda tespit edebildiğimiz deyimler şunlardır:

Ad eylemek: Ün kazanmak, iyi olarak tanınmak. (G. 84/6)

Adam olmak: Bir kişi yetişip topluma yararlı duruma gelmek. (G. 61/4)

Ahı göklere çıkmak: Sızlanması önüne geçilmeyecek bir duruma yükselmek; şiddetle yanıp yakılmak; inlemek; acı çekmek. (Tah. 9/I,5)

Al kana boyanmak: Yaralanarak birçok yerlerine kan bulaşmak. (Müs.3/I,4)

Allah hayra tebdil eyleye: Bir rüyayı, bir olayı iyiye yormak için söylenen bir temenni sözü, bir işe başlanırken uğurlu ve hayırlı olmasını dileyen bir dua. (G. 120/1)

Ay görüp bayram etmek: Sevinerek şans ve uğur sınamak. (G. 125/4)

Ayağını almak: Aldatarak tuzağa düşürmek. (Muaşşer/II, 10)

Ayak basmak: Bir yere varmak. (Müs. 2/I,4)

Baş eğdirmek: İtaat ettirmek. (G. 137/4)

Baş eğmek: Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek. (G. 55/2)

Baş kesmek: Selam vermek, saygı göstermek; birisine karşı bağlılık gösterisi olarak önünde hürmetle eğilmek. (G. 61/4)

⁵ 2, 12, 71 ve 137. gazeller tamamen iade sanatı üzerine kurulmuştur.

- Başı bağılı olmak:** Birine veya bir şeye gönül vermiş olmak. (Muh. 3/I)
- Can atmak:** Bir şeye erişmeyi pek çok istemek. (Müs. 2/I,3)
- Can bahşetmek:** Güçlendirmek ya da yaşar duruma getirmek. (Tah. 11/II,3)
- Can feda etmek:** Uğruna ölümü kabul etmek. (G. 7/4)
- Can kulağıyla dinlemek:** Büyük bir dikkatle, iyi kavramaya çalışarak dinlemek. (Tah. 3/II,3)
- Can vermek:** Ölmek, bir şeyi hayatını onun uğruna feda edecek kadar çok istemek. (G. 28/8)
- Can minnet:** Memnuniyetle, razı olarak, müteşekkir kalarak. (G. 4/4)
- Candan usanmak:** Çektiği sıkıntı yüzünden artık yaşamayı istemeyecek duruma gelmek. (Müs. 3/I,6)
- Çiğer kanı içmek:** Büyük acılar içinde kıvranmak. (G. 28/4)
- Çiğeri kebab olmak:** Büyük bir acıya uğramak, bir acıdan içi yanıyor gibi olmak. (Müs. 4/III,4)
- Cihani tutmak:** Şöhreti yayılmak. (G. 79/4)
- Dağ basmak, dağ vurmak:** Büyük bir dert ve üzüntü yaratmak, vücutta ya da herhangi bir şey üzerinde yara oluşmasına neden olmak. (G. 74/4), (G. 69/3)
- Dem vurmak:** Olmayacak ya da gücünü aşan bir konu üzerinde konuşmak. (G. 2/3)
- El bir etmek:** Aynı düşüncede birleşmek; işbirliği yapmak. (Muaşşer/2,9)
- El çekmek:** Yapmakta olduğu bir işi artık yapmama durumuna geçmek. (G. 68/1)
- El sunmak:** El uzatmak, yaklaşmak istemek. (G. 70/5)
- El vermek:** Yetişmiş olan müride mürşitlik izni vermek; yardım etmek. (G. 61/4)
- Eşiğini öpmek:** Birine büyük bir saygı ve alçakgönüllülükle yalvarmak; bir dilekte bulunmak için birinin karşısında saygıyla eğilmek. (Muaşşer/4,9)
- Gözünü açmak:** Uyanık olmak, dikkatli olmak. (Müs.2/III,4)
- Kan ağlamak:** Bir zulümden, bir afetten, bir sıkıntıdan büyük üzüntü duyup çok yakınmak. (G. 107/4)
- Kan dökmek:** Yaralamak ya da öldürmek. (G. 4/4)
- Kan etmek:** Öldürmek. (G. 24/4)

- Kapıdan sürmek:** Kovmak, dışarı atmak. (G. 106/11)
- Kemer kuşanmak:** Bele kemer bağlamak. (G. 16/2)
- Kıssadan hisse almak:** Anlatılan olaydan ders almak. (Tah. 2/III,4)
- Laf urmak:** Konuşup görüşmek, çene çalmak; laf dokundurmak. (G. 72/7)
- Selametle kalmak:** Rahat, güven ve huzur içinde kalmak. (G. 123/9)
- Ser vermek:** İnandığı bir şey uğruna canını feda etmek. (Tah. 5/IV,3)
- Serden geçmek:** Uğruna ölecek kadar bir şey için fedakârlıkta bulunmak. (G. 31/8)
- Vebale girmek:** Sorumluluğu tamamen üstlenmek, günaha girmek. (G. 123/12)
- Yad etmek:** Anmak. (G. 74/3)
- Yüz sürmek:** Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru -yüzünü sürercesine- eğilmek. (G. 70/2)
- Yüz tutmak:** Yönelmek. (G. 54/5)
- Yüz vermek:** İlgi, yakınlık göstermek, bütün davranışlarını hoş görmek. (G. 62/6)
- Yüzü kalmamak:** Bir kimseden daha önce birçok ricada bulunduğu için yeni bir şey istemeye sıkılmak. (Muaşşer/V, 2)
- Yüzü kara:** Utanacak bir durumu bulunan. (Müs.1/I,5)
- Yüzü yerde olmak:** Utanmak, utanacak durumda olmak. (G. 57/5)
- Yüzü yere düşmek:** Utanmak. (Tah. 11/III,1)
- Zehir katmak:** Mutsuzluk nedeni olmak. (T. 2/3)

II. İNCELEME

3. HÂFİZ DİVANI'NDA DİN VE TASAVVUF

3.1. Din

3.1.1. Allah

Hâfız Divanı'nda klasik divan tertibine uygun olarak, tevhit ve münacat mahiyetinde bir kaside bulunmamakla birlikte bu konuları muhtevî musammatlar ve gazeller yer almaktadır. Bunların yanı sıra diğer şiirlerde de münferit olarak Allah'ın isim ve sıfatları zikredilmiştir. Bu isim ve sıfatlar şunlardır:

Allâh, Hudâ, Hâlik, Hak, Gafûr, Kâdir, Kahrî, Kayyûm, Kâdiü'l-hâcât, Bârî, Bâr-Hudâ, Câ'ilü'z-zulmat, Cebbâr, Hâdî, İlâh, Hû, Kilk-i Kudret, Rahmân, Settâr, Vâhid, Hâdiyü'l-Vehhâb, Zü'l-Celâl, Rab, Mûcid-i âlem, Pâdişâh, Hâkim-i kudret, Fâlikü'l-ısbâh, Meşşât-ı ezel, Mevlâ, Sabûr, Ahad, Mûcibü's-sa'ilîn, Dost, Şâh ve Lâ-mekân.

Hâfız, divanında Allah'ı İslami kabuller çerçevesinde zikreder. Allah birdir, mutlaktır. O her şeyi yoktan var etmiştir, âlemlerin mucididir. Tüm ihtiyaçlara cevap veren O'dur. Yardımı istenilen, affına sığınandır. Kuvvet ve kudret ancak yüce Allah'ındır. Sığınılacak tek kapı O'nun kapısıdır.

Yokdan beni var eyledin ey Hâlik-ı Cebbâr
Sen mûcid-i âlemsin ezel kâdir-i Kahrî (Muaşşer/II-1,2)

Geldim tapuna yalvaru yâ Hazreti Allâh
Red eyleme bende-i mücrîmini ey şâh
Vir ki bulayım vuslatla gufrânına bir râh
Yâ Rab n'ola âhir bu benim hâl-i dilim âh
Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh (Muaşşer/I-1,2,9,10)

Kur'an-ı Kerim'de "Nereye yönelirseniz yönelin, Allah'ın vechi oradadır. (Bakara 2/115)" ayetiyle varlığın Allah'tan başka bir hakikati olmadığına işaret edilmektedir. Divanda bu hususu ifade eden beyitler yer almaktadır. Yersiz ve mekânsız olan Allah, her mekânda zahir olmaktadır. Bakılan her yerde görülen O'dur. O'nun tecellisinin sırrına mazhar olan kalpte mâsivâdan eser kalmaz.

Lâ-mekândır her mekân içinde Hâfız âşikâr
Mü'mine izhâr-ı merdî münkirin ihfâsıyuz (G. 58/9)

Tecellî sırrına mazhar olan Hâfız n'ider dehri
Sivâ jengârını dilden silüp uryân olur elbet (G. 13/5)

Allah'm lütuf ve ihsanı sonsuzdur. O'nun lütfuyla bahar gelir gül bahçesi şenlenir. O yeryüzünü zinetlendiren, süsleyendir. O'nun sırları karşısında nice Mânî ve Bihzâd hayran kalır.

Yine fasl-ı bahâr irdi Hudânın feyzi gülzâra
Açıldı bâb-ı eltâf-ı kerem küllî çemenzâra (G. 122/1)

Ne zînet virdi meşşât-ı ezel bu pîre-zen dehre
Niçe Mânî ile Bihzâd olur hayrân bu esrâra (G. 122/4)

Allah, aynı zamanda celâl sahibidir. Tüm canlıları kahr kılıcından geçirse de bu ne hâldir demeye kimsenin cesareti olmaz. O'ndan gelen her şey güzeldir. Kahrı da lütfu da hoş karşılanır.

Hudâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem yazmış
Keremdir her ne kim Hakdan gelirse sanma kem yazmış (Muh. 4/)

Bir âşık olarak şair, bir taraftan cefakâr sevgilisinden şikâyet ederken diğer taraftan da kendisi için Allah'tan yardım dileğinde bulunur:

Bülbül gibi bir gonçe-femin aşkına yandım
Gülzâr-ı gamı âh-ı dem-â-demle tolandım
Bî-rahm bana yâr-ı vefâdâr ola sandım
Bî-hûde figân eyleyüp al kana boyandım
Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
Âlâm u gam-ı hicr ile cânımdan usandım (Müs. 3/I)

Bî-çâreyim ey kân-ı kerem dâdıma sen yet
Her-gâh-ı seher nâliş ü feryâdıma sen yet
Bir Hâfız-ı gamgîninin imdâdıma sen yet
Rahm eyle bu derd-i dil-i nâ-şâdıma sen yet
Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
Âlâm u gam-ı hicr ile cânımdan usandım (Müs. 3/V)

3.1.2. Melekler

Melekler nurdan yaratılmış olup hâlleri başka yaratılmışlara benze-
mez. Yemezler, içmezler, uyumazlar, cinsiyetleri yoktur. Allah'ın emirlerini
yerine getirmekle sorumludurlar. Gece gündüz Allah'a ibadet edip sürekli
O'nu zikrederler (Tanıdır, 2002: 26).

Divanda melek olarak, “Azrâil, İsrâfil ve Mâlik” adları anılırken, me-
leklerle ilgili olarak da; “kudsiyân/melek, melâik, kerrûbiyân/büyük melekler,
sâkî-i ecel, nefha-i İsrâfil ve Mâlik-i duzah” ifadeleri kullanılmıştır.

1. Azrail: Dört büyük melekten biridir. Canlıların ruhunu almakla
görevlendirilmiştir. Melekü'l-mevt/ölüm meleği de denir (Pala, 1998: 52).
Azrail, divanda saki-i ecel/ecel sakisi olarak da anılmaktadır. Sevgilinin cevri
ü cefasından incinen âşık, Azrail'den; sevgiliye hediye olarak canını almasını
ister.

Yeter rencîde Azrâ'îl nüzûl it sînem üstüne
Murâdın cân ise gel al o yâra ber-güzâr itdim (Tah. 5/III-4,5)

2. İsrâfil: Dört büyük melekten biri olup kıyamet gününü, haşr ve
neşri Sûra üfleyerek haber verecek olan melektir. İsrâfil, bir beyitte sevgilinin
süzgün bakışının âşığa yaptığı tesir ile irtibatlı olarak şöyle zikredilir.

Âşık-ı dil-mürdeyi ihyâ ider mu'ciz lebi
Nîm nigâhı nefha-i İsrâfile nisbetlenür (G. 50/3)

3. Mâlik: Cehennem hâkimi ve kapıcısı olan zebanileri idare eden
melek (Devellioğlu, 1997: 578). Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiği gün,
hemen her şey o şehitlerin şahı aşkına matem tutar. O gün dört unsur, cehen-
nemin kapıcısı Mâlik, cennetteki huriler ile feleklerdeki melekler onun için
gözyaşı dökerler.

Âb u hâk ü bâd nâr u Mâlik-i dûzah dahi
Cennetü'l-Firdevs içinde Hûriyân ağlar bugün (G. 110/6)

Yek-cihet mâtem tutup şâh-ı şehîdân aşkına
Nüh felekde kudsiyân kerrûbiyân ağlar bugün (G. 110/7)

3.1.3. Kitaplar

1. Kur'an-ı Kerim: Hâfız Divanı'nda Kur'an-ı Kerim yerine "Mushaf ve Hak kitabı" ifadesi kullanılmıştır. Mushaf da Hz. Peygamber ve meth edilen güzelin yüzü vasfında, "mushaf-ı hüsn, mushaf-ı ruhsâr" olarak zikredilmiştir. Bu arada şair, Kur'an ilmiyle irtibatlı olarak şiirlerinde, "tefsîr, nass" terimlerine de yer vermiştir.

Hâl-i ruhsârın mu'ayyen bâ-i Bismi'llâhdır
Mushaf-ı hüsnün hakikat ehline nass-ı mübîn (G. 106/2)

Mushaf-ı hüsnî hakikat ilmine bir nüshadır
Hattına tefsîr-i esrâr-ı Hudâ dir ehl-i aşk (G. 73/5)

Hâfız, "Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim" için "dört kitap" ifadesini kullanmıştır. Şair bir âşık olarak, kendisine sataşan zahide; dört büyük kitabın zahirî ve bâtını sırlarına vâkıf taifeden olduğunu söyler.

Dime zâhid bize bilmez dört kitâbın nüktesin
Zâhir ü bâtin ma'ânî sırrına vâkıflarız (G. 56/2)

2. Tevrat: Hz. Musa'ya indirilen Tevrat'ı Hâfız, sadece bir beyitte sevgilinin tatlı ve hikmetli sözleri methinde kullanmıştır.

Gûş iden şîrîn-kelâm-ı hikmet-engîzin senin
Âyet-i Tevrâtı itmez yâd ez-berden geçer (G. 31/4)

3.1.4. Sure ve Ayetler

3.1.4.1. Sureler

1. Fatiha: Kur'an'ın birinci suresinin adıdır. İslam düşüncesinin özünü oluşturduğu, dileklerde Allah ile kul arasında en büyük bağ olduğu için bu surenin önemi büyüktür (Yılmaz, 1992: 50). Bu sebeple her işin başında ve sonunda Fatiha okunması, ölümlerin arkasından okunup ruhlarına bağışlanması vazgeçilmez bir husus olmuştur. Sure, divanda şairin Zülkadirzâde Ömer Bey'in vefatı üzerine tarihte, onun ruhuna Fatiha isteği dolayısıyla zikredilmiştir.

Zü'l-kadir-zâde Ömer Beg kabridir her kim gelür
Fâtihâ bahş eyle rûh-ı pâkine yoldaşına (T. 2/6)

2. Tâ-Hâ, Yâ-Sîn: Tâ-Hâ, Kur'an'ın yirminci suresinin; Yâ-Sîn de otuz altıncı suresinin adıdır. Surelerin başında bulunan bu harfler, mukattaa harflerindedir ve değişik tefsirleri vardır. Bu harflerin Hz. Peygamber'i Cenabıhakk'ın dilinden öven hitap ve sıfatlar olduğu ifade edilir (Yeniterzi, 1993: 202). Nitekim Hâfız da Na't-ı Nebî başlıklı gazelinde, yüce Allah'ın Hz. Peygamberi methettiğini ve onu bu kelimelerle vasıflandırdığını dile getirir.

Sen bir Ahmedsin ki meddâhın senin olmuş Ahad
Vasf ider zâtın kelâm-ı “Tâ vü Hâ” vü “Yâ vü Sîn” (G. 106/5)

3.1.4.2. Ayetler

1. Besmele (Bismi'llah): Sadece Neml suresinin 30. ayetinde geçen besmele, ayettir. Diğerleri sure başlarına teberrüken yazılmıştır (Özek, Karaman, 1993: VIII). Şair İslami geleneğe uygun olarak eserine besmele ile başlar. Bunun yanı sıra Hz. Peygamber'in yüzünü Kur'an'a benzeterek yanağındaki beni de “Besmele”nin “be” harfinin noktası olarak tasavvur etmektedir.

Hâl-i ruhsârın muayyen bâ-i Bismi'llâhdır
Mushaf-ı hüsnün hakikat ehline nass-ı mübîn (G. 106/2)

2. Fâliku'l-ısbâh: “Karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkaran O'dur (Kur'an-ı Kerim, En'âm, 6/95-96). Ayet, divanda hem Hz. Peygamber'in hem de sevgilinin yüzünün parlaklığını ifade için kullanılmıştır. Hz. Muhammed, peygamberliğiyle bir hidayet güneşi olması sebebiyle karanlığı aydınlatan bir nurdur. Şair, onun ay yüzünün “Fâliku'l-ısbâh” ayetinin sırrını açığa çıkardığını ifade etmektedir.

“Fâliku'l-ısbâh” remzin fâş ider meh tal'atın
“Câ'ilü'z-zulmât” sırrın göstürür zülfün hemîn (G. 106/3)

3. Şemsü'd-duhâ: Duhâ/kuşluk vakti, Kur'an'ın 93. suresinin adıdır. İlk ayeti “Kuşluk vaktine and olsun ki!” diye başlar. Yine Şems Suresi birinci ayetinde “Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına...” buyrulmaktadır. Bu ayet iktibas yoluyla “Şemsü'd-Duhâ” şeklinde edebiyatta çok kullanılmıştır (Pala, 1998: 115). Ayet, divanda sevgilinin yüzünün parlaklığını ifade ve Hz. Ali'nin güneşe teşbihi için kullanılmıştır.

Cebhesinde görünür envâr-ı “ve’ş-şemsü’ d-duhá”
Zînet-efzâ-yı cihân zerrâtı zâhir görmüşüm (G. 96/5)

4. Ce’ale zulmât (Câilü’z-zulmât): “Zulmeti (karanlığı) var etti.” (Kur’an-ı Kerim, En’am 6/1). Şair, Na’t-ı Nebî başlıklı şiirinde Hz. Muhammed’in yüzünün parlaklığını tavsif için “fâliku’l-ısbâh” ayetini kullandığı gibi zülfünün siyahlığı için de “câilü’z-zulmât”ı kullanmıştır.

“Fâliku’l-ısbâh” remzin fâş ider meh tal’atın
“Câ’ilü’z-zulmât” sırrın göstürür zülfün hemîn (G. 106/3)

5. Cennâti’n-na’îm: “Nimetler cenneti” (Kur’an-ı Kerim, Şuârâ, 26/85, Mâide, 5/65, Tevbe, 9/21; Yunus, 10/9).

Nass ile mevsûf olan “fi-tahti cennâti’n-na’îm”
Lebleri ser-çeşmesinden saçılır enhâr-ı Hû (G.112/4)

6. Kurretü’l-ayn: “Göz bebeği, göz sevinci (gönül açan)”. Bu tabir, daha çok evlat ve çok değer verilen şeyler için, göz nuru, gözün aydın olacağı nimet anlamlarında kullanılır (Yılmaz, 1992: 96). “Onlar ki, Rabb’imiz, bize gözler sevinci (gönüller açan) eşler ve çocuklar lütfeyle ve bizi (azabından) korunanlara önder yap, derler.” (Furkân, 25/74) ayetinden iktibas edilmiştir. Ayet, divanda Hz. Peygamber’in gözbebeği torunu Hz. Hüseyin için kullanılmıştır.

“Kurretü’l-ayneyn” o şâh-ı seyyid-i mazlûm için
Rûh-ı pâk-i Ahmed-i mu’ciz-beyân ağlar bugün (G. 110/4)

7. Kâf u Nûn: Kâf u Nûn, “kûn” kelimesindeki iki harfin ayrı ayrı okunuşudur. Kûn, “ol” demektir. “(O), göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Bir şeyi yaratmak istedi mi, ona sadece “ol” der, o da hemen olur.” (Bakara, 2/117) ayet-i kerimesinden iktibas edilmiştir (Yılmaz, 1992: 89).

Ayn-ı hakla nüh-felek-i devvâra eyle bir nazar
Neyyireyn ü seb’a-i seyyâra eyle bir nazar
Rûz u şeb zulmet ziyâ envâra eyle bir nazar
“Kâf u Nûn” dan mâ-hasal her vara eyle bir nazar

Mazhar-ı esrâr-ı hikmet seyyid-i serdârı bil
Sâhib-i şemşîr-i kudret Haydar-ı Kerrârı bil (Müs. 2/IV)

8. Semme vechu'llah: “Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır.” (Kur’an-ı Kerim, Bakara, 2/115).

Eyleyüpdür hâne-i aşkında Hâfız i’tikâf
“Semme vechu’llâh” a karşı çağırur her bâr Hû (G.112/7)

9. Nahnü kasemnâ: “Biz taksim ettik.” (Kur’an-ı Kerim, Zuhurf, 43/32).

Ser-encâmım dilâ bezm-i ezel renc ü elem yazmış
Hutûtum levha-i baht-ı siyâh üzre ne kem yazmış
Kalem “nahnü kasemnâ” da nasîbim derd ü gam yazmış
Hudâ-yı lem-yezel püş ü penâh ol pür-kerem yazmış
Keremdir her ne kim Hakdan gelirse sanma kem yazmış (Muh.1/I)

10. Alleme'l-esmâ: “İsimleri öğretti.” (Kur’an-ı Kerim, 2/31-32).

Bilmeyenler bu vücûdun nüsha-i kübrâsını
İtmeyenler fehm sırr-ı “alleme'l-esmâ”sını (Muh. 2/IV-1,2)

11. Fedhulûhâ hâlidîn: “Ebedî kalmak üzere buraya (cennete) girin.” (Kur’an-ı Kerim, Zümer, 39/73). Kur’an, İslam’a sınıksız sarılan, Peygamber’in uyarılarına kulak veren, hak ve adaletten ayrılmayanların cennete gideceklerini haber vermektedir (Yılmaz, 1992: 51). Divanda da Na’t-ı Nebî başlıklı şiirde Hz. Peygamber’e uyanların, kıyamet gününde “cennete girin” nidasıyla müjdeleneceği ifade edilir.

Kim seni kıldı rızâ rûz-ı cezâ Hakdan ana
İrişür çünkim nidâ-yı “fedhulûhâ hâlidîn” (G. 106/4)

12. Kâbe kavseyn: “İki yay aralığı kadar” (Kur’an-ı Kerim, Necm, 53/9). Ayet, divanda sevgilinin kaşlarını ifade için kullanılmıştır.

Bedre irmiş mâh dir envâr-ı pîşânın gören
Kaşlarına “kâbe kavseyn”-i alâ dir ehl-i aşk (G. 73/3)

13. Rahmeten li'l-âlemîn: “(Ey Muhammed, biz seni ancak) âlemlere rahmet olarak (gönderdik).” (Kur’an-ı Kerim, Enbiyâ, 21/107). Şair, Na’t-ı Nebi başlıklı gazelinde; Hz. Peygamber’in âlemlere rahmet olarak gönderildiğini ifade ederek, ondan şefaât talebinde bulunur.

Rû-siyâhım bed-terim isyânıma yok hadd ü ad
El-amân u el-amân ey “rahmeten li'l-âlemîn” (G. 106/10)

14. Leyletü'l-esrâ: “Mirac gecesi” (Kur’an-ı Kerim, İsrâ, 17/1).

Vâsıl-ı kurb-ı İlâhî olmak istersen eger
Kıl teveccüh kim anın biz “leyletü'l-esrâ”sıyuz (G. 58/6)

15. Urvetü'l-vüskâ: “Kopmayan sağlam bir kulp” (Kur’an-ı Kerim, Bakara, 2/256).

Pîr elinden bir fenâ fi'llâh câmin içmeyen
Tohm-ı ârın arsa-i zilletde varın saçmayan
Egine mikrâz-ı fakr ile libâsın biçmeyen
“Urvetü'l-vüskâ” vü miskînin sırâtın geçmeyen
Cennet-i Adn ü sebîlu'llâhı bilmez kandadır (Tah. 3/III,4)

16. Üscüdü: “Secde edin.” (Kur’an-ı Kerim, A'râf, 7/11,12).

“Üscüdü” emriyle Hâfız secde kıldım kaşına
Kıblem oldur Kâdiü'l-hâcâtı zâhir görmüşüm (G. 96/7)

17. Mâ nefahtu: “(Ben ona rûhumdan) üfledim.” (Kur’an-ı Kerim, Hicr, 15/29).

Hânkâh-ı “men aref”den Hâfızâ ders almayan
Perde-i vâriyyeti mir'ât-ı dilden silmeyen
Vâkıf-ı manâ-yı nutk-ı “mâ nefahtu”olmayan
Vech-i Allâhı Misâlî kendi vechin bilmeyen
Âşık u ma'şûk u aşku'llâhı bilmez kandadır (Tah. 3/VII)

18. Arşı's-tevâ: “Allah’ın (emri) arş üzerine egemendir.” (Kur’an-ı Kerim, A'râf, 7/54; Yûnus, 10/13; Ra'd, 13/2; Tâhâ, 20/5; Secde, 32/4; Hadîd,

57/4). Yüce Allah'ın emir ve hükmünün arşı kaplaması anlamına gelen ayet, divanda yanakla ilişkilendirilmiştir.

İtmedi kim kuhl-ı vahdet birle çeşmin rûşenâ
Görmedi vechinde tâb-ı nûr-ı “ve’ş-şemsü’ d-duhâ”
Olmadı esrâr-ı gayba âşinâ ol mutlakâ
Bilmeyen ruhsârın “er-rahmân ale’l-arşı’stevâ”
Ma’ni-i zât u sıfâtü’llâhı bilmez kandadır (Tah. 3/IV)

19. Kün fe-kân: “Ol, hemen oldu.” (Kur’an-ı Kerim, Bakara, 2/117; Âl-i İmrân, 3/47, 59; En’am, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem, 19/35; Yâsîn, 36/82; Mü’min, 40/68). Ayet, divanda Matemiyeye başlıklı gazelde zikredilir. Yüce Allah’ın “ol” emriyle vücuda gelen her şeyin Kerbelâ vakasına ağladığı ifade edilir.

Kerbelânın vâkıâtın sen de Hâfız yâd idüp
Ağla kim kevn ü mekân u “kün fekân” ağlar bugün (G. 110/9)

20. Kul kefâ: “(Allah) yeter de.” (Kur’an-ı Kerim, Ankebût, 29/52).

Zâhidâ ser-mest-i sahbâ-yı safâ dirler bize
Aşk -bâz-ı merd-i meydân-ı vefâ dirler bize
Tâlib-i şâh-ı serîr-i “kul kefâ” dirler bize
Âşık-ı sâdık muhibb-i Mustafâ dirler bize
Derd ile gayret-keş-i âl-i abâ dirler bize (Tah. 1/I)

21. Hablü’l-metîn: “Sağlam ip (Kur’an, İslam Dini)” (Kur’an-ı Kerim, Âl-i İmrân, 3/103). Ayet, Hz. Peygamber’in zülfünün teliyle irtibatlı olarak kullanılmıştır.

Târ-ı zülfündür diyâr-ı vahdete “hablü’l-metîn”
Kâkülün sevdâsıdır ser-mâye-i îmân u dîn (G. 106/1)

22. Yuhyi’l-izâm: “(O, çürümüş, dağılmış) kemikleri diriltir.” (Kur’an-ı Kerim, Yâsîn, 36/78-79).

Niçe cân virdi bu mürde cihâna çeşm-i ibret aç
Rumûz-ı âyet-i “yuhyi’l-izâm”ı hoşca efkâr it (G. 14/4)

23. Hüva'llahü's-samed: “(O) Allah'tır sameddir (zeval bulmayan bir bakidir, daimidir.)” (Kur'an-ı Kerim, İhlas 112/2).

Mushaf-ı hüsnünde nakş olmuş “hüva'llâhü's-samed”
Eyledim tahkik men isbâtı zâhir görmüşüm (G. 96/4)

24. Sekahüm: “(Rableri) Onlara içirdi.” (Kur'an-ı Kerim, İnsân, 76/21).

Sâkî-i hamr-ı “sakâhüm”şevkidir bu zevkimiz
Lutf ile ol cür'a-bahş-ı feyz-i destin mestiyim (G. 92/3)

25. Tahtihe'l-enhâru fi cennâti adnin: “Altından ırmaklar akan Adn cennetleri” (Kur'an-ı Kerim, Bakara, 2/25; Beyyine, 93/8).

“Tahtihe'l-enhâru fi cennâti adnin” Kevseri
Leblerinde cân-fezâ lezzâtı zâhir görmüşüm (G. 96/6)

26. Lâ, illâ: “Yoktur”, “ancak vardır (ancak O vardır)” anlamındaki bu edatlar “Lâ ilahe illa'llah” sözünün ilk parçasına işaretirler (Yılmaz, 1992: 99).

Âkıl ol gel kalma kayd-ı “lâ” da bul “illâ”yı kim
Zâtı bilmekdir murâd esmâyı ez-berden garaz (G.65/3)

3.1.5. Hadisler ve Dinî Kaynaklı Sözler

3.1.5.1. Hadisler

1. Men aref: Tamamı “Men arefe nefsehû fekad arefe Rabbehû” olan ve “Kendini bilen Rabb'ini bilir.” mealindeki hadisten iktibas edilmiştir (Yılmaz, 1992: 122-123). Hadis divanda mealen de zikredilmiştir.

Mushaf-ı ruhsâr-ı yâri “men aref”-hân olmağa
Pîş-i çeşm-i Hâfıza dîvân u defter kılmadın (G. 81/5)

Bilmeyen nefsin ne bilsin Zât-ı bî-hemtâsını (Muh. 2/IV-3)

2. “Lî-ma'a'llâh”: “ Benim Allah ile...”. “Lî-ma'a'llâh, “Allah ile benim öyle bir vaktim vardır ki; oraya ne nebîyy-i mürsel sığar, ne de melek-i

mukarreb.” mealinde rivayet edilen hadisten alınmadır (Yeniterzi, 1993: 158-159).

Es-salâ kim zâtını hân eyledi ten tahtına
“Lî-ma’ a’llâh”mülkini seyrâna gelsün es-salâ (G. 2/6)

3. Küntü Kenz: “Ben (gizli) bir hazineydim.” (Yılmaz, 1992: 98).

“Küntü kenz”in bahrına gavvâs olan gelsün berü
Dürr-i bî-kıymet le’âlî gevherin deryâsıyuz (G. 58/2)

4. Levlâk: “Sen olmasan, sen olmasan; felekleri yaratmazdım.” Tamamı “**Levlâke levlâk lemâ halaktü’l-eflâk**” olan ve hadis-i kudsi olduğu rivayet edilen sözde, kâinatın yaratılışındaki yegâne maksadın Hz. Muhammed’in yüce varlığı olduğu ifade edilmektedir. (Yeniterzi, 1993: 155-157). Divanda Na’t-ı Nebî adlı gazelde, bahsedilen manada zikredilmektedir.

Şânına “levlâk”okurlar ins ü cinn vahş u tuyûr
Asl sensin mâsivâ fer’indürür hakka’l-yakîn (G. 106/6)

5. Fakru fahrî: “Yoksulluk benim övüncümdür.” (Yılmaz, 1992: 49). Bu hadis divanda hem iktibas yoluyla hem de mealen zikredilmiştir.

Ârif-i bi’llâh olup hem zât-ı Hakla ayn olan
“Fakru fahrî” târik-i dünyâ da bin gelmiş gelür (G. 41/5)

3.1.5.2. Dinî Kaynaklı Sözler

1. Lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ bi’llâh: “(Her türlü) kuvvet ve kudret ancak Allah’tandır” manasında tesbih sözüdür.

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh (Muaşşer)

2. Lâ-fetâ: Tamamı “Lâ-fetâ illâ Alî lâ-seyfe illâ zülfikâr” olan ve meali “Ali gibi yiğit, Zülfikâr gibi kılıç yoktur.” sözünden iktibas edilmiştir. Hadis olduğu rivayet edilse de sahih hadis kitaplarında rastlanılmamıştır (Yılmaz, 1992: 100).

Hâfız-ı gam-hâra rahm it lâ-fetânın hürmeti
Rû-siyâh geldim der-i gufrânına yâ Rab meded (Müs. 1/VII-4,5)

3.1.6. Peygamberler

1. Âdem: Allah'ın yarattığı ilk insan ve peygamber olan Hz. Âdem, divanda; âhsen-i sûret (en güzel yaratılış, kıvam) üzere yaratılışı, sonra Allah'ın ona ruh vermesi, meleklerin secde etmesi, şeytanın ise gururlanıp secdeye yanaşmaması hususiyetleri ile ele alınmıştır. Bunlarla birlikte aşağıda bir bendi verilen tahmiste Hz. Havva ile birlikte zikredilmiştir.

Emr birle şol zamân Hak virdi rûhı Âdeme
Ser-fürû hayl-i melâ'ik turdı vech-i Âdeme
Ol ki ta'zîm itmeyüp itdi gurûrı Âdeme
Secde kılmadı kümel gibi vücûd-ı Âdeme
Gör ne şeytândır ki beytu'llâhı bilmez kandadır (Tah. 3/VI)

2. İbrahim: Hz. İbrahim, Nemrut tarafından ateşe atılması, ateşin Allah tarafından gülşene çevrilmesi, oğlu İsmail'i kurban etmek istemesi, Kâbe'yi bina etmesi, cömertliği ve sofrasının bereketi dolayısıyla edebiyatımızda söz konusu edilmektedir.

Hz. İbrahim, ateşe atılırken Cebrail'in gelip yardım teklif etmesi ve kendisinin Allah'tan başka kimseden yardım istemediğini söylemesi üzerine Halîlu'llâh/Allah'ın sadık dostu sıfatını kazanmıştır. Hâfız, bu kıssayı hatırlatarak; aşkın gül bahçesine erebilmek için Halil gibi aşk ateşine can atmak gerektiğini söylemektedir:

Gel Halîl ol nâr-ı aşka cân atup gülzârı bil (Müs. 2/I,2)

3. Yakup: Hz. Yakup divanda ismen zikredilmemekle birlikte oğlu Hz. Yusuf'un hasretiyle yıllarca ağlayarak gözlerini kaybettiği külbe-i ahzân/hüzünler evi vasıtasıyla hatırlatılmaktadır. Şair, sevgilisinin vaslını bekleyen âşğın gönlünü külbe-i ahzâna benzetmektedir.

Müjde-i vaslınla ey cân Yûsufî cân-bahş olup
Külbe-i ahzânımız gülşen-misâl itsen n'ola (G.124/3)

4. Yusuf: Klasik Türk şiirinde Hz. Yusuf ile ilgili dile getirilen hâkim vasıf güzelliğidir. O, bu yönüyle sevgili için timsal olarak ele alınır. Hâfız Di-

vanı'da da aynı çerçevede söz konusu edilmiştir. Sevgili güzellik yönüyle ya Yusuf'a benzer veya ona akran olarak görülür. Hatta sevgilinin büyüğü gözle-riyle, güzelliğiyle yüz binlerce Yusuf-ı Ken'ân'ı mest eyleyeceği söylenerek, güzellikte ondan üstün olduğu vurgulanmaktadır.

Yok nazîrin âlem içre ey perî-şânım senin
Görmemiş kimse cemâlin sine-gülşânım senin
Mısr-ı dehre evvel âhir Yûsuf akrânın senin
Gelmemiş mislin cihâna ey gül-endâmım senin
Göge çıksam da bulunmaz bir melek-sîmâ diyü (Tah. 9/IV)

Cezb ü teshîr eyleyüp çeşmin alur gerçi ilin
Şem'-i hüsnün sad-hezârân Yûsuf-ı Ken'ânı mest (G. 15/4)

Hz. Yakub'un külbe-i ahzânı, Yusuf'un visali müjdesiyle gül bahçesi-ne dönmüştür. Şair de sevgilisinden Yusuf gibi vuslat müjdesi vererek, ayrılıktan viran olmuş gönlünü gül bahçesine çevirmesini dilemektedir.

Müjde-i vaslınla ey cân Yûsufi cân-bahş olup
Külbe-i ahzânımız gülşen-misâl itsen n'ola (G.124/3)

5. İsa: Divanda daha çok Mesih sıfatıyla anılan Hz. İsa, nefesi ile ölüleri diriltmesi ve göğe yükselmesi dolayısıyla beyitlerde söz konusu edilmiştir. Nefesinin hastaları iyileştirmesi ve ölüleri diriltmesi münasebetiyle sevgili ve özellikle dudakları arasında benzerlik kurulur. Sevgili, bir taraftan cellat gibi gamzesiyle can alırken diğer taraftan dudaklarıyla can vererek ölü kalpleri ihya eder. Bu yüzden İsí-i muciz-nefes, Mesih enfâs olarak anılır. Sevgilinin ağzından çıkan bir söz bile âşığın canına can katar.

Çün Mesîh enfâs-ı la'li bahş-ı cân eyler ne sûd
Gamzesi cellâd-sûret cân-sitân olmuş gelür (G. 45/5)

Mürde-dil ihyâ iden bir İsí-i mu'ciz-nefes
Âb-ı hayvân lebleri Kevser de dirsen işte bu (G. 113/6)

Şehâ nutkun dil ü cânâ safâ-ender-safâ geldi
Mesîh enfâsıveş cânâ kelâmın cân-fezâ geldi (G. 129/1)

Hız. İsa, göğe yükseltip dördüncü kat gökte bulunması yönüyle de zikredilir. Âşığın sevgili için ettiği ah u zarları gökte Mesih iştir de sevgili bir türlü iştirmez. Yapılan bunca feryad u figanlar ona tesir etmez.

İşidir gökde Mesîhâ giceler âhımı âh
Güle gûş itdiremem âh-ı sehergâhımı âh (Müs. 4/I-5,6)

6. Hz. Muhammed: Beyitlerde “Ahmed, Ahmed-i muhtâr, Ahmed-i mu’ciz-beyân, Mustafa, Murtazâ, Rahmeten li’l-âlemin, Şefî’ü’l-müznibîn, Fahr-i âlem, Resûl, Resûl-i Kibriyâ, Sahip-nübüvvet, Kân-ı kerem, Şâh-ı iklim-i inâyet, hatm-i rûsûl, habîb, seyyid, dürr-i yetîm, server” ad ve sıfatlarıyla zikredilen Hz. Muhammed (SAV) divanda en çok anılan peygamberdir.

Allah’ın en sevgili kulu ve habibi olan Hz. Muhammed, kâinatın yaratılış sebebidir. Allah, O’na hitaben; “Sen olmasaydın, felekleri (kâinatı) yaratmazdım” buyurmaktadır (Yılmaz, 1992: 113). Bu bakımdan O, fahr-i âlem (âlemin övüncü) dir. Nüh felek onun şevkiyle dönmekte, güneş ışığını onun parlaklığından almaktadır.

Bu nizâm-ı mülke bir zâtın zuhûrıdır sebab
Nûr-ı Ahmed çün habîb-i Hâdiyü’l-Vehhâbdır (K. 1/3)

O, bizzat Allah tarafından övülmüş, bütün yaratılmışların hatta peygamberlerin bile şefaata istedikleri bir peygamberdir.

Sen bir Ahmedsin ki meddâhın senin olmuş Ahad
Vasf ider zâtın kelâm-ı “tâ vü hâ” vü “yâ vü sîn” (G. 106/5)

Şâh-ı iklim-i inâyet sensin el-hak yâ Resûl
Senden isterler şefâ’at enbiyâ vü mürselîn (G. 106/7)

Kendisini Hz. Peygamber ve ehl-i beyti seven sadık bir âşık olarak vasıflandıran Hâfız, günahlarının affi için o şefî’ü’l-müznibîn ve kân-ı keremden âl ve evladı hürmetine şefaata diler.

Âşık-ı sâdık muhibb-i Mustafâ dirler bize
Derd ile gayret-keş-i âl-i abâ dirler bize (Tah. 1/I-4,5)

Redd idüp sürme kapundan âl ü evlâd aşkına
Sâ'il-i bâb-ı atâdır Hâfız-ı kemter-kemîn (G. 106/11)

Divanda Hz. Peygamber hakkında yazılmış “Na't-ı Nebî” başlıklı 11 beyitlik bir naat ve “Medh-i Resûl” başlıklı 7 beyitlik bir methiye bulunmaktadır. Şairin gerek bu manzumelerde gerekse diğer şiirlerinde Hz. Peygamberi sık sık anışı onun peygambere bağlı bir müslümanın duygu ve düşüncelerini taşıdığını göstermektedir.

7. Hızır: Abıhayatı içerek ölümsüzlüğe eren Hızır, beyitlerde; “âb-ı hayvân, zulumât, irşat sahibi ve delîl” olması münasebetiyle ele alınır. “Çeşme-i hayvân, âb-ı hayvân, Hızır-âb, âb-ı Hızır” olarak da zikredilen abıhayat, sevgili ve dudakları için benzetilen olur. Sevgilinin dudakları hayat bağışlayan ölmezlik suyu, dudaklarını çevreleyen ayva tüyleri ise zulumat ülkesidir. Hızır'ın abıhayatı içtiği gibi sevgilinin lebinden güzel bir söz duyan âşığın gönlü hayran olur, ruhu gıda bulur.

Bir taraf zulmetde Hızırın içdiği âb-ı hayât
Kevser-i la'l-i leb-i cân-bahşın ey cân bir taraf (G. 71/9)

La'l-i yâra âb-ı Hızır-ı cân-fezâ dir ehl-i aşk
Kevser-i nâb-ı lebi rûha gıdâ dir ehl-i aşk (G. 73/1)

Tasavvufta şarap, ilahî aşkı sembolize eder ve ilahî aşk da sahibine ölümsüzlük bağışlar. Hâfız bu manaya gelecek şekilde şarap için Hızır-âbı ifadesini kullanır.

Gir miyâna Hızır-âbı gâhî devr it gâhî iç
Bir surâhî nükte-yâbı gâhî devr it gâhî iç
Bâde-i Kevser-misâli gâhî devr it gâhî iç
Bezme gel sâkî şarâbı gâhî devr it gâhî iç
Kâse-i sahbâ-yı nâbı gâhî devr it gâhî iç (Tah. 7/1)

Hızır kelimesinin yeşil manasına gelmesi, Hızır'ın geçtiği yerlerin yeşillendiği, can bulduğu inancını doğurmuştur. Divanda bu inanç da dile getirilmiştir. Şair, bir beytinde baharın gelişini, tabiatın canlanışını, Hızır'ın ağaçlara abıhayat içirmesine bağlamaktadır.

İçürdi Hızr-ı vakt âb-ı hayâtı şimdi eşcâra
Sebûdan sâgarı sen de leb-â-leb turma ser-şâr it (G. 14/5)

Hâfız, şiirlerinde mensup olduğu tarikatı açıkça zikretmese de bir beytinde tarikat dolayısıyla kendilerini abıhayatın çeşmesi olarak nitelendirmektedir.

Cân-fezâ âb-ı hayâtın çeşmesiyüz gel berü
Nûş iden açsun gözün işret-fürûşuz es-salâ (G. 1/3)

8. Lokman: Peygamber veya veli olduğu hususunda ihtilaf bulunan Lokman, hikmet sembolü ve hekimliğin piri olarak kabul edilir. Divanda hekimliği vesilesiyle söz konusu edilmiştir. Şifa vermesi sebebiyle sevgilinin dudağı Lokman Hekim'e benzetilir.

Tüm rahatsızlıklara şifa bulan Lokman'ın aşk derdine derman bulamayacağı söylenir. Bu devasız aşk derdinin devasını ancak saki/sevgili veya sunduğu kadeh verebilir.

Kim ilâc itmez marîz-ı aşka Lokmân olsa da
Sâkî-i devrân elinden bir devâ eyler kadeh (G. 20/3)

Dermend üftâdegânın derd-i bî-dermânına
Sîne-sâfın bir tabîb-i hâzık-ı Lokmân imiş (60/5)

3.1.7. Ehl-i Beyt/Âl-i Abâ

Hız. Peygamber'in ev halkına verilen ad. Kendisi, damadı Hız. Ali, kızı Hız. Fatma ve torunları Hız. Hasan ile Hız. Hüseyin'den ibarettir (Pala, 1998: 124). Ehl-i Beyt, divanda; "ehl-i beyt, âl-i abâ, âl ü evlâd, sıbt-ı Ekrem, evlâd-ı Ali, Ali, Zehrâ, Hasan, Hüseyin, Hüseyinî, dürreteyn, goncateyn" isim ve sıfatlarıyla anılmaktadır.

Hâfız, ehl-i beyte muhabbetle bağı bir şairdir. Birçok şiirine ehl-i beyt muhabbeti yansımıştır.

Ser-fürû kıldım Aliyyü'l-Murtazânın râhına
Nûr-ı çeşmim ol Hasan hulkı rızânın râhına
Cân fedâyım şâh Hüseyin-i Kerbelânın râhına
Nesl-i pâk-i Haydar-ı Kerrâra başım bağıdır
Ya'nî kutb-ı âlem ol hünkâra başım bağıdır (Muh. 3/III)

1. Hz. Ali: Ali b. Ebî Tâlib, dört büyük halifenin sonuncusudur. Hz. Muhammed (SAV) amcazadesi ve damadıdır. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in babalarıdır (Pala, 1998: 26). Hâfız, şiirlerinde onu; "Ali, Murtazâ, Aliyyü'l-Murtazâ, Haydar, Haydar-ı Kerrâr, Şîr-i Hak, Şâh-ı Merdân, Hayber-küşâ, seyyid-i serdâr, sâhib-i şemşîr-i kudret, Hak rehberi, reh-nümâ, mazhar-ı es-râr-ı hikmet ve şehri-ilm" gibi ad ve sıfatlarla anmıştır. Divanda redifi Ali olan biri 9 (G.134) diğeri 12 (G.135) beyitlik iki methiye gazel bulunmaktadır. Bu methiyelerden Hâfız'ın Hz. Ali ve ehl-i beyte olan bağlılık ve muhabbeti açık olarak görülmektedir.

Sâlik-i süy-ı Hudâyız reh-nümâmızdır Alî
Bende-i Âl-i abâyız pâdişâmızdır Alî (G.135/1)

Şair, kim nesl-i Haydar'a bir zerre kin tutarsa onda zerrece din ve iman yoktur, demektedir.

Kim tutar gönlünde nesl-i Haydara bir zerre kîn
Yokdur anda lâ-cerem bir zerrece îmân u dîn (Muh. 2/V-1,2)

2. Hz. Fatma: Hz. Peygamber'in kızı Fatmatü'z-Zehra, Hz. Ali'nin eşi ve Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in anneleridir. Divanda bir beyitte Zehra adıyla oğlu Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilişi vesilesiyle anılmıştır.

Sitt-i Zehrâ nûr-ı çeşm-i Mustafâ hatm-i rusûl
Şîr-i Hak Hayber-küşâ şâh-ı cihân ağlar bugün (G.110/3)

3. Hz. Hasan: Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Ali'nin büyük oğludur. Yezid tarafından zehirletirilmiştir. Hz. Hasan'ın soyundan olanlara "şerîf" denilmektedir. Hâfız'ın ifadesiyle Hz. Hasan, risalet burcunun ayı, güneşi; zahir ve bâtın hakikat tahtının şahıdır.

Şâh Hasan burc-ı risâlet âfitâb u mâhıdır
Zâhir ü bâtın hakîkat tahtının ol şâhıdır (Muh. 1/II-1,2)

4. Hz. Hüseyin: Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Ali'nin oğludur. Kerbelâ'da şehit edilen Hz. Hüseyin'in soyundan olanlara da "seyyid" denilmektedir. Şair, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesine; gökyüzünden

yeryüzüne bütün yaratılmışın üzüldüğünü, insanım diyenin bu elim hadise sebebiyle kan ağlaması gerektiğini söylemektedir:

Bu gün mâh-ı Muharremdir gönül feryâd ider ağlar
Şehîd-i Kerbelânın mâ-cerâsın yâd ider ağlar (G. 28/1)

Arşdan tâ ferşe cümle mâ-halak kan ağladı
Yâ niçe kan ağlamaz bu demde insânım diyen (G. 107/4)

Divanda Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesini konu alan dört matemiye (G.28,107,110,133) bulunmaktadır. Şairin gerek bu manzumelerde gerekse divandaki diğer şiirlerde Hz. Hüseyin'i sık sık anışı onun Hz. Hüseyin'e duyduğu muhabbeti göstermektedir.

3.1.8. Halifeler ve Ashap

Hâfiz'ın şiirlerinde sık sık andığı tek halife Hz. Ali'dir. Divanda aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber ve dört halife birlikte anılmıştır:

Penâhın Hâfizâ rûz-ı cezâ sâhib-livâ olsun
Ebâ Bekr ü Ömer Osmân Aliyyü'l-Murtazâ olsun (Muh. 4/V-1, 2)

Divanda, “ashâb” ve “fırka-i nâcî” den bahisle; Hz. Peygamber'i görme ve dinleme şerefine nail olanların O'nun ashâbı zümresinden oldukları, O'nun âl ve evladına tabi olanların ise fırka-i nâcî⁶ oldukları ifade edilmektedir.

Kim ki bir cür'a zülâl-i nutkını nûş eyledi
Anlar ol zâtın mukarreb zümre-i ashâbıdır (K. 1/4)

⁶ Fırka-ı Nâciye; kurtuluşa eren, ahiretteki her türlü azaptan beraat ederek, necatını, kurtuluşunu eline alan topluluk, zümre demektir ki, bunun bir adı da “Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'tir”. Diğer bir ifade ile Fırka-ı Nâciye, Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini kabul ve tasdik etmekle onlara uyan, Hz. Peygamber'in ve O'nun ashâbının yolunu aynen takip eden topluluk, cemaat demektir <http://www.biriz.biz/itikat/itk12.htm> (17.06.2009).

Ba'dezîn kim tâbi' oldı âline evlâdına
Fırka-i nâcîdir anlar seyyidin ahbâbıdır (K. 1/5)

3.1.9. On İki İmam/İsnâ Aşeriye

Şiilerce dini korumak ve hükümlerini yerine getirmek için Hz. Peygamber'e halife ve vâris olduklarına inanılan on iki kişidir. On İki İmam sırasıyla şunlardır: 1. Hz. Ali 2. Hz. Hasan 3. Hz. Hüseyin 4. Ali Zeynelâbidîn 5. Muhammed Bâkır 6. Câferü's-Sâdık 7. Musâ Kâzım 8. Aliyyü'r-Rızâ 9. Muhammed Takiyyüddîn 10. Aliyyü'n-Nakiyyü'l-Hâdî 11. Hasanü'l-Askerî 12. Mehdî. Bu mezhep Alevî esaslara istinat etmekle beraber ehl-i sünnet akidesini de benimsemiştir. Mezhep, Şah İsmail tarafından resmîleştirilmiştir. Bu mezhebe bağlı olan şairlerce ve bir kısım Bektaşî şairler tarafından On İki İmam düşüncesi şiirlerde zikredilir (Pala; 1998: 320). Bu şairlerden birisi de Maraşlı Hâfız'dır. Hâfız Divanı'nda On İki İmam düşüncesine özellikle musammatlar bölümünde çok yer verilmiştir. Şair On İki İmam'ı konu alan birçok muhammes (Muh. 1,2,3), müseddes (Müs.1) ve gazel (G.135) yazmıştır.

Bende-i hâsü'l-havâss-ı kibriyâ isnâ aşer
Nûr-ı çeşm-i Mustafâ vü Murtazâ isnâ aşer
Muktedâ-bihdir mevâlî mü'mine isnâ aşer
Olmadı çün yâra vâsıl bulmayanlar Haydarı
Râh-ı hakda bilmeyenler Haydarı Hak rehberi (Muh. 2/VI)

3.1.10. Dinî ve İtikadî Unsurlar

1. Bezm-i Elest: Divanda "bezm-i elest, bezm-i ezel, ezel bezmi, rûz-ı elest, sahbâ-yı elest" terkipleri içinde yer alan elest meclisi, Allah'ın ruhlar âlemini yarattığı zaman bütün ruhlara hitaben "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" sorusuna, ruhların; "Evet, Sen bizim Rabb'imizsin" (A'raf, 7/172) dedikleri, Allah'a kulluk için söz verdikleri meclistir. Şair, birçok beyitte aşk şarabının kendine o gün içirildiğini ve ebede kadar mest olacağını ifade etmektedir.

Lem-yezel mey-hânesinden virdi ol dem bir kadeh
Tâ ebed mestâne itdi ol mugân-ı mey-fürûş (G. 63/3)

Çün ezel bezminde câm-ı Hû bizi mest eyledi
Tâ ebed ayılmazız sekrâne-i Hû olmuşuz (G. 52/3)

Şair, ezel bezmini kaderlerin yazıldığı gün olarak da tasavvur eder.

Tâ ezel peymâne-keş itmiş bizi hükm-i kazâ
Men idüp neyler beni bu zâhidân-ı dîv-menend (G. 23/4)

Ser-encâmım dilâ bezm-i ezel renc ü elem yazmış (Muh. 4/I,1)

2. Felek, Arş, Sidre: Gökyüzü, sema; talih, baht, kader; her gezegene mahsus gök tabakası. Divanda “nüh-felek/dokuz gök” tabiri yer almaktadır. Arş, dokuzuncu felektir. Bundan sonra Allah’ın ilminin başladığı söylenir. Sidre’nin ise arşın sağ yanında İlahî bir ağaç olduğu ifade edilir (Pala, 1998: 136,353). Divanda daha çok baht, talih manasına kullanılan felekten şikâyet edilir. Felek redifli 75. gazel bu minval üzere yazılmıştır.

Hâksâr itdi felek günden güne ikbâlimi
Kevkeb-i baht-ı siyâh u tâlî’im kem kemlenür (G. 33/4)

Âşığa her türlü cevri ü cefayı yapan felek, Şehid-i Kerbelâ için ağlar.
Aynı felek, sevgilinin güzelliği karşısında ay ve güneşinden geçer.

Mihr-i âlem-tâb-ı hüsnünden nikâb alsan eger
Nüh felek mâhın atup hurşîd-i enverden geçer (G. 31/5)

Arş ve Sidre de divanda, Muharrem ayında arştan ferşe/yerden göğe kadar yaratılmış her şeyin ağladığını ifade için kullanılmıştır.

Nüh felek arş-ı mu’allâ sidre vü levh ü kalem
Neyyireyn-i ahter-i pertev-feşân ağlar bugün (G. 110/5)

3. Kaza, Kader: Hâfız, kaza ve kader konusuna İslami esaslar çerçevesinde bakmaktadır. İnsanın kaza karşısında yapabileceği tek şey razı olmaktır.

Bir görüp bu çarh-ı dînun şâdını nâ-şâdını
Şîve-i hükm-i kazâya çün rızâ-meşreb gezer (G. 34/3)

Feleğin dönüşünün insan talihine tesiri olduğu düşüncesi söz konusudur. Gökyüzü kavisli görünüşüyle yaya benzemekte, bu yay ile insanlara kaza

okları atmaktadır. Sevgilinin kaşları da kaza yayı olarak tasavvur edilir ve onun yay kaşlarıyla attığı gamze okları âşığı yaralar.

Ebrûlarına kavs-i kazâ didigim için
Tîr-i nighin sînemi pür-hûn itdi (G. 130/3)

Şair, rindane bir edayla peymaneye düşkünlüğünü de hükmi kazaya bağlayarak açıklamaya çalışmaktadır.

Tâ ezel peymâne-keş itmiş bizi hükmi kazâ
Men idüp n'eyler beni bu zâhidân-ı dîv-menend (G. 23/4)

Divanda kader, alın yazısı olarak geçmektedir. Kudret kalemi ezelde ne yazmışsa o olur. Şair, sevgilinin cevr ü cefasını da takdir olarak kabul etmekte bu yüzden sevgiliye sitem etmenin doğru olmayacağını düşünmektedir.

Bir dem âzâd olmadı zencîr-i gamdan gerdenim
Böyle yazmış kilik-i kudret defter-i pîşânımız (G. 53/3)

Hâfîzâ takdîr-i hükmi lem-yezel budur sana
Dime sen dildâra her dem giryekâr itdin beni (G. 127/7)

4. Din, İman, Mümin, Küfr, Münkir: Din, iman ve mümin divanda, gerçek anlamlarında kullanılmıştır. Din ve iman Hz. Peygamber'i sevmekle başlar. Aşkın hâlini bilmeyen ve âşıkları kınayanlar ise imansız olarak nitelendirilir.

Hâl-i aşka vâkîf olmaz bi-haber gaflet sanur
Ta'n ider uşşâkı ancak küfrü var îmânı yoh (G. 21/3)

Târ-ı zülfündür diyâr-ı vahdete "hablû'l-metîn"
Kâkülün sevdâsıdır ser-mâye-i îmân u dîn (G. 106/1)

Divanda, mümin olanın On İki İmam'ı sevmesi, matem ayında kan ağlaması gerektiği ifade edilir.

Mâh-ı mâtemdir bugün ey ehl-i îmânım diyen
Sîne-çâk eyler muhibb-i şâh-ı zî-şânım diyen (G. 107/1)

Küfür ve münkir, iman ve müminin karşıtı olarak divanda onlarla birlikte anılmaktadır.

Lâ-mekândır her mekân içinde Hâfız âşikâr
Mü'mine ızhâr-ı merdî münkirin ihfâsıyuz (G. 58/9)

Hâfız Divanı'nda bunların dışında "sırat, dua, riya, mezhep, nefis, salih amel, tevhîd, şükür" kelimeleri de bir iki kez zikredilen dinî terimlerdir.

5. Kâbe, Hac: Divanda "Beytullâh" olarak da zikredilen Kâbe, Müslümanların kiblesi, kutsal ziyaret yeridir. Kâbe'nin belirli usule göre ziyareti-ne hac denir. Bir beyitte Hz. Ali'nin ihram kuşanıp hac farızasını yerine getirdiği dile getirilir.

Bağlanup ihrâm-ı haccı hâcî-i ekber olan
Âşikânın Ka'be-i rahmânı lâillâ Alî (G. 134/7)

Şair, Yunusça bir eda ile bir gönle girmenin bin hacdan üstün olduğu söylemektedir.

Bir tavâf-ı Ka'be çün sarf itme nakd-i ömrini
Dil be-dest-âver ki oldur hacc-ı ekberden garaz (G. 65/6)

Bunun dışında klasik Türk şiirindeki yaklaşıma uygun olarak sevgilinin bulunduğu mahal Kâbe olarak tasavvur edilir.

6. Kible, Secdegâh, Mescit, Mihrap, Minber, Taat: Klasik Türk şiirinde kible, secdegâh, mihrap ve minber sevgilinin kaşı için benzetilen olarak kullanılır. Âşık, sevgilinin kaşlarını görünce mescitten ve minberden el çeker, put kadar güzel sevgilinin kaşlarını mihrab edinir ve artık ibadet edeceği yerin puthane olduğunu söyler.

Secdegâhım bir sanem ebrûsudur kim Hâfızâ
Eylerim tâ'at ana hem mescidim put-hânedir (G. 49/5)

Şair, bir beyitte tasavvufî manada Allah'ın "Secde edin" emriyle sevgilinin kaşına secde ettiğini ifade ederken bir başka beyitte de yine o emir ile Hz. Âdem'e secde etmeyen şeytandan bahseder.

“Üscüdü” emriyle Hâfız secde kıldım kaşına
Kıblem oldur Kâdiü'l-hâcâtı zâhir görmüşüm (G. 96/7)

Tesbih çekme, seccade, zühd, salah/dine bağlılık ve takva da divanda zikredilen diğer dinî mefhumlardır. Şair devir anlayışını (ruhlar âleminde dünyaya intikali ve dünyadaki ahvali) söz konusu ettiği bir gazelinde bir zaman, muhtemelen bir dergâhta, ibadetle meşgul olduğunu dile getirir.

Bir zamân zühd ü salâh u sübha vü seccâdede
Dem-be-dem efkâr ile takvâ-şi'âr itdirdiler (G. 26/4)

7. Ölüm: Ölüm teması divanda fazla kullanılmamıştır. Şair, ayrılığın ölümden daha zor olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden ayrılık badesini içmeden önce ecel peymanesini içmek istediğini şöyle ifade eder:

Hâfızâ sahbâ-yı zehr-âmîz-i hicri sunmadan
Virse yeg gerdûn ecel peymânesin ol dem bana (G. 6/7)

Ölüm, bunun dışında tarih manzumelerinde; “emr-i Rabbanî, dest-i sâkî-i ecel” tabirleriyle gerçek boyutuyla ifade edilmiştir.

8. Kıyamet: Beyitlerde “rûz-ı cezâ ve mahşer” diye isimlendirilen kıyamet, öldükten sonra bütün insanların dirilerek mahşerde toplanacakları gün, dünyanın sonu, ahiret hayatının başlangıcıdır. Şair, şiirlerinde inanan bir insan olarak; mahşer korkusu yaşamadığını, bu dünyada Hz. Ali ve On İki İmam’ın lütfunu talep edenlerin kıyamet günü de sıkıntı çekmeyeceklerini dile getirmektedir. Bunun dışında şair, Hz. Peygamber’e uyanların kıyamet günü “ebedî kalmak üzere cennete girin” nidasını duyacaklarını, hayırlı, iyi amellerin kıyamete kadar kişinin yanında kalacağını ifade eder.

Penâhın Hâfızâ rûz-ı cezâ sâhib-livâ olsun
Ebâ Bekr ü Ömer Osmân Aliyyü'l-Murtazâ olsun
İmâm isnâ aşer şâh-ı şehîd-i Kerbelâ olsun (Muh. 4/V-1,2,3)

Mahşer kelimesi ayrıca iki yerde “dünya durdukça” manasında bir zaman aralığını ifade için kullanılmıştır.

Bu ibâdet-hâneyi tamîr iden âbâd ola
Tâ-be-mahşer hayr ile dillerde nâmı yâd ola (T. 5/1)

9. Cennet: Hâfız Divanı'nda "Adn, Firdevs, Cennet, Huld" adlarıyla yer alan cennetin zikrediliş sebebi daha çok sevgili dolayısıyla. Sevgilinin yüzü ve güzelliği yani güzellik bağı cennetten üstün tutulur. Cennetle ilgili olarak "Kevser, Selsebil, hûrî, gılmân ve Tûbâ" dan bahsedilir. Sevgilinin dudağı Selsebil ve ab-ı Kevser'dir.

Yâd ider mi Selsebîli leblerin zevkin bilen
Lalini nûş eyleyen sahbâ-yı Kevserden geçer (G. 31/2)

Tuba da sevgilinin boyu için benzetme unsuru olarak zikredilir. Cennet içinde Tuba'dan murat güzellerin boyudur.

Kadd-i hûbân oldı Firdevs içre Tûbâdan murâd
Câm-ı rüyet ârifâne ke's-i Kevserden garaz (G. 65/2)

Âşık için sevgiliye kavuşmak esastır. Sevgilinin olmadığı cennet âşık için ateş/cehennem, Kevser de katran gibidir.

Âşıkı dildârdan dûritse ger gerdûn-ı dûn
Cennet olsa mesken âteş Kevseri katrân imiş (G. 61/3)

10. Cehennem, Şeytan: Cehennem divanda "nîrân ve dûzah" adlarıyla zikredilir. Bir kâmil mürşidin sözünü dinlemeyenlerin menzilin nîrân, rehberinin de şeytan olacağı ifade edilir.

Ser-fürû kılmazsa hâk-i pâyna her kim anın
Menzili nîrân olupdur reh-beri şeytân imiş (G. 61/2)

Şair, vaizi yerdiği bir gazelinde onu, cehennemin kapıcısı Mâlik olarak tasavvur eder.

Sanasın mâlik-i dûzahdurur ol şahs-ı bed-çehre
Atar nîrâna ser-tâ-ser kamu rindâneyi vâ'iz (G. 67/2)

Şeytan da divanda nefis ile birlikte insanı aldatması, Hz. Âdem'e secde etmemesi dolayısıyla zikredilir. Şair, kötü nefsinden ve lanetli şeytandan Allah'a sığınır (Müs. 1/II).

11. İns, Cin, Melek: Divanda ins, cin ve meleğin Kerbelâ'da ehl-i beyti sudan menedencilere lanet ettiği ifade edilir. Şair, Hz. Peygamber'in evladından bir içim suyu esirgeyen felekten şikâyetle; Muharrem ayında kendisinin de bu acıya iştirakle su içmeyeceğini söyler.

Men idince sudan ehl-i beyti ins ü cinn melek
La'net itdi ibn-i nahsa ka'r-ı deryâda semek
Tîg-i nefrîni dem-â-dem ey mevâlî sen de çek
Bir içim su sıbt-ı Ekremden dirîg itdi felek
Âb nûş itmek Muharremde harâm olsun bana (Tah. 12/III)

Şair, Hak yolunda bir mürşide bağlanmayanın görünüşte insan olsa da bânında insan olmayacağını, insanım diyen herkesin Muharrem ayında kan ağlaması gerektiğini ifade etmektedir.

Baş kesüp Hak râhına bir mürşide el virmeyen
Âdem olmaz bânını bes zâhiri insân imiş (G. 61/4)

Melek sevgilinin güzelliğini tasvir için kullanılmış, göğe çıkılsa dahi onun güzelliğinde bir melek yüzlü bulunamayacağı ifade edilmiştir.

Gelmemiş mislin cihâna ey gül-endâmım senin
Göge çıksam da bulunmaz bir melek-sîmâ diyü (Tah. 9/IV-4,5)

Ayrıca yine matem ayında gökte meleklerin dahi kanlı gözyaşı dökükleri dile getirilmiştir.

Zemîn ü âsumân içre melekler mâtem-i şâhı
Tutup bârân-ı hûn-âbın döker bin dâd ider ağlar (G. 28/7)

12. Şehit: Şehitlik İslam dininde önemli bir makamdır. Allah yolunda canını feda eden müslümanlar için kullanılan bu mertebe divanda “şehîd-i Kerbelâ, şâh-ı şehîdân” tamlamalarıyla sadece Hz. Hüseyin için kullanılmıştır.

Bu gün mâh-ı Muharremdir gönül feryâd ider ağlar
Şehîd-i Kerbelânın mâ-cerâsın yâd ider ağlar (G. 28/1)

13. Caferî: Altıncı İmam Ca'fer-i Sâdık'a intisap edenlerin mezhebi-
ne Caferilik denir. Bu mezhep, İmamiyye veya İmamilik olarak da adlandırılır.
Caferilik, Şii meşrebinin fıkıhî mezheplerinden biri sayılmaktadır. Anadolu'daki
Bektaşî Alevlerin birçoğu ve İran Şiileri Caferiliği benimsemişlerdir
(Pala, 1998: 77-78).

Ca'ferinin cân u dilden sâdikâ abdâliyım
Nesl-i pâk-i Haydar-ı Kerrâra başım bağlıdır (Muh. 3/IV-3,4)

14. Haricî: Hz. Ali ile Muaviye arasında geçen Sıffin Savaşı'nda
ortaya çıkmışlardır. Hakem konusu yüzünden Hz. Ali ile ihtilafa düşüp araları
açılan gruba bu ad verilmiştir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Hariciler>
24.06.2009). Hâfiz, kendisine Haricî ve Rafizî denilmesinden oldukça rahatsız
olmuştur.

Gam degil ta'n-ı adûdan ıztırâb-ı teng-dil
Hâricî bed-baht nâ-ber-câ da bin gelmiş gelür (G. 41/3)

15. Rafizî: Kelime olarak, "terk eden, ayrılan, bırakan kimse" manala-
larına gelir. Sebeoğlu Abdullah adında Yemenli bir kişi tarafından kurulmuş-
tur. Şia'nın 21 kolundan birisi olan Rafiziler, Hz. Peygamber'den sonra hilafe-
tin On İki İmam'ın hakkı olduğunu savunan gruplardandır. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Rafizi> 24.06.2009).

Niçe bed söz söylediler hakkıma ez-behr-i dak
Hâricîdir Râfizîdir didiler ehl-i mezak
Hâfizâ bugün ne gündür bilmeyüp kavm-i fesak (Tah. 12/V-1,2,3)

16. Rahip, Deyr, Tersâ: Divanda Hristiyan din adamlarına verilen
isim olan rahip ve yine Hristiyanların ibadet yerleri olan kilise, gerçek mana-
larında bir kez zikredilir. Hristiyan çocuğu manasındaki "tıfl-ı tersâ" kelimesi
ise sevgili manasında kullanılmıştır (G. 45/1).

Dil niyâz eyler o râhib-deyr ile ülfet kıla
Hem o şem-i tâb-ı bezm-ârâ ile rü'yet kıla (G. 118/1)

17. Put, Sanem: Put, sanem; divan şiirinde genellikle sevgili için kullanılan bir benzetme unsurudur. Sevgili bir put kadar güzeldir. Bu sebeple Hâfız, şiirlerinde sevgiliyi merhametsiz bir put olarak nitelendirir. Şair bu beyitleriyle aynı zamanda insana (Âdem'e) secde keyfiyetine de telmihte bulunmaktadır.

Ey büt-i bî-rahm her bî-derde dermân eyledin
Hançer-i zehr-âb-ı gamla zahmdâr itdin beni (G. 128/4)

Kanda görsen bir sanem kıl secde ey zâhid ana
Kim anın ebrûsıdır mihrâb u minberden garaz (G. 65/5)

3.2. Tasavvuf

3.2.1. Mutasavvıflar

1. Hallâc-ı Mansûr: Tasavvufî seyrinin neticesinde Ene'l-Hak dediği için asılan İranlı meşhur mutasavvıf, menakıbı ile şiirlere konu olagelmiştir. Divan şiirinde sevgili, âşığı Mansûr gibi zülf darına çeker. Hâfız, aynı yaklaşımları telmihen şöyle dile getirmiştir:

Saldı sevdâ-yı mu'anber-kâkülün bu başıma
İtdi târ-ı zülfüne Mansûr tek ber-dâr-ı aşk (G. 72/3)

2. Hacı Bektaş-ı Velî: Hoca Ahmed-i Yesevî'nin rahle-i tedrisinde yetişmiş, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında büyük hizmet görmüştür. Yeniçerilerin manevi piri olan meşhur Türk mutasavvıfıdır. Adına Bektaşilik tarikatı kurulmuştur. Hâfız, Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî'ye bağlılığını bir beytinde şöyle ifade etmektedir:

Hâfızım ben şehriyâr-ı mülk-i tecrîdim velî
Bende-i hizmet-güzâr-ı dergeh-i hünkâriyem (G. 99/11)

3. Fazlu'llâh Estrabâdî: XV. asırda İran'da yaygınlık kazanan Hurufilik adlı düşünce sisteminin kurucusudur. Eserlerinde Naimî mahlasını kullanan Fazlu'llah'ın en meşhur eseri Câvidân-nâme'dir. Fazlu'llâh Estrabâdî, Timur Han'ın emriyle kendini Tanrı ilan ettiği gerekçesiyle 1393'te Nahçıvan'da Miranşah tarafından, idam edilmiştir. Daha sonra Hurufiler kovuşturmayla uğramış ve dağıtılmışlarsa da farklı kılıklar altında varlığını korumaya devam etmişlerdir.(<http://tr.wikipedia.org/wiki/Hurufilik> 23.06.2009).

Bu anlayışın Bektaşiliğe tesir ettiği bilinmektedir. Bu tesir Hâfız'ın şiirlerine de yansımıştır.

Nûr-ı ihlâs ile çeşmi cây-ı tenvîr itmeyen
Âb-ı tevhîd ile kalbin pâk ü tathîr itmeyen
Sırr-ı “küntü kenz”i bir bir sende takrîr itmeyen
Câvidânı nâme-i hüsnünde tefsîr itmeyen
Sırr-ı arşu'llâhı Fazlu'llâhı bilmez kandadır (Tah.3/V)

3.2.2. Tasavvufi Unsurlar

1. Züht, Takva: Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete vermek anlamına gelen züht ve Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma anlamındaki takva divanda zahitlere ait birer sıfat olarak görülür (Devellioğlu, 1997: 1028,1193). Şair beyitlerde züht ehlinin riyakâr olduğunu, yaptığı ibadetlerle gururlandığını, kendisinin aşk ehli olduğunu bu yüzden zühtü terk ettiğini ifade eder. Züht ve ve takva aynı zamanda sevgilinin güzelliği karşısında da terk edilen unsurlar olarak zikredilir.

Terk idüp zühdi riyâdan sâde kıldım meşrebim
Zâhidâsâ bu kurı efsâneden geldi şiba' (G. 68/2)

Bırakdım zühd ü takvâyı reh-i sevdâ-yı zülfünde
Göreliden ebruvânın mescid ü minberden el çekdim (G. 90/2)

2. Tevekkül, Rıza: Tevekkül, her türlü tedbiri aldıktan sonra, işi tam bir inançla Allah'a havale etmektir (Cebecioğlu, 1997: 717). Şair, tevekkül kapısına canını teslim etmiş, ondan özge sığınılacak yer olmadığını şöyle ifade etmiştir.

Bend olup teslim-i cân itdim tevekkül bâbına
Bu taraftan gayrı ben bir mültecâ yok görmedim (G. 88/4)

Memnuniyet, hoşnutluk anlamına gelen rıza, tasavvufta en son mertebedir. Hak'tan her ne tecelli ve zuhur ederse, itirazda bulunmamak içinden ona boyun eğmektir (İz, 1997: 126). Rıza makamında olan kul, Hakk'ın cefasını da vefasını da cana safâ olarak görür ve “kahrın da hoş, lütfun da hoş” der. Şair, tevekkül ve sabrı tavsiye etmekte ve sonunda Hak'tan ne gelirse razı olmak gerektiğini şu şekilde ifade etmektedir.

Teşebbüs riştesin bâb-ı tevekkülden irag itme
Hevâ vü nefis zencîrin takup pâya duzag itme
Dilinde yâd kıl her dem Sabûr ismin ferâg itme
Hudâ-yı lem-yezel püş ü penâh ol pür-kerem yazmış
Keremdir her ne kim Hakdan gelürse sanma kem yazmış (Muh. 4/IV)

3. Zikir, Hû: Zikir, Allah'ı anmak ve hatırlamak, O'nu unutmamak ve gaflet hâlinde olmamaktır. Lisanın zikri, kalbin zikri ve sırrın zikri olmak üzere üç çeşittir. Sesli zikre, zikr-i cehrî; sessiz zikre de zikr-i hafî adı verilir. Bunlardan başka zikr-i erre/bıçkı zikri ve zikr-i kıyam/ayakta yapılan zikir türleri de vardır (Uludağ, 1991: 539-540; Cebecioğlu, 1997: 783-785). Zikir Allah'ın isimleri vasıtasıyla yapılır. Bu isimlerden biri de "Hû"dur. Hâfız Divanı'nda "Hû"yu konu alan iki gazel (G.52,112) bulunmaktadır.

Gûş-ı cân ile işitdim nây-ı vahdet nâlesin
Halka-i zülfünde her dem okunur ezkâr-ı Hû (G.112)

Şair, yer yer bir ehl-i hâl yaklaşımı içersinde her nefeste Allah'ı zikir ve fikir ettiğini de ifade etmektedir.

Cümle zerrât-ı cihânın feyzi bizden neşr olur
Her nefesde zikr ü fikr-i a'zam-ı esmâsıyuz (G. 58/5)

4. Tevhit: Birlik. Bir görme, bir bilme hâli, Allah'ın bir ve eşsiz olduğunun dile getirilmesidir (Uludağ, 1991: 489-491). Tevhit, gönül aynasını hile ve riyadan temizler. Hâfız da tevhit badesiyle gönül saflığına eren âşıklardandır.

Es-salâ kim sildi dil mir'âtini tevhîd ile
Nûr-ı vahdet şem'ine pervâne gelsün es-salâ (G. 2/2)

Hâfızâ dil sâf olup zerk ü riyâdan şükr kim
Bâde-i tevhîd ile sekrâne-i aşk olmuşuz (G. 55/5)

5. Vahdet, Kesret: Divanda pek çok beyitte birbirine zıt bu iki kavramdan vahdet, "kuhl-ı vahdet, hânkâh-ı vahdet, vahdet-fürûş, nûr-ı vahdet, mey-i vahdet, gülistân-ı vahdet, bâğ-ı vahdet, nây-ı vahdet, bûy-ı vahdet, şarâb-ı aşk-ı vahdet, taht-ı vahdet, şem-i vahdet, mülk-i vahdet, diyâr-ı vahdet,

Leylî-i vahdet, da'vâ-yı vahdet" gibi terkiplerle; kesret ise, "âlem-i kesret, çâr-sû-yı kesret" gibi ifadelerle kullanılmıştır.

Tasavvufî anlayışa göre her şey Allah'tan gelmiştir ve yine aslına dönecektir. Varoluştan evvel vahdet ilinde bulunan mevcut, kesret âlemine inmiş ve tekrar vahdet iline dönecektir.

Mürg-i cânı bâğ-ı vahdetden firâr itdirdiler
Bu harâb-âbâd-ı gülşende karâr itdirdiler (G. 26/1)

Bir gedâyım âlem-i kesretde gerçi Hâfızâ
Mülk-i vahdet içre gör şâhâne-meşreb gezdiğim (G. 94/5)

6. Şeriat, Tarikat, Hakikat, Marifet: Mutasavvıflara göre dervişlik yolunun dört kapısı vardır. Bunlar: Şeriat, tarikat, hakikat ve marifettir. Tasavvufta şeriat dış yapı, hakikat de iç yapı olarak kabul edilmiştir. Şeriattan hakikate giden yola tarikat, hakikate erenlerin sırlarını gizleyerek şeriata uymalarına da marifet denilmiştir (Pala, 1998: 374).

Dört kapının ilki şeriattır. Şeriata can u gönülden uyulmalı ve tarikata da intisap edilmelidir.

Cân u dilden eyle icrâ şer'-i pâk-i serveri
İntisâb it hem tarîka reh-nümâ bil Haydarı (Müs. 2/VI-1,2)

Bu dört kapıdan hakikat, divanda "sırr-ı hakikat, hakikat cur'ası, nûr-ı hakikat, hakikat ilmi, kenz-i hakikat, hakikat bezmi, ehl-i hakikat, hakikat kişveri, hakikat tahtı, hakikat mutribi" tamlamalarıyla en çok zikredilen mer-tebedir.

Hakikat, gözü ve gönlü eşyadan yaratanına çevirmektir. Masiva, hakikate ulaşmaya bir perdedir. Hakikat bağına girebilmek için tüm alakalardan kurtulmak, perdeyi kaldırmak gerekir. Hakikat kadehini içen sureta geda görünse de aslında sultandır.

Hakikat cür'asın Hâfız içen dil-şâh olur anlar
Melâmet hırka-ber-düş-ı fenâfi'llâh olur anlar
Gel ey zâhid görüp mahmûr dime güm-râh olur anlar
Gedâyız sûretâ gerçi bir âlî pâdişâmız var
Bizim bâb-ı tazarru'da bir özge mültecâmız var (Muh. 5/V)

Şair, bir beyitte hakikat sırrına erenlerden olduğunu ifade etmektedir.

Biz hümâm-ı sâkin-i halvet-sarâyız kılma şek
Mazhar-ı sırr-ı hakikat zümre-i nâzifleriz (G. 56/3)

Şeriat, tarikat ve hakikatin bir sonucu olan marifet, vecd ve ilham yoluyla, Allah, O'nun sıfatları, isimleri ve gayb âlemi hakkında elde edilen bilgilerdir (Kara, 1999: 130-131). Şair, marifete erebilmek için nasıl bir yol tutulması gerektiğini şöyle ifade eder.

Tâlib ol tut merd-i muhlis dâmenin ikrâra yet
Vâkîf ol bâtın yüzünden ma'nî-i güftâra yet
Ma'rifet kesb eyle Hâfız dildeki dildâra yet
Var hakikat kişverinde şâh olan hünkâra yet
Mazhar-ı esrâr-ı hikmet seyyid-i serdârı bil
Sâhib-i şemşîr-i kudret Haydar-ı Kerrârı bil (Müs. 2/VII)

7. Zahir, Bâtın: “Dış, dışa ait, zuhur eden, ortaya çıkan, görünen” manalarına gelen zahir ile “iç, gizli, derun, gizli âlem” (Cebecioğlu, 1997: 776; Uludağ, 1991: 87) manalarındaki bâtın birbirine zıt kelimelerdir. Divanda daha çok On İki İmam'la irtibatlı olarak kullanılır. Şaire göre, görünen ve görünmeyen âlemde doğruyu gösteren Hz. Ali'dir. Zahir ve bâtında hakikat tahtının şahı Hz. Hasan olarak ifade edilir.

Ca'ferîyüz dimesünler bize âlem ser-serî
Zâhir ü bâtın cihânda hak-nümâmızdır Alî (G. 135/6)

Şair, zahidin kınamasına karşın dört kitabın zahirî ve bâtını mana ve sırlarına vâkîf olduğunu ifade eder.

Dime zâhid bize bilmez dört kitâbın nüktesin
Zâhir ü bâtın ma'ânî sırrına vâkıflarız (G. 56/2)

Divanda Hz. Peygamberle alakalı olarak evvelde ve ahirde, zahirde ve bâtında yaratılmış her şeyin O'nun lütfundan ümitvâr olduğunu ifade ile Hz. Peygamber'in büyüklüğünü ve O'na muhabbetini dile getirir.

Lutfuna ümmîdvâr olmuşdurur hep mâ-halak
Evvelîn ü âhirîn ü zâhirîn ü bâtinîn (G. 106/9)

8. Fena, Beka, Fena-eder-fena: Beyitlerde “fenâ varı, fenâ dârı, fenâ câmı, fenâ pîri, fenâ erbâbı, sırr-ı fenâ, fenn-i fenâ, fenâ fi’llah, gülzâr-ı fenâ, bâğ-ı fenâ, fenâ ender fenâ” gibi terkipler içinde yer alan fena, tasavvufi olarak varlığı, Hakk’ın varlığında yok etmek demektir (Kurnaz, 1987: 105).

Tüm varlığını feda edip, şan ve şöhretten geçip, harabatı mesken edinen Hak âşığı Dârâ’nın görmediği ün ve azamete kavuşur (Tah. 2/I). Divanda fenâ fi’llah/Allah’ta fani olma ve bekâ bi’llah/Allah’ta baki olma hâllerinden de bahsedilir. Tüm varlığını fani eden fena eri beka bi’llaha makamına erer. Bu makama erebilmek için, öncelikle pir elinden fena fi’llah camını içmek, ar, namus ve varlığından geçerek fakr libasını giymek gerekir.

Olar rûz-ı ezel ser-mest-i sahbâ-yı elest olmuş
Atup nâmûs ile ârı olar mînâ-şikest olmuş
Olar fânî olup bulmuş bekâ bi’llâhı hest olmuş
Harâbât ehlini gördüm fenâ câmıyla mest olmuş
İçüp ben de melâmet câmını oldım harâbâtî (Tah. 2/II)

Divanda, dünya; “fenâ, fenâ dârı, gülzâr-ı fenâ, bâğ-ı fenâ” gibi vasıflarla anılır. Bu fena gülzarının gülü baki değildir. Bu nedenle bülbül gibi devamlı sevgiliye kavuşmak istemekten vazgeçilmelidir. Fani dünyanın kalles dilberine gönül vermemeli, leşine de talip olmamalıdır.

Degil bâkî bu gülzâr-ı fenânın verd-i gül-gûmı
Hezârâsâ güle vuslat müdâmâ istemekden geç (G. 18/3)

Dil-firîb olma cihânın dil-ber-i kallâşına
Tâlib olma bu fenânın cîfesine lâşına (T. 2/1)

Kulun, Allah’ın sıfat ve vasıflarıyla vasıflanması da bekadır (Uludağ, 1991. 90). Fenadan sonraki makam olan beka ebediliği temsil etmesi sebebiyle ahiret için de kullanılmıştır. Divanda Hak âşıkları, beka gülzarının methini söyleyen bülbüllere benzetilir.

Bülbül-i aşkız ma’ârif bâğıdır seyrânımız
Ol bekâ gülzârın eyler medhini vâsıflarız (G. 56/4)

Şair, bir beyitte “can bülbülü beka bağına gitmek diler” diyerek ölü-
mü söz konusu etmiş, başka bir beyitte ise Hz. Ali’yi beka mülkünün serveri
olarak nitelendirmiştir.

Hâfızâ cân bülbülü bâğ-ı bekâ azmin diler
Bu harâb-encâm olan kâşânededen geldi şiba (G. 68/5)

Server-i mülk-i bekâ dildâra başım bağıdır (Muh. 3/I-3)

Fena-ender-fena, seyr u sülukta fena mertebelerinin en üst basamağı-
dır (<http://www.muhabbetullah.com>). Bu tasavvufî terimi Hâfız, bir beyitinde
felekle irtibatlı olarak kullanmıştır:

Hırmen-i cem’iyyetim buldı fenâ-ender-fenâ
Çarh-ı keç-rev eyledi nâ-şâd gönlüm şâd iken (G.104/3)

9. Nazar: Bakmak, bakış. Mürşidin müride manevi nazarı, ona feyzin
akmasına ve intikaline sebeptir (Uludağ, 1991: 365-366; Cebecioğlu, 1997:
339-340). Hâfız da pir nazarıdan feyz alıp aşk ile mest olanlardandır.

İdeli pîr-i harâbât bize hoş nazarı
Kemer-i rind kuşandık eser-i aşk ile mest (G. 12/2)

10. Gönül: Divanda kalp ve dil kelimeleriyle de ifade edilen gönül,
marifet ve irfan denilen tasavvufî bilginin kaynağı, keşf ve ilham mahallidir
(Uludağ, 1991; 274).

Gönül, yere göğe sığmayan Allah’ın tecellihanesidir. “Sür çıkar ağ-
yarı dilden tâ tecellî ede Hak / Padişah girmez saraya hâne ma’ mûr olmadan”
beytinin ifade ettiği gibi gönlün Hakk’ın tecellisine mazhar olabilmesi için
masivadan temizlenmesi gerekir.

Tecellî sırrına mazhar olan Hâfız n’ider dehri
Sivâ jengârını dilden silüp uryân olur elbet (G. 13/5)

Hakikat hazinesinin bir gevheri olan gönlün kıymeti bilinmeli, nefse
yan çıkıp da Allah’ın tecellî ve nazar ettiği gönül mir’atı hiçbir zaman kırıl-
mamalıdır.

Gönül kenz-i hakikat gevheridir bilmeyüp kadrin
Anı hür eyledin râh-ı mezelletde türâb itdin (G. 82/6)

Gönül cây-ı Hudâ anı şikest-i pür-fütûr itme (Muh. 5/III-3)

11. Tecelli: Gayptan gelen kalpte ortaya çıkan nurlar ile görünmeyenin kalplerde görünür hâle gelmesine tecelli denir (Uludağ, 1991: 472-473; Cebecioğlu, 1997: 700-701). Tecelliye mazhar olabilmek için gönlün dünya alakasında, kir ve pasından temizlenmiş olması gerekir.

Tecellî sırrına mazhar olan Hâfız n'ider dehri
Sivâ jengârını dilden silüp uryân olur elbet (G. 13/5)

12. Masiva: Tasavvufta, Allah'ın dışındaki her şey masivadır. Beyitlerde masiva anlamında "sivâ ve gayr" kelimeleri de kullanılmıştır.

Masiva, aşk yolunda bir engel olarak düşünülür. Şairin fena erbabı, harabat ehli olarak andığı hakiki Hak âşıkları kalplerini masiva tozundan ve kirinden temizleyenlerdir.

Tâ silüp mir'ât-ı gönlünden sivâ jengârını
Nûr-ı vech-i yârını seyrân olan gelsün berü (G. 114/2)

Âşık, aşk çölünün bir mecnunudur ve masiva onun gözünde bir saman çöpü gibidir.

Ben harâbât ehliyim bezm-i ezel mestânesi
Deşt-i aşkın bir cünûniyam sivâ n'eyler bana (G. 3/3)

Olalı gencîne-i mihrin makarrı bu gönül
Mâsivâ çeşmimde bir mânend-i kâh olmuşdurur (G. 44/6)

13. Mahv: Mahv, bir şeyin, izi kalmayacak şekilde ortadan kalkması demektir (Uludağ, 1991: 313). Mahviyyette Hak Teala kulun kalbinde Allah'tan gayrı şeylerin hatırasını ve düşüncesini mahveder. Kulda, ilim, akıl ve histen eser kalmaz, onu kendi katında var kılar. Divanda mahv meydanına girilmeyince gerçek varın bilinemeyeceği vurgulanır.

Es-salâ kim varını yağma-yı ceş-i aşk ide
Mahv sarfa irüben ferdâne gelsün es-salâ (G. 2/5)

14. Terk-i Terk: Tasavvufi bir hâl olan terkin dört şekli vardır. Bunlardan ilki terk-i dünyadır. Bu, bütün dünya nimetlerini ahiret için terk etmek demektir. Sonuncusu ise terk-i terktir. Bu ise terkin de terkidir. Akılda ve zihinde terk diye bir kavram olmaması demektir (Uludağ, 1991: 482). Divanda bu iki terk hâli söz konusu edilmiştir. Şair, kendisinin terk-i dünya ve terk-i terk ehli olduğunu, bahtiyar olmak isteyenin terk-i terk etmesi gerektiğini şöyle ifade eder:

Gûte-hôr-ı bahr-i zevkiz dürreteynin aşkına
Neş'emend-i câm-ı şevkiz gonceteynin aşkına
Terk-i dünyâ terk-i terkiz kurreteynin aşkına
Cân ile ser virmişüz bizler Hüseyin'in aşkına
Bende-i şâh-ı şehîd-i Kerbelâ dirler bize (Tah. 1/III)

Es-salâ kim kâm-yâb olmak dilerse Hâfızâ
Terk-i terk idüp bugün meydâna gelsün es-salâ (G. 2/7)

15. Halvet, Uzlet: Manaca birbirine yakın bu iki tasavvufî terimi, ihtiyaçtan fazla toplum içine girmemek, masivadan ilgiyi keserek bir köşede tamamen Allah'a yönelmek ve kendini ibadete vermek (Uludağ 1991: 206, 498) olarak tarif etmek mümkündür. Hâfız, divane meşrep gezmesini, halvette canan ile içtiği vuslat şarabına bağlar.

Hânkâh-ı halvetimde hem-dem-i cânâneyim
Câm-ı vaslın hâlidir dîvâne-meşreb gezdiğim (G. 94/4)

16. İlim, İrfan, Arif: İrfan, keşf, ilham, sezgi, manevi ve ruhi tecrübe ile elde edilen bilgi olarak tanımlanır (Uludağ, 1991: 252). Arif ise irfan sahibi olan kimsedir. İrfan, divanda dahme-i irfan/irfan türbesi tamlamasıyla zikredilmektedir. Şair, mensubu olduğu topluluğu bu şekilde anlatmaktadır.

İdeli ma'mûr mülk-i gönlümüz mi'mâr-ı Hû
Dahme-i irfân olan vîrâne-i Hû olmuşuz (G. 52/10)

Şair, divanda irfan sahibinin, fenaya bağlı kalmayıp bekayı bulanlar olduğunu, varlığını terk edip temiz kalpli olmayanların ise irfan denizine dalamayacaklarını ifade etmektedir.

Kalma kayd-ı “lâ”da bul “illâ”yı irfân olagör (Müs.2/V-2)

İlimle alakalı olarak Hz. Peygamber’in “Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısıdır. O hâlde ilim isteyen kapıya gelsin” (Pala, 1998: 26) hadisine istinaden Hz Ali, divanda ilim şehrinin kapısı olarak zikredilir ve o şehre girmek için kapısından başka yol olmadığı, bu yüzden Hak yolunda Hz. Ali’yi rehber bilmek gerektiği vurgulanır. Yine “Kâinatın sırrı Kur’an’da, Kur’an’ın sırrı besmelede, besmelenin sırrı be harfinde, be’nin sırrı, altındaki noktada ve noktanın sırrı da Ali’dedir” rivayetini (Pala, 1998: 26) muhtevi bir beyit de divanda yer almaktadır. Bunların yanı sıra Hz. Ali, ilim denizinin incisi olarak da zikredilir.

Şehr-i ilmin bâbı andan keşf olur cümle rumûz
Ârifânın nükte-i irfânı lâillâ Alî (G. 134/5)

Sırr-ı hatt-ı yârı her dem şerh iden kâşifleriz
Anlayan ilm-i rumûzı noktadan ârifleriz (G. 56/1)

“İlme’l-yakîn, ayne’l yakîn ve hakka’l yakîn” bilgi de ilimle alakalı divanda bahsedilen hususlardır.

Ey gezen gâfil nedir zâtındaki esrârı bil
Ârif ol ilme’l-yakîn envâr-ı vech-i yârı bil (Müs. 2/I-1,2)

Bu kevn-i lâ-mekân içre gören ayne’l-yakîn yârin
Derûnı nûr-ı vahdetle tolup rahşân olur elbet (G. 13/3)

Şânına “levlâk” okurlar ins ü cinn vahş u tuyûr
Asl sensin mâsivâ fer’indürür hakka’l-yakîn (G. 106/6)

Divanda ayrıca hâl ilminden de bahsedilir. Güzellik kitabından hâl ilmini okuyamayanlar cehaletle ayıplanmış, yüzü kara kişiler olarak ifade edilmiştir.

Ol ki hüsnün mushafından okumaz hâl ilmini
Cehl ile ma'yûbdur rûy-ı siyâh olmuşdurur (G. 44/2)

17. İhvan, Salik: Kardeşler manasındaki ihvan, aynı tarikata bağlı olanların birbiri için kullandıkları ifadedir (Uludağ, 1991: 241). Divanda şair, tüm tarikat kardeşleri için Hak'tan hidayet istemektedir. Ayrıca harabat ehlini anlatan bir şiirinde anlattıklarının tüm ihvanlara ders olmasını ister.

Kamu ihvâna Hak ide hidâyet
Hemân mazhar ide hüsn-i hisâle (123/21)

Mana olgunluğunu elde etmek üzere tasavvuf yoluna giren kişiye salik denir (Cebecioğlu, 1997: 616). Şair, bir beyitte Allah yoluna girdiğini ve rehberinin Hz. Ali olduğunu ifade eder.

Sâlik-i sûy-ı Hudâyız reh-nümâmızdır Alî
Bende-i Âl-i Abâyız pâdişâmızdır Alî (G. 135/1)

18. Dergâh: Ehl-i tasavvufun bir araya gelip topluca zikir, ayin ve ibadet ettikleri mekândır. Divanda aynı manada “âsitân, hankâh, harâbât ve tekke” ifadeleri de kullanılmıştır.

Dergeh-i pîr-i mugâna intisâbım Hâfızâ
Âsitânı özge mîr hünkâr bilmem neydüğün (G108/7)

Hânkâh-ı halvetimde hem-dem-i cânâneyim
Câm-ı vaslın hâlidir dîvâne-meşreb gezdiğim (G. 94/4)

İdeli pîr-i **harâbât** bize hoş nazarı
Kemer-i rind kuşandık eser-i aşk ile mest (G. 16/2)

Nûr-ı vahdet ile tenvîr eyledin dil **tekyesin**
“Lâ”yı iskât eyleyen her ârifin “illâ”sıyuz (G. 58/8)

19. Melamet: “Kınayanın kınamasından korkmama” esası üzerinde kurulan ve nefsin arzularını altetmek için, “yapılan iyilikleri gizlemek, düşülen hataları ise açığa vurmak” noktasından hareket eden tasavvufi anlayıştır. Bazı mutasavvıflarca tasavvufî makamların en yücelerinden sayılan

melametiliğin en önemli özelliklerinden biri de şekle önem verilmemesidir (Kara, 1991: 265-266). Bu anlayışa vâkıf olan Hâfız, içinde bulunduğu hâlden dolayı kınanmasına rağmen melametiliği Hakk'ın bir lutfu olarak görmektedir.

Gam degil ta'n itse âlem halkı bed-hâlim görüp
Bu melâmet Hakdan el-hak bir inâyetdir bana (G. 4/3)

Aşka yâr oldum virüp yağmâya aklım varını
Terk-i âr itdim melâmet-kisvetim dîvâneyim G101/4)

20. Anasır-ı Erbaa/Çâr Unsur: Varlık âleminin dört ana unsuru ateş, hava, su ve toprağa verilen addır. Tasavvufta nefsin ilk dört mertebesini de temsil eder. Dört unsuru Hâfız, bir beytinde Hz. Hüseyin ile irtibatlı olarak şöyle kullanılmıştır:

Âb u hâk ü bâd nâr u Mâlik-i dûzah dahi
Cennetü'l-Firdevs içinde Hûriyân aklar bugün (G. 110/6)

Bunların dışında az anılsa da “devrân, seyr (Muh. 1/I-1,2), hayret (G. 5/5), tevellâ teberrâ (Müs. 2/VI,4), abdâl (G. 34/1) ve hâsü'l-havâs (Muh. 2/VI-1) divanda dikkat çeken diğer tasavvufi unsurlardır.

4. CEMİYET

4.1. Şahıslar

4.1.1. Tarihî ve Efsanevi Şahsiyetler

1. Cem/Cemşîd: Asıl adı Cem'dir. İran'ın Pişdâdiyân sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır (Levend, 1984: 156; Tökel, 2000:125). Beyitlerde “Cemşîd, câm-ı Cem ve ayine-i âlem-nümâ” ad ve tamlamalarıyla anılmıştır. Hâfız'ın vafettiği güzel öyle bir güzel ki onu Cem görseydi, âlemi gösteren kadehini bir yana atıp ülkesinden bile vazgeçerdi.

Cem atar âyîne-i âlem-nümâsın bir yana
Câm-ı Cem terkin urup Cemşîd kişverden geçer (G. 31/7)

2. Kahramân: İran'ın Pişdâdiyân sülalesine mensup bir hükümdar olup, pehlivanlığı ile meşhurdur. Henüz küçük çocuk iken devlerin kaçırdığı Kahramân on dört yaşına kadar onların arasında yetişmiştir (Levend, 1984:

156; Tökel, 2000: 208). Divanda âşığa kılıç veya hançer tesiri yapan sevgilinin gamzesiyle irtibatlı olarak kullanılmıştır.

Gamze-i hûn-rîz-i çeşmin Kahramân-ı asırdır
Sû-be-sû çalmakda seyfin Zâl mı yâ Ejder midir (G. 27/4)

3. Nûşîrevân: İran'ın Sâsâni sülalesinden, adaleti ile ün salmış bir hükümdardır. Adalet isteyenlerin kendisine ulaşmalarını temin gayesiyle yaptırdığı Tâk-ı Kısra ile birlikte anılır (Tökel, 2000: 208; Levend, 1984: 163). Şair, Abdülmecid Han'ı adalet bakımından Nûşîrevân'dan üstün tutmaktadır.

Gerçi pertev virdi dehre dâd ile Nûşîrevân
Meş'al-i adli yanında sanki bir şeb-tâbdır (K. 1/16)

4. Dârâ: Keyâniyân sülalesinin dokuzuncu ve sonuncu hükümdarıdır. Mecazen büyük hükümdarlara da Dârâ denir ((Tökel, 2000: 150; Levend, 1984: 161). Şaire göre, Abdülmecid Han'ın büyüklüğü karşısında; Cemşîd ve Dârâ ancak onun kapıcısı olabilirler.

Nisbet olsa zâtına Cemşîd ü Dârâ şevketi
Haşmeti bâbında anlar kemterîn bevvâbdır (K. 1/15)

5. Keyhüsrev: Keykâvus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan Keyhüsrev altmış yıl hükümdarlık yapmıştır (Tökel, 2000: 209). Divan şiirinde genellikle methedilen padişahlarla ilgili olarak zikredilir. Hâfız da gönül mülkünün sultanı sevgiliyi, meth ve tavsif ettiği bir gazelinde; onun güzelliğini Keyhüsrev görse idi şüphesiz tacından geçer, hizmetine girerdi, demektedir.

Görse Keyhüsrev senin dârât-ı hüsnün lâ-cerem
Çâker-i hizmet-güzârın olup efserden geçer (G. 31/6)

6. Zâl, Rüstem: Zâl, meşhur İran pehlivanı Sam'ın oğludur. Rüstem de saçı ve kirpiği beyaz olan Zâl'in oğludur. Bu İran kahramanı Zâloğlu Rüstem adıyla da anılır (Levend, 1984: 164-166). Şair, bu kahramanlık sembollerini sevgilinin kılıç ve hançer gibi olan kaşlarını tavsif için kullanmıştır.

Bir taraf şemşîr-i Zâl ü Rüstem-i sâhib-kırân
Hançer-i bürrân-ı hûn-rîz ebrûvânân bir taraf (G. 71/3)

7. Fağfur: Çin hükümdarlarına verilen bir unvan veya addır. Çin sanatının en ünlü mamüllerinden biri olan kâse veya porselen nevinden eşyaya da fağfur denir (Tökel, 2000: 166). Divanda da kâse ile irtibatlı olarak kullanılmıştır.

Şerâr-ı sûziş-i sînem saçup gülzâr-ı nâr itdim
Yine tûfân idüp seyl-i sirişkim cûybâr itdim
Çalup fagfûrveş senge fedâ-yı terk-i âr itdim (Tah. 5/I-1,2,3)

8. Mânî, Bihzâd: Mânî, Maniheizm adı verilen bir dinin kurucusu olmakla beraber, divan şiirinde daha çok resim sanatındaki maharet ve şöhretiyle anılan ünlü bir ressamdır (Tökel, 2000: 232). Bihzâd da Mânî gibi resim sanatındaki marifeti efsanevi bir hâl almış ünlü bir ressamdır (Tökel, 2000: 121). Elbette ki, nice Mânî ve Behzâd; Allah'ın sanatkârlığı, O'nun dünyaya bahsettiği ziyet ve bunun sırları karşısında hayran olur.

Ne zînet virdi meşşât-ı ezel bu pîre-zen dehre
Niçe Mânî ile Bihzâd olur hayrân bu esrâra (G. 122/4)

9. Hâtem-i Tay: Arabistan'ın Tay kabilesinden olan Hâtem, cömertliği ile meşhurdur. Divanda da cömertliği sebebiyle zikredilmektedir. Methe-dilenler cömertlik bakımından ya Hâtem gibidirler veya ondan daha üstündür-ler (Alıcı, 1998: 99). Mesela, Hâtem ihsan bakımından Abdülmecid Han'ın cömertlik mutfağında ancak çanak yalayıcı olabilir.

Hâtem-i Tay tek hezâr ehl-i sehâ sâhib-atâ
Matbah-ı cûdunda ancak kâse-lîs erbâbdır (K. 1/14)

10. İrem/Şeddâd: Âd kavmi hükümdarlarından. Cenneti taklit ederek yaptırdığı Bağ-ı İrem adlı bahçe ile birlikte helak edilmiştir (Alıcı, 1998: 99). Divanda daha çok yaptırdığı Bağ-ı İrem adlı bahçe anılmıştır.

Gûşe-i mey-hânedir kim ravza-i bâg-ı İrem
Sâkîler gilmân baña hem Kevserim peymânedir (G. 49/3)

4.1.2. Efsanevi Aşk Kahramanları

1. Leylâ ile Mecnûn: Şark edebiyatlarında mesnevi konusu olarak işlenen meşhur aşk hikâyesidir. Leylâ ile Mecnûn hikâyesini ilk defa bir bü-

tünlük içinde ve mesnevi olarak Genceli Nizamî yazmıştır. Nizamî'den sonra İran ve Türk edebiyatlarında aynı konu defalarca kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında otuzdan fazla şair bu aşk hikâyesini işlemiştir. Bunlar içinde en güzeli şüphesiz Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn'udur. Leylâ ile Mecnûn bu aşk hikâyesinin kahramanlarıdır. Divan şairleri sevgililerinden ve birer âşık olarak kendilerinden şiirlerinde bahsederken Leylâ ile Mecnûn'u sık sık anarlar (Alıcı,1998:100). Leylâ ile Mecnûn, Hâfız Divanı'nda; "Leylâ, Mecnûn, kıssa-i Mecnûn, Mecnûn-ı âvare, Kays, Kays-ı vakt, defter-i mecnûn, deşt-i aşk, deşt-i sevdâ, vâdî-i aşk, sahrâ-yı aşk, sahrâ-yı sevdâ, iklim-i cünûn, sahrâ-yı cünûn, zincir-i cünûn" ad, sıfat ve terimler vasıtasıyla anılmışlardır. Âşıklık bakımından kendisini Mecnûn'a denk gören Hâfız, Mecnûn'dan sonra cünûn ikliminin harap olmaması için aklından vazgeçmiştir. Onu bu hâle koyan, defter-i mecnûna kaydettirip, aşk sahrasına salan, şarkın ezeli ve ebedi sevgilisi Leylâ (Macit, 2006: 28) güzelliğine sahip bir güzeldir.

Söylenür âşüfte-hâlim dillere destâneyim
Deşt-i sevdâdır güzârım Kays ile yeksâneyim (Tah. 8/I-1,2)

Olupdur arsa-i sevdâ zebûn Mecnûndan sonra
Yıkıldı burc-ı bârûsu bütün Mecnûndan sonra
Bulunmaz ser viren bir aşk için Mecnûndan sonra
Harâb olmuşdu iklim-i cünûn Mecnûndan sonra
Yine âbâd olsun deyü hûşumdan firâr itdim (Tah. 5/IV)

Ben ki meftûn-ı hayâl-i zülf-i Leylâyım bugün
Hâfızâ bin nâz ile her dil-rübâ n'eyler bana (G. 3/7)

2. Ferhâd ile Şîrîn: Doğu edebiyatlarının tanınmış aşk hikâyelerinden biri de Hüsrev ü Şîrîn'dir. Bu hikâye de Leylâ vü Mecnûn gibi defalarca mesnevi olarak yazılmıştır. Ferhâd ile Şîrîn bu hikâyenin kahramanlarıdır. Bu meşhur aşk kahramanları da divan şiirinde âşık ve sevgilinin sembolü olarak zikredilir. Ferhâd ile Şîrîn, Hâfız Divanı'nda; "Ferhâd, Şîrîn, Kûh, kûh-i ömr, kûh-ı mihnet, tîşe-i âh" ad ve terimler vasıtasıyla anılmışlardır. Hâfız, aşk vadisinde; bir şirin sözlü güzel uğruna ömür dağını ah kazmasıyla delerek şöhrette Ferhâd'ı geçmiştir.

Kûh-ı ömrüm tîşe-i âhımla deldim şöyle kim
Şöhret-engîz-i cihân Ferhâd[ı] bi-ad eyledim (G. 91/4)

Âşıkı mânend-i Ferhâd kûh-ı ömrin delmede
Bî-muhâbâ eylemek Şîrin şeker-güftâra hâs (G. 64/4)

3. Vâmık: Kelime olarak, seven, âşık ve sevdalı manalarına gelmektedir. İran ve Türk edebiyatlarının klasik mesnevi konusu olan Vâmık u Azrâ hikâyesinin erkek kahramanıdır (Pala, 1998: 407). Divan şiirinde diğer aşk kahramanları gibi âşık için bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Nitekim Hâfız da aşk sahrasında, âşıklık bakımından kendisine ne Mecnûn'un ne Ferhâd'in ne de Vâmık'ın denk olamayacağını söylemektedir.

Aşk sahrasında ser-gerdân-ı rüsvâ-meşrebim
Vâmık u Ferhâd ü Mecnûn âdilân olmaz bana (G. 7/3)

4.1.3. Tarihî Şahsiyetler

Divanda tarihî şahsiyet olarak Yezîd, Şimr-i Mel'un, Abdülmecid Han ile vefatları veya yaptıkları eserlere düşülen tarihler vesilesiyle o zamanki Maraş'ın ileri gelen erkânı anılmıştır.

1. Yezîd: Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir. Kerbelâ vakası onun zamanında olmuştur. Bu sebeple Maktel-i Hüseyin'lerde adı çok anılır (Pala, 1998: 417). Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i şehit ettirdiği için özellikle Alevi-Bektaşî şairlerince adı lanet ile anılır. Hâfız da aynı yaklaşıma sahiptir.

Hüseyinin intikâmın almaya cehd eyleyüp sen de
Hezârân sad hezâr ile anup la'net yezîdânı (G. 133/5)

2. Şimr-i Mel'un: Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'e hücum emrini veren Yezîd'in komutanlarından. Hâfız, şiirlerinde Kavm-i Süfyân'ın yaptıklarına üzüntüsünü telmihen şöyle dile getirmiştir.

Arsa-i rezme girince şâh-ı serdârı Hüseyin
Şimr-i mel'ûn olıcak anda dil-âzârı Hüseyin (Tah. 12/IV-1,2)

İtdiler bî-dâd-ı bî-had nesl-i pâk-i Haydara
Dökdiler kanın Hüseyinin kavm-i Süfyânım diyen (G. 107/3)

3. Abdülmecid Han: Divanda bulunan 37 beyitlik tek kaside Osmanlı padişahı Abdülmecid Han (25.04.1823)-(25.06.1861) methinde yazılmıştır. Şair, genel kaside yaklaşımı içinde padişahı; cömertliği, adaleti ve kahramanlığı cihetiyle şöyle metheder.

Bu nesilden Hak bize ni'me'l-emîr itdi kerem
Nâm ile Abdü'l-Mecîd eşrâf-ı Rûm u A'râbdır (K. 1/12)

Hâtem-i Tay tek hezâr ehl-i sehâ sâhib-atâ
Matbah-ı cûdunda ancak kâse-lîs erbâbdır (K.1/14)

Gerçi pertev virdi dehre dâd ile Nûşîrevân
Meş'al-i adli yanında sanki bir şeb-tâbdır (K. 1/16)

Kırım savaşında Rusya'yı yenen padişahın döneminde bütün ülke huzur ve sükûna kavuşmuştur.

Rûsyâyı rû-siyehle itdigi cenginde çün
Seyr idenler seyfini dir çeşme-i hûn-âbdır (K. 1/18)

Ehl-i İslâmın penâhı hâfızı hem nâsırı
Câmi'-i şer'in imâmı minber ü mihrâbdır (K. 1/21)

Bu arada Maraş da padişahın gönderdiği vezirin aldığı tedbirler sayesinde Tecirlü ve diğer eşkıyalardan kurtulmuştur.

Buldı devrinde selâmet reh-revân rûz u şebân
Şimdi râhat pisterinde herkes ender-h'âbdır (K.1/25)

Cümlesinden bir Tecirlü eşkıyâsından bugün
İntikâm almakda vaktin Rüstem-i pertâbdır (K. 1/26)

Kaside, Hâfız'ın Abdülmecid Han dönemi şairi olduğunu göstermektedir.

4. Muhammed Hacı Tahir Efendi: Üçüncü alayın baş cerrahı olan Muhammed Hacı Tahir'in H. 1274/M. 1857 tarihinde Şekerli Camii'ni tamir ettirmesi üzerine Hâfız, şu tarihi düşmüştür:

Muhammed Hâcî Tâhir nâm efendi der-sa'âdetli
İden bu ma'bed-i neş'et-fezâ bu resme rûh-efzâ (T. 1/4)

Didim târîh için ben de bunun mi'mârının Hâfız
Makâmın gülşen-i Firdevs içinde ide Hak a'lâ (H. 1274/ M. 1857) (T. 1/5)

5. Zülkadirzâde Ömer Bey: Sağlık ve sıhhat içinde iken H. 1277/M. 1860) tarihinde aniden vefat eden Zülkadirzâde/Arslan Beyzâde Ömer Bey'in mezar taşına yazılmak üzere Hâfız şu tarihi düşmüştür:

Zü'l-kadir-zâde Ömer Beg kabridir her kim gelür
Fâtihâ bahş eyle rûh-ı pâkine yoldaşına (T. 2/6)

Dest-i sâkî-i ecelden içdigi âh sâgarı (H. 1277/M. 1860)
Hâfızâ târîh için yazdım mezârı taşına (T. 2/7)

6. Âlim Efendi: Hâfız, Âlim Efendi'nin konağının yapım ve tamiri için iki tarih düşmüştür. Âlim Efendi, ikisi de aynı tarihi taşıyan bu manzumeler dolayısıyla anılmıştır.

Hudâyı zıkr idüp târîhin alsun
Koyup harf-i nidâ ism-i Celâle
(Yâ Allâh) (77/H. 1277/M. 1860) (T. 3/2)

7. Abdülfettâhoğlu Ahmed: Zamanında yaptığı hayır ve hayratıyla tanınan Abdülfettâhoğlu Ahmed, bir camii tamir ettirmiş, yapılan bu hayır için Hâfız da şu tarihi düşmüştür:

Kendi Abdü'l-fettâhoglu ismi Ahmed nesli pâk
İtdi bu hayrâtı çok hayr itmek ana mu'tâd ola (T. 5/4)

Hâfızâ bu mısra⁷-ı sâni didim târîh için
Kasr-ı dîni nûr-ı îmân ile revnak-dâd ola (H. 1274/M. 1857)
(T.5/5)

8. Âmâ Hacı Ali Ağa: Hâfız, hayır sahibi bu zatın H. 1275/M. 1858 tarihinde yaptırdığı çeşmeye aşağıdaki tarihi düşmüştür:

Bu tarîk-i müstakîme Hâc Ali ahsen-hisâl
Bir müferrah çeşme bünyâd itdi çün âb-ı zülâl (T. 6/1)

Ey olan dil-teşne rahmet birle yâd it mûcidin
Gel ferah-yâb olmag için sâgar iç târîhin al (H. 1275/M. 1858)
(T. 6/2)

Hâfız'ın düştüğü bu tarihler, her şeyden önce şairin 1860 yılında hayatta olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan bu tarihler o dönemdeki Maraş'ın ileri gelenleri, onların yaptıkları imar faaliyetleri ile Hâfız'ın sosyal çevresini ve bu şahsiyetlerle olan irtibatını ortaya koymasından oldukça önemlidir.

4.1.4. Şairler⁷

Klasik Türk edebiyatında bir şairin ne söylediği kadar nasıl söylediği de önemlidir. Şairler sözü güzel ve duruma uygun olarak söylemenin kuramsal çerçevesini belagat kitaplarından ve usta kabul ettikleri şairlerin eserlerinden öğrenirler. Şairlerin söyleyiş biçimlerindeki tercihlerini ise eğitim düzeyleri, tekke-tasavvuf muhitleriyle olan ilişkileri, mesleki konumları ve hepsinden daha önemlisi mizaç ve meşrepleri belirlemektedir (Macit, 2006: 24). Hâfız da tasavvufi muhit, mizaç ve meşrep bakımından kendisine yakın bulunduğu, sanatını beğendiği bir çok şairi şiirlerinde anmıştır.

Hâfız Divanı'nda, çeşitli vesilelerle anılan şairler; Urfî, Hayâlî, Ubeydî, Misâlî, Ârif, Hıfzî, Tahsin, Ali Rıza, Mirzâde, Lutfî, Eşrefü's-Suarâ, Hasmî ve Dertli'dir. Hâfız'ın divan şairleri içerisinde sanat ve mizaç bakımından kendisine yakın bulunduğu şairlerin gazellerini tahmis ettiği görülmektedir. Bu tahmisler şairin örnek aldığı şairler ile onların beğendiği şiirlerini

⁷ Şairlerin sıralanmasında divandaki sıraya uyulmuştur. Örnek beyit olarak da makta beyitleri veya şairin adının anıldığı beyit verilmiştir.

ihativa etmesi açısından da önemlidir. Bu şiirlerin çoğunlukla Âl-i Abâ sevgisi ve On İki İmam'a bağlılık çerçevesinde yazılmış olması ayrıca dikkat çekicidir.

1. Dertli: Asıl adı İbrahim olan Dertli (doğ.1772/öl.1845) Bolu/Geredelidir. Şiirlerinde önce Lutfi sonra da Dertli mahlasını kullanmıştır. Alevi-Bektaşî anlayışına sahip bir saz şairidir. Ömrünün çoğunu gurbette geçirmek zorunda kalan şair, gurbette de ölmüştür. Hâfız, aruz ile de şiirler yazan Dertli'nin ehl-i beyti konu alan aşağıdaki gazelini tahmis etmiştir (Kutlu 1979: 11-26, 89).

Dertliyim derd-i derûnum hep yetîmler derdidir
Çek elin bizden tabîbâ bî-devâ dirler bize (Tah. 1/V- 4,5)

2. Ubeydî: Edirneli olan Ubeydî, XVI. asrın kuvvetli şairlerindedir. Kanûni'ye intisap ederek maaşa nail olan Ubeydî (öl.1573), kadılığı, yakıcı gazelleri ve muammadaki mahareti ile tanınmıştır. Hâfız, Ubeydî'nin her beytinde harabat kelimesi bulunan, harabati bir eda ile yazılmış gazelini aynı yaklaşım çerçevesinde tahmis etmiştir (Tarlan, 1948: 3,31).

Harâbât ehline fenn-i fenâdan bir sebak olsun
Ubeydînin mezârî taşına yazın bu ebyâtı (Tah. 2/V-4,5)

3. Misâlî: Tezkirelerde anılan Misâlî mahlaslı üç şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 293). Haklarında yeterli bilgiye ulaşamadığımızdan Hâfız'ın gazelini tahmis ettiği şairin bunlardan biri mi yoksa Misâlî mahlaslı başka bir şair mi olduğunu tespit edemedik. Kahramanmaraş Hâfız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numaradaki yazma mecmuada Misâlî mahlaslı bir şairin gazeli bulunmaktadır (Mecmua, Tarihsiz: 945-946). Misâlî'nin tahmis edilen gazelinden Hurufî anlayışına yakın Alevi-Bektaşî şairlerinden olabileceğini söylemek mümkündür.

Vech-i Allâhı Misâlî kendi vechin bilmeyen
Âşık u ma'şûk u aşku'llâhı bilmez kandadır (Tah. 3/VII-4,5)

4. Hıfzî: Tezkirelerde anılan Hıfzî mahlaslı üç şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 205-206). Gazeli Hâfız tarafından tahmis edilen Hıfzî'nin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Kahramanmaraş Hâfız Ali

Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numaradaki yazma mecmuada Hıfzî'nin Hâfız tarafından tahmis edilen gazeli müstakil olarak da bulunmaktadır (Mecmua, Tarihsiz: 931).

Tutmuşuz zevk-i mahabbetden ferâgat dâmenin
Gice gündüz dilde Hıfzî "lâ-fetâ" mız gizlidir (Tah. 4/VII- 4,5)

5. Hasmî: Asıl adı İsmail olan şair Adıyaman'ın Besni ilçesinin Tut köyündendir. XIX. asır divan şairlerinden olduğu tahmin edilen Hasmî'nin divanı vardır (İKTYDK, 1967: 970-971). Hâfız, muasır şairin bir gazelini tahmis etmiştir.

Yine servet yüzün gösterdi rûz-ı firkat ey Hasmî
Çeküp âgûşa ben yâri teveccüh der-kenâr itdim (Tah. 5/V- 4,5)

6. Ârif: Tezkirelerde anılan Ârif mahlaslı oldukça çok şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 34-40). Şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Hakkında bilgi bulunamayan şairin bir gazelini Hâfız tahmis etmiştir. Hâfız'ın gazeli tahmis etmesinden ve Ârif'in gazelinde Maraş'tan övgüyle bahsetmesinden hareketle bu şairin Maraşlı olabileceği düşünülebilir (Alıcı, 2009: 84).

Ferah-bahşâ-yı Mar'aşda hemîşe Ârif-i zârın
Seher vakti tazarru'la du'âsı hep seninçündür (Tah. 6/VII- 4,5)

7. Tahsin: Şair hakkında bilgi elde edilememiştir. Bir gazelini Hâfız-ı Mar'aşî tahmis etmiştir. Bir içki meclisi havasını yansıtan gazelin makta beyti şöyledir.

Câm-ı lutfundan sunup Tahsîn-i mihnet-dîdeye
Eyleme cevri ü azâbı gâhî devr it gâhî iç (Tah. 7/V-4,5)

8. Rıza: Hakkında bilgiye ulaşılamayan şairin bir gazelini Hâfız-ı Mar'aşî tahmis etmiştir. Bu tahmisten şairin adının Ali, mahlasının ise Rıza olduğu anlaşılmaktadır. Şair, gazelinde kendisini; aşk şarabını ezelde içmiş, sureta divane görünümlü hakiki âşık olarak tavsif etmektedir.

İrtikâb itmeme hilâf-ı güft ü gûyî ey Rızâ
Hâsılı merd oğlu merdim böyle bir merdâneyim (Tah. 8/V- 4,5)

9. Mîrzâde: Hakkında bilgi bulunamayan şairin bir gazelini Hâfız-ı Mar'âşî tahmis etmiştir. Sevgilinin meth ve tavsifi ile aşk ve şarap neşvesi içinde yazılmış gazelin makta beyti şöyledir:

Hükm idersin kizbin olmaz hakkına Mîr-zâdenin
Dür-feşân olmakda câ'iz tab'ıma deryâ diyü (Tah. 9/V- 4,5)

10. Lutfî: Tezkirelerde yer almış Lutfî mahlaslı 16 şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 267-270). Hâfız'ın gazelini tahmis ettiği Lutfî'nin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Lutfî'nin âşıkane bir üslupla yazdığı gazelinin makta beyti şöyledir.

Şâyeste idi dâr-ı şifâ kaydına Lutfî
Dîvâne gönül halka-i gîsûya kapıldı (Tah. 10/V- 4,5)

11. Hayâlî: XVI. asrın ilk yarısının en büyük şairi Hayâlî Beğ (öl.1557)'dir. Fuzûlî'nin İstanbul şehri dışında olması ve Bâkî'nin asrın ortasında yetişmesi, onu devrin en şöhretli şairi hâline getirmiştir. Aslen Vardar Yenicesi'nden olan Hayâlî, uzun müddet evlenmediği için Bekâr Memî laka-bıyla da anılmıştır. Şiirlerindeki tasavvufî neşve sebebiyle Hâfız-ı Şîrâzî'ye benzetilen Hayâlî'nin "sandılar" redifli gazelini Hâfız-ı Mar'âşî tahmis etmiştir (Timurtaş, 1976: 436, Alıcı, 2000: 11).

Ser-fürû itdi Hayâlî bana erbâb-ı kemâl
Bende-i makbûl-i şâh-ı nükte-dânım sandılar (Tah. 11/V-4,5)

12. Eşref: Eşref Paşa (doğ.1820/öl.1894) aslen Bursalıdır. Şiirlerinde ehl-i beyt sevgisini işlemesiyle tanınmıştır. Şiirleri Divan-ı Eşrefü'ş-Şuarâ adıyla basılmıştır. Hâfız, Ehl-i Beyt sevgisi bakımından kendisine yakın bulunduğu Eşref'in bir gazelini tahmis etmiştir (Kahraman, 1995: 475-476).

Girye-i bî-ihyârım ta'n ider mâtemde halk
Varsun Eşref Râfîzî ta'bir-i nâm olsun bana (Tah. 12/V- 4,5)

13. Urfî-i Şirâzî: Şiraz'da doğmuş fakat ömrünün çoğunu Hindistan'da geçirmiştir. İranlı Sebk-i Hindî şairlerindedir. Hindistan'da vefat eden (öl.1590) Urfî, üslubu ile Osmanlı şairleri üzerinde etkili olmuştur (Tarlan, 1944: 120). Hâfız Divanı'nda anılan tek İranlı şair olması bu tesirin Hâfız'a kadar ulaştığını göstermektedir.

Ne kâdir medhine Hâfız ne bir Urfî gibi fahhâr
Gönül şeydâ olup ancak nevâ vü gulgulün artar (G. 36/5)

4.2. Yer ve Kavim İsimleri

1. Habeş: Halkının siyahi olması dolayısıyla divan edebiyatında gelenin rengi, sevgilinin zülfü ve saçı Habeş olarak nitelenir (Pala, 1998: 161). Hâfız Divanı'nda Habeş ifadesi sevgilinin beni için teşbih unsuru olarak kullanılmıştır.

Her biri bir şâh-ı iklim-i Habeşdir hâlleri
Çeşm-i mestin şeh-süvâr-ı nergis-i mestân imiş (G. 60/6)

2. Hind: Hindistan da yine divanda halkının siyahi olması yönüyle zikredilir. Şair, sevgilinin ayva tüylerini ve kirpiklerini Hint askerlerine benzetir.

Nakd-i sabrım leşker-i Hindûları gâret idüp
Şâh oldur ben anın bir sâ'il-i miskîniyim (G. 93/2)

3. Çin, Hitâ: Çin ve Hitâ, divanda misk ve ahu dolayısıyla söz konusu edilmiştir. Bir beyitte sevgilinin zülfünün kokusu miskten üstün tutulurken, başka bir beyitte ise sevgili vahşi Çin ahusu olarak tasavvur edilir.

Dil mu'attar şemme-i gîsû-yı müşk-efşân ile
Ol mu'anber nâfe-i Çîn ü Hitâ n'eyler bana (G. 3/5)

4. Hayber, Kerbelâ: Divanda "Hayber-güşâ" sözüyle Hayber kalesini fetheden Hz. Ali kastedilir. Kerbelâ ise Hz. Hüseyin'in şehit olması sebebiyle anılır.

Kerbelânın vâkı'âtın yâd idüp kan ağlarım
Tâ Hüseyin için dem-â-dem zâr-ı mâtemdâriyem (G. 99/4)

5. Rusya: Şair, kasidede dönemin sultanı I. Abdülmecid'i methederken Ruslarla yaptığı savaştan bahseder.

Rûsyâyı rû-siyehle itdiği cenginde çün
Seyr idenler seyfini dir çeşme-i hûn-âbdır (K. 1/18)

6. Rum, İran, Sind, Sudan, Arap: Şair, sevgilinin tavsifini yaparken, kaş, göz, yüz, hatt vs. için bu ülkelerin isimlerini benzetme unsuru olarak zikreder. Ayrıca kasidesinde I. Abdülmecid'i methederken halifelik nöbetini devralması dolayısıyla onu Rum ve Arap'ın şereflişi olarak nitelendirir.

Bir taraf şâhân-ı Rûm u mülk-i Îrân Hind ü Sind
Hâl çün sultân-ı şevket-şân-ı Sûdân bir taraf (G. 71/8)

7. Maraş: Maraş, şairin memleketi olması dolayısıyla divanda iki yerde zikredilmiştir. Kasidenin 22. beyitinde dönemin ahvaliyle alakalı ele alınırken, şairin Arif'in gazeline yazmış olduğu tahmiste de ferahlık veren bir şehir olarak anlatılır.

Nişîn-i kûşe-i hasretdürür Hâfız dil-efgârın
Esîr-i nâvek-i endûh-ı firkatdir sitemkârın
Dem-â-dem çâk çâk itmekdedir bağrın senâkârın
Ferah-bahşâ-yı Mar'aşda hemîşe Ârif-i zârîñ
Seher vakti tazarru'la du'âsı hep seninçündür (Tah. 6/VII)

8. Ceyhûn: Maraş sınırları içinde bulunan bir nehirdir. Divanda, cisr-i Ceyhûn/ceyhân köprüsü (K. 1/28) ve Ceyhûn adlarıyla anılmıştır. Şair, hasretinden Ceyhûn gibi gözyaşı döktüğünü şöyle ifade eder.

Hasretle koyup kûşe-i mihnetde beni
Her dem gözümün yaşını Ceyhûn itdi (G. 130/6)

5. SOSYAL HAYAT

Hâfız-ı Mar'aşî, klasik Türk şiirinin son döneminde taşrada yetişmiş bir şairdir. Bu devir, klasik Türk şiirinin sosyal hayattan tedricen çekildiği bir devirdir. Bu çekiliş ve geçiş sürecinde, o zamanki Maraş halkının yaşantısı; giyim-kuşam-içecek, örf-âdet, imar faaliyetleri, eşya ve eğlence hayatı tabii olarak Hâfız'ın şiirlerine yansımıştır.

5.1. Tecirlü Aşireti: Şairin yaşadığı dönemde Maraş'ı etkileyen en önemli sosyal hadise başta Tecirlü olmak üzere diğer eşkıyaların şehre musallat olmasıdır. Maraş, söz konusu eşkıyanın zulmünden Abdülmecid Han (1839-1861) tarafından görevlendirilen Aziz Paşa vasıtasıyla kurtulmuştur.

Bir vezîr-i müşerîf-tedbîrin irsâl itdi kim
Âsumân-ı adlde hurşîd-i âlem-tâbdır (K. 1/23)

Buldı devrinde selâmet reh-revân rûz u şebân
Şimdi râhat pisterinde herkes ender-hâbdır (K. 1/25)

5.2. Giyim-Kuşam

Hâfız, şiirlerinde giyim kuşam unsurları olarak; “libas, câme, kisvet, kabâ, bûriyâ, peşmîne, dibâ, atlas, hırka/hırha, cübbe, tesbih, destâr, külâh, fes, nikâb ve şâne”ye yer vermiştir. Şairin şiirlerinde bu kıyafetleri anması bunların o dönemde Maraş'ta kullanıldıklarını göstermektedir.

Bûriyâ peşmînesin giymem reh-i mescid tutup
Mey-perestim mâ'il-i ruhsâre-i cânâneyim (G. 101/2)

Döküp mâtem **libâsın** nev-arûs oldu cihân ser-tâ
Biçildi câme-i hadrâ nihâl-i huşk-i eşcâra (G. 122/2)

Bahâr eyyâmıdır diller açıldı gam **libâsından**
Çeküp çâk eyleyüp çıkdı bugün mihnet **kabâsından** (G. 11/1)

Kays-ı vaktim deşt-i sevdâdır güzergâhım bugün
Câme-i zillet şehâ egnimde fâhir **kisvetim** (G. 95/4)

Fakr ile fahr eyledim **dibâ** vü **atlasdan** geçüp
Hırka-puşum cübbe vü **destâr** bilmem neydüğün (G. 108/4)

Bu ne âfet kim bu resme kec-**külâh** eyler geçer
Zîr-i **fesden** çeşm-i câdû nîm-nigâh eyler geçer (G. 48/1)

Mihr-i âlem-tâb-ı hüsnünden **nikâb** alsan eger
Nüh felek mâhın atup hurşîd-i enverden geçer (G. 31/5)

Şâne ur gîsû-yı müşg-efşâna olsun itrsâ
Saç yüze zülf-i şikencin pîç-tâbı parasun (109/4)

5.3. Değerli Taşlar

Hâfız, şiirlerinde değerli taşlardan “gevher, la’l, dür, le’âlî, mercan ve akik”e yer vermiştir. Bunlar, örneklerde de görüleceği gibi bazen sevgiliyle irtibatlı bazen de tasavvufî unsur olarak kullanılmıştır.

Muntazam **la’l**inde bir niçe **le’âlî** dişlere
Gevher-i kenz-i hafâ-yı kibriyâ dir ehl-i aşk (G. 73/2)

“Küntü kenz”in bahrına gavnâs olan gelsün berü
Dür-i bî-kıymet le’âlî **gevher**in deryâsıyuz (G. 58/2)

Katresin gir aşka kim deryâ-yı ummân olasin
Zerresin ir kâna **la’l**-i nâb-ı **mercân** olasin (Müs. 2/II-1,2)

Hezâra irdi çün bûy-ı visâl-i gonçe-i ra’nâ
Akîk-i eşk-i gül-gûnun nisâr itdi reh-i yâra (G.122/5)

5.4. Güzel Kokular

Hâfız, şiirlerinde genel olarak koku için; “bûy, itr, nûkhet”, çeşit olarak da “anber, müşk, nâfe ve abîr”i kullanılmıştır. Gül, sümbül gibi çiçek kokuları da çeşitli vesilelerle söz konusu edilmiştir. Güzel kokuların kullanımı çoğunlukla sevgiliyle irtibatlıdır. Az da olsa güzel kokular, dinî-tasavvufî manalarda da kullanılmıştır.

Ser-fürû kıldı çemende yâsemîn ruhsârına
Bûy-ı zülfünden mu’attar sümbül ü reyhânı mest (G. 15/2)

Şâne ur gîsû-yı **müşg**-efşâna olsun **itrsâ**
Saç yüze zülf-i şikencin pîç-tâbı parasun (G. 109/4)

Hemçü **anber-bû** meşâm-ı cânı ta’tîr eylemek
Nûkhet-i gîsû-yı târumâr-ı **anber**-bâra hâs (G. 64/3)

Sabâdan bûy-ı cân-bahşın irişdi cânâ kim cânâ
Nesîm-i **nâfe**-i **müşg**-i Hitâ **anber**den el çekdim (G. 90/4)

Ârzû-yı zülf-i **anber-bûy** her şeb tâ-seher
Çün sabâ kûyunda ser-gerdân-ı devrân oldığım (G. 97/4)

Müşg-i Çîne bûy-ı zülf-i dil-keşi virmez revâc
Hâli hemçün dâne-i **anber** de dirsen işte bu (G. 113/4)

Gülgülî rûyundan almış gonçe-i hoş rengini
Bî-revâc eyler **abîr-i** Çîni hâl-i fülfulî (G. 137/5)

5.5. İçecek

Şair, dünya hayatını söz konusu ettiği bir gazelinde; hayatın bir defa başında bir de sonunda kahve verirler diyerek, o dönemki meclislerde kahve sunum ve içimi hakkında bilgi vermektedir.

Buyur hoş âmedî dirler ana hem
Virirler kahveyi hemçün zülâle (G. 123/2)

Hitâm-ı bezmde bir tâze kahve
İçüp dirler toyulmaz hiç cemâle (G. 123/8)

5.6. Mey ve Meyhane ile İlgili Unsurlar

Klasik Türk şiirinde müskirâtle/içkiyle ilgili unsurlar genellikle bilinen manalarından ziyade tasavvufî manaları ile söz konusu edilirler. Hâfız da aynı yaklaşıma sahip şairlerden olmakla birlikte bazı şiirlerinde gerçek mana da ön plana çıkmaktadır.

1. Meyhane, Meykede, Harabat: Hâfız, “meyhane, meykede ve harabat”ı hem içki içilen yer hem de ilahî aşk şarabının sunulduğu mekân manasına kullanmıştır.

Ayş u nûşum şimdi mey hem menzirim mey-hânedir
Yâr-ı gâr-ı rindeyim hem meşrebim sekrânedir (G. 49/1)

Ben harâbât ehliyim bezm-i ezel mestânesi
Deşt-i aşkın bir cünûnıyam sivâ n’eyler bana (G. 3/3)

2. Bezm, İşret, Saki, Pir-i Mugân, Mug-peçe: İşret meclisinde saki/pir-i mugân/mug-peçe adaba uygun olarak içki sunar, kadeh belirli bir düzen üzere mecliste devreder.

İdeli pîr-i harâbât bize hoş nazarı
Kemer-i rind kuşandık eser-i aşk ile mest (G. 16/2)

Devr eyleyerek sâgar-ı zerrîn ile bezmi
Nûş eyleyelim aşkına peymâne yetişdir (G. 40/2)

Aslında şair, aşk şarabını elest meclisinde/aşk meyhanesinde aşk sakinin elinden içtimıştır.

Sunalı bezm-i elestin meyini sâkî-i aşk
Gözedir didelerim meykede-i aşk ile mest (G. 16/3)

4. Mey, Bade, Şarap, Dem, Müselles, Cur'a: Şair, sarhoş edici içecekleri de yukarıda bahsedilen yaklaşım içinde kullanmıştır. Bazen aşk şarabını ezelde içtiğini söyleyen şair, bazen de dünya meyhanesinde içtiği intibainı verir.

İçenler cur'a-i aşkı ebed mestân olur elbet
Bulunmaz bir dem ârâmı cihân devrân olur elbet (G. 13/1)

Aceb hoş mestiyem mestlik bana cânâneden geldi
Şarâb-ı aşk-ı vahdetle tolu peymâneden geldi (G. 136/1)

Çekme devrin cevrin ey dil sâgar-ı sahbâyı çek
Bir leb-i şîrîn elinden bâde-i hamrâyı çek (G. 76/1)

3. Sebû, Sürahi, Sâgar, Kâse, Sahbâ, Rıtl, Piyale, Cam, Mînâ, Kadeh, Ayâg: Hâfız'ın şiirlerinde bu kadar kadeh çeşidini anması, onun bu alandaki birikimini ve bu alana olan ilgisini yansıtmaya bakımından manidardır. Nitekim Hâfız'ın tenasüp içinde söylediği şu beyti, tevile ihtiyaç olmaksızın bir içki meclisinin neşvesini vermektedir.

Sâkî ayag al bâdeyi meydâna yetişdir
Lutf eyle meyi meclis-i rindâna yetişdir (G. 40/1)

Çekme devrin cevrin ey dil sâgar-ı sahbâyı çek
Bir leb-i şîrîn elinden bâde-i hamrâyı çek (G. 76/1)

Hâfız, başka beyitlerinde de aşk camını ezel meclisinde içtiğini söyleyerek şiirlerine başka bir boyut kazandırır.

Tâ ezel bezminde böyle mest-i câm-ı aşk olan
Arsa-i sevdâda Mecnûnvâr ser-gerdân olur (G. 39/4)

3. Mest, Mahmur, Humar: Şarap, mest/sarhoş ettiği gibi içeni sonradan çekilen baş ağrısına da düçar eder.

Gördi kim Hâfız humâr-ı bâde-i hasret hemân
La'l-i cân-bahş-ı lebin in'âm idüpdür mug-peçe (G. 125/7)

Hâfız'ın mahmurluğu aşk meyhanesinde içtiği birlik şarabından kaynaklanmaktadır.

Güzerin mest görüp Hâfıza mahmûr dime
Mey-i vahdet ile ez-meykede-i aşk ile mest (G. 16/7)

5.7. Musiki Unsurları

Hâfız, şiirlerinde çeşitli vesilelerle musiki aleti olarak; “ney, çeng, rebâb, kûs ve erganûn”u anmıştır. Bu arada ilgili unsular olarak, “mutrib, nağme, usûl, gazel-hân, raks ve sema” da zikredilmiştir. Şair, şiirlerinde musiki unsurlarını hem eğlence hayatıyla ilgili hem de dinî-tasavvufî manalar yükleyerek kullanmıştır.

Gülşen-i gam içre feryâd eyleyüp şeydâ gibi
Nagme-i âhı heme çeng ü rebâb olmak gerek (G. 80/3)

Encümen oldukda sahn-ı gülşene gülfâmlar
Sen usûl ile gazel-hân ol dem-i şeydâyı çek (G. 76/4)

Çün fezâ-yı aşkda Mecnûn-meşreb Hâfızâ
Çalarım ben kûs-ı aşkı tâ geçince nevbetim (G. 95/7)

Kuruldu meclis-i câm-ı Cem ü Cemşîd her sûda
Semâ' eyler felek **çeng** ü **rebâb** u **ney** sadâsından (G. 111/7)

Sadâ-yı nâle-i cân-sûz ile toldurdu âfâkı
Hezârın sînesi **çeng** ü **rebâb** u **erganûn** oldu (G. 139/3)

Raks iderse ger aceb mi Hâfızâ gerdûnveş
Her zamân âvâz-ı **nây-ı vahdeti** itdikçe gûş (G. 63/5)

5.8. Nevruz: Divanda baharın gelişini konu alan birçok gazel mevcuttur. Bunlar içinde nevrüz sadece bir beyitte anılmıştır. Söz konusu gazelden nevrüzün gelişini sebebiyle çeşitli eğlenceler düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Geçüp nahvet-nümâ fasl-ı şitânın devr-i pür-cevri
İrişdi rûz-ı nevrûz al piyâle def^o-i ekdâr it (G. 14/2)

6. İNSAN

6.1. Genel Olarak İnsan

Hâfız Divanı'nda insan unsuru -daha önce bahsedilen tarihî ve efsanevi şahsiyetlerin dışında- çoğunlukla sevgili, âşık, rakip, ağyar, zahit, sufi, vaiz gibi klasik Türk şiiri tipleri etrafında teşekkül eden bir kadro içinde görülür. Bu kadro içinde de şüphesiz en çok söz konusu edilen tip sevgili ve âşıktır. Divan şairi güzeli ve güzelliği şiirinde idealize ederek ve mübalağalı bir biçimde verir. Amacı, hayalin ulaşabileceği en güzele varmak ve hüsn-i mücerredî/soyut güzelliği ortaya koymaktır (Dilçin, 1986: 134).

6.2. Sevgili: Klasik Türk şiirinin başkahramanı olan sevgili, şiirlerde genel olarak şu özellikleri ile söz konusu edilir: Sevgili, gönül mülkünün sultanıdır. Âşığa acı ve ıstırap çektirerek zulüm ve eziyette sınırları zorlar. Gönül taştır, âşığa yâr olmaz, ele geçmez, vuslatı yoktur, söz verir ama sözünde durmaz, ağlayıp inlemek ona tesir etmez, merhametsizdir. Âşığın ağlaması ona zevk verir. Âşığın çok ağlaması, sevgilinin şöhretine sebeptir. Sebepsiz yere cevri ü cefa eder. Zulmettiği kişiler biçare âşıklardır. İltifat edip ihsanda bulunduğu ise rakiptir. Böylelikle fitneler koparıp ortalığı birbirine katar. Gönül mülkünün sultanı olduğundan kimse ona hesap sormaz. Bazen gönül alır, bazen kışkandırır. Fattan ve aşuftedir, hafif meşreptir. Bazen şefkatli ve merhametli de olabilir. Ancak nazı hiç eksik değildir. Gına sahibidir. Çok nazik ve nazenindir, en ufak bir şeyden incinir. Âşık onun hayaliyle yetinir ve

onu ancak rüyasında görebilir. Âşığın ah u feryadını duymazlıktan, onu görmezlikten gelir. Âşık bütün bunlardan şikâyet etmez. Çünkü sevgilinin ona eziyetten vazgeçmesi, âşıktan yüz çevirmesine işarettir. Gerçek âşık, sevgiliden şikâyetçi olmaz, bütün bunlara tahammül eder. Kısacası o; dert, bela, cevr ü cefanın yegâne temsilcisidir. Bütün bunlara rağmen âşığın nazarında, o gül yüzlü servi boylu sevgilinin bulunduğu yer, gülşen, gülzâr ve gülistandır. Âşık, o gülün bulunduğu gülşeni gözyaşları ile sular. Bazen de onun bulunduğu yer cennet olarak tahayyül edilir. Bu kez de âşık orayı gözyaşları ile tavaf eder (Pala, 1998: 351-352; Alıcı, 1998: 141-142).

Hâfız Divanı'nda sevgili bahsedilen bu özellikleriyle karşımıza çıkar. Kendisini bir bakışta aşka düşüren sevgilinin güzellik unsurlarını Hâfız bir gazelinde şöyle dile getirir:

Bir nigâh itdim nigârın ârız-ı dil-cûsuna
Mübtelâ oldum hevâ-yı zülf-i anber-bûsuna

Bâg-ı hüsnünden varup gül-çîn olam dirken gönül
Mürg-i cân pâ-beste kaldı kâküli şebbûsuna

Hâl-i ruhsârın gönül hâlî hayâl idüp hemân
Düşdi ol gâfil varup dâm-ı ham-ı gîsûsuna

Sîne-i uşşâkı pâre pâre itmek kasdına
Tîr-i müjgânın nihân itmiş kemân ebrûsuna

Hâfızâ bir ben degil üftâdesi ol âfetin
Niçeler dil-dâde olmuş dîde-i câdûsuna (G. 116)

Sevgilinin güzellik bağında gül derlemek isteyen âşık, peri gibi güzel sevgilinin nazı, güzel sözleri, cadı gamzeleri, kâkülü, turrası ve gammad gözleri karşısında aşkın pençesine düşer.

Mürg-i dil sayd oldı yârin pençe-i şeh-bâzına
Kim görüp üftâde olmaz ol perîniñ nâzına
Lâl olur bülbül eger gûş eylese güftârını
Bahş-ı cân olmak aceb mi lebleri i'câzına
Bâgbândır ravza-i hüsnünde câdû gamzeler
Ârızında tâze-ter bu gonçe-i mümtâzına

Sanma kâkûl turrasın bir tâ'ir-i devlet hemân
Sâye salmış ol perî-peyker nigâr ihrâzına

Yek nazarda Hâfızı nâlân idüpdür gözleri
Oldı meftûn nîm-nigâh-ı dîde-i gammâzına (G. 115)

Aşka düşen nihayet ayrılığa da düşer. Bu kez âşığı, aşıkıyla birlikte ayrılık da yakar. Sevdiğinden ayrı düşen âşık hasretle sevdiğini şöyle tavsif eder.

Cüdâ düşdüm o anber-bû-feşânım nerde ben nerde
O sîmîn-ten sühan hoş-gû-zebânım nerde ben nerde

Yolunda sarf idüp nakd-i vücûdum hâksâr oldum
Nezâket ma'deni şâh-ı cihânım nerde ben nerde

Çerâg-ı şem'-i ruhsâra yakupdur mûrg-i dil perrin
O kand-i lebleri dârû-dehânım nerde ben nerde

Bulunmaz âlemi Mecnûn misâlî cüst ü cû itsem
Cebîni yâsemîn ebrû kemânım nerde ben nerde

Şarâb-ı vaslına teşne olup Hâfiz kılar zârı
Hayât-ı câvidân-bahş-ı revânım nerde ben nerde (G. 117)

Hâfiz'ın aşağıdaki gazeli de sevgilinin suret ve siretiyle âşığa yaptığı eziyetleri konu edinmesi açısından oldukça dikkat çekicidir.

Çeşmin gibi sâhir meni efsûn itdi
Gamzen gibi kâtil cigerim hûn itdi

Hâl-i siyehin leşker-i zengûy-ı siyâh
Nakdîne-i sabr-ı dili şebhûn itdi

Ebrûlarına kavs-i kazâ didigim için
Tîr-i nighin sînemi pür-hûn itdi

Mürg-i dile bir dâmdir ol gîsû kim
Sayd eyledi bî-çâreyi meftûn itdi

Mesrûr u be-kâm itmedi vuslatla hemân
Günden güne feryâdımı efzûn itdi

Hasretle koyup kûşe-i mihnetde beni
Her dem gözümüñ yaşını Ceyhûn itdi

Şâd eyledi her demde rakîbi ancak
Hâfız gibi üftâdeyi mahzûn itdi (G. 130)

Hâfız'ın vasfettiği sevgililer, afet-i devran, gözleri fettan, gamzesi gaddar, servi boylu, tatlı dilli güzellerdir. Onlar güftârları hoş, refâtârları hoş, güzellikte akranı olmayan güzellerdir.

Bir âfet-i devrân u sitemkâr u dil-âzâr
Bir dîdesi fettân-ı cihân gamzesi gaddâr

Bir kâmet-i şimşâd aceb şîveli refâtâr
Şemşîr-i belâlarla meni eyledi sad-pâr (Müs. 3/III-1,2,3,4)

Nâzenîn şîrîn şeker-güftâr-ı sihr-âmîz ile
Gönlümün vahşî gazâln râm idüpdür mug-peçe (G. 125/3)

Hâfızî şeydâ iden bir nîm-nigâh-ı serv-kad
Âfitâb-ı hüsünün bin tavrı var akrânı yoh (G. 21/5)

Bu kadar güzelliklerine rağmen dünya güzellerinin âşıklarına cevri çok, vefa ve ihsanları yoktur. Gece sabahlara kadar feryat ve figan içinde uyumayan âşıklarına lutfedip buna sebep nedir diye sormazlar. Hülâsa, ah u zar ile kanlı gözyaşı döken âşıklarına hiç acımazlar

Ehl-i aşkın dilde yüz bin derdi var dermâmı yoh
Hûb-ı dehrin âşika bin cevri var ihsânı yoh (G. 21/1)

Çok temâşâ dil-rübâ itdim vefâ yok görmedim
Bâg-ı dehre seyr kıldım hiç safâ yok görmedim (G. 88/1)

Sormadı bir kez nedir Hâfız sebep efgânına
Giceler tâ subha dek kûyunda devvârım görüp (G.10/5)

Rahm kılmaz yâr âh u nâle vü zârım görüp
Dem-be-dem seyl-âb-ı eşk-i çeşm-i hûn-bârım görüp (G.10/1)

Şaire göre sevgili güzellikten ziyade vefakâr olmalıdır. Vefasız yar ile
ülfet olmasa da olur.

Bî-vefâ yâr ile ülfet ister olsun olmasun
Birdürür vuslatla firkat ister olsun olmasun (G. 103/1)

Ber-vefâdır Hâfızâ dildârdan maksad hemân
Nakş-ı zîbâ hüsn-i sûret ister olsun olmasun (G. 103/5)

Bir âşık olarak dünya güzellerinin bu yaklaşımına muhatap olan Hâ-
fiz'in tahammül mülkü yıkılır. Bu kez şair, gönül kadrini bilmeyen âşıklarını
vuslatına nail etmeyen güzellere beddua eder.

Pâk-gevher olmayan bilmez nedir dil kadrini
Öyle bed-kâr ile rü'yet ister olsun olmasun (G. 103/4)

Vasla ruhsat virmedin bülbül-sıfat âşıklara
Lâne-i bûm olsa yegdir hüsn-i güzlârın senin (G. 77/6)

Telh-terdir mîve-i vaslın mizâc-ı Hâfıza
Kurusun bâd-ı hazândan nahl-i ber-dârın senin (G. 77/7)

Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
Âlâm u gam-ı hicr ile cânımdan usandım (Müs. 3/III-5,6)

Klasik Türk şiirinde gazel, genellikle sevgilinin meth ve tavsifi ile
âşığın sûz u güdâzını/yanma ve yakılışını konu alır. Hâfız Divanı'nda sevgili-
nin meth ve tavsifinde yazılmış pek çok gazel mevcuttur (bk. G. 15, 22, 25,
27, 30, 31, 36, 43, 45, 46, 48, 51, 59, 60, 62, 64, 66, 70, 71, 73, 77, 85, 91, 93,

13, 115, 116, 117, 127, 128, 130)⁸. Hâfız, şiirlerinde âşık ve âşıklığın hâllerini de kendine has bir üslupla dile getirmiştir.

6.3. Âşık: Klasik Türk şiirinde şair, rintlik ve ariflik vasıflarını taşıyan âşık tipini kendine mal eder (Şentürk, 1996: 1). Bu şiirde şair daima âşık hüviyetiyle karşımıza çıkar. Âşık ise canını sevgilisine verecek kadar cömerttir. Sözünde durur ve sadıktır. Sevgiliden gelen her türlü eziyete katlanıp, ondan daima lütuf beklerse de göremez. Sevgilisi ile asla bir araya gelemez. Âşık, sevgilinin cevri ü cefasına, tegafülüne ve kendisini en sonra hatırlamasına tahammül eder. Bütün bunlar, âşığın aşkını artırır. Âşığın asıl başının belası sevgilinin rakibe meyletmesidir. Sevgili bu davranışıyla yoluna canını vermeye hazır olan âşığı üzüntülere gark eder. Âşığın üzüntüler içinde aşkı, daha da artar. Aşk ateşi ile bağı dağlanan âşık, bülbüller gibi şakıyarak aşk derdini dile getirmeye başlar (Pala, 1998: 41, Alıcı, 1998: 148).

Kendi tedbiri ile değil, aşk hünkârının akıl mülkünü yağma etmesi sonucunda aşka giriftar olan Hâfız, âşıklık hususunda niyetini şöyle dile getirir:

Sanma tedbîrimle düşdüm ben cünûn iklimine
Akl mülkin eyledi yagmâ gelüp hünkâr-ı aşk (G. 72/4)

Nâr-ı aşka cân atup sûzâna varmak niyyetim
Per yakup pervâne-meşreb yanavarmak niyyetim

Bülbül-i şûrîdeveş bin dâd ile feryâd ile
Gül-izâr-ı hüsnünü seyrâna varmak niyyetim

Âteş-i aşkınla yana yana oldum teşne-leb
Kevser-i la'line dil-atşâna varmak niyyetim

Merhamet eyler mi bilmem ol şeh-i mülk-i hüsn
Hâlim izhâr itmege dîvâna varmak niyyetim

Ol gülün vasl-ı temennâsından için Hâfızâ
Hâk-i pâ-yı hazret-i sultâna varmak niyyetim (G. 87)

⁸ Burada bütün hâlinde sevgilinin meth ve tavsifini konu alan gazeller verilmiştir.

Hâfız'a göre âşıklığın gerekleri, şartları vardır. Âşığın gönlü her an kebab gibi yanmalı, gözlerinden kanlı gözyaşları akmalıdır. Gece gündüz sevgilinin yüzünün, beninin hayaliyle sarhoş olmalıdır. Gam gülşeni içinde çeng ve rebâb gibi feryat etmelidir. Âşığın bu çektikleri günden güne artmalı efsanesi Mecnûn'un ki gibi âleme hoş bir kitap olmalıdır. Âşık yâre kavuşmayı isterse de canını teslim edip cismini toprak etmelidir. İşte âşıklık iddasında bulunan bu vasıflara sahip olmalıdır.

Âşıkın her dem dili yanup kebâb olmak gerek
Eşk-i çeşmi kan ile çün la'l-i nâb olmak gerek

Rûz u şeb hâli hayâli ârız-ı dildâr ile
Gâh âkil gâh ser-mest-i harâb olmak gerek

Gülşen-i gam içre feryâd eyleyüp şeydâ gibi
Nagme-i âhı heme çeng ü rebâb olmak gerek

Gün-be-gün müzdâd olup Mecnûn gibi efsâneyi
Ser-güzeşt-i âleme bir hoş kitâb olmak gerek

Hâfızâ irmek dilersen vaslına yârın eger
Cânı teslim eyleyüp cismin türâb olmak gerek (G. 80)

Sevgilinin âşığın hâlini bilip de bilmezlikten gelmesi, onu görüp de görmezlikten gelmesi, yarım bakışlık da olsa ona lütufta bulunmaması âşığı yıkar. Hele yıllardır aşk ateşi içinde feryat u figan ederek yanan âşığa merhamet edip hâlini hiç sormaması, onu adeta yakar. Hâfız, tegafül ve istiğnada sınırları zorlayan böyle güzelleri şiirlerinde meth ve tavsif ederken, aynı zamanda âşığın hâlini, yanma ve yakılışını da dile getirir.

Bilmedi dildâr-ı seng-dil perîşân olduğım
Âh idüp zâr eyleyüp çâk-i girîbân olduğım

Kâmetim oldı hayâl-i tâk-ı ebrûlarla yay
Rahm kılmaz kim görüp hasretle giryân olduğım

Hem-dem oldı hâr ile gülzâr-ı vaslında o gül
Âh bilmez andelîb-i bâg-ı hicrân olduğım

Ârzû-yı zülf-i anber-bûy her şeb-tâ-seher
Çün sabâ kûyunda ser-gerdân-ı devrân oldığım

Sunmadı bir bâde-i neş'et-fezâ vâkîf olup
Kûşe-i mihnetde câm-ı gamla mestân oldığım

Nîm-nigâh-ı lutf ile teskîn-i tâb itmez o şûh
Bilmiş iken âteş-i firkatle sûzân oldığım

Sürmek ümmîdiyle Hâfız pâyına yüz yerde yüz
Reh-güzâr-ı yârda hâk ile yeksân oldığım (G. 97)

*

Bunca demdir nâle vü efgânımı hîç sormadın
Nâr-ı hicrinle ciger biryânımı hîç sormadın

Rahm kılman bir kez ey meh-peykerim hâlim görüp
Derd ü gamdan sîne-i sûzânımı hîç sormadın

Mihnet ü firkatle oldum nâ-tüvân zâr u nizâr
Zulmet-i asr-ı fenâ devrânımı hîç sormadın

Tîşe-i âhımla yıkdım kal'a-i cism ü benim
Hâksâr-ı hâtır-ı vîrânımı hiç sormadın

Hâfızı cevrinle hemçün zerre nâ-çîz eyleyüp
Tâ gubâr-ı hâk ile yeksânımı hiç sormadın (G. 78)

Her âşıklık iddiasında bulunan elbette ki âşık olarak kabul edilmez. Aşk sarrafı, aşk ateşi içinde yanarak altın gibi saf olmayanları almaz. Âşıklık laf ile olmaz. Hakiki âşığın âşıklığına şahitleri olması gerekir. Benzin sarılığı, kanlı gözyaşı, belin yay gibi bükülmesi, ah u zar ile ağlama, gece sabahlara kadar uyumama ve utanmama başlıca âşıklık alametlerindedir.

Zer gibi sâf olmaz ol sarrâf-ı aşk almaz anı
Tâ ki kall itmez vücûd-ı hâkin anın nâr-ı aşk (G. 72/8)

Urmasun lâf-ı muhabbet kim ki zâhir olmadı
Çehre-i zerdinde eşk-i aldan âsâr-ı aşk (G.72/7)

Hâlimi hâcet degil izhâra istirhâm için
Âh-ı serdim çehre-i zerdim alâmetdir bana (G. 4/5)

Eşk-i çeşmin la'l-gûn itmek iken şart-ı vefâ
Bî-haber olmak nedir ey misl-i îmânım diyen (G. 107/5)

Kâmetim oldı hayâl-i tâk-ı ebrûlarla yay
Rahm kılmaz kim görüp hasretle giryân oldığım (G. 97/2)

Rahm kılmaz yâr âh u nâle vü zârım görüp
Dem-be-dem seyl-âb-ı eşk-i çeşm-i hûn-bârım görüp (G.10/1)

Sormadı bir kez nedir Hâfiz sebep efgânına
Giceler tâ subha dek kûyunda devvârım görüp (G. 10/5)

Yine tûfân idüp seyl-i sirişkim cûybâr itdim
Çalup fagfûrveş senge fedâ-yı terk-i âr itdim (Tah. 5/I-2,3)

Bu vasıflara sahip olmak âşığı daima arzu ettiği vuslata ulaştırmaz.
Vuslat ancak can verilerek elde edilir. Hakiki âşıklar canan için can vermeyi
cana minnet sayarlar.

Per yakup pervâne-meşreb şem'e cânın virdigin
İderek tefhîm ana dildâr ile halvet kıla (G. 118/3)

Âteş-i aşkınla yanman tâ ki âdetdir bana
Yana yana mahv-ı cism itmek sa'âdetdir bana (G.4/1)

N'ola ger kanım döküp gamzen helâkitse beni
Câna minnet derd-i hicrinden selâmetdir bana (G. 4/4)

Iyd-ı vasla cânımı kurbân için hürmet kılıp
Saklarım tâ ol zamândan kim emânetdir bana (G. 4/6)

Nakd-i cân virüp metâ'-ı vaslın almazsam eger
Âh yüz bin âh Hâfız bu nedâmetdir bana (G. 4/7)

Hâfız, aşkın lafını edenlerden değil, sadık âşıklardandır. Vuslatın karşılığının can olduğunu bilmektedir. Aşk yolunda varını verenlerin ihsana nail olacaklarına inanmaktadır.

Gerçi çok dildâra lâf-ı aşk uranlar men gibi
Kankı Hâfız sıdk ile râhında cân kurbânı var (G. 43/7)

Visâl-i yâre tâlibler fedâ-yı cân ider evvel
Bu yolda terk iden varın kerem-şâyân olur elbet (G. 13/2)

Bildi Hâfız çün metâ'-ı vaslına cândır bahâ
Râh-ı aşkında revân ider fedâ serden geçer (G. 31/8)

Hâfız'ın şiirlerinde tavsif edilen âşık tipi ve bu vesileyle ifade edilen aşk anlayışı klasik Türk şiirinde kabul gören aşk anlayışıyla örtüşmektedir. Buradan hareketle Hâfız'ın klasik Türk şiirinin aşk anlayışına vâkif bir şair olduğunu söylemek mümkündür.

6.4. Rakip, Ağyar (Gayr): Rakip, Lûgat-ı Nâci'de "diğerini men' ile kendi işini tervîc etmeğe çalışan, engel." olarak tarif edilirken, Şemseddin Sâmi, Kâmûs-ı Türkî'de şu bilgiyi vermektedir: "Diğeriyle aynı şeye tâlib ve hâhişger olan, bir mahbubeye dildâde olan âşıkların yekdiğerine nisbeten beheri" (Muallim Nâci, 1978: 443; Şemseddin Sâmi, 1978: 669). Mehmet Çavuşoğlu, "Rakib" başlıklı makalesinde; Remzî Lûgati'nden hareketle rakip hakkında şu bilgiyi vermektedir: Kötü ve zararlı kimse ki, birinin sevdiği ile veya beğendiği kimse ile görüşmesine veya bir çeşit isteğini elde etmesine ve uygulamasına engel olup kendisi için elde etmeye çalışır; bekçi, koruyan, gözeten, arada fesatlık yapan. Bu kelime Türkçede bu anlamıyla "engel" kelimesiyle karşılanmıştır (Çavuşoğlu, 1981: 55-61). Aynı sevgiliye âşık olan rakipler birbirini gözetleyip, maşuğu diğlerinden korurlar. Rakip, âşığın nazârında insan değil, sevgilisini elinden almaya çalıştığı için "dîv, iblis, it, tilki, eşek, kâfir, dinsiz, yılan, akrep, kara bulut, habis ve diken"dir. Ne yazık ki, sevgili de âşığa cevri ü cefa etmek için rakibe meyleder. Sevgilinin rakibe iyi muamele etmesi âşıқта infiale sebep olur. Bu hâl ile âşık sinisini aşk ateşiyle dağlar (Alıcı, 1998: 151).

Âh kim bir gonca sevdâsında oldum andelîb
Andelîb oldum velî hâr oldu bir müşkil rakîb (12/1)

Ol rakîb-i bed-menişle hem-dem ü hem-zâr olup
İmtinâ' eyler bana bir lahza gül olmaz karîb (G. 12/2)

Nisâr itmiş iken Hâfız reh-i aşkında cân nakdin
Şehâ mehcûr idüp dîv-i rakîbi kâm-yâb itdin (G. 82/7)

Câm-ı vaslınla rakîbi şâd kıldın dem-be-dem
Firkatinle derdmend ü dil-figâr itdin beni (G. 127/7)

Şâd eyledi her demde rakîbi ancak
Hâfız gibi üftâdeyi mahzûn itdi (G. 130/7)

Dimişler sîne-sâf oldu bugün dildâr ile Hâfız
Rakîb-i seg-nihâdın sinesi mînâ-yı hûn oldu (G. 139/7)

Ağyara lûgatte, “başkaları, yabancılar, bildik olmayanlar, âşığın rakîbleri ve rakîb” olarak mana verilmiştir (Şemseddin Sâmî, 1978: 93). Kelimenin divanda kullanımı rakiple benzerlik arz etmektedir. Şair, ağyârı da rakip olarak görmektedir. Aslında âşık sevgilisinin yanında ve yakınında bulunan herkesi rakip olarak görmektedir (Alıcı, 1998: 152). Şair, divan şiirindeki genel yaklaşıma uygun olarak sevgilinin âşığına değil de ağyara rağbetinden şikâyet eder. Âşığa asıl ağır gelen yâr için ağyara itibar etmektir.

Nergisin devrinde gönlüm dil-berâ şâd itmedin
Şâd idüp bir dem meni agyârı nâ-şâd itmedin (G. 71/1)

Kemân olmuşdı agyârın hasedden kadd-i şimşâdı
Bugün bir câm-ı lutf ile yine tâze şebâb itdin (G. 82/5)

Bî-vefâ agyârı bir gül-deste tek aldın ele
Hôr idüp ancak gubâr-ı reh-güzâr itdin beni (G. 128/5)

Hâfızâ Ferhâd hem Kays kâm-yâb olmuş mı hiç
Yâr için ağyâra bunca i'tibârın hep abes (G. 17/5)

6.5. Rint, Zahit, Vaiz: Klasik Türk edebiyatında kendine has çizgi-lerle tasvir edilen bu tiplerin her biri, ayrı bir hayat görüşünü temsil eder. Rintlik ve ariflik vasıflarını taşıyan âşık tipini kendisine mal eden şair, sahte âşıkları müdde’i, zahirde dindar geçinip kendisini her fırsatta tenkit eden, ardı arkası gelmez vaaz ve nasihatlerle bunaltan, halkı aleyhine kışkırtarak rahatını kaçıran, ancak fırsatını bulunca kendi de nefesine uymayı ihmal etmeyen sözde dindarları da daha çok zahit, şeyh, sufi ve vaiz adı altında hedef alır (Şentürk, 1996: 1). Bu tipler Hâfız Divanı’nda da aynı özellikleriyle karşımıza çıkarlar. Bunların kabuller dünyası birbirinden çok farklıdır.

Rint, ariflik ve dervişlik vasıflarının yanında, bir güzele tutularak dünyayı gözü görmeyen, kendini şaraba verip ar, namus ve şöhreti hiçe sayan, meyhane köşesinden çıkmayan bir tiptir. Aslında rintlik müsamahayı temsil eden, hem dine hem de dünya zevklerine sırt çevirmeyen bir hayat görüşüdür (Şentürk, 1996: 3,9).

Bırakdım zühd ü takvâyı reh-i sevdâ-yı zülfünde
Görelen ebruvânın meşid ü minberden el çekdim (G. 90/2)

Ayb kılma zâhidâ rindâne-meşreb gezdigim
Gûşe-i mey-hânede mestâne-meşreb gezdigim (G. 94/1)

Sarf idüp varım reh-i mey-hânede bir câm için
Yâda bâdî âlem-i fânîde bir ad eyledim (G. 91/5)

Rind-meşreb mübtelâ-yı bâde itdi aşk beni
Pâk idüp reng-i riyâdan sâde itdi aşk beni (G. 131/1)

Bûriyâ peşmînesin giymem reh-i meşid tutup
Mey-perestim mâ’il-i ruhsâre-i cânâneyim (G. 101/2)

Hânkâh-ı halvetimde hem-dem-i cânâneyim
Câm-ı vaslın hâlidir dîvâne-meşreb gezdigim (G. 94/4)

Sırr-ı hatt-ı yârı her dem şerh iden kâşifleriz
Anlayan ilm-i rumûzı noktadan ârifleriz (G. 56/1)

Zahit ve vaiz dinî kurallara sıkı sıkıya bağlı, zahire aşırı önem veren, sık sık ahiret hayatını anan, âşığı devamlı tenkit eden tiplerdir (Şentürk, 1996:

3). Zahidin âşığı tenkit etmesi hakiki aşktan habersiz olmasından ve âşığı anlamadığındandır.

Ta'n ider şol zâhid-i gâfil benim rüsvâlığım
Defter-i mecnûna kaydım akl yâ n'eyler bana (G. 3/6)

Tâ ezel peymâne-keş itmiş bizi hükm-i kazâ
Men' idüp n'eyler beni bu zâhidân-ı dîv-menend (G. 23/4)

Hâl ile mestim meni zann itme zâhid bâde-nûş
Eylerim her gâhda bir zevk ile cûş u hurûş (G. 63/1)

Kanda görsen bir sanem kıl secde ey zâhid ana
Kim anın ebrûsıdır mihrâb u minberden garaz (G. 65/5)

Vaiz de zahit ile aynı özelliklere sahip, aşktan anlamayan, vaazlarında devamlı âşığı tenkit eden bir tiptir. Hâfiz, "vâ'iz" redifli gazelinde bu tip hakkındaki düşüncelerini bir şiir bütünlüğü içinde dile getirmiştir.

Çıkup kürsîde dahl itdi bugün peymâneyi vâ'iz
Dırâz itdi birâz bîhûdece efsâneyi vâ'iz

Sanasın mâlik-i dûzahdurur ol şahs-ı bed-çehre
Atar nîrâna ser-tâ-ser kamu rindâneyi vâ'iz

Eger bir cür'a nûş itdirse sâkî la'l-i nâbindan
Bilür ol dem ne hâletdir meyi mey-hâneyi vâ'iz

Riyâ câmıyla ser-mest ü harâb olmuş iken kendi
Görüp güm-râh dir meczûb olan mestâneyi vâ'iz

Olup gavvâs-ı bahr-ı aşk bulamaz cevher-i zâtın
Sanur bir hurde-i mînâ görüp dür-dâneyi vâ'iz

Libâs-ı zerk ile ser-tâ-kadem cismin idüp telvîs
Mülevves eylemiş ol kürsî-i merdâneyi vâ'iz

Hayâl eyler ki hâlî hâne-i kalbi gibi Hâfız
Niçe gencîneye mâlik olan virâneyi vâ'iz (G. 67)

6.6. Mürşit/Pir-i Mugân, Müftü: Mürşit, taliplere rehberlik etmek ve onları irşat etmek ehliyetine ve liyakatına sahip olan insan-ı kâmillere verilen addır (Uludağ, 1991: 455). Divanda aynı anlamda pir, eren, pir-i mugân, kâmil kelimeleri de kullanılmıştır. Hâfız'a göre insan, bâtını/deruni olarak da insan olması için bir mürşide/manevi klavuza bağlanmalı ve onu dinleyip sözünü tutmalıdır.

Baş kesüp Hak râhına bir mürşide el virmeyen
Âdem olmaz bâtını bes zâhiri insân imiş (G. 61/4)

Hâfızâ bir kâmilin destin tutup dinle sözün
Kâmilin her nutk-ı pâki hüccet ü bürhân imiş (61/5)

Feyz-i Hakdan kâm alur bir kâmilin destin tutan
Hizmetinde dem-be-dem bir hâl ile izzetlenür (G50/6)

Baş egüp pîr-i mugânın pâyına ihlâs ile
Hamdüli'llâh hâdim-i hum-hâne-i aşk olmuşuz (G. 55/2)

Müftü, fetva hizmetini ifa eden din adamına verilen addır. Hâfız, müftü ifadesini pir-i mugân manasına kullanmıştır. Aşk müftüsünün fetvasına göre mey içip güzel sevmekten vazgeçmek caiz değildir.

Mey içüp mahbûb sevmekten ferâgat itmege
Müftü-i aşkın fetâvâsında yokdur hîç mesâg (G. 69/6)

6.7. Sufi, Talip: Tasavvuf yolunda olan talip, salik ve dervişler genel olarak sufi olarak anılmıştır. Divan şiirinde menfaati ve şahsına râğbet gösterilmesi için sufi görünen tipler tenkit edilmiştir. Şairlerce, ikiyüzlü ve riyakâr olanlar eleştirilmiş, ehl-i meşrep sufilere ise müdahale edilmemiştir (Şentürk, 1996: 13-14). Hâfız da sufi için ifade edilen yaklaşıma sahiptir.

Ayâ sûfi ne tesbîh u ne hod huşk-i riyâmız var
Ne havf-ı hevlet-i mahşer ne bir bâk-i lefâmız var
Ne gam dilde ne agyâra temennâmız recâmız var

Gedâyız sûretâ gerçi bir âlî pâdişâmız var
Bizim bâb-ı tazarru da bir özge mültecâmız var (Muh. 5/1)

Visâl-i yâre tâlibler fedâ-yı cân ider evvel
Bu yolda terk iden varın kerem-şâyân olur elbet (G. 13/2)

7. TABİAT

7.1. Kozmik Âlem

Divanda kozmik âlemin ele alınışı eski astronomi anlayışına uygundur. Şairin gökyüzü ile ilgili kullandığı unsurlar ve bunların beyitlerde kullanımları şöyle tespit edilmiştir:

7.1.1. Dünya, Dehr: İnsan, ezelde takdir edildiği üzere asıl vatanından ayrılarak dünya gurbetine gelir. Hakikatte harap olmasına rağmen bir gül bahçesi gibi görünen dünyayı vatan edinir. Dünyanın bir misafirhane olduğunu unuttur kendisine yâr olacağını sanır. Amma, sonunda dünya; vefasız ve fena olduğunu herkese gösterir.

Mürg-i cânı bâg-ı vahdetden firâr itdirdiler
Bu harâb-âbâd-ı gülşende karâr itdirdiler

Hâkim-i kudret ezel terk-i vatan hükmün idüp
Böyle gurbet kişverin dâr u diyâr itdirdiler

Akl sultânın ana hâkim kılup teklîf ile
Zîr-i destinde niçe hıdmet-güzâr itdirdiler

Bir zamân zühd ü salâh u sübha vü seccâdede
Dem-be-dem efkâr ile takvâ-şî'âr itdirdiler

Gösterüp hüsnün verâ'-i perdeden gül nâ-gehân
Andelîb-i gönlüme feryâdı kâr itdirdiler

Sâkî-i hikmet hemân bir câm-ı aşk-âmîz ile
Eyleyüp ser-mest-i rüsvâ terk-i âr itdirdiler

Varımı virdim visâl-i yâre kıymet âkıbet
Hâfız-ı bîmâra nakd-i cân nisâr itdirdiler (G. 26)⁹

Sonu fena olmasına rağmen Allah'ın bu yaşlı dünyaya verdiği güzellik ve sırlar karşısında nice Mânî ve Bihzâd yine de ona hayran olur.

Ne zînet virdi meşşât-ı ezel bu pîre-zen **dehre**
Niçe Mânî ile Bihzâd olur hayrân bu esrâra (G.122/4)

7.1.2. Felek, Eflak, Çarh, Gerdûn, Asuman, Sipihr, Gök, Sema, Kubbe, Burc, Arş: Şair, kozmik âlemlerle ilgili ve mana bakımından birbirine yakın bu terimleri beyitlerinde kendi asıl manalarının yanında diğer birçok ilgi ile sık sık kullanmaktadır. Bunlar içerisinde şüphesiz en çok anılanı felektir. Felek, değişik isimlerle zikredilmesine rağmen, aslında insanın bahtı, talihi, hatta alnyazısıdır. Bir ucu kadere dokunur. Şair, kadere boyun eğmek zorunda kalınca kötü hâllerinin suçunu feleğe yükler.

Hemen bütün şairlerde görüldüğü gibi Hâfız da felekten, zamandan yakınıdır. Eğri giden felek mutlu iken hile yaparak âşığı hicrana düşürür.

Her zamân bir gamla gönlüm pür-melâl eyler **felek**
Cevr-i bî-pâyân-ı hemle bî-mecâl eyler **felek**¹⁰ (G. 75/1)

Gör ne reng itdi yine bu **çarh**-ı keç-gerdân bana
Aldı şâd-ı gönlümü virdi gam-ı hicrân bana (G. 5/1)

Sevdiğinin saçlarına gönlü asılı olan âşığın ahı arşa kadar yükselir ama sevgili onu yine de duymaz.

Tâ çıkardı tıfl-ı dil **arşa** sadâ-yı âhını
Zülf-i târumâr-ı yâre n'eyesün ber-dârdır (G. 29/3)

7.1.3. Hurşîd, Âfitâb, Şems, Mihr, Mah, Bedr, Hilal, Hale: Güneş ve ay isimleri gök cismi manasının yanısıra sevgili için benzetme unsuru olarak da kullanılmaktadır.

⁹ Gazel bir bütün olarak insanın yaratılışı ve dünya hayatını konu almaktadır.

¹⁰ Hâfız, “felek” redifli 75. gazelinin bütününde feleği konu almaktadır.

Şaire göre, âlemi aydınlatan sevgilinin güzellik güneşidir. Eğer sevgili yüzündeki peçeyi alsa ortaya çıkan güzellik ve parlak karşısında dokuz felek ayını atıp güneşinden vazgeçerdi.

Mihr-i âlem-tâb-ı hüsnünden nikâb alsan eger
Nüh **felek mâh**ın atup **hurşîd**-i enverden geçer (G. 31/5)

Hale, bazen ay ve güneşin etrafında görünen parlak dairedir (Devellioğlu, 1997: 316). Şiirlerde sevgili ile irtibatlı olarak kullanılmıştır.

7.1.4. Seb'a-i Seyyâr, Neyyireyn, Ahter, Müşteri, Zühre: Seb'a-i seyyâr/yedi gezegen, "Utârid (Merkür), Zühre (Venüs), Mirrih (Mars), Müşterî (Jüpiter), Zühâl (Satürn), Neptün ve Plüton"dan müteşekkildir. Neyyireyn, güneş ile ay; ahter ise yıldız demektir (Devellioğlu, 1997: 832, 924). Şaire göre, insan; feleklerin devrine, güneş, ay, gezegen ve yıldızlarla donatılmış gökyüzünün muazzam yapısına bakarak ibret almalı, gafil gezmemelidir.

Ayn-ı hakla nüh-**felek**-i devvâra eyle bir nazar
Neyyireyn ü **seb'a-i seyyâra** eyle bir nazar (Müs. 2/IV-1,2)

Müşteri, altıncı felekte bir gezegendir. Feleğin kadısı ve hatibi olarak bilinir. Özellikle methiyelerde bahsedilen kişiler düşüncelerinde ve işlerindeki isabetten dolayı Müşteri yıldızına benzetilirler (Pala, 1998: 303). Hâfız, aynı yaklaşım çerçevesinde Abdülmecid Han döneminde Maraş'a gönderilen ve aldığı tedbirlerle eşkıyanın tasallutundan şehri kurtaran veziri medheder.

Bir vezîr-i **müşterî**-tedbîrin irsâl itdi kim
Âsumân-ı adlde **hurşîd**-i âlem-tâbdır (K. 1/23)

Zühre, feleğin sazandesesi olarak bilinir. Üçüncü felektedir. Efsaneye göre Zühre İranlı, çok şuh ve güzel bir kadın imiş. Hârût ve Mârût adlı meleklerden göğe yükselmenin yolunu öğrenip oraya çıkmıştır. Klasik Türk şiirinde çok zaman şarkı, aşk, güzellik ve çalgı ile birlikte anılır (Pala, 1998: 427). Uğurlu olarak kabul edilmesine rağmen Hâfız'ın Zühre'si/yıldızı uğursuzluk getirmektedir.

Müşterî hükmünde her dem tâli'-i bed-h'âhlar

Hâfızın kesb-i nuhûset eylemekte **zühresi** (G. 126/5)

Hâfız'ın kozmik âleme yaklaşımı eski astronomi anlayışına vâkif olduğunu göstermektedir¹¹.

7.2. Hayvanlar

Hâfız Divan'ında hayvanlar, klasik Türk şiirindeki genel kullanıma uygun olarak ele alınmıştır. Beyitlerde geçen hayvanlar, kuşlar, atlar, yırtıcı olanlar, sürüngen ve suda yaşayanlardan müteşekkildir.

7.2.1. Kuşlar: Divanda kuşlar için genel olarak “mürg” ifadesi kullanılmış, kuş olarak da; “bûlbûl/andelîb/hezâr, tûtî, hümâ, sîmürg, şâh-bâz, bâz, zâğ ve bûm” anılmıştır. Kuşlar ve avcılık terimleri olarak da “sayyâd, şikâr, dâm, pençe ve lâne”ye yer verilmiştir.

Klasik Türk şiirinde olduğu gibi Hâfız Divanı'nda da en çok anılan kuş bûlbûdür¹². Şiirlerde asıl manasının yanında âşık yerine de kullanılmıştır. Bûlbûl yer yer tasavvufî manadaki âşığı da sembolize etmektedir.

Bu gülzâr içre feryâdın nedir şeydâ mısın **bûlbûl**

¹¹ Batlamyos sisteminden çıkarılan bir düşünüşe göre, dünya, kâinatın merkezidir. Dünyayı dokuz felek çevreler. Bunlar iç içe geçmiş şekilde, soğan zarı gibi dünyayı çevrelemişlerdir. Yedi kat gökten her biri bir feleğe aittir. Birinci felekte Ay olmak üzere sırasıyla Utarid, Zühre, Şems, Mirrih, Müşteri ve Zühal gezegenleri bulunur. Sekizinci felek sabit yıldızlar ve burçlar feleğidir. Dokuzuncu tabaka, cisimden arınmış olan ve bütün felekleri saran en yüksek felektir ki, felek-i atlas, felek-i a'zam ve felekü'l-eflâk adıyla anılır. Hükemâ felsefesine göre sekizinci feleğe Kürsî, dokuzuncuya da Arş tabir olunur. Atlas feleği 24 saatte bir devrini tamamlar. Bu devir doğudan batıya olup diğer felekleri de döndürür. Buna göre her bir feleğin iki türlü hareketi ortaya çıkar. Birisi kendi ekseni etrafında, diğeri de Atlas feleğinin etkisi ile doğudan batıyadır. Atlas feleğinin dönerken diğer gezegen ve felekleri de kendi istikametine dönmeye zorlaması, insanların talihleri, refah ve mutlulukları üzerinde değişken ve aksi durumlar ortaya koyar. İşte felekler üzerine şikâyette bulunmanın nedeni budur. Kahpe felek, döneke felek gibi tabirlerin kaynağı da Atlas feleğinin ters istikamette devrinden dolayıdır (Pala, 1997: 71).

¹² Divandaki 86. gazel bûlbûl rediflidir. Şair, gazelinde bûlbûle sorduğu sorular vasıtasıyla bûlbûl hakkında bilgi verir.

Aceb müştâk-ı hüsn-i gonçe-i hamrâ mısın **bülbül** (G. 86/1)

Âh kim bir gonca sevdâsında oldum **andelîb**
Andelîb oldum velî hâr oldı bir müşkil rakîb (G. 12/1)

Serv çekmiş kadd açılmış gül nevâ eyler **hezâr**
Âteş-i şevk ile urmuş sînesine lâle dâğ (69/3)

Bülbülüz gülzâr-ı gamdır sûretâ mesken bize
Lîk bâğ-ı vahdetin biz gonce-i ra'nâsiyuz (G. 58/3)

Hâfız, şiirlerinde tûtîyi sevgilinin güzel konuşması ve kendi şairliğini methetmek gayesiyle kullanmıştır.

Tûtî-i gûyâ iken ey meh-likâ şîrîn-dehen
Câm-ı vaslın eyleyen bu Hâfız-ı nâlânı mest (G. 15/5)

Tûtî-i gûyâ-yı tab'-ı nükte-sencim Hâfızâ
Dem-be-dem dil-haste vü dem-beste lâl eyler felek (G. 75/7)

Şair, şiirlerinde avcı-alıcı kuşlar ve bunlarla ilgili unsurları sevgilinin güzelliği ve kendi âşıklığını ifade amcıyla kullanmıştır.

Şâh-bâz-ı aşk ile **sîmürg**-i kâm itdim **şikâr**
Akl **dâm**ın kurmuş ol **sayyâda** benzetmen beni (G. 132/6)

Biz esîr-i **pençe-i şeh-bâz**-ı çeşmin olmuşuz
Rahm u cevri it her ne kılsan şânına yüz yerdeyüz (G. 57/6)

Dil **şikâr** itmekte mâhir çeşm-i mestim sen gibi
Kankı **bâzın pençe-i hûn-rîz**-i bî-âmânı var (G. 43/2)

Hâfız, şiirlerinde bûmu (yarasa) virane ve yuva ilgisi ile zâğı (karga) da ses ve endam çirkinliğini ifade için kullanmıştır.

Bûmveş vîrâne meskendir bana kim zâhidâ
Bülbülâsâ gonçe vü gülzâr bilmem neydügin (G.108/3)
Vasla ruhsat virmedin bülbül-sıfat âşıklara

Lâne-i bûm olsa yegdir hûsn-i gülzârın senin (G.77/6)

Çün **sadâ-yı zâg-ı zîst-endâm**-mânend ey püser
Derd-i ser virmekdedir ahbâba güftârın senin (G. 77/2)

Şairin, kuşlarla ilgili terimleri bir arada kullanarak beyitlerine ses, sanat ve mana zenginliği kazandırdığı görülmektedir.

7.2.2. Kebş, Esb, At: Divanda “koç” daha çok “ıyd/bayram ve kurban” ilgisıyla kullanılmıştır. Asıl büyük bayram âşığın canını sevdiğinin yoluna kurban etmesidir.

Her ne dem dil-hâneme bir tâze gam mihmân olur
Matbah-ı şevk içre **kebs**-i cân ana kurbân olur (G. 39/1)

Ârzû-yı vasl-ı cânân eyleyen şeydâlara
Iyd-ı ekberdir bugün **kurbân** olan gelsün berü (114/3)

Iyd-ı vasla cânımı **kurbân** için hürmet kılıp
Saklarım tâ ol zamândan kim emânetdir bana (G. 4/6)

Esb/at, bilinen mana ilgisıyla sevgilinin nazlı bakışını, âşığın ise âşıklığı ifade için kullanılmıştır. Gözleri iyi bir binici gibi naz atına binen sevgili; karşısında aşk atına binmiş mihnet arsasında cevlan eden çılgın âşığına karşı at sürüp çevgân atmaktadır. Hâfiz, bu ifadeleri ile eskiden at ile yapılan “gûy u çevgân” ve “cirit” sporlarını da hatırlatmaktadır.

Esb-i nâza nergisin binmiş misâl-i şeh-süvâr
Âşık-ı şeydâya karşı **at** sürüp çevgân atar (G. 30/2)

Esb-i aşka çün süvâr olmuş cihânda men gibi
Kankı merdin arsa-i mihnetde bir cevânı var (G. 43/5)

Binicilikle ilgili terimleri aşk bağlamında bir arada kullanan şairin orijinal ifadeleri dikkat çekicidir.

7.2.3. Şir, Gürg, Seg: Şair, şiri (arlan) Hz. Ali ve sevgili ile irtibatlı olarak iki değişik alanda şöyle kullanmıştır:

Sitt-i Zehrâ nûr-ı çeşm-i Mustafâ hatm-i rusûl
Şîr-i Hak Hayber-küşâ şâh-ı cihân aklar bugün (G. 110/3)

Gîsûları yek mûyuna bend oldu ki Hâfız
Düşdi çıkamaz bir dahi çün pençe-i şîre (G. 20/5)

Şair, gürgü (kurt) zamanında Maraş'a musallat olan Tecirlü aşiretini tavsif için kullanmıştır.

Bundan akdem bu gürûhun her biri bir **gürg** iken
İhtişâm-ı devletinde mûr yâ seg-i lâbdır (K. 1/27)

Seg (köpek) ise divan şiirindeki genel kullanıma uygun olarak çoğunlukla rakip için kullanılmıştır.

Dimişler sîne-sâf oldu bugün dildâr ile Hâfız
Rakîb-i **seg**-nihâdın sînesi mînâ-yı hûn oldu (G. 139/7)

7.2.4. Ejder, Su'bân, Mûr: Ejder ve su'bân büyük yılan demektir. Divanda su'bân, "genc/hazine, tılsım" ilgisi ile ejder de sevgilinin saçı için benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Kaşları mânend-i yâ müjgânı tîr aşk ehline
Târ-ı mûy-ı kâküli **ejder** de dersen işte bu (G. 113/2)

Divanda mûr/karınca, acziyet ve zayıflığı ifade için kullanılmıştır. Fiziki olarak zahidin gözüne karınca gibi zayıf görünen şair, rintler içinde oldukça şöhret sahibidir.

Gerçi bir **mûr**-ı za'îfîm dîde-i zühhâdda
Hamdüli'llâh ehl-i rindân içre vardır şöhretim (G. 95/6)

Beyit şairin kendi ağzından fiziki yapısı ile meşrebini yansıtmayı bakımından dikkat çekicidir.

7.2.5. Semek: Kerbelâ'da ehl-i beyte su vermeyip üzerlerine saldıran Şimr ve komutasındakilere ins, cin, melek ve deryadaki semek (balık) de lanet etmiştir.

Men' idince sudan ehl-i beyti ins ü cinn melek
La'net itdi ibn-i nahsa ka'r-ı deryâda **semek** (Tah. 12/III-1,2)

7.3. Nebatlar

Divanda nebatların bulunduğu yer olarak “çemen, çemenzâr, gülşen, gülzâr, gülistan, lâlezar ve bâğ” ifadeleri kullanılmıştır.

Sen hırâm itdikçe cânâ gülsitân-ı şîvede
Bu **çemende** serv-i bî-reftâra kim eyler heves (G. 59/2)

7.3.1. Ağaçlar: Divanda genel olarak ağaç için “dıraht ve eşcâr” ifadeleri, ağaç çeşidi olarak da; “serv, serv-i âzâd, serv-i sehî, sanevber, şimşâd, ar'ar, nahl ve nihâl” anılmıştır. Bunlar çoğunlukla sevgilinin boy-bos güzelliğini meth ve tavsif için benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Bâr-ı hasret bükdi kaddim **serv** tek âzâd iken
Derd -i hicrân eyledi yâ kâmetim **şimşâd** iken (G. 104/1)

Bî-kerân bâr-ı mihen çekmekle bükdüm kâmetim
Ol sanevber **servî-i âzâda** benzetmen beni (G.132/4)

Gülşen-i âlemde çün **serv-i sehî** mevzûn iken
Bâr-ı mihnedir bu kadd ü kâmetim ham göstürür (G. 32/2)

Kâmetin ham itdi serviler çemende reşkden
Göricek refâtârını **şimşâd** u **ar'ardan** lezîz (G. 25/4)

Nihâl-i gülde eylersin bu hengâm-ı seher zârı
Nedir hâlin hevâdâr-ı gül-i ra'nâ mısın bülbül (G. 86/2)

7.3.2. Meyveler: Divanda meyve olarak “şeftali ve rutab/hurma” sevgili ile irtibatlı olarak bir beyitte şöyle anılmıştır.

N'ola ruhsat bulup girsem riyâz-ı hüsn-i pür-yâra
Gehî şeftâlû-çîn olsam gehî cem'-i rutab itsem (G. 89/4)

7.3.3. Çiçekler: Divanda çiçekler için genel olarak “ezhâr”; çiçeklerin yetiştiği bahçe için “gülzar, gülşen, gülistan, lâlezâr” ifadeleri kullanılmış, çiçek olarak da “gül, verd, gül-i ra'na, gonca, lâle, yasemin, sümbül, nergis, fülful, reyhan, şebbû ve nesrin” anılmıştır. Şair, çiçekleri sevgiliyi meth ve tavsif için daha çok benzetme unsuru olarak kullanmıştır.

Divan şiirinde çiçeklerin sultanı güldür ve gül, güzel kokusu, rengi, gonca hâli gibi birçok özelliği ile gönüllerin sultanı sevgiliyi sembolize eder. Sevgilinin saçları sümbül ve reyhan gibi kokar, gözleri nergis gibi mahmur mahmur bakar. Yasimin yanağında karanfil gibi beni bulunan sevgilinin du-dağı da lale gibi kırmızı ve naziktir. Hülâsa sevgili olağanüstü güzelliği ile birçok çiçeğin güzelliğine sahiptir.

Gülşen-i hikmetde togdı şimdi bir gül bî-bedel
Bû saçar **şebbû**ları mânend-i **sümbül** bî-bedel (G. 83/1)

Mest ü hayrân eyledi **nergis**leri hoş-bû ile
Tuhfe-i bâg-ı İremdir hâl-i **fülful** bî-bedel (G. 83/2)

Yâsemîn ruhsârına mânend **lâle** la'line
Gül-izârı tâze-ter bir **verd**-i gülgül bî-bedel (G. 83/3)

Ser-fürû kıldı çemende yâsemîn ruhsârına
Bûy-ı zülfünden mu'attar **sümbül** ü **reyhânı** mest (G. 15/2)

Gonçeveş dil-beste kalma açıl ey **nesrîn**-sıfat
Tâ gül-endâm ol hezârın aşk-tâbı parlasun (G. 109/2)

Görüldüğü gibi Hâfız Divanı'nda çiçeklerin kullanımı klasik Türk şiirindeki genel kullanımla örtüşmektedir.

8. METNİN ÇEVİRİ YAZISI

DÎVÂN-I ◊ÂFI^a EL- MARİAŞÎ ◊AMMÂMCI-ZÂDE*

1*

HÂ±Â ÇA-ÎDE

Bi'smi'llâhi'rraVmâni'rraVµm*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Çeşm-i V...-bµne »udânın Şuni ı çün mehtâbdır
Fey≥-i ◊a... her dem cihânın zµb ü âb ü tâbıdır
- 2 Kendini çün âfitâb i@hâr idübdür îarife
Fehm iden her zerreden zâtın ulü'l-elbâbdır
- 3 Bu ni@âm-ı mülki bir zâtın @uhûrıdır sebab
Nûr-ı A√med çün Vabµb-i Hâdiyü'l-Vehhâbdır
- 4 Kim ki bir cür'ia zülâl-i nut...ını nûş eyledi
Anlar ol zâtın mu...arreb zümre-i aşVâbıdır
- 5 Baidezµn kim tâbiî oldı âline evlâdına
Fır...a-i nâcµdir anlar seyyidiñ avbâbıdır
- 6 Sırra geçdikde velâyet geldiler güm-râhlar
Anlarıñ beyne'l-mevâlµ »âricµ el...âbıdır
- 7 Bir zamân bµhûde daivâ itdiler ger cümlesi
Zübde-i İslâma bµ-dâd eyleyen avzâbıdır

* DÎVÂN-I ◊ÂFI^a EL- MARİAŞÎ ◊AMMÂMCI-ZÂDE - M

* 1 Ülb, - M

* Bi'smi'llâhi'rraVmâni'rraVµm - M

- 8 Geldi çün Mu«târ bµ-√ad dâd-res mü^mminlere
İtibâr it kim bular hep inti...âm esbâbıdır
- 9 Zümre-i şâhâna tefvµ≥ oldıπı avkâm-ı dµn
Ehl-i küfrün dµne anlar bâiî&-i iyâbdır
- 10 Geldi geçdi niçe şâh-ı ma@har-ı fet√ ü @afer
Devrdir bu dönmede mânend-i ber-...allâbdır
- 11 İümme &ümme geldi nevbet Âl-i iO&mân nesline
Hem emânet aña teslµm ol ki istiş√âbdır
- 12 Bu nesilden ∆a... bize niime'l-emµr itdi kerem
Nâm ile iAbdü'l-Mecµd eşrâf-ı Rûm u Airâbdır
- 13 Görmemiş mi&lin serµr-i saltanat eslâfda
Tâ-be-ma√şer lâ-cerem mânend-i hem-nâ-yâbdır
- 14 ∆âtem-i %ay tek hezâr ehl-i se«â şâ√ib-iatâ
Matba«-ı cûdunda anca... kâse-lµs erbâbdır
- 15 Nisbet olsa zâtına Cemşµd ü Dârâ şevketi
∆aşmeti bâbında anlar kemterµn bevâbdır
- 16 Gerçi pertev virdi dehre dâd ile Nûşµrevân
Meşial-i iadli yanında Şanki bir şeb-tâbdır
- 17 İ√tiyâc ehline bâb-ı lutfıdır meftû√ hem
Tûtiyâ çün çeşµ-i vâcetmende «âk-i bâbdır
- 18 Rûsyâyı rû-siyehle itdigi cenginde çün
Seyr idenler seyfini dir çeşµe-i «ûn-âbdır
- 19 Bâreke'llâh bir nazâ-yı ekber itdi dµn içün
iArŞa-i rezminde «ûn-ı «aşµ çün seyl-âbdır
- 20 Düşmeni ma...hûr idüp geldi ni@âm-ı mülküne
Mülküni tan@µm Emµrü'l-Mü^mminµniñ dâbıdır

- 21 Ehl-i İslâmın penâhı vâfı@ı hem nâşırı
Câmi-i şeriîñ imâmı minber ü mi√râbıdır
- 22 Marişa itdi nigâh-ı mer√amet birle na@ar
Eş...ıyânın dest-i @ulmi gördi pek ıtnâbdır
- 23 Bir vezır-i müşterı-tedburin irsâl itdi kim
Âsumân-ı iadlde «urşud-i îâlem-tâbdır
- 24 Ma...dem-i pâkiyle buldı şehrimiz fey≥ ü şeref
Yümn ü i...bâl ile herkes şâd-dil şâd-âbdır
- 25 Buldı devrinde selâmet reh-revân rûz u şebân
Şimdi râvat pisterinde herkes ender-«•âbdır
- 26 Cümlesinden bir Tecirlü eş...ıyâsından bugün
İnti...âm alma...da va...tiñ Rüstem-i pertâbdır
- 27 Bundan a...dem bu gürûhuñ her biri bir gürg iken
İvtişâm-ı devletinde mûr yâ seg-i lâbdır*
- 28 Cısr-i Ceyvûn bend olanda gördiler güm-râhlar
Didiler îâlem bize bavır u belâ girdâbdır
- 29 İAsker-i manşûr-ı nuşret-me™&eri şâhâneniñ
Her süñüsü çeşm-i «aşma nıze-i pertâbdır
- 30 Bir niçe ser-cümle-i eşrârını itdi girift
∂âliyâ anlar esır-i kûşe-i serdâbdır
- 31 Pençe-i sıne-şikâfından olupdur za«mnâk
Kim ki anıñ merdüm-âzârıler isti...râbdır
- 32 N'ola manşûr olsa «aşmın eyleyüp zâr u zebûn

* "Seg-i lâb", kelimesinin aslı "seg-i lâbe" dir.

- Fevz ü nuşret ...addine şâyeste bir e&vâbdır
- 33 N'ola olsam çeşmedâr i/sânına ben de anıñ
»•ân-ı lutfundan niçe bay u gedâ şır-âbdır
- 34 Ebbeda'llâhümme iömreş bu bize ◇a...dan hemân
Bir hümâ-sâye merâvîm-vâye şef...at-yâbdır
- 35 Her niçe vaşfında gûyâ olsañ ey ◇âfı@ yine
Fenn-i medvînde hezârân bâbdan bir bâbdır
- 36 Mûcib-i taşdı olur şâyed sözi ...ıl mu«taşar
Ehl-i dil bezminde ço... söz kâr-ı bµ-âdâbdır
- 37 Sen hemân eyle edâ ediiyye-i «ayriyyesin
Kâm eger erbâb-ı lutfuñ lutfın isticlâbdır

MUSAMMATLAR

1*

MUIAŞŞER-İ ◇ÂFIª

Mefiûlü / Mefâiîlü / Mefâiîlü / Feiûlün

I

- 1 Geldim tapuña yalvarı yâ Ha≥reti Allâh
2 Red eyleme bende-i mücrîmiñi ey şâh
3 Aidâlarıñı ...ılma yoluñda baña hem-râh
4 Kûyıñ tolaşır sâ™il-i dil şâm u seher-gâh
5 Ben bî-kese bâb-ı keremiñ fetv ola nâ-gâh
6 Bir rûy-ı siyâh geldi saña eyleme ikrâh
7 Kor râh-ı ðalâletde beni bu dil-i gümrâh
8 Kaldım müteváyyîr şeb-i namda baña bir mâh
9 Vir ki bulayım vuşlatla nufrañına bir râh
10 Yâ Rab n'ola â«ir bu benim vâl-i dilim âh

* 1 M. 629, - Ü

Lâ vavle ve lâ ...uvvete illâ billâh

II

- 1 Yo...dan beñi var eylediñ ey »âli...-ı Cebbâr
- 2 Sen mûcid-i i âlemsin ezel ...âdir-i çahhâr
- 3 Bu keşti-i dil ba√r-i meiâşide giriftâr
- 4 Girdâb-ı belâdan kerem-i mevc ile ...urtar
- 5 Bûlbûl gibi ol bâπ-ı nedâmetde gönûl zâr
- 6 Bu πonce-i nefsim beni çün eyledi pür-«âr
- 7 Gösterdi baña bu denµ dünyâ gül-i ru«sâr
- 8 Pervâne gönûl şemîa yanıp oldu hevâdâr
- 9 El bir idüben nefis ile şeytân-ı sitemkâr
- 10 Aldı ayarım √µle idüp ol dµv-i mekkâr

Lâ vavle ve lâ ...uvvete illâ billâh

III

- 1 İtdim gevher-i iış...ıñı genc-i dile pinhân
- 2 Ev≥âi-ı tılsım dem-i rüsvâlıπı &uibân
- 3 Deryâ-yı dil-i keşti hevâ eyledi cevlân
- 4 Her bir tarafın bend ider ol silsile-i cân
- 5 Bûlbûl gibi ol mairifetiñ bâπını seyrân
- 6 Eyle se√eri πonce-i seyriñ için efnân
- 7 Âşüfte gönûl revna...-ı zülfüñle perişân
- 8 Pervâne olup şemiñe yandı dil-i nâlân
- 9 Bu bâde-i cürmim beni ider vâle-i vâyrân
- 10 ~un câm-ı ifâ...at baña dil ...ılmaya sekrân

Lâ vavle ve lâ ...uvvete illâ billâh

IV

- 1 Çılsam nigeh-i şaf√a-i mir™ât-ı cemâle
- 2 Andan görünür vech-i tecellµ-i celâle
- 3 »urşµdi cemâliñ dili dönderdi hilâle
- 4 Endişe-i zülfüñle düşer müy-ı «ayâle
- 5 Bu tâb-ı iömür çar«a olup vardı zevâle
- 6 Girmez o meh-i hâle-i âπûş-ı vişâle

7 Çıldı hevesi laîlîñ ile elde piyâle
8 Ben teşneye şunsañ n'ola bir câm-ı zülâle
9 Çapuñ ışigin bûs ide geldim bu kemâle
10 Bir kez na@ar itseñ n'ola ben «âk-ı melâle

Lâ √avle ve lâ ...uvvete illâ billâh

V

1 Yâ Rab niçe bir haẓretiñe iarẓ-ı şikâyet
2 El-...ıŞŞa yüzüm ...almadı sen eyle inâyet
3 Her kime idersem sü«an-ı √âl-i √ikâyet
4 İbrâz-ı tekellüm idemez nuñ...ile πâyet
5 Daivâ-yı niyâzımda baña olsa √imâyet
6 İvsân-ı icâbet da«i eylerdi kifâyet
7 Çıldım ise de kaibe-i iş...ında cinâyet
8 Çurbân ola dil itdi şafâ ile saîâdet
9 Vir ðâfıñâ ey pâdişâhım eyle hidâyet
10 İster ki bula faẓlıñ ile râh-ı delâlet

Lâ √avle ve lâ ...uvvete illâ billâh

MÜSEDESÂT*

1*

MÜSEDES*

Bi'smi'llâhi'rrahmâni'rrahîm*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

* Müseddesât - M

* 1 Ü. 3a, M. 999

* Müseddes - M

* Bi'smi'llâhi'rrahmâni'rrahîm - M

1 Yüz sürüp turdum bu dem dıvânıña yâ Rab meded
2 İAcz ile el Şunuban dâmânıña yâ Rab meded
3 Cân ile oldum rıẓâ fermânıña yâ Rab meded
4 Lutf u ...ahr it her ne ...ılsañ şânıña yâ Rab
meded
5 Rû-siyâh geldim der-i rufrânıña yâ Rab meded
6 Bir gedâyım sâmilim iVsânıña yâ Rab meded

II

1 Reh-zenimdir nefsi bed-«âhımla şeytân-ı
laiµn
2 Her nefes her demde oldım anlara yâr u ...arµn
3 Eyle şerr-i şûm u dest-i keyd [ü] mekrinden
emµn
4 Melceim püşt ü penâhımsın sen anca... yâ Muiµn
5 Rû-siyâh geldim der-i rufrânıña yâ Rab meded
6 Bir gedâyım sâmilim iVsânıña yâ Rab meded

III

1 Câm-ı naflet eyledi her dem meni mest-i ruûr
2 »ayli demdir ârzû-yı nefsi ile ...ıldım Vuẓûr*
3 Geldim istirvâma lutf it vaẓretiñden itme dûr
4 Çek berât-ı cürmüm üzre kilki-ı iafvıñ yâ ¶afûr
5 Rû-siyâh geldim der-i rufrânıña yâ Rab meded
6 Bir gedâyım sâmilim iVsânıña yâ Rab meded

IV

1 Cürm-i bµ-√addim bilüp işyânımı yâd eyledim
2 »ıdmetiñde itdigim no...Şânımı yâd eyledim*
3 ∆ayf ile bunca geçen devrânımı yâd eyledim
4 Şermsâr oldım bu vâl ü şânımı yâd eyledim
5 Rû-siyâh geldim der-i rufrânıña yâ Rab meded
6 Bir gedâyım sâmilim iVsânıña yâ Rab meded

* 1. III (2) kıldım: itdim M

* 1. IV (2) itdigim: dem-be-dem Ü

V

- 1 Yandırıp nâr-ı nedâmet dâpı başdım cânıma
 2 A...ıdup «ûn-âb-ı çeşmim cûyveş her yanıma*
 3 %av... idüp ta...dım mezellet riştesin gerdânıma
 4 Eyleyüp ravmıñ temennâsın keremler kânıma
 5 Rû-siyâh geldim der-i mufrânıña yâ Rab meded
 6 Bir gedâyım sâmilim ivsânıña yâ Rab meded

VI

- 1 Nûr-ı Vâvid Muştafâ vü Murtaẓâdır mufla...â
 2 Peşrev ü pışrev-i Zeyne'l-iâbidün âl-i iabâ*
 3 Bâ...ır u hem Caifer-i ~âdı... imâm-ı aşfiyâ
 4 Mûsµ-i Kâ@ım iAlµ Mûsµ Rıẓâya i...tidâ
 5 Rû-siyâh geldim der-i mufrânıña yâ Rab meded
 6 Bir gedâyım sâmilim ivsânıña yâ Rab meded

VII

- 1 Şâh Ta...µ vü bâ Na...µ merd-i »udânıñ vürmeti*
 2 iAskerµ şâvib-zamân-ı reh-nümânıñ vürmeti*
 3 Çâr-deh Maişûm-ı pâk-i zü'l-iatânıñ vürmeti
 4 ◇âfı@-ı nam-«·âra ravm it "lâ-fetân"ıñ vürmeti
 5 Rû-siyâh geldim der-i mufrânıña yâ Rab meded
 6 Bir gedâyım sâmilim ivsânıña yâ Rab meded

2*

MÜSEDES-İ DİĞER

* 1. V (2) cûyveş: cûy tek M

* 1. VI (2) peşrev ü pışrev: şepper ü şepîr M (4)
 i...tidâ: mu...tedâ M

* 1. VII (1) Şâh: Ol M

* 1. VII (2) iAskerî: iAsker ü M

* 2 Ü. 3b, - M

I

1 Ey gezen nâfil nedir zâtıñdaki esrârı bil
2 iÂrif ol iilme'l-ya...µn envâr-ı vech-i yârı bil
3 Gel »alµl ol nâr-ı iaş...a cân atup gülzârı bil
4 Ma√v şarfa baş ...adem meydâna gir kim varı bil
5 Ma@har-ı esrâr-ı √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i şemşµr-i ...udret ∅aydar-ı Kerrârı bil

II

1 Çatresin gir iaş...a kim deryâ-yı iummân olasıñ
2 terresin ir kâna lail-i nâb-ı mercân olasıñ
3 Ma√rem-i «alvet-sarây-ı «âş-ı merdân olasıñ
4 İster iseñ hem sezâ-yı «·ân-ı i√sân olasıñ
5 Ma@har-ı esrâr-ı √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i şemşµr-i ...udret ∅aydar-ı Kerrârı bil

III

1 Âdem ol bil sen seni kim cümleden âdem şeref
2 Gevher-i yek-dâne âdem oldu bu iâlem şadef
3 A√sen-i şüretle geldi zâta çün Âdem «alef
4 Aç gözün fehm eyle bir dem olmadan iâlem telef
5 Ma@har-ı esrâr-ı √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i şemşµr-i ...udret ∅aydar-ı Kerrârı bil

IV

1 iAyn-ı √a...la nüh-felek-i devvâra eyle bir
na@ar*
2 Neyyireyn ü sebîa-i seyyâra eyle bir na@ar
3 Rûz u şeb @ulmet zîyâ envâra eyle bir na@ar
4 "Kâf u Nûn"dan mâ-√aşal her vara eyle bir
na@ar

* Mısraın vezni bozuk.

5 Ma@har-1 esrâr-1 √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i Şemşur-i ...udret ◊aydar-1 Kerrârı bil

V

1 iÂ...11 ol gel sen de yâhû ehl-i iziân olagör
2 çalma ...ayd-1 "lâ"da bul "illâ"yı iirfân olagör
3 Zümre-i dânağa dâ«il kâmil insân olagör
4 Varıñı terk eyle küllµ merd-i meydân olagör
5 Ma@har-1 esrâr-1 √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i Şemşur-i ...udret ◊aydar-1 Kerrârı bil

VI

1 Cân u dilden eyle icrâ Şeri-i pâk-i serveri
2 İntisâb it hem tarµ...a reh-nümâ bil ◊aydarı
3 Mu...tedµ i&nâ iaşer ol gezme sen gel serserµ
4 »ânedâna ...11 tevellâ ol teberrâdan berµ
5 Ma@har-1 esrâr-1 √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i Şemşur-i ...udret ◊aydar-1 Kerrârı bil

VII

1 %âlib ol tut merd-i mu«liŐ dâmenin i...râra yet
2 Vâ...1f ol bâtın yüzünden mainµ-i güftâra yet
3 Maîrifet kesb eyle ◊âfı@ dildeki dildâra yet
4 Var √a...µ...at kişverinde Şâh olan «ünkâra yet
5 Ma@har-1 esrâr-1 √ikmet seyyid-i serdârı bil
6 ~â√ib-i Şemşur-i ...udret ◊aydar-1 Kerrârı bil

3*

MÜSEDES

Mefiûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü / Feiûlün

I

* 3 Ü. 4b, - M

1 Bûlbûl gibi bir ponce-femiñ iaş...ına yandım
2 Gûlzâr-ı pamı âh-ı dem-â-demle tolandım
3 Bμ-ravm baña yâr-ı vefâdâr ola şandım
4 Bμhûde fiπân eyleyüp al ...ana boyandım
5 Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
6 Âlâm u pam-ı hicr ile cânımdan uşandım

II

1 Dildârı şanup oldım esμr ibn-i zamâna
2 Mekkâr meger itmiş iki yâyı hemâna
3 Müjgân o...una cismimi yâr itdi nişâne
4 ~ad-pâre idüp sμnemi tâ geçdi bu cânâ
5 Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
6 Âlâm u pam-ı hicr ile cânımdan uşandım

III

1 Bir âfet-i devrân u sitemkâr u dil-âzâr
2 Bir dμdesi fettân-ı cihân pamzesi paddâr
3 Bir ...âmet-i şimşâd iaceb şμveli reftâr
4 Şemşμr-i belâlarla meni eyledi şad-pâr
5 Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
6 Âlâm u pam-ı hicr ile cânımdan uşandım

IV

1 Dil şaydına gör anı ne tedbμr idibdir
2 »âlin yüzine dâne-i tenşμr idibdir
3 Ru«sârına gμsûsını zencμr idibdir
4 Dμvâne göñül mürπini na«cμr idibdir
5 Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
6 Âlâm u pam-ı hicr ile cânımdan uşandım

V

1 Bμ-çâreyim ey kân-ı kerem dâdıma sen yet
2 Her-gâh-ı se√er nâliş ü feryâdıma sen yet
3 Bir ∅âfı@-ı pamgμniñim imdâdıma sen yet
4 Ravm eyle bu derd-i dil-i nâ-şâdıma sen yet
5 Yâ Rab o da yansun ki ben ol âteşe yandım
6 Âlâm u pam-ı hicr ile cânımdan uşandım

MÜSEDDES

Feilâtün / Feilâtün / Feilâtün / Feilün

I

1 Göreli burc-ı melâvatde yüzi mâhımı âh
 2 Nigeh-i düzd-i fiten-«uz urup râhımı âh
 3 Düşürüp iaş...ına âh eyledi hem-râhımı âh
 4 İdeli zülfüne beste dil-i âgâhımı âh
 5 İşidir gökde Mesûvâ giceler âhımı âh
 6 Güle gûş itdiremem âh-ı severgâhımı âh

II

1 ◊arem-i vaşlına gül «ârı vişâr eyleyeli
 2 Meni gülzâr-ı firâ...ında hezâr eyleyeli
 3 Elem ü mi√net ü nam cânıma kâr eyleyeli
 4 İşimi tâ-be-sever nâliş ü zâr eyleyeli
 5 İşidir gökde Mesûvâ giceler âhımı âh
 6 Güle gûş itdiremem âh-ı severgâhımı âh

III

1 Şeb-i hicrinde gözüm vasret-i «âb oldu meded
 2 Yem-i fir...atde tenim mi&l-i vâbâb oldu meded
 3 Nem-i eşkim e&eri reng-i şarâb oldu meded
 4 Cigerim âteş-i âhımla kebâb oldu meded
 5 İşidir gökde Mesûvâ giceler âhımı âh
 6 Güle gûş itdiremem âh-ı severgâhımı âh

IV

1 Olalı mavrem o gül «âr-ı cefâkâr ile ben
 2 Gezerim nâle-künân dıde-i «ün-bâr ile ben
 3 İçüben zehr-i nam-ı hecri sever zâr ile ben
 4 Çekerim âh-ı ciger-sûz dil-âzâr ile ben

* 4 Ü. 5a, - M

5 İşidir gökde Mesµvâ giceler âhımı âh
6 Gle gş itdiremem âh-ı seVergâhımı âh

V

1 Sitem-i ∆âfı@[1] ...aşd eyleyüp iâş1...-figenim
2 Alup ebrları yayın ele çesm-i fitenim
3 Hedef-i nâvek-i dil-dz-ı cefâ itdi tenim
4 E&er itmez bu ...adar âh u fiπânım ki benim
5 İşidir gökde Mesµvâ giceler âhımı âh
6 Gle gş itdiremem âh-ı seVergâhımı âh

MU»AMMESÂT*

1*

MU»AMMES

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 Devrimiz devrânımız Bâr-»udânıñ iâş...ıdır
2 Seyrimiz seyrânımız şâvib-livânıñ iâş...ıdır
3 şâdımız «andânımız câm-ı řafânıñ iâş...ıdır
4 şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murta&ânıñ iâş...ıdır
5 Seyf-i ...udret şâvibi kân-ı vefânıñ iâş...ıdır

II

1 şâh ∆asan burc-ı risâlet âfitâb u mâhıdır
2 eâhir ü bâtın vâ...µ...at ta«tınıñ ol şâhıdır
3 Mminiñ gönlünde zikri her sever her gâhµdir
4 şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murta&ânıñ iâş...ıdır
5 Seyf-i ...udret şâvibi kân-ı vefânıñ iâş...ıdır

* Mu«ammesât - M

* 1 Ü. 5b, - M

III

1 ||onçe-i bâπ-ı nübüvveddir ◇üseyn-i Kerbelâ
2 Hâdμ-i râh-ı hidâyetdir o şâh-ı saıdiyâ
3 Tûtiyâdır «âk-i pâyı dμde-i her-mü™mine
4 Şev...imiz her dem îAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

IV

1 Rûz u şeb ezkârımız Zeyne'l-iabânıñ cânı ol
2 Kenz-i esrâr-ı maiârifdir keremler kânı ol
3 Mü™minânıñ tende cânı cânda hem cânânı ol
4 Şev...imiz her dem îAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

V

1 Eyleriz Bâ...ır Mu√ammed iaş...ına cânı fedâ
2 Şek degil kim ol erenler merdidir «âş-ı »udâ
3 Mü™miniñ püşt ü penâhıdır imâm-ı mu...tedâ
4 Şev...imiz her dem îAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

VI

1 İiti...âd itmiş imâm-ı Caifere Şâdı...larız
2 İAş... meydânında cân u ser viren İâşı...larız
3 Rehber-i râh-ı »udâ ol mü™mine îarifleriz
4 Şev...imiz her dem îAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

VII

1 Kim virir Kâ@ım yolunda Şıd... ile cân u seri
2 Yümn-i i...bâl-i saiâdet ol bulupdur ma√şeri
3 Dest-gμri mü™minânıñ ol erenler serveri
4 Şev...imiz her dem îAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

VIII

1 Kim îAlμ Mûsμ Rıẓânıñ lutfını eyler taleb

2 Çekmez ol rûz-ı cezâda lâ-cerem hıç bir taıab
3 Mü^mminânıñ dü-cihânda melce^midir ol sebab
4 Şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

IX

1 Şâh Ta...µ âl-i iabâyı biz mu√a.....a... bilmişüz
2 Göñlümüz mülkünde iaş...ın biz müheyâ ...ılmışüz
3 Mü^mminiz √a.....â ki dilden mâsivâyı silmişüz
4 Şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

X

1 Şâh Na...µdir hem imâm-ı müslimün ol nesl-i pâk
2 Eyleriz pâyında anıñ cism ile bu cânı «âk
3 Mü^mminiz biz perde-i inkârı itdik çâk çâk
4 Şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

XI

1 Bezm-i «âşın mavremidir iAskerµ Rûvü'l-emün
2 Őükm-i fermânında anıñ cümleten çar« u zemün
3 Her nefesde zıkr ü fikri mü^mminiñ oldur hemün
4 Şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

XII

1 Pışvâmızdır imâm-ı Mehdµ-i Şâvib-zamân
2 Olmuşuz râhında anıñ Őâfiâ biz kâmrân
3 Yâdımızdır ism-i pâki gice gündüz her zamân
4 Şev...imiz her dem iAliyyü'l-Murtaẓânıñ iaş...ıdır
5 Seyf-i ...udret Şâvibi kân-ı vefânıñ iaş...ıdır

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

I

- 1 Mest-i câm-ı iaş... olup da gezmeyenler serserμ
- 2 Virmeyenler iaş... meydânında tâ cân u seri
- 3 Bilmedi bu îâlemiñ kim seyyidi kim serveri
- 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar ◇aydarı
- 5 Râh-ı √a...da bilmeyenler ◇aydarı ◇a... rehberi

II

- 1 Şehr-i iilme bunda her kim cehd idüp itmez
du«ûl
- 2 Maînμ-i ma...şûda bμ-şek bulmaz ol kimse vuşûl
- 3 Girmeye ol şehre yo... bâbından özge payrı yol
- 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar ◇aydarı
- 5 Râh-ı √a...da bilmeyenler ◇aydarı ◇a... rehberi

III

- 1 Varlımın terk eyleyüp kim bulmadı ...alb -i
selμm
- 2 [[ûte-«ôr-ı bavır-ı iirfân olmaz ol tabî-ı le™μm
- 3 Bμ-nevâdır bil naşub olmaz aña dürr-i yetμm
- 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar ◇aydarı
- 5 Râh-ı √a...da bilmeyenler ◇aydarı ◇a... rehberi

IV

- 1 Bilmeyenler bu vücûduñ nüs«a-i kübrâsını
- 2 İtmeyenler fehm sırr-ı " ialleme'l-esmâ"sını
- 3 Bilmeyen nefsin ne bilsün fât-ı bμ-hemtâsını
- 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar ◇aydarı
- 5 Râh-ı √a...da bilmeyenler ◇aydarı ◇a... rehberi

* 2 Ü. 6b, - M

V

- 1 Kim tutar gönlünde nesl-i \diamond aydara bir zerre
 k μ n
 2 Yo...dur anda lâ-cerem bir zerrece μ mân u d μ n
 3 Zümre-i müşrikdir olma anlara yâr u ...ar μ n
 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar \diamond aydarı
 5 Râh-ı \sqrt{a} ...da bilmeyenler \diamond aydarı \diamond a... rehberi

VI

- 1 Bende-i «âşü'l-«avâşş-ı kibriyâ i&nâ iaşer
 2 Nûr-ı çeşm-i Muştafâ vü Murtaẓâ i&nâ iaşer
 3 Mu...tedâ-bihdir mevâl μ mü^mmine i&nâ iaşer
 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar \diamond aydarı
 5 Râh-ı \sqrt{a} ...da bilmeyenler \diamond aydarı \diamond a... rehberi

VII

- 1 \diamond âfı@â sen i...tidâ it \diamond aydara evlâdına
 2 Münkiriñ b μ - \sqrt{ad} cefâsın çek tayan b μ -dâdına
 3 Munta@ır ol on iki kân-ı mürüvvet dâdına
 4 Olmadı çün yâra vâşıl bulmayanlar \diamond aydarı
 5 Râh-ı \sqrt{a} ...da bilmeyenler \diamond aydarı \diamond a... rehberi

3*

MU»AMMES

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

I

- 1 Ma@har-ı zât-ı »udâ esrâra başım ba π lıdır
 2 Meşial-i mihr ü vefâ envâra başım ba π lıdır
 3 Server-i mülk-i be...â dildâra başım ba π lıdır
 4 Nesl-i pâk-i \diamond aydar-ı Kerrâra başım ba π lıdır

* 3 Ü. 7b, - M

5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

II

1 Nûş iderim câm-1 iaş...1 pür-Şafâ-yı şev... ile
2 Cûş iderim her zamân ez-hûy-hâ-yı şev... ile
3 Yâd iderim dilde nâm-1 MuŞtafâyı şev... ile
4 Nesl-i pâk-i ¶aydar-1 Kerrâra başım baıllıdır
5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

III

1 Ser-fürû ...ıldım iAliyyü'l-Murtaẓânıñ râhına
2 Nûr-1 çeşmim ol ¶asan «ul...1 rıẓânıñ râhına
3 Cân fedâyım şâh ¶üseyn-i Kerbelânıñ râhına
4 Nesl-i pâk-i ¶aydar-1 Kerrâra başım baıllıdır
5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

IV

1 %utarım erkânını Zeyne'l-ıabâ abdâlıyım
2 Hem Mu√ammed Bâ...ır ol kân-1 vefâ abdâlıyım
3 Caiferµniñ cân u dilden Şadı...â abdâlıyım
4 Nesl-i pâk-i ¶aydar-1 Kerrâra başım baıllıdır
5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

V

1 Reh-nümâmız ¶a... yolunda Mûsµ-i Kâ@ımdurur
2 Hem iAlµ Mûsµ Rıẓâ cân içre cânânımdurur
3 Tâ Ta...µniñ zıkr[i] dilde derde dermânımdurur
4 Nesl-i pâk-i ¶aydar-1 Kerrâra başım baıllıdır
5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

VI

1 Dâ™imâ nûr-1 Na...µden rûşenâ vâbesteyim
2 iAskerµye iasker olma... şânıma şâyesteyim
3 Mehdu-i Şâ√ib-zamânıñ vubbuna dil-besteyim
4 Nesl-i pâk-i ¶aydar-1 Kerrâra başım baıllıdır
5 Yainµ ...utb-1 iâlem ol «ünkâra başım baıllıdır

VII

1 Şek degil kim bunlar oldı râh-ı ◊a.....iñ rehberi
2 Ta«tgâh-ı dü-cihânıñ her biri bir serveri
3 ◊âfı@â bu cümle şâhıñ «âk-pây-ı kemteri
4 Nesl-i pâk-i ◊aydar-ı Kerrâra başım baılıdır
5 Yainµ ...utb-ı iâlem ol «ünkâra başım baılıdır

4*

MU»AMMES*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

I

1 Ser-encâmım dilâ bezm-i ezel renc ü elem yaz-
mış
2 »utûtum levva-i ba«t-ı siyâh üzre ne kem yaz-
mış
3 çalem "na√nü ...asemnâ"da naşµbim derd ü πam
yazmış
4 »udâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem
yazmış
5 Keremdir her ne kim ◊a...dan gelürse şanma kem
yazmış

II

1 Rı≥â ol vükm-i ta...dµre cefâsın bil şafâ yâriñ
2 Bilürsin "men iaref" sırrın iatâsın bil kefâ
yâriñ
3 Teveccüh ...ıl derûnuñla sipâsın bil vefâ yâriñ
4 »udâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem
yazmış

* 4 Ü. 8a, M. 291

III, IV, V - M

* Mu«ammes: Mu«ammes-i ◊amâmcı-zâde ◊âfı@ M

5 Keremdir her ne kim ◇a...dan gelürse şanma kem yazmış

III

1 Müdâmâ gerçi kim kârım fiñân u «ûn ciger-zâdım
2 ~adâ-yı nâle-i âhım degil iacz ile feryâdım
3 İden √âlim fenâ kendi yine kendi kerem dâdım
4 »udâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem yazmış
5 Keremdir her ne kim ◇a...dan gelürse şanma kem yazmış

IV

1 Teşebbüs riştesin bâb-ı tevekkülden ırar itme
2 Hevâ vü nefis zencürin ta...up pâya duzar itme
3 Diliñde yâd ...ıl her dem ~abûr ismin ferâ itme
4 »udâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem yazmış
5 Keremdir her ne kim ◇a...dan gelürse şanma kem yazmış

V

1 Penâhıñ ◇âfıâ rûz-ı cezâ şâvib-livâ olsun
2 Ebâ Bekr ü iÖmer iO&mân iAliyyü'l-Murta&â olsun
3 İmâm i&nâ iaşer şâh-ı şehµd-i Kerbelâ olsun
4 »udâ-yı lem-yezel püşt ü penâh ol pür-kerem yazmış
5 Keremdir her ne kim dōstdan gelürse şanma kem yazmış

5*

MU»AMMES

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

* 5 Ü. 8b, M. 290 (Bu muhammesin M 'de baştan IV. bendinin 2. mısraına kadar olan kısmı kopmuştur.)

I

- 1 Ayâ Şûfµ ne tesbµ√ u ne «od «uşk-i riyâmız var
- 2 Ne «avf-1 hevlet-i mavşer ne bir bâk-i lefâmız
var
- 3 Ne nam dilde ne anyâra temennâmız recâmız var
- 4 Gedâyız Şûretâ gerçi bir iâlµ pâdişâmız var
- 5 Bizim bâb-1 tažarruıda bir özge mültecâmız var

II

- 1 Bu ...µl ü ...âl ile mantı... maiânµden ma...âl itmek
- 2 Fedâ-yı mey ...ııup terk-i temâşâ-yı cemâl itmek
- 3 ¶arµ...-i bavır-i işyânız deyü nâ...ıŞ «ayâl itmek
- 4 Gedâyız Şûretâ gerçi bir iâlµ pâdişâmız var
- 5 Bizim bâb-1 tažarruıda bir özge mültecâmız var

III

- 1 Ridâ-yı zühd ile kesb-i enâniyyet murûr itme
- 2 ∆a...âretle «arâbatıñ yı...up ...albin küdür itme
- 3 Göñül cây-1 »udâ anı şikest-i pür-fütûr itme
- 4 Gedâyız Şûretâ gerçi bir iâlµ pâdişâmız var
- 5 Bizim bâb-1 tažarruıda bir özge mültecâmız var

IV

- 1 ~a...ın bµhûde bir nâfil dime dµvânemiz zâhid
- 2 ¶ubâr-1 mâsivâdan «âlµdir dil-«ânemiz zâhid
- 3 Tecellµden gelür nuñ... [u] ...amu efsânemiz zâhid
- 4 Gedâyız Şûretâ gerçi bir iâlµ pâdişâmız var
- 5 Bizim bâb-1 tažarruıda bir özge mültecâmız var

V

- 1 ∆a...µ...at cüriasın ∆âfı@ içen dil-şâh olur anlar
- 2 Melâmet «ır...a-ber-düş-1 fenâfi'llâh olur anlar
- 3 Gel ey zâhid görüp ma«mûr dime güm-râh olur
anlar
- 4 Gedâyız Şûretâ gerçi bir iâlµ pâdişâmız var

5 Bizim bâb-1 taḡarruīda bir özge mültecâmız var

TA»MÎSÂT*

1*

¶AZEL-İ DERTLÎ TA»MÎS-İ ¶ÂFI^a

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 Zâhidâ ser-mest-i Şahbâ-yı Şafâ dirler bize
2 iAş... -bâz-1 merd-i meydân-1 vefâ dirler bize
3 %âlib-i şâh-1 serḡur-i "...ul kefâ" dirler bize
4 iÂş1...-1 Şâd1... muḡibb-i MuŞtafâ dirler bize
5 Derd ile ḡayret-keş-i âl-i iabâ dirler bize

II

1 Nâcḡyüz heft-âd millet içre biz bir fır...ayız
2 Pâk-dil pâkḡze-tıynet biz maḡabbet-perveriz

3 çutb-1 iâlem ḡurimizdir ḡuşüvâ biz pey-reviz
4 Bir gürûhuz Şorsalar ey ...avm sizler kimsiñiz*
5 Tâbi-i-i şâh-1 velâyet Murtaḡâ dirler bize

III

1 ¶ûte-«ôr-1 baḡr-i zev...iz durreteyniñ iaş...ına
2 Neş™emend-i câm-1 şev...iz ḡonceteyniñ iaş...ına
3 Terk-i dünyâ terk-i terkiz ...urreteyniñ iaş...ına
4 Cân ile ser virmişüz bizler ¶üseyniñ iaş...ına
5 Bende-i şâh-1 şehḡd-i Kerbelâ dirler bize

IV

* Ta«mîsât - M

* 1 Ü. 9b, M. 290

* 1. II (4) Şorsalar ey: Şorsalar kim ey M

1 Münkîr-i âl-i iabâ ∆a...dan cüdâdır bilmişüz
2 Bupzu fi'llâh ile ...avs-i âh[1] biz de ...urmuşuz
3 Şune-i «aşma «adeng-i tain[1] muvkem urmuşuz
4 ~ıd... ile tµmler çeküp münkµre ...arşu turmuşuz*
5 Ol sebebden ...avm-i Süfyân eş...ıyâ dirler bize

V

1 Ol imâmeyn ezhereyn-i gülsitân-ı ferdidir
2 ∆âfı@-ı dil-dâde hemçün bülbül efân-kerdidir
3 Câm-ı zehr-âmµz-i hicrân ile çehre zerdidir
4 Dertliyim derd-i derûnum hep yetµmler derdidir
5 Çek eliñ bizden tabµbâ bµ-devâ dirler bize

2*

[[AZEL-İ İUBEYDÎ TA»MÎS-İ ∆ÂFİª

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

I

1 Şular kim nûr-ı A√medden temâşâ eylemiş zâtı
2 Fedâ idüp fenâ varın ider mesken «arâbatı
3 Egerçi şöhret ü şânı bıra...mı ş resm ü îadâtı
4 Fenâ dârına gel gör şevket-i ehl-i «arâbatı
5 Ki Dârâ görmedi iömründe hergiz böyle dârâtı

II

* 1. IV (4) münkµre: aidâya M

* 2. Ü. 10a, M. 294

2. I (2) varın: dârın M

1 Olar rûz-ı ezel ser-mest-i Şahbâ-yı elest ol-
muş
2 Atup nâmûs ile îarı olar mûnâ-şikest olmuş
3 Olar fânµ olup bulmuş be...â bi'llâhı hest olmuş
4 »arâbât ehlini gördüm fenâ câmıyla mest olmuş
5 İçüp ben de melâmet câmını oldım «arâbâtµ

III

1 »arâbât ehli çün bezm-i ma√abbetde açup ...ıŞŞa
2 Muvâfı... ..avli hem fiili olarıñ mainµ-i naŞŞa
3 Dilâ dâ«il olursañ sen da«i bu meclis-i «aŞŞa
4 »arâbât erlerini söyledüp al ...ıŞŞadan vîŞŞe
5 Ki her biri fenâ pûrinden eylerler vîkâyâtı

IV

1 Fenâ erbâbını vûbb-ı sivâdan ◇a... sonutmuş kim
2 Cihânı tâ-be-ser bir vâbbeye mânend tutmuş kim
3 Silüp lev√-i gönülden bildigin cümle unutmuş
kim
4 »arâbât ehline pûr-i fenâ bir iilm o...utmuş kim
5 Lisân-ı vâl ile taibµr olur anca... iibârâtı

V

1 »arâbât ehline sırr-ı fenâdan bir seba... olsun
2 Fenâdan zev... alan cân u dilâdan bir seba... ol-
sun
3 Çamu i«vâna bu ◇âfı@ gedâdan bir seba... olsun
4 »arâbât ehline fenn-i fenâdan bir seba... olsun
5 iUbeydµniñ mezârı taşına yazıñ bu ebyâtı

3*

[[AZEL-İ MİZÂLÎ TA»MÎS-İ ◇ÂFI²

* 3 Ü. 10b, M. 296

3. I (2) kördür: görür Ü (3) dildâr: didâr M, (5)
Nefsin idrâk etmeyen Allâhı: Gör ne şeytândır ki
Beytu'llâhı M

3. II, III, IV, V, VI - M

I

- 1 İAyn-ı aimâ merdüm-i âgâhı bilmez ...andadır
- 2 Kördür ol kim dôsta torru râhı bilmez ...andadır
- 3 İAzm-i dildâr itmege hem-râhı bilmez ...andadır
- 4 Bende-i iaş... olmayan ol şâhı bilmez ...andadır
- 5 Nefsin idrâk itmeyen Allâhı bilmez ...andadır

II

- 1 Şâhid-i iaş...ıñ düşüp zencır-i dâm-ı nâzına
- 2 Mürπ-i göñlün Şayd idüp şehlä-yı çeşm-i bâzına
- 3 Gûş-ı cân açup va...µ...at mutribiniñ sâzına
- 4 Vâ...ıf olmazdan bu kevn[ü] âsmân kilik râzına
- 5 Âdem ü ðavvâ vü vechu'llâhı bilmez ...andadır

III

- 1 Pır elinden bir fenâ fi'llâh câmın içmeyen
- 2 To«m-ı îarîñ iarşa-i zilletde varın Şaçmayan
- 3 Egnine mi...râ>-ı fa...r ile libâsın biçmeyen
- 4 "İUrvetü'l-vü&...â" vü miskıniñ şırâtın geçmeyen
- 5 Cennet-i İAdn ü sebılu'llâhı bilmez ...andadır

IV

- 1 İtmedi kim kuvl-ı va√det birle çeşmin rûşenâ
- 2 Görmedi vechiñde tâb-ı nûr-ı "ve'ş-şemsü'ð-
duvâ"
- 3 Olmadı esrâr-ı payba âşinâ ol mufla...â
- 4 Bilmeyen ru«sârîñ "er-ra√mân İale'l-
İarşi'stevâ"
- 5 Mainµ-i zât u şıfâtu'llâhı bilmez ...andadır

V

- 1 Nûr-ı İ«lâş ile çeşmi cây-ı tenvır itmeyen
- 2 Âb-ı tev√ud ile ...albin pâk ü tathır itmeyen
- 3 Sırr-ı "küntü kenz"i bir bir sende ta...rµr itme-
yen

4 Câvidânı nâme-i vûsnünde tefsür itmeyen
5 Sırr-ı iarşu'llâhı Fa≥lu'llâhı bilmez ...andadır

VI

1 Emr birle şol zamân ◇a... virdi rûvı Âdeme
2 Ser-fürû «ayl-i melâ™ik turdı vech-i Âdeme
3 Ol ki tai@µm itmeyüp itdi nurûrı Âdeme
4 Secde ...ılmadı kümmel gibi vücûd-ı Âdeme
5 Gör ne şeytândır ki beytu'llâhı bilmez ...andadır

VII

1 »ân...âh-ı "men iaref"den ◇âfı@â ders almayan
2 Perde-i vâriyyeti mir™ât-ı dilden silmeyen
3 Vâ...ıf-ı mainâ-yı nut...-ı "mâ nefa«tu" olmayan
4 Vech-i Allâhı Mi&âlµ kendi vechin bilmeyen
5 iÂş1... u maişû... u iaş...u'llâhı bilmez ...andadır

4*

[[AZEL-İ ◇IFªİ TA»MİS-İ ◇ÂFIª

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 iÂş1...-ı şeydâ-yı varız âşinâmız gizlidir
2 Mâ™il-i ru«sâr-ı yâriz dil-sitâmız gizlidir
3 Cân u dil tâ-sûz-kârız âh u zâmız gizlidir
4 ~ûretâ pervâneyiz şemi-i ≥iyâmız gizlidir
5 Bülbül-i şûrµdeyiz ammâ nevâmız gizlidir

II

1 Geç dimez aşlâ sülûk-i iâş1...a iâ...ıl olan
2 Mainµ-i sırr-ı vâ...µ...at remzine vâşıl olan
3 Kem şanur bu seyrimiz her zümre-i câhil olan

* 4 Ü. 11a, M. 297

4 I (3) tâ: nâ Ü / âh u zâmız: âh u zârımız Ü

4 †âl-i iâş...îñ mestiyüz naflet bilür pâfil olan
5 Cürîamız ebrâr elinden hem sa...âmız gizlidir

III

1 Bir nesµm-i nev-bahârîñ rûzgârı devrimiz
2 Nükte-i sırr-ı maiârif şavfıdır bu seyrimiz
3 Şerv iderse "küntü kenz"iñ vükmini her
...avlimiz*
4 Kimse fehm itmez ne mezhebdir ne meşreb
fiilimiz
5 Gerçi bir nâ-çµzeyüz dôsta recâmız gizlidir

IV

1 Vâşıl-ı rûz-ı vişâliz şanmayîñ bizi cüdâ
2 »·ân-ı vaşl-ı yâre şuriz dime şa...ın bµ-nevâ
3 Eylemeñ zerre mavâbbet mülk ü câhadır fenâ
4 †amdü li'llâh şâh ile şâhız gedâ ile gedâ
5 Fehmimiz yo... fânµde dilde be...âmız gizlidir

V

1 Terk-i terk itmiş fedâ-yı îâr idendir cümlemiz
2 Fa...ru fi'llâh eyleyen merdânelerdir zümremiz
3 Tâb iden mi√net-sarây-ı «alvet içre külbemiz
4 æulmetiñ deryâsıyuz fir...at odıdır şüilemiz
5 Gülşen-i mi√netdeyüz şavn-ı şafâmız gizlidir

VI

1 Şerbet-i laîl-i nigârîñ zev...i Kev&erdir didik
2 Bâπ-ı ru«sârında bûy-ı «add-i gül-terdir didik
3 Gönlümüz her demde vub-ı yâre hem-serdir di-
dik
4 Kimseye yâr olmazız îâlemde yâr birdir didik*
5 Seyrimiz dôstuñ cemâli dil-rübâmız gizlidir

* 4 III (3) vükmeti: vükünü M

* 4. VI (4) yâr birdir: yârı bir Ü

VII

- 1 Bilmişüz râh-ı vâ...μ...at şâh-ı merdân âyinin
- 2 Eyleriz iuzletde dehriñ her ferav/ câyına kμn
- 3 Neyleriz bu çar«-ı dūnuñ ◊âfı@â nμk ü bedin
- 4 %utmuşuz zev...-i mav/abbetden ferânat dâmenin
- 5 Gice gündüz dilde ◊ıf@μ "lâ-fetâ"mız gizlidir*

5*

[[AZEL-İ »A-MÎ TA»MÎS-İ ◊ÂFIª

Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün

I

- 1 Şerâr-ı sūziş-i sμnem saçup gülzâr-ı nâr itdim
- 2 Yine tûfân idüp seyl-i sirişkim cûybâr itdim
- 3 Çalup fañfûrveş senge fedâ-yı terk-i îâr itdim
- 4 Varup kûy-ı dil-ârâda bu şeb bir âh u zâr
itdim
- 5 Esâs-ı îArşı ditretdim binâsın târumâr itdim

II

- 1 Sezâ-vâr oldıñım vaşl-ı nigâra şμve-i maibûd
- 2 Şarâb-ı sâ...μ-i gül-fem baña bezm-i ezel maihûd
- 3 Şükür kim tâliim burc-ı şerâfet üzredir
mesiûd
- 4 Mey içüp muñ-peçe ...oçma... cihânda mâ hüve'l-
ma...Şûd
- 5 Anıñçün «ıdmet-i pμr-i muñânı i«tiyâr itdim

III

- 1 Nedendir bunca dem âyâ idersin cevri meftûna
- 2 Söyünmez nâr-ı endûhı dökersin ...alb-i mavzûna

* 4. VII (5) - M

*5 Ü. 11b, M. 301

3 Ne minnet eylerim şâh u gedâ-yı çar«-ı gerdûna
4 Yeter rencûde iAzrâ™µl nüzûl it sµnem üstüne*
5 Murâdıñ cân ise gel al o yâra ber-gü#âr itdim

IV

1 Olupdur iarşa-i sevdâ zebûn Mecnûndan Şoñra
2 Yı...ıldı burc-ı bârûsu bütün Mecnûndan Şoñra
3 Bulunmaz ser viren bir iaş... için Mecnûndan
Şoñra
4 »arâb olmuşdı i...lµm-i cünûn Mecnûndan Şoñra
5 Yine âbâd olsun deyü hûşumdan firâr itdim

V

1 Müyesser oldı eltâf-ı felekden ru«Şat ey »aşµµ
2 Baña câm-ı mey-i vâmrâ bu bezm-i iişret ey
»aşµµ
3 Be-kâm olma...dadır ∆âfı@ iadûya nisbet ey »aşµµ
4 Yine servet yüzün gösterdi rûz-ı fir...at ey
»aşµµ
5 Çeküp âpûşa ben yâri teveccüh der-kenâr itdim

6*

¶AZEL-İ İÂRİF TA»MÎS-İ ∆ÂFIª

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

I

1 Bu feryâd [u] fiñânımıñ esâsı hep seniñçündür
2 Hezâr-ı göñlümüñ zâr u şadâsı hep seniñçündür
3 »arâb-ı mülket-i iömrüm binâsı hep seniñçündür
4 Efendim çekdiğim iaş...ıñ belâsı hep seniñçündür
5 Baña bu dehr-i dînuñ her e#âsı hep seniñçündür

*5 III (4) sînem: sitem M

* 6 Ü. 12a, M. 303

II

- 1 Bezendi şavn-ı şavrâlar ser-â-ser ianber-
efşâna
2 çarışdı sünbül ü nergis gül-i «oş-bûy-ı
reyvâna
3 Teveccüh eyle gel şâhım bu gülzâr-ı İrem-şâna
4 Hevâ ianber-sirişt oldı buyur iazm eyle
gülşâna
5 Bahârıñ gün-be-gün zev... ü şafâsı hep
seniñçündür

III

- 1 Şeref-yâb oldılar ehl-i miVen zev... ü sü-
rûruñdan
2 Güşâde nonceler bân-ı şafâda nev-@uhûruñdan
3 Bulupdur niçe dil-şâdµ va...µ...at bu nümûnuñdan
4 Uyanır ba«t-ı iâşı... fey≥ alur kâm-ı ...udûmuñdan
5 çamu derd ehli bµmârıñ devâsı hep seniñçündür

IV

- 1 Lebiñ ser-çeşme olmuşdur vayât-ı âb-ı enhâra
2 Cilâ virmekdedir pertev nigâhıñ cümle e≥mâra
3 Müşâbih taliat-ı mâh-ı cebµniñ şµd-i envâra
4 ≤iyâ-yı şems-i vûsnüñ müntefii sebzâra eşcâra
5 Dıra«t-ı iâlemiñ neşv ü nemâsı hep seniñçündür

V

- 1 Münevver revna...-efzâ ...ıı ni&âr-ı tâb-ı
vûsnüñle
2 Müzeyyen eyle gülşâni nesµm-i bâd-ı lutfuñla
3 Muianber nâfe-i âhû-yı gµsû çµn-i müşküñle
4 Muiaftar ...ıı dimâpı iıtr-ı şâh-ı bûy-ı
zülfüñle
5 Bu faşlıñ iâlµ-şâni «ûb-hevâsı hep seniñçündür

VI

1 Çuruldu germ olup meclis müheyyâ dil-rübân
şimdi
2 Giyindi câme-i gül-gûn o şû« ince miyân şimdi
3 Elinde şâpar u şahbâ döner sâ...µ hemân şimdi
4 Çemen bezminde tertüb oldu gûyâ mutribân şimdi
5 Nihâl-i gülde bülbüller nevâsı hep seniñçündür

VII

1 Nişµn-i kûşe-i vasretdürür ¶âfı@ dil-efgârıñ
2 Esµr-i nâvek-i endûh-ı fir...atdır sitemkârıñ
3 Dem-â-dem çâk çâk itmekdedir baµrın &enâkârıñ
4 Ferav/-ba«şâ-yı Mariaşda hemµşe iÂrif-i zârıñ
5 Sever va...ti ta>arruila duiâsı hep seniñçündür*

7*

¶AZEL-İ TA¶SİN TA»MİS-İ ¶ÂFIª

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 Gir miyâna ¶ı>r-âbı gâµ devr it gâµ iç
2 Bir şurâvµ nükte-yâbı gâµ devr it gâµ iç
3 Bâde-i Kev&er-mi&âli*gâµ devr it gâµ iç
4 Bezme gel sâ...µ şarâbı gâµ devr it gâµ iç
5 Kâse-i şahbâ-yı nâbı gâµ devr it gâµ iç

II

1 iAş u işret seyr-i gül nesrµn ü lâle
va...tidir
2 Çı... Şalın meydân-ı iaş...a çün razâle va...tidir
3 Vir hemân zerrµn ...adevle mey nevâle va...tidir

* 6. VII (5) - M

* 7 Ü. 13a, M. 307

* 7. I (3) mişâli: me&âb Ü

4 Zµr-i παπαβdan pey-â-pey Şun piyâle va...tidir
5 Bâii&-i mest ü «arâbı gâhµ devr it gâhµ iç

III

1 Sâpar-ı gül-gûn-ı Şâfîñ va...tidir cest eyleme
2 Zümre-i iuşşâ...a meyden himmeti pest eyleme
3 Râ√-ı rû√-efzâyı rinde vir tehµ-dest eyleme
4 Ço... da ibrâm eyleyüp ehl-i dili mest eyleme
5 Virme bezme pµç-tâbı gâhµ devr it gâhµ iç

IV

1 Zµr-dest-i Çµn-i mülkin nergis-i cādû ile
2 Al «arâcı Hind-i «a††-ı «ançer-endâzû ile
3 Sµne-i fa†fûrı çâk it çeng-i şeh-bâzû ile
4 »ûn-ı mµnâyı revân it zûr-ı sµm-bâzû ile
5 Rı††-ı laîl-i pür-√abâbı gâhµ devr it gâhµ iç

V

1 Şerbet-i vaşlıñla vir teskµn √ayret-dµdeye
2 iAr≥-ı mir™ât-ı cemâl it ibn-i √asret-dµdeye
3 Ba«ş-ı cân ol ∆âfı@-ı pamgµn-i fir...at-dµdeye
4 Câm-ı lutfuñdan Şunup Tavşµn-i mi√net-dµdeye
5 Eyleme cevr ü iazâbı gâhµ devr it gâhµ iç

8*

¶AZEL-İ İALİ Rİ≥Â TA»MİS-İ ∆ÂFIª

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

I

1 Söylenür âşüfte-√âlim dillere destâneyim

* 8 Ü. 13b, M. 344

¶azel-i İAli Rı≥â: ¶azel-i Rı≥â M

2 Deşt-i sevdâdır güzârım çays ile yeksâneyim
3 Gerçi kim îâlemde nâm-ı rind ile efsâneyim
4 îÂ...ılıım bâtında ammâ Şûretâ dıvâneyim
5 Kimse fehm itmez beni kim ben neyim ammâ neyim

II

1 Rûşenâ dil-«ânemiz her gâh bir i/sân ile*
2 Seyrimiz nûr-ı cemâl-i yâridir her ân ile
3 Hem-demiz mainµde gel gör dâ™imâ biz cân ile
4 İç yüzündendir bizim pâzârımız cânân ile
5 Bâtınında üns ü ülfet @âhirâ bıgâneyim

III

1 »ân...âh-ı va√detiñ bir nammesin gûş itmişim
2 Neş™e-i vuşlatla cânâ cânı bı-hûş itmişim
3 Ol zamândan hûy [u] hây-ı şev... ile cûş itmişim
4 Bezm-i şahbânıñ elestden cüriasın nûş itmişim
5 Bâde-nûş-ı bezm-i iaş...ım böyle bir mestâneyim

IV

1 Kûşe-i mi√netde zârım «ûn-ı dil her demde zâd
2 Bâr-ı namdır çekdiğim bulma...da derdim izdiyâd
3 ~anma mesrûr eylemezsem her zamân biñ dâd dâd
4 Gör ne deñlü «andeler ...ılsam velµ @annitme şâd
5 çalb[i] ma√zûn baπr[ı] pür-«ûn «âtırır
dıvâneyim

V

1 Dürr-i yektâdır kelâmım söylemem bâd-ı hevâ
2 Cüst ü cû itmekle πayrı eylemem saiyım hebâ
3 ◇âfı@â nâ-merde itmem ser-fürû ...aşd-ı riyâ

* 8. II (1) gâh: mâh Ü (M'de tahmisin I. bendi ve II. bendin 1. mısraı mevcuttur. Diğer kısmı zâyi olmuştur.

4 İrtikâb itmem «ilâf-ı güft ü gûyı ey Rı≥â
5 ‹âşılı merd orlı merdim böyle bir merdâneym

9*

¶AZEL-İ MİR-ZÂDE TA»MİS-İ ‹ÂFI^a

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 Seyr ider gülzârı gönlüm a√sen-i zµbâ diyü*
2 Eylerim efπânı bülbül tek gül-i rainâ diyü
3 Bûy-ı cân-ba«şâ-yı zülf-i ianber-i sârâ diyü
4 Dil yine âşüfte oldı kâkül-i tuπrâ diyü
5 Göge ç1...dı dûd-ı âhım ...âmet-i bâlâ diyü

II

1 Dem-be-dem iazm eyleyüp girmekde iaş...1ñ
gönlüme
2 Şeh-süvâr-ı leşkerin şalma...da iaş...1ñ gönlüme
3 Bârgâhın câ-be-câ ...urma...da iaş...1ñ gönlüme
4 Birbirin pâ-mâl idüp gelmekde iaş...1ñ gönlüme
5 Anlamışlar bu vücûdum şehrini tenhâ diyü

III

1 Vâdµ-i iaş...1ñda cânâ çaysveş mecnûnıñam
2 İnti@âr-ı çeşm-i mest-i îarı≥-ı bµ-çûnıñam
3 Teşne-i câm-ı lebiñ dil-«aste-i ma√zûnıñam
4 Sâ...iyâ inşâfa gel toldur meyi meftûnıñam
5 »ûn-ı gül-gûn oldı çeşmim bâde-i vâmrâ diyü

IV

* 9 Ü. 14a, M. 345

¶âzel-i Mîr-zâde Ta«mis-i ‹âfı@ - M

* 9. I (1) gülzârı: gülzâr Ü (2) efgânı: efgân Ü

1 Yo... na@µriñ iâlem içre ey perµ-şânım seniñ
2 Görmemiş kimse cemâliñ sµne-gülşânım seniñ
3 MıŞr-ı dehre evvel â«ir Yûsuf a...rânıñ seniñ
4 Gelmemiş mi&liñ cihâna ey gül-endâmım seniñ
5 Göge çı...sam da bulunmaz bir melek-sµmâ diyü

V

1 Ra√m ...ılsañ sevdiğim ger √âline nâ-şâdeniñ
2 Eyleseñ za«mına merhem ∆âfı@-ı üftâdeniñ
3 Gûş idüp nâlân u âhın her sever dil-dâdeniñ
4 ∆ükm idersiñ kizbiñ olmaz √a.....ına Mµr-zâdeniñ
5 Dür-feşân olma...da câ™iz tabııma deryâ diyü

10*

¶AZEL-İ LU%FÎ TA»MÎS-İ ∆ÂFIª

Mefiûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü / Feiûlün

I*

1 Lo...mân ∆ekµm lebleri dârûya ...apıldı
2 Reftâr[ı] nigû bir ...ad-i dil-cûya ...apıldı
3 Ol ponçe-Şıfat kâkül-i şebbûya ...apıldı
4 Gönlüm yine bir çeşm-i su«an-gûya ...apıldı
5 Mir™ât-ı nümâyân tegi «ûb-rûya ...apıldı

II

1 Ol pamze-i bµ-dâd ile µmânımı aldıñ
2 Müjgân-ı sitemkâr ile tâ cânımı aldıñ
3 Efsûn-ı nigeş âl ile dâmânımı aldıñ
4 Tes«µr iderek bu dil-i nâlânımı aldıñ
5 Âzâde iken µşŞa-i µayµya ...apıldı

III

1 Sevdâya bıra...dı beni bir şµvesi rainâ
2 ~a√râ-yı cünûna ...odı gül-çehreli Leylâ

* 10 Ü. 14a, M. 348

* 10. I, II - M

3 Çayd itmez iken dâm-ı perµ-zülfini aşlâ
4 Dil Şaydına yim dökmiş idi tâlîbi ammâ
5 Bilmezlik ile duzan-ı âhûya ...apıldı

IV

1 Eşki dıdemiñ bezl-i vücûd itmek içinmüş
2 Âhım odı vuşlat demi iûd itmek içinmüş
3 Çaddim bükülüp yâsı ...uîûd itmek içinmüş
4 Şol ...aşı arasında sücûd itmek içinmüş
5 Mivrâba ...ıyâs eyledi ebrûya ...apıldı

V

1 ‹âfı@ nıgehin zülf-i dilâ ...aydına Lutfµ
2 Ser-beste ...ııup ianberi-sâ ...aydına Lutfµ
3 Dil-«aste iken zev... ü Şafâ ...aydına Lutfµ*
4 Şâyeste idi dâr-ı şifâ ...aydına Lutfµ
5 Dıvâne gönül val...a-i gıvûya ...apıldı

11*

¶AZEL-İ »AYÂLÎ TA»MÎS-İ ‹ÂFIª

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

1 Nâlemi gûş eyleyen Mecnûn-ı ânım Şandılar
2 Kûh-ı iömrüm delmede Ferhâd-şânım Şandılar
3 Gülşen içre cûyı eşk-i «ün-feşânım Şandılar
4 »al...-ı îâlem îandelµbi mürn-i cânım Şandılar
5 İtdiği nâlişleri âh u fiânım Şandılar

* 10. V (3) Şafâ: temâşâ M

* 11 Ü. 14b, M. 350

II

- 1 Reng-i ru«sârîñ viren gülzâr-ı dehre gülgüli
 2 ‹âlet-i iaş...iñ viren iuşşâ...a böyle pulpulı
 3 Ba«ş-ı cân olmuş leb-i lailiñ teği câm-ı müli
 4 Gül nihâliñde görüp «addiñ gibi rengün güli
 5 Bir ser-âmed ...âmetiñ boynunda ...anım şandılar

III

- 1 Yüz yere düşdi çemende πonçeler rengiñ görüp
 2 Serviler pıçµde ...aldı ...âmet ü ...addiñ görüp
 3 Dâne dâne dökdi bülbül dµdeden vechiñ görüp
 4 Jâleden lü'lü™ ile zeyn itdiler medviñ görüp
 5 Sûsen-i âzâdı* gülşende zebânım şandılar

IV

- 1 Âteş-i hicriñle cânâ dil-kebâbı gördiler
 2 Derd ü namdan çekdiğim bµ-√add tâbı gördiler
 3 Bunca gözden dökdiğim ...anlı şarâbı gördiler
 4 Dün «arâbât ehli mey içre √abâbı gördiler
 5 çan yaşımdan seyle varmış «ânumânım şandılar

V

- 1 Ehl-i dil bezminde açdım bir vara... ba/&-i
 ma...âl
 2 Anlar ile ‹âfı@â ço... eyledim ceng ü cidâl
 3 Her su«an-perver zebân-ı iaşrı itsem mest ü
 lâl*
 4 Ser-fürû itdi »ayâlµ baña erbâb-ı kemâl
 5 Bende-i ma...bül-i şâh-ı nükte-dânım şandılar

12*

¶AZEL-İ EŞREFÜ™Ş-ŞUIARÂ TA»MÎS-İ ‹ÂFIª

* "Sûsen-i âzâdı" tamlaması Hayâlî Dîvânı'nın Ali Nihat Tarlan neşrinden alınmıştır.

* 11. V (3) iaşrı: iaşr Ü

* 12 Ü. 15a, M 309

I

- 1 Mâh-ı mâtem rûz-ı şµven birle şâm olsun baña
- 2 Şâm feryâd ile tâ Şubvı tamâm olsun baña
- 3 Gözlerim mecrâ-yı ...an itmek zimâm olsun baña
- 4 »ûn-ı dil Şahbâ-yı gül-gûn dµde câm olsun baña
- 5 Derd-i mâtem sâ...iyâ zev...-i müdâm olsun baña

II

- 1 Kûşe-i nam meskenim gülşen sarâyı n'eylerim
- 2 Var iken âh-ı ciger-sûzum nevâyı n'eylerim
- 3 Nâliş ü zârım yeter ben çeng ü nâyı n'eylerim
- 4 Kerbelâ «âtır-nişânımdır Şafâyı n'eylerim
- 5 Külbe-i kerb ü belâ dârü's-selâm olsun baña

III

- 1 Meni idince Şudan ehl-i beyti ins ü cinn melek
- 2 Lainet itdi ibn-i navsa ...air-ı deryâda semek
- 3 Tµp-i nefrµni dem-â-dem ey mevâlµ sen de çek
- 4 Bir içim Şu sıbt-ı Ekremden dirµn itdi felek
- 5 Âb nûş itmek Muvarremde varâm olsun baña

IV

- 1 iArŞa-i rezme girince şâh-ı serdârı ðüseyn
- 2 Şimr-i Meliûn olıca... anda dil-âzârı ðüseyn
- 3 Âh kim ol demde ben de bâ hevâdarı ðüseyn*
- 4 İrmedim ol iaşra kim olam fedâkârı ðüseyn
- 5 Müddet-i iömrüm da«i na...ş-ı menâm olsun baña

V

- 1 Niçe bed söz söylediler va.....ıma ez-behr-i da...
- 2 »âricµdir Râfıµdir didiler ehl-i meza...

* 12. IV (3) Âh: Âh u M

- 3 ◊âfı@â bugün ne gündür bilmeyüp ...avm-i fesa..
4 Girye-i bµ-i«tiyârım tain ider mâtemde «al..
5 Varsun Eşref Râfı≥µ taibµr-i nâm olsun baña

GAZELLER

İBTİDÂ™-İ İİAZELİYYÂT

◊ARFU'L-ELİF

Bi'smi'llâhi'rravmâni'rravµm

1*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Ey esµr-i iaş... olan vuşlat-fürûşuz eŞ-Şalâ
 Biz şarâb-ı Kev&er-i neş™et-fürûşuz eŞ-Şalâ

* 1 Ü. 16b, - M

- 2 Kim ki cân na...din virir meydâna girsün Şıd...
ile
Çâr-sû-yı ke&retiz va√det-fürûşuz eŞ-Şalâ
- 3 Cân-fezâ âb-ı √ayâtın çesmesiyüz gel berü
Nûş iden açsun gözün işret-fürûşuz eŞ-Şalâ
- 4 Kendi zâtın √a... bilen îariflere bu nut... ile
Mainµ-i esrâr bir √ikmet-fürûşuz eŞ-Şalâ
- 5 √âfı@â deryâ-yı iaş...ıñ cevherin her kim bilir
Gel berü gel dürr-i zµ-...ıymet-fürûşuz eŞ-Şalâ

2*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 EŞ-Şalâ kim nâr-ı iaş...a yana gelsün eŞ-Şalâ
EŞ-Şalâ kim cân-ı iaş...a ...ana gelsün eŞ-Şalâ
- 2 EŞ-Şalâ kim sildi dil mir™âtini tev√ud ile
Nûr-ı va√det şemine pervâne gelsün eŞ-Şalâ
- 3 EŞ-Şalâ kim bav√r-i iaş...ıñ ...airına irmek diler
Sırr-ı Hûdan dem urup devrâna gelsün eŞ-Şalâ
- 4 EŞ-Şalâ kim virdi na...d-i cânını cânânına
Cân virüp cân almaπa cânâne gelsün eŞ-Şalâ
- 5 EŞ-Şalâ kim varını yarmâ-yı ceşş-i iaş... ide
Ma√v [u] şarfa irüben ferdâne gelsün eŞ-Şalâ
- 6 EŞ-Şalâ kim zâtını «ân eyledi ten ta«tına
“Lµ maia'llâh” mülkini seyrâna gelsün eŞ-Şalâ

* 2 Ü. 16b, - M

7 EŞ-Şalâ kim kâm-yâb olma... dilerse ﴿âfı@â
Terk-i terk idüp bugün meydâna gelsün eŞ-Şalâ

3*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Mest-i iaş...ım câm ile mey sâ...iyâ n'eyler baña
Nañme-i âhım yeter ney nutribâ n'eyler baña

2 Gülsitân-ı gönlümün üşküftedir ezhârı hep
Bülbülüm ben çün hezâr «ûb-nevâ n'eyler baña

3 Ben «arâbât ehliyim bezm-i ezel mestânesi
Deşt-i iaş...ıñ bir cünûnıyam sivâ n'eyler baña

4 Çün esür-i çeşm-i mest ü nâvek-i müjgânıyım
Ne iaceb bilmem bu Vâli namze yâ n'eyler baña

5 Dil muıattar şemme-i gısu-yı müşk-efşân ile
Ol muianber nâfe-i Çın ü »ıtâ n'eyler baña

6 %ain ider şol zâhid-i nâfil benim rüsvâlımım
Defter-i mecnûna ...aydım ia...l yâ n'eyler baña

7 Ben ki meftûn-ı «ayâl-i zülf-i Leylâyım bugün
﴿âfı@â biñ nâz ile her dil-rübâ n'eyler baña

4*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Âteş-i iaş...ıñla yanma... tâ ki iâdetdir baña
Yana yana ma√v-ı cism itmek saiâdetdir baña

2 Herkesi peymâne zev...iyle dil-şâd eylemiş

* 3 Ü. 17a, M. 382

* 4 Ü. 17a, M. 414

- Rûz-1 evvel behre Şahbâ-yı melâletdir baña
- 3 ||am degil tain itse îâlem «al...1 bed-√âlîm görüp
Bu melâmet ◇a...dan el-√a... bir îinâyetdir baña
- 4 N'ola ger ...anım döküp namzeñ helâk itse beni
Câna minnet derd-i hicriñden selâmetdir baña
- 5 ◇âlimi √âcet degil i@hâra istir√âm için
Âh-1 serdim çehre-i zerdim îalâmetdir baña*
- 6 îiyd-1 vaşla cânımı ...urbân için √ürmet ...ılıp
~a...larım tâ ol zamândan kim emânetdir baña
- 7 Na...d-i cân virüp metâi-1 vaşlın almazsam eger
Âh yüz biñ âh ◇âfı@ bu nedâmetdir baña
5*
Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün
- 1 Gör ne reng itdi yine bu çar«-1 keç-gerdân
baña
Aldı şâd-1 gönlümü virdi nam-1 hicrân baña
- 2 tev...[1] gönlümden götürdi reşk idüp gerdûn-1
dûn*
îÂ...1bet ...ıldı ferâpat-«ânemi zindân baña
- 3 ~undı zehr-âmuz-i câm-1 ...ahrı bµdâr eyleyüp
Her taraf döndükce bed-«û sâ...µ-i devrân baña
- 4 Öyle bir ser-mest -i Şahbâ-yı firâ...ım kim görüp

* 5 (b) îalâmetdir: bir îalâmetdir M

* 5 Ü. 17b, M. 415

* 2 (a) tev...1: tev... Ü

~anmasun hem-ser olur Mecnûn-ı ser-gerdân baña

5 [[ar...a-i girdâb-ı ba√r-ı √ayret oldum şöyle kim
Beñzemez iâlemde hıç bir iâş1...-ı √ayrân baña

6 Za«m-ı şemşur-i firâ... eyler meni â«ir fenâ
Âh eger olmazsa vaş1-ı yâr ile dermân baña

7 ∠âfı@â √asret belâsından «alâş olma... için
Eylemek semt-i iadem iazmin olur âsân baña

6*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Yo« şeb-i hicriñde namdan özge bir ma√rem baña
Bμ-kes oldıñım bilüp hem-râz olupdur hem baña

2 Şemi -i bezmim âteş-i âhım enμsim derd-i iaş...
Lail-i mey-gûnuñ «ayâli dem-be-dem hem-dem
baña

3 Nâle-i cân-sûz u âh-ı dil-furûzum giceler
Görse giryemend olur her kim ki dil-«urrem
baña

4 Kâm-ı dil ...ılmañ √âşıl vuşlat-ı dildâr ile
Geçdi bunca dem felek hıç virmedi bir dem baña

5 Her kimi gördümse derdim eyledim derdim aña
İtmedi za«m-ı firâ...-ı yâr için merhem baña

6 Her zamân bir câm-ı zev...âver temennâ eylesem
Sâ...μ-i devrân virür biñ kâse-i pür-ñam baña

* 6 Ü. 17b, M. 413

7 ◊âfı@â şahbâ-yı zehr-âmuz-i hicri şunmadan
Virse yeg gerdûn ecel peymânesin ol dem baña

7*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 îÂş1...-ı şûrµdeyim ammâ fiπân olmaz baña
Her güli bµ-mihr dehriñ dil-rübân olmaz baña

2 Gerçi seyr-i gül-iizâra mâ™ilim bülbül gibi
Zâr ile ifşâ-yı esrâr nihân olmaz baña

3 îAş... şav̄râsında ser-gerdân-ı rüsvâ-meşrebim
Vâm1... u Ferhâd ü Mecnûn îâdilân olmaz baña

4 Rûz u şeb pervâneâsâ dönüben îaş... şemiine
Cân fedâyım hµç şadâ-yı el-amân olmaz baña

5 Her geçen bµmâra ◊âfı@ bir tabµb itdi devâ
◊âz1...-ı devrân elinden bir amân olmaz baña

8*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Ey birâder evvelâ olsun selâm-ı ◊a... saña
İâniyen av̄bâba cümle ...ı1 edâ benden yaña

2 Lutf idüp teftµş iderseñ v̄âlimiz πam çekme hµç
◊amdüli'llâh şıv̄vat üzredir vücûdum dâ™imâ

3 Yüz tutup dergâh-ı ◊a.....a rûz u şeb dil-
«•âhımız
Yo... temennâmız cemâliñ rü™yetinden mâ-iadâ

* 7 Ü. 18a, M. 384

* 8 Ü. 18a, M. 381

- 4 Bu ricâmız ol Mücübü's-sâmilün itsün ...abûl
◊ürmetiyçün Fa«r-i îâlem hem Resûl-i kibriyâ
- 5 Her işiñ tevfi...ine Bârµ refµ... itsün müdâm
Refi idüp bu çar«-ı dînuñ her belâsın ◊âfî@â

◊ARFU'L-BÂ

9*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Ne ma√zûnum ne dil-şâdım ne √âlim bilmezem yâ
Rab
Ne güldüm namdan âzâdım ne zârım bilmezem yâ
Rab
- 2 Ne girdim gülşen-i dehre ne mehcûrum ne dûr
oldum
Ne nâ-kâmım gül-i terden ne kâmım bilmezem yâ
Rab
- 3 Ne gülzâr u ne şeydâyım ne feryâd u fiṭânım
var
Ne yârim ben ne anyârım ne kârım bilmezem yâ
Rab
- 4 Ne hüşyârım ne ser-mestim ne √âliñ mestiyim
bilmem
Ne yârim ia...l ile böyle ne çârım bilmezem yâ
Rab
- 5 Ezelden namla taşvırım çekilmiş ◊âfî@â böyle
Anuñçün nâlibâ ben nam-küsârım bilmezem yâ Rab

10*

* 9 Ü. 18a, - M

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Ra√m ...ılmaz yâr âh u nâle vü zârım görüp
Dem-be-dem seyl-âb-ı eşk-i çeşm-i «ün-bârım
görüp
- 2 Ol cefâ-cû seng-dil dâd eylemez feryâdına
Hicrden şunemde meşialvâr bu nârım görüp
- 3 îAndelµb-i nâlekâr-ı gülşen-i √asret iken
[[onca ru«sârın baña iar≥ eylemez yârım görüp
- 4 Neş™emend itmez zülâl-i lail-i cân-efzâ ile
Sâ...µ-i bµ-ra√m câm-ı namla «ammârım görüp
- 5 ~ormadı bir kez nedir ∆âfı@ sebep efπânıña
Giceler tâ şub√a dek kûyunda devvârım görüp

11*

Mefiûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü / Feiul

- 1 Lâyı... mı şehim bunca cefâ @ulm ü taiab
Üftâdeñi rencµdeye bilmem ne sebep
- 2 Luţfuñ umarım vaşlıñı ümmµd iderek
Ma√rûm-ı vişâl eylediñ ey gül ne iaceb
- 3 Şâyeste degil îâşı...-ı bµ-çâreñe bu
Ey lebleri mül çehresi gül √ûr-neseb
- 4 Meftûn olalı zülfüñe dµvâne gönül
Mesrûr oluban bulmadı bir zerre tarab
- 5 ∆âfı@ idemez râz-ı dilin fâş saña

* 10 Ü. 18b, M. 419

* 11 Ü. 18b, M. 420. Şair vezinde tasarrufta bulunmuş-
tur.

Vuşlat demine irse de çün eyler edeb

12*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Âh kim bir *ponca* sevdâsında oldum *iandelµb*
iAndelµb oldum *velµ* «âr oldı bir müşkil *ra...µb*
- 2 Ol *ra...µb-i* *bed-menişle* hem-dem ü hem-zâr olup
İmtinâi eyler baña bir *la√@a* gül olmaz *...arµb*
- 3 Gül *...arµb* oldu...ca «âra ben *reh-i √asret* tutup
Tâ diyâr-ı *hecrde* *nam-nâk* ...aldım ben *parµb*
- 4 Ben *parµb-i* *bµ-nevâ* *bµ-mâye* *bµ-kes* dem-be-dem
Dem-be-dem devr eyleyüp itdim *temânnâ-yı* *naşµb*
- 5 Çün *naşµbim* *derd-i* *bµ-dermân-ı* *iaş...-ı* *yâr* imiş
Bilmeyüp *bµhûde* oldum *ârzûmend-i* *tabµb*
- 6 Her *tabµb-i* *√âzı...a* *iar≥* eyledimse *derdimi*
Didi ey *bµ-çâre* *çâre* eylemez *illâ* *√abµb*
- 7 *Yâ* *√abµb* *itdiñ* bu *∠âfı@* *derdmendi* *derdnâk*
Yâ *devâsın* ...ıl *kerem* *yâ* *vir* *aña* *tâb* ü *şekµb*

∠ARFU'L-TÂ

13*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 İçenler *curia-i* *iaş...ı* ebed *mestân* olur elbet
Bulunmaz bir dem *ârâmı* *cihân* *devrân* olur elbet

* 12 Ü. 18b, M. 421

* 13 Ü. 19a, M. 423

2 Vişâl-i yâre tâlibler fedâ-yı cân ider evvel
Bu yolda terk iden varın kerem-şâyân olur el-
bet

3 Bu kevn-i lâ-mekân içre gören iayne'l-ya...µn
yârin
Derûn[1] nûr-ı va√detle tolup ra«şân olur el-
bet

4 ∠a...µ...at bµ-başar aimâ gezen bµhûde nâfiller
O iâlµ bezm-i kübrâda yine nâ-dân olur elbet

5 Tecellµ sırrına ma@har olan ∠âfı@ n'ider dehri
Sivâ jengârını dilden silüp iuryân olur elbet*

14*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

1 Bahâr eyyâmıdır sâ...µ ayaπ al iazm-i gülzâr it
Teferrücgâha ç1... seyr-i temâşâ-yı çemenzâr it

2 Geçüp na«vet-nümâ faşl-ı şitânıñ devr-i pür-
cevri

İrişdi rûz-ı nevrûz al piyâle defi-i ekdâr it
3 Hevâ mânend-i mir™ât-ı mücellâ oldı Şaffetle
Na@ar-endâz-ı Şunî-ı çâdir ü çayyûm u çahhâr
it

4 Niçe cân viridi bu mürde cihâna çeşm-i iibret
aç

Rumûz-ı âyet-i "yu√yi'l-ii@âm"ı «oşca efkâr it

5 İçürdi »1≥r-ı va...t âb-ı √ayâtı şimdi eşcâra

* 5 (b) - M

* 14 Ü. 19a, - M

Sebûdan sâmarı sen de leb-â-leb turma ser-şâr
it

6 Çeküp câm-ı şabûv[1] şubv-dem şavn-ı çe-
menlerde

Gel ey serv-i revânım gel mi&âl-i servi reftâr
it

7 Riyâz-ı vûsnüñe vir şu şarâb-ı erpuvânımden
Gülistân-ı cemâliñ revna...-efzâ ...ıl pür-ezhâr
it

8 çadev der-dest hem ser-mest olup gel bezm-i
iuşşâ...a

Pey-â-pey lail-i nâbıñ ba«ş-ı avbâb-ı vefâdâr
it

9 Yeter kâşâne-i vâsretde ...aldı «aste dem-beste
Amân u el-amân dâfı dil-i bümâra tımâr it

15*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Namme-sâzıñ itdi cânâ bülbül-i vâyrânı mest
Gül-iizârıñ gülşen içre nonçe-i «andânı mest

2 Ser-fürû ...ıldı çemende yâsemün ru«sârıña
Bûy-ı zülfünden muıattar sünbül ü reyvânı mest

3 Servler puçımda ...ılsun ...âmet-i bâlâların
Nâz ile reftârıñ itdi her ...ad-i «ûbânı mest

4 Cezb ü tes«ür eyleyüp çeşmiñ alur gerçi ilin
Şemî-i vûsnüñ şad-hezârân Yûsuf-ı Kenîânı mest

* 15 Ü. 19b, - M

5 %û†µ-i gûyâ iken ey meh-li...â şµrµn-dehen
Câm-ı vaşlıñ eyleyen bu ◊âfı@-ı nâlânı mest

16*

Feililâtün / Feililâtün / Feililâtün / Feililün

1 Ezelm mest vücûdum ...adev-i iaş... ile mest
Dükeli cûş u «urûşum heves-i iaş... ile mest

2 İdeli pµr-i «arâbât bize «oş na@arı
Kemer-i rind ...uşandı... e&er-i iaş... ile mest

3 ~unalı bezm-i elestiñ meyini sâ...µ-i iaş...
Gözedir dµdelerim meykede-i iaş... ile mest

4 ◊arem-i «âş-ı sarâyıñ biz iken merd-i «âşı
Başarız kâh-ı cihâna ...adem-i iaş... ile mest

5 Göreli turra-i zülf-i siyehinde şµvesin
Uçurup mürπ-i dil perveze-i iaş... ile mest

6 Açılıp bezm-i maiânµ içeriz cüriamızı
Çekeriz naµme-i yâ Hû hemek-i iaş... ile mest

7 Güzerin mest görüp ◊âfı@a ma«mûr dime
Mey-i va√det ile ez-meykede-i iaş... ile mest

◊ARFÜ' İ-İE

17*

Fâililâtün / Fâililâtün / Fâililâtün / Fâililün

* 16 Ü. 19b, M. 424

16. 1, 2, 3, 4, 5 - M

* 17 Ü. 20a, M. 424

- 1 Geç göñül sevdâdan el çek âh u zârîñ hep iabe&
Dökme gel bµhûde gözden eşk-bârîñ hep iabe&
- 2 Bµ-vefâ aldanma dehriñ çehre-i gül-rengine
Tµz gider elden bu bâπ-ı gül-îizâriñ hep iabe&
- 3 îÂrif iseñ ba... hezâr-ı «ûb-nevâdan îbret al
Behre-yâb olmaz devâm-ı rûzgârîñ hep iabe&*
- 4 Çekme ...ahrın gülsitânîñ «âra minnet olmasun
Nâr-ı iaş...a ya...ma cân-ı dil-figârîñ hep iabe&
- 5 †âfı@â Ferhâd hem çays kâm-yâb olmuş mı hµç*
Yâr içün apyâra bunca itibârîñ hep iabe&

†ARFU'L-CİM

18 *

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Göñül mi√net saña ma√rem temâşâ istemekden geç
Ki zindân-ı πama düşdüñ fera√-câ istemekden
geç
- 2 Ferâπat kûşesin mesken idüp nefsiñ zebûn eyle
Enµsiñ fikr-i yâr olsun nedµmâ istemekden geç
- 3 Degil bâ...µ bu gülzâr-ı fenânîñ verd-i gül-gûnı
Hezârâsâ güle vuşlat müdâmâ istemekden geç
- 4 Vefâdâr şanma dildâr-ı cihânda şµveler görseñ
Temennâ eyleyüp ol dil-firµbâ istemekden geç

* 3 (b) olmaz -Ü

* 5 (a) hem: ü M

* 18 Ü. 20a, M. 425

5 Esµr-i derd-i iaş... olduñsa feryâd eyleme ◊âfı@
Devâsı yo... bu derdiñ çün tabµbâ istemekden geç

19*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Dest-i iaş...da îâş1...-1 dil-şâd bilmem var mı
hµç
Çar« elinden merd-i bµ-feryâd bilmem var mı
hµç

2 Tâze tâze câm-1 zehri içmedik üftâdeler
Çille-i endûhdan âzâd bilmem var mı hµç

3 Çulle-i top-1 sitemden mülk-i dil vµrânını
Bir nevâzişle iden âbâd bilmem var mı hµç

4 ¶am degil ¶am gelse pey-der-pey budur bünyâd-1
iaş...
Derd-i iaş...la olmayan ber-bâd bilmem var mı
hµç

5 ◊âfı@-1 dil-sûzı nâr-1 hicr ile pejmürdeveş
Bir esµr-i derd olan nâ-şâd bilmem var mı hµç

◊ARFÜ™-L-◊Â

20*

* 19 Ü. 20a, M. 426

* 20 Ü. 20b, M. 427

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Ehl-i iaş...ı sırr-ı iaş...a âşinâ eyler ...adev/
Pâk idüp endûh-ı dilden rûşenâ eyler ...adev/
- 2 Rabt ider cân riştesin dildârına ez-her cihet
iâşl...ı elbet ferâh-ı mâsivâ eyler ...adev/
- 3 Kim iilâc itmez marµ>-i iaş...a Lo...mân olsa da
Sâ...µ-i devrân elinden bir devâ eyler ...adev/
- 4 Mest iken mi√netde bülbüller gibi ehl-i su«an
Dillerin üşküfte bezmi pür-Şafâ eyler ...adev/
- 5 %ain olunmaz ∅âfı@ıñ ser virdigi mey-«ânede*
Ma...Şad-ı âmâle nâ™il bµ-riyâ eyler ...adev/

∅ARFU'L-»Â

21*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Ehl-i iaş...ıñ dilde yüz biñ derdi var dermânı
yo«
»ûb-ı dehriñ iâşl...a biñ cevri var i√sânı yo«
- 2 »ırmen-i ia...lım hevâ-yı nam perµşân eyledi
Na...d-i Şabrım almaπa biñ emri var âmânı yo«
- 3 ∅âl-i iaş...a vâ...ıf olmaz bµ-«aber πaflet Şanur
%ain ider iuşşâ...ı anca... küfrü var µmânı yo«
- 4 Dest-i @ulmünden sipihriñ böyle ...an aπlar gi-
der

* 5 (a) ∅âfı@ıñ: ∅âfı@â Ü

* 21 Ü. 20b, M. 336

Bμ-tav√ammül çekmege biñ şabrı var pişmânı yo«

- 5 ∅âfı@ı şeydâ iden bir nμm-nigâh-ı serv-...ad
Âfitâb-ı √üsününüñ biñ tavrı var a...rânı yo«

22*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Sâ...μ şû« ammâ ki elde câm-ı pür-mey Cem de şû«
Mest iden iâşı...ları bir şμve ammâ dem de şû«
- 2 Bâπ-ı √üsni ravza-i Firdevse beñzerse velμ
Cebhesinde bu muianber turra-i perçem de şû«
- 3 Yâsemμn zülfünden olmuş bû-feşân gerçi şabâ
Berg-i gülzâr-ı ru«unda ...atre-i şeb-nem de şû«
- 4 Neş™e-i gül-reng-i meyden ol perμ gûyâ iken
Geh süzüp çeşmin olursa gâh da ebkem de şû«*
- 5 ∅âfı@a rav√m ile gâhμ «ande-rûlar göstürüp
Gâh taiabla eylese gül çehresin der-hem de şû«

∅ARFÜ' D-DÂL

23*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

* 22 Ü. 20b, M. 337

* 4 (b) Geh: Gâh M

* 23 Ü. 21a, M. 428

- 1 Âh sevdâkâr iden bir dil-ber-i zülf-i kemend
Düşdi dâm-ı iaş...ına dil mürπ[i] şeydâ derdmend
- 2 Şöyle âbâd itdi cismim yek na@arda pür-i iaş...
tev...-yâbım tâ ebed gülzâr-ı gönlüm verd-«and
- 3 Eylerim teşmüm bûy-ı gülsitân-ı va√deti
Bu sebep her demde seyrim √üsn-i şû«-ı dil-
pesend
- 4 Tâ ezel peymâne-keş itmiş bizi √ükm-i ...a≥â
Meni idüp n'eyler beni bu zâhidân-ı dµv-menend
- 5 Çün "...asemnâ" rûz-ı ◇a...dan bu tecellµ ◇âfı@â
Söyleme bµhûde ol gûş eylemez efsâne pend

24*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 ◇asret ile cism ü cânım nâ-tüvân itdiñ meded
İki çeşmim rûz u şeb tâ «ûn-feşân itdiñ meded
- 2 Bµ-...arârım iaş... ile bir la√@â râ√at yo... baña
Âh u nâlem ey felek bir âsumân itdiñ meded
- 3 Rişte-i tâbım şikeste bµ-mecâlim söyle kim
Tµr-i ...ahra sµnemi her dem nişân itdiñ meded
- 4 Rûz u şeb destimde câm-ı zehr nûş itmekdeyim
Ra√ma gel ey bµ-mürüvvet πayrı ...an itdiñ meded
- 5 Kâm-yâb olma...da îâlem sû-be-sû şâh u gedâ
Bµ-nevâ bu ◇âfı@ı pes her zamân itdiñ meded

◇ARFÜ' ±-±ÂL

* 24 Ü. 21a, M. 429

25*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Şerbeti laîl-i nigârîñ şehd ü şekkerden lezuz
Bûy-ı zülf-i pıç-tâbı müşk ü ianberden lezuz
- 2 Nâr-ı hicr ile yanup dil-teşne şune-sûzlar
~orsa laîlin ol perµniñ zev...-i Kev&erden lezuz
- 3 Gülşen-i vüsününden olur bâπ-ı iâlem şermsâr
[[onçe-i ru«sârı «oş-bû verd-i avmerden lezuz
- 4 çâmetin «am itdi serviler çemende reşkden
Göricek reftârını şimşâd [u] iariardan lezuz
- 5 †âfı@ ister her zamân ol şuvekârîñ vaşlını
Lâ-cerem vaşlı anîñ Firdevs-i «oş-terden lezuz

†ARFÜ'R-RÂ

26*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Mürπ-i cânı bâπ-ı va√detden firâr itdirdiler
Bu «arâb-âbâd-ı gülşende ...arâr itdirdiler

* 25 Ü. 21b, M. 430
1(b), 2, 3, 4, 5 - M
* 26 Ü. 21b, M. 431

- 2 ∅âkim-i ...udret ezel terk-i vatan vûkmün idüp
Böyle murbet kişverin dâr u diyâr itdirdiler
- 3 iA...l sultânın aña vâkim ...ııup teklûf ile
Zµr-i destinde niçe «ıdmet-güzâr itdirdiler
- 4 Bir zamân zühd ü şalâv u sübvâ vü seccâdede
Dem-be-dem efkâr ile ta...vâ-şiiâr itdirdiler
- 5 Göstürüp vûsnün verâ™-i perdeden gül nâ-gehân
iAndelµb-i gönlüme feryâdı kâr itdirdiler
- 6 Sâ...µ-i vikmet hemân bir câm-ı iaş...-âmµz ile
Eyleyüp ser-mest-i rüsvâ terk-i iâr itdirdiler
- 7 Varımı virdim vişâl-i yâre ...ıymet iâ...ıbet
∅âfı@-ı bµmâra na...d-i cân ni&âr itdirdiler

27*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Dâne dâne «addiñ üzre «âl mi yâ ianber midir
Deste deste kâkülün sünbül mü yâ gülder midir
- 2 Lâl olur güftâra gelseñ bülbül-i şµrµn-dehen
Lebleriñ câm-ı muşaffâ bal mı yâ sükker midir
- 3 Cân-fezâ gülzâr-ı vûsnün gülleri üşkäfte hep
Rengini bilmem ki cânâ al mı yâ avmer midir
- 4 ¶amze-i «ün-rµz-i çeşmiñ çahramân-ı iaşrdır
Sû-be-sû çalma...da seyfin Zâl mı yâ Ejder midir
- 5 Beste dil zencµr-i zülfe mübtelâdır neylesün

* 27 Ü. 21b, M. 352

◊âfî@-1 bμ-çâre yâre ...ul mı yâ kemter midir

28*

Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün

1 Bu gün mâh-1 Mu√arremdir gönül feryâd ider aπ-
lar*

Şehμd-i Kerbelânîñ mâ-cerâsın yâd ider aπlar

2 İçüp biñ câm-1 zehr-i ...ahrın eflâk-i
sitemkârîñ

Esâs-1 tâbını bμ-tâb idüp berbâd ider aπlar

3 Vücûd fülkünü seyl-i sirişk-i «ûn idüp itlâf
Esμr ü zâr olup âh u fiπân muitâd ider aπlar

4 Yanar tennûr-1 √asretde dem-â-dem hemçü bir-
yânμ

Ciger ...anın maiâş idüp πıdâ vü zâd ider aπlar

5 ~u virür dem-be-dem âb-1 revân «ûn-bâr-1
çeşminden

Gönül bâπında ezhâr-1 πamın pür-şâd ider aπlar

6 Murâdı cân fedâ itmekdürür bu sμne-çâkinden
◊üseyn-i şâh-sâlârîñ demin âbâd ider aπlar

7 Zemμn ü âsumân içre melekler mâtem-i şâhı
%utup bârân-1 «ûn-âbın döker biñ dâd ider aπ-
lar

8 Resûlüñ ...urretü'l-ıaynın şular kim sevdiler
cândan

* 28 Ü. 22a, M. 354

* 28. 1, 2, 3, 4, 5, 9,10, 11- M

Yolunda virmege cân u serin μ râd ider a π lar

- 9 O şâhen-şâh-ı merdânîñ iki şeh-zâde ma@lûmun
iAdûnuñ dâm-ı @ulmünde felek nâ-şâd ider a π lar
- 10 \diamond u \geq ûr-ı iizz-i Bâr μ de cel μ lü'l-...adr iken anlar
Cefâ t μ π in aña @âlim niçe üftâd ider a π lar
- 11 Zebân-ı t μ π ile \diamond âfı@ Yez μ d-i bed-fiiâl üzre
Göñülden Kerbelâ cengin ...urup bünyâd ider a π -
lar

29*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Bâ π -ı \surd asret içre göñlüm çün hezâr-ı zârdır
Nâle-i cân-sûz ile tâ Şub \surd a dek b μ dârdır
- 2 Ş μ şe-i nâmûsı seng-i âh ile itdi şikest
iArşa-i sevdâda hemçün çays ber-devvârdır
- 3 Tâ çı...ardı tıfl-ı dil iarşa Şadâ-yı âhını*
Zülf-i târumâr-ı yâre n'eylesün ber-dârdır
- 4 Vâd μ -i hicrânda «asta teşne-leb ...aldı göñül
Ârzûmend-i leb-i lail-i şeker-güftârdır
- 5 Neş^me-yâb-ı bâde-i vuşlat iken \diamond âfı@ bugün
Düşdi cân-ı fir...at ile mest-i pür-efkârdır

30*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

* 29 Ü. 22a, M. 433

1 (a) - M

* 3 (a) iarşa: göge M

* 30 Ü. 22b, M. 434

- 1 Sune-i pür-dâna çeşmiñ nâvek-i müjgân atar
Var iken biñ za«m-ı pamzeñ «ançer-i iuryân
atar
- 2 Esb-i nâza nergisiñ binmiş mi&âl-i şeh-süvâr*
iÂş1...-ı şeydâya ...arşu at sürüp çevgân atar
- 3 Mülk-i gönülüm ser-te-ser itmek için vükmine
râm
atar
Ceş-i «âliñ seyfin iuryân eyleyüp her yan
- 4 %urreler zencure çekmiş bunca dil-üftâdeyi
çaşlarıñ her ser-keşâniñ ...atline fermân atar
- 5 Rûz-ı vaşlıñ iıyd-ı ekber ◇âfı@-ı şûrµdeye
Lufta şâyân olsa ol dem cânını ...urbân atar

31*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Seyr iden ru«sârıñı gülzâr-ı gülterden geçer
Nâfe-i «âliñ gören sevdâ-yı ianberden geçer
- 2 Yâd ider mi Selsebµli lebleriñ zev...in bilen
Lailiñi nûş eyleyen Şahbâ-yı Kev&erden geçer
- 3 Ravza-i suneñ temâşâ eyleyen iâş1...larıñ
Ârzû-yı cennet ü serv [u] Şanevberden geçer
- 4 Gûş iden şurµun-kelâm-ı vîkmet-engµziñ seniñ
Âyet-i Tevrât[1] itmez yâd ez-berden geçer

* 2 (a) Esb-i nâza: Esb-i tâza M

* 31 Ü. 22b, M. 439

- 5 Mihr-i îâlem-tâb-ı vüsnünden ni...âb alsañ eger
Nüh felek mâhın atup «urşud-i enverden geçer
- 6 Görse Key«üsrev seniñ dârât-ı vüsnüñ lâ-cerem
Çâker-i «ıdmet-güzârıñ olup efserden geçer
- 7 Cem atar âymne-i îâlem-nümâsın bir yaña
Câm-ı Cem terkin urup Cemşud kişverden geçer
- 8 Bildi ◇âfı@ çün metâi-ı vaşlıña cândır bahâ
Râh-ı iaş...ında revân ider fedâ serden geçer

32*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 ◇âl-i iaş...dır kim meni şeydâ vü sersem
göstürür
Eşk-i çeşmim berg-i ru«sârımda şeb-nem
göstürür
- 2 Gülşen-i îâlemde çün serv-i sehµ mevzûn iken
Bâr-ı mi√netdir bu ...add ü ...âmetim «am göstürür
- 3 Gâh olup «andân gûyâ her nihâl-i πoncada
Gâh dâπ-ı hicrde ser-mest [ü] epsem göstürür*
- 4 Her gülistân içre bülbülveş ...ııarsam nâleler
»ande iken baña ol gül-çehre der-hem göstürür
- 5 Her tabµbe iar≥ idersem derd-i iaş...ı ◇âfı@â

* 32 Ü. 23a, M. 313

* 3 (b) Gâh: Gâhî M

Şûve-i vûkm-i ...a>â dârû disem sem göstürür

33*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 »ûn-ı çeşmimden girûbânım alur nem nemlenür
Τµπ-ı âhım eşk-bârımdan alur sem semlenür
- 2 Ben yanup oldum firâ...ı nârına ol dem kebâb
Nâ-sezâlar yâr ile zev... eyleyüp dem demlenür
- 3 Çar«-ı bed-mihriñ elinden eyledim biñ âh ü vâh
Elf iken ...addim cefâ vü cevrden «am «amlanur
- 4 »âksâr itdi felek günden güne i...bâlimi
Kevkeb-ı ba«t-ı siyâh u tâliim kem kemlenür
- 5 İtmedi bir lutf ile bu ¶âfı@ı bir demde şâd
Gûşe-i fir...atde vâlâ âh idüp πam πamlanur

34*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Şâh iken bir şû«a bâi& dil gedâ-meşreb gezer
»ır«a-pûş abdâl-Şûret ber-fenâ-meşreb gezer*
- 2 Çün hezâr va...t-i se✓er feryâd u efnân eylemez
Çünkü vaşl-ı yâre her dem âşinâ-meşreb gezer

* 33 Ü. 23a, M. 314

* 34 Ü. 23a, M312

* 1(b) ber: bir M

- 3 Bir görüp bu çar«-ı dūnuñ şādını nâ-şādını
Şµve-i √ükm-i ...a>âya çün rı>â-meşreb gezer
- 4 İaş... derdin güç görüp itmez temennâ-yı devâ
Ser-fürû itmez cihâna bµ-riyâ-meşreb gezer
- 5 ◊a...-nümâdır çünki ◊âfı@ √üsn-i yâre seyr ile
Anuñ için mâ™ili her dil-rübâ-meşreb gezer

35*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Ârzû-yı mürπ-ı cân bir yana pervâz itmedir
İArşâ-i sevdâda bir merdâne âvâz itmedir
- 2 Çâk idüp nâmûs u îarın câmesin bir câm ile
Levâ-i îâlemde bir efsâne ibrâz itmedir
- 3 Câ-be-câ âlâm ü mi√net kişverin âbâd için
Çar« tölâbında bir devrâna âpâz itmedir
- 4 Delmek ister kûh-ı iömrin hem-ser-i Ferhâd
olup
Tµşe-i âhını cân ...urbâna endâz itmedir
- 5 ◊âfı@â şavâ-râ-yı iaş...da serserµ zâr u nizâr
Çays-Şûret bir zamân meydâna ser-bâz itmedir

36*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

* 35 Ü. 23b, M. 436

* 36 Ü. 23b - M

- 1 Ne gülşen gülşen-i vûsnûn gülünce gülgülün artar
Açıldı...ça gül-i rûyuñ fiñânı bûlbülün artar
- 2 Bezetmiş kâkülün bâñ-ı cemâliñ gûne-gûn «ôş-bû
%o...undu...ça Şabâ nergis şa...ır gül sünbülün artar
- 3 Nezâketle gelüp güftâra tûtµ gibi gûyâ ol
∠ayât-efzâ olup câm-ı lebiñ çün mülmülün artar
- 4 ~açılmış cân-fezâdır bûseye «âl-i semen-bûlar
Neşât için dil-i iuşşâ...a bûy-ı fûlfülün artar
- 5 Ne ...âdir medvine ∠âfı@ ne bir iUrfµ gibi
fa«âar
Gönül şeydâ olup anca... nevâ vü pulpulün artar

37*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Dil-berâ devriñde men tek dil-figâr olmuş mı
var
Bâñ-ı namda iandelµb-i nâle-kâr olmuş mı var
- 2 Zülf-i pµç-â-pµç-i müşk-efşânıña ber-dâr olup
Mürñ-i şeb-âvµzveş tâ Şub√ zâr olmuş mı var
- 3 Lâf-ı daivâ-yı mu√abbet eyleyen ço...dur velµ
Na...d-i cânı râh-ı iaş...iñda ni&âr olmuş mı var
- 4 Kim düşüp kuhsâr-ı derde lâleveş zâr u nizâr
Âteş-i âh ile dilde dârdâr olmuş mı var
- 5 »ançer-i zehr-âb-ı hicriñle dil-ârâ derdmend
∠âfı@âsâ dilde za«mı Şad-hezâr olmuş mı var

* 37 Ü. 23b, M. 435

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

1 ≤iyâsı mihriñ ey şâvib-nübüvvet enveriñdendir
Bu şıvvat dehre çün mihr-i muvabbet
kişveriñdendir

2 Bu kevniñ pertevi bâd-ı nesµm-i feyziñ ol-
ma...dan
Bu lezzet dillere câm-ı muşaffâ kev&eriñdendir

3 Muıattar eyleyen müşk-i »atâ vü nâfe-i Çµni
Bu bûy-ı cân-fezâ zülf-i semensâ
ianberiñdendir

4 Bu îâlµ nüh-felek devri seniñ şev...iñledir her
dem
Bu ziynet çar«a encümle mücevher efseriñdendir

5 Ziyâret kim ...ılur kûyuñ mücerred oldu ol bµ-
şek
Bu devlet herkese şân-ı kerem-ba«şâ
deriñdendir

6 Müşerref bu...iadır cây-ı İremden kûyuñ ey ser-
ver
Bu revna... gülşene bâπ-ı cemâliñ ezheriñdendir

7 Temennâ lutfuñ itmekle şefâiat isteyüp geldi
Bu mücrim ◊âfı@ ey kân-ı kerem bir
kemteriñdendir

* 38 Ü. 24a, M. 318

* MED◊-İ RESÛL - Ü; 3, 4, 5, 6, 7 - M

39*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Her ne dem dil-«âneme bir tâze nam mihmân olur*
Matba«-ı şev... içre kebş-i cân aña ...urbân olur
- 2 Yandırıp tennûr-ı iaş...-ı yâr âhım dem-be-dem
Sµ«-i vâsret birle anda ten bişer biryân olur
- 3 Sµnemi mânend-i ney sûrâ« sûrâ« eyler âh
Her nefes biñ nâle-i dil-sûz ile nâlân olur
- 4 Tâ ezel bezminde böyle mest-i câm-ı iaş... olan
iArşâ-i sevdâda Mecnûnvâr ser-gerdân olur
- 5 »ıǵrveş nûş itse ∅âfı@ âb-ı vâyvânı yine
çatre-i laîl-i leb-i dildâra dil vâyrân olur

40*

Mefiûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü / Feiûlün

- 1 Sâ...µ ayan al bâdeyi meydâna yetişdir
Lutf eyle meyi meclis-i rindâna yetişdir
- 2 Devr eyleyerek sâpar-ı zerrµn ile bezmi
Nûş eyleyelim iaş...ıña peymâne yetişdir
- 3 Bir câm-ı neşât-âver içüp sen da«i mest ol
~ahbâyı şafâ ehline mestâne yetişdir
- 4 Ter-pûş bıra...ma yüze kâkülleriñi şaç

* 39 Ü. 24a, M. 315

* 39. 1, 2, 3 - M

* 40 Ü. 24b, M. 317

Sünbül gibi gımsûları gerdâna yetişdir

5 ~un laîl-i lebiñ gâhıce üftâde-i iaş...a
Dil-teşneleri çeşme-i vâyvâna yetişdir

6 Çöz dügmeleri sımne bâpın eyle güşâde
İuşşâ...[1] İrem bâpına seyrâna yetişdir

7 Vuşlat gülünü herkese şun deste-be-deste
∅âfı@ gibi mestâneye bir dâne yetişdir

41*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 İÂleme biñ çays ile Leylâ da biñ gelmiş gelür
Verd-i vâmrâ bülbül-i şeydâ da biñ gelmiş
gelür

2 ∅ikmet-i feyze-i »udâya aç gözün İibretle ba...
Ehl-i dil nâ-merd ü nâ-bımnâ da biñ gelmiş
gelür

3 İİam degil tain-ı İadûdan İtırâb-ı teng-dil
»âricı bed-ba«t nâ-ber-câ da biñ gelmiş gelür

4 Zâhid ü nâfil gezen bıhûde-meşreb bı-başar
∅âl-i iaş...a vâ...ıf u dâna da biñ gelmiş gelür

5 İÂrif-i bi'llâh olup hem zât-ı ∅a...la İayn olan
"Fa...ru fa«rı" târik-i dünyâ da biñ gelmiş
gelür

6 çadd-i dil-cû vüsn-i zıbâ nâzenımn ebrû hilâl
»att-ı gül-gün ...âmet-i bâlâ da biñ gelmiş
gelür

* 41 Ü. 24b, M. 438

7 Şâh-1 zerrûn-tâc ile ta«t üzre şevket gösteren*
Kemter-i pes-pây[e] hem ednâ da biñ gelmiş
gelür

8 Nâr-1 iaş...a cân atup pervâneveş dil-sûz olup
Gice gündüz ney gibi nâlâ da biñ gelmiş gelür

9 Derd-i hicrân ile ...addin yâ ...ıllup zâr eyleyen
∅âfı@âsâ iâş1...-1 rüsvâ da biñ gelmiş gelür

42*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

1 Elâ ey tâc-1 ser deyr-i şafâdâra sefer vardır
Şemµm-i vaşldan kâm-1 dil-i zâra e&er vardır

2 Nihâl-i na«l-i ümmµdim şükûfı «andedir gûyâ
Nesµm ez-nev-bahâr pejmürde gülzâra @afer var-
dır

3 Güşâde sufra-i «.ân-1 vişâl-i yâriñ iuşşâ...a
Müheyyâ câm-1 mey iârif vefâdâra «aber vardır

4 Teveccüh eylemek lâzım nıdâ Firdevs ialâ-câya
Kelâm-1 mâ-saba... iahd ü müşâvâra ...arar vardır

5 Döner devrân ider sâ...µ miyân-1 ehl-i iaş... içre
Yedinden bir ...adev∅âfı@ &enâkâra ...adar vardır

43*

* 7 (b) şevket: devlet Ü

* 42 Ü. 25a, M. 437

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Çan...1 bâpîñ sen gibi bir pençe-i «andânı var
Çan...1 gülde men gibi bir bülbülün nâlânı var
- 2 Dil şikâr itmekde mâhir çeşm-i mestim sen gibi
Çan...1 bâzîñ pençe-i «ûn-rµz-i bµ-âmânı var
- 3 Tâze tâze «ançer-i iaş...1ñla cânâ men gibi
Çan...1 iaş1... sµnesinde za«m-1 bµ-pâyânı var
- 4 Bezmgâh-1 dil-sitânda şuile-ba«şâ sen gibi
Çan...1 mâhîñ meclis-ârâ taliat-1 ra«şânı var
- 5 Esb-i iaş...a çün süvâr olmuş cihânda men gibi
Çan...1 merdiñ iarşa-i mi√netde bir cevlânı var
- 6 Ey fûrûn-1 mâh-1 √üsn-i iâlem-ârâ sen gibi
Çan...1 şû«uñ her zamân biñ dil-rübâ bir ânı var*
- 7 Gerçi ço... dildâra lâf-1 iaş... uranlar men gibi
Çan...1 ∆âf1@ ş1d... ile râhînda cân ...urbânı var

44*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Ey ki ...aşîñ «âş u iâma secdegâh olmuşdurur
Kim ki baş egmez saña merdûd-1 lâh olmuşdurur
- 2 Ol ki √üsnün muş√afından o...umaz √âl iilmini
Cehl ile maiyûbdur rûy-1 siyâh olmuşdurur

* 43 Ü. 25a, M. 441

* 6 (b) bir ânı: bürrânı Ü

* 44 Ü. 25a, M. 442

- 3 Çeşme-i iaş...ından ol kim bir tahâret ...ılmadı
Her iamel ...ılsa mu√a.....a... bil tebâh olmuşdurur
- 4 Çeşm-i ∆a...la Şûretiñ seyr eyleyen îariflere
îAyn-ı zâtıñ oldıπı bμ-iştibâh olmuşdurur
- 5 Meni iden sevdâ-yı zülfünden meni bildim ya...μn
Dμvdir îâlemde ol ...uftâi-ı râh olmuşdurur
- 6 Olalı gencμne-i mihriñ ma...arrı bu gönül
Mâsivâ çeşmimde bir mânend-i kâh olmuşdurur
- 7 %ain daşından ne πam ger atsalar «al...-ı cihân
∆ıŞn-ı iaş...ıñ ∆âfı@a mu√kem penâh olmuşdurur

45*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 %ıfl-ı tersâ «usrev-i «ûb-ı cihân olmuş gelür
Şehriyâr-ı ta«t-ı mülk-i √üsn ü ân olmuş gelür
- 2 Şimdi budur Rüstem-i ceng-âver-i meydân-ı iaş...
Çün bu resme îâşı...-efgen pehlevân olmuş gelür
- 3 Şeh-süvâr olmuş semend-i nâza şehir-âşûb olup
Bu ne âfet fitne-i devr-i zamân olmuş gelür
- 4 Bâde-i nâz eylemiş mest-i «arâb ol âfeti
Elde seyf-i ebruvân çün bμ-âmân olmuş gelür
- 5 Çün Mesμ√ enfâs-ı laîli ba«ş-ı cân eyler ne
sûd
Πamzesi cellâd-Şûret cân-sitân olmuş gelür
- 6 İtmesün üftâdeler ümmüd-i Şı√vat baidezμn

* 45 Ü. 25b, M. 444

Τμπ-ι istinnâsı çünkim «ûn-feşân olmuş gelür

- 7 Cân ile eyle vedâi ey ∆âfî@-1 bμ-çâre sen
Lâ-cerem ol ...aşd-1 cân-1 iâş1...ân olmuş gelür

46*

Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün

- 1 Bu şû«uñ gülşen-i vûsnünde ço... güller
açılmışdır
Velμ mümtâz olup ru«sâr[1] bir «oşça
seçilmişdir

- 2 İizâr-1 lâle-reng üzre «at-1 nev-«μze seyr
itdim
∆a...μ...at «âme-i vikmetle bir âyet yazılmışdır

- 3 Müsellem şâh-1 i...μm-i melâvat oldıπından kim
Berât-1 vûsnüne ebrûları tuπrâ çekilmişdir

- 4 Niçe medv eyleyim anıñ nezâket-perver endâmın
Letâfet ...âmet-i mevzûnuna câme biçilmişdir

- 5 O şû«uñ dâr-1 iâş...ında degil ber-dâr olan
∆âfî@
Muianber zülfünüñ her târına biñ cân
aşılmışdır

47*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Serde sevdâ-yı semensâ kâkül-i cânânı var
Dilde dâπ-1 vasret-i gμsû-yı müşk-efşânı var
2 Gül-iizârından meşâm[1] câna şaldı çün nesμm

* 46 Ü. 25b, M. 445

* 47 Ü. 26a, M. 446

Ez-berây-ı û hezârı gön̄lümüñ efânı var

- 3 Çün şabâ şavîrâ-be-şavîrâ serserµ devr itdi kim
Âh kim bir âfetiñ şev...-i leb-i «andânı var
- 4 Sıneme şad-za«m açupdur nâvek-i müjgân-ı dôt
Bu sebedendir dem-â-dem ser-be-ser devrânı
var
- 5 Bunca feryâdım degil bµhûde cismimde nihân
Tµµ-i zehr-âb-ı sitemden derd-i bµ-dermânı var
- 6 Seyr iden seyl-âb-ı eşk-i dµde-i «ûn-bârımı
◊ükm ider kim dehr-i bed-mihriñ yine tûfânı
var
- 7 ◊âfı@ı zâr eyleyen va...t-i sevrer bµ-i«tiyâr
Âteş-i cân-sûz-ı hecr-i yâr ile sûzânı var

48*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Bu ne âfet kim bu resme kec-külâh eyler gezer
Zµr-i fesden çeşm-i câdû nµm-nigâh eyler gezer
- 2 Dµdesi nâret-ger-i sâ mân-ı ehl-i iaş...dır
Gördügi üftâde kârın âh u vâh eyler gezer
- 3 Lâ-cerem çı...mış gön̄üller mülkünü yarmâya kim
»usrevâne böyle her sû vûkm-i şâh eyler gezer
- 4 Başıma itdi belâ zindânı rûşen îâlemi
◊âlimi zülf-i siyâhı tek siyâh eyler gezer
- 5 ¶amzesin cellâd-şûret cân-sitân itmiş hemân

* 48 Ü. 26a, M. 448

◊âfî@-1 bμ-çâresi iömrin tebâh eyler geçer

49*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

1 İAyş u nûşum şimdi mey hem menzirim mey-
«ânedir

Yâr-1 πâr-1 rindeyim hem meşrebim sekrânedir

2 Πulπul-i mμnâda ◊a... ◊a... nâlesin gûş eylerim
Sâkin-i «um-«âneyim hem hem-serim mestânedir

3 Gûşe-i mey-«ânedir kim rav>a-i bâπ-1 İrem
Sâ...μler πilmân baña hem Kev&erim peymânedir

4 ÇıŖŖa-i Mecnûn tek rüsvâlîπım meşhûrdur
Câ-be-câ her kûşede hem şöhretim efsânedir

5 Secdegâhım bir Ŗanem ebrûsudur kim ◊âfî@â
Eylerim tâiat aña hem mescidim put-«ânedir

50*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

1 İAş... za«mı iltifât-1 yâr ile Ŗıv/Vatlenür
Gerçi bμ-tâb olsa cismi dâd ile ...uvvetlenür

2 Çatî-1 ümmμd itse vaŖl-1 dil-rübâsından o dem
Mivnet ü renc ü elemeler zâr ile Ŗiddetlenür

3 İÂşı...-1 dil-mürde[y]i ivyâ ider muiciz lebi
Nμm nigâhı nef«a-i İsrâfile nisbetlenür

4 Levva-i gönlünde na...Ŗ-1 ...μl ü ...âli refî ider
Bâde-i gül-reng ü gül-rû sâz ile ülfetlenür

* 49 Ü. 26b, M. 319

* 50 Ü. 26b, M. 330

- 5 Bûy-ı iaş...ı lâ-cerem teşmûm iden kes îâleme
Mecnûnâsâ rind ü rüsvâ nâm ile şöhretlenür
- 6 Feyz-i ða...dan kâm alur bir kâmilîñ destin
tutan
»izmetinde dem-be-dem bir vâl ile izzetlenür
- 7 Pûte-i iaş... içre ...âl olduñsa ðâfı@ çekme nam
Ehl-i diller taine-i vussâd ile rıfiatlenür

51*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Şehâ gül-reng-i ru«sâr [u] lebiñ çün câma
düşmüşdür
Bu şev... ile gönül tâ bâde-i gülfâma düşmüşdür
- 2 Gülistân-ı vişâliñ seyrine mâ™il dimez müşkil
Hevâ-yı mürπ-i cân gör ne «ayâl-i «âma
düşmüşdür
- 3 İzârıñ üzre «âliñ çµne @annetmiş ...ııup ranbet
Hezâr-ı dil olup nâfil bu müşkil dâma
düşmüşdür
- 4 Cemâliñ ravzasın seyrân idüp şâdân olam dirken
Müsel sel zülfüne pâ-bend olup âlâma düşmüşdür
- 5 Nesµm-i kâkül-i ianber-feşânından bugün ðâfı@
iAceb ser-mest-i şeydâ vâl...a-i bed-nâma
düşmüşdür

* 51 Ü. 26b, M. 332

◊ARFU' Z-ZÂ

52*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Biz nişun-i kûşe-i mey-«âne-i Hû olmuşuz
Müstemend-i sâ...µ-i peymâne-i Hû olmuşuz
- 2 ~undi şahbâ-yı şafâ-ba«şâ-yı Hû sâ...µ bize
Hû demin nûş eyleyüp mestâne-i Hû olmuşuz
- 3 Çün ezel bezminde câm-ı Hû bizi mest eyledi
Tâ ebed ayılmazız sekrâne-i Hû olmuşuz
- 4 Bâde-i Hûdur nıdâ^m-i rûv-ı ...udsµmiz bizim
Bu sebep îâlemde biz rindâne-i Hû olmuşuz
- 5 Her teiallu...dan bizi âzâde ...ıldı pµr-i Hû
Biz mücerred merdiyüz merdâne-i Hû olmuşuz
- 6 Gevher-i Hû bulmana biz cân ile tâlib olup
[[ûte-«ôr-ı bavır-ı bµ-pâyâne-i Hû olmuşuz
- 7 îAş...-ı yâr-ı Hû bize yâr olalı bµ-i«tiyâr
îA...l ile bµgâne-yüz dµvâne-i Hû olmuşuz
- 8 Âteş-i şemi-i ru«-ı dildâr-ı Hûda dem-be-dem
Şev... ile cân-sûz bir pervâne-i Hû olmuşuz
- 9 îAndelµb-i Hû biziz kim narıme-i yâ Hû ile
Ravza-i Hûda mu...µm-i lâne-i Hû olmuşuz
- 10 İdeli ma'imûr mülk-i gönümüz miimâr-ı Hû

* 52 Ü. 27a, M. 328

Da«me-i iirfân olan vµrâne-i Hû olmuşuz

- 11 Sµnemiz gencµne-i dürr-i yetµm-i Hû idüp
◊amdüli'llâh ◊âfı@-ı dür-dâne-i Hû olmuşuz

53*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Vef...-i dil-«âh üzre bir dem dönmedi devrânımız
Bulmadı... rûz-ı fera√ rencµde her ezmânımız
- 2 İrmedi faşl-ı şitâmız bir bahâr eyyâmına
Açmadı bâd-ı «azândan moncesin gülşânımız
- 3 Bir dem âzâd olmadı zencµr-i namdan gerdenim
Böyle yazmış kilk-i ...udret defter-i pµşânımız
- 4 Bir zamân seyyâh olup gezmek diler dil serserµ
Kim bilür ba...anda âb u dâne vü imkânımız
- 5 ◊âfı@â mi√net melâmet «ır«asın geydim henüz
Deşt-i iaş...da çün bugün feryâd ile seyrânımız

54*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Ger şorarsañ vâlimiz efnân ile vasretdeyüz
Nâle vü feryâd u âh u zâr ile fir...atdeyüz
- 2 Rûz-ı vaşla munta@ır çeşmim döker âb-ı revân
iÂlem-i şı√vatde ammâ renc ile mi√netdeyüz
- 3 ◊amdüli'llâh geldi bûy-ı şı√vat-i a«bârıñız
Bµ-vesâb ol kân-ı lufâ şükr ile minnetdeyüz

* 53 Ü. 27a, - M

* 54 Ü. 27b, M. 320

- 4 Sûr idüp cân bülbüli ten gülşeninde zev...-yâb
 ¶amdan âzâd oldu Şimdi zev... ile neŐmetdeyüz
- 5 Cân u dilden isteriz †a...dan mülâ...ât olmaπı
 Yüz tutup dergâha †âfı@ rûz u Şeb daivetdeyüz

55*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Mest ü bu-hûş-ı mey-i mey-«âne-i iaş... olmuşuz
 NeŐemend-i vâlet-i peymâne-i iaş... olmuşuz
- 2 Baş egüp pμr-i muπânıñ pâyına i«lâş ile
 †amdüli'llâh «âdim-i «um-«âne-i iaş... olmuşuz
- 3 »âne-i dil tâb-ı mihr-i fey>den bulup çerâπ
 Nûş-ı câm-ı iaş... idüp rindâne-i iaş... olmuşuz
- 4 Göreli Őahbâda reng-i îarı>-ı dildârı biz
 Rind-i dürd-âşâm olup mestâne-i iaş... olmuşuz*
- 5 †âfı@â dil Şâf olup zer... ü riyâdan Şükr kim
 Bâde-i tev√ud ile sekrâne-i iaş... olmuşuz

56*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

* 55 Ü. 27b, M. 321

* 4 (b) dürd: derd M

* 56 Ü. 28a, M. 322

- 1 Sırr-ı «att-ı yârı her dem şerv iden kâşifleriz
Añlayan ilm-i rumûzı no...tadan îarifleriz
- 2 Dime zâhid bize bilmez dört kitâbın nüktesin
«âhir ü bâtın maiânı sırrına vâ...ıflarız
- 3 Biz hümâm-ı sâkin-i «alvet-sarâyız ...ılma şek
Ma@har-ı sırr-ı vâ...at zümre-i nâ@ifleriz
- 4 Bülbül-i iaş...ız maiârif bâtıdır seyrânımız
Ol be...â gülzârın eyler medvini vâşıflarız
- 5 Kûh-ı mülk[i] varuban töp-ı iaş... ile idüp
«arâb
Merd-i «âş olmuş fenâ fa«r eyleyen tâifleriz
- 6 Çahr u lutf-ı yâr[ı] bir bilmiş cihânda
«errece
Mivnet ü renc-i sivâdan ölmeyen tâyifleriz
- 7 «âfı@â bu nut... ile îarif olan merdâneye
Kenz-i esrâr-ı nihânın dürrünü îatıflarız

57*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Cân dilerseñ dilberâ ...urbânına yüz yerdeyüz
»usrevâne vükm ...ıl fermânına yüz yerdeyüz
- 2 Muitekif dil kaibe-i kûyuñda cânâ saiy ider
İrmek için lutf-ı bµ-pâyânına yüz yerdeyüz
- 3 «onçe-i vüsnün temennâsında mi&l-i iandelµb
Varıruz her dem der-i bâpbânına yüz yerdeyüz

* 57 Ü. 28a, M. 449

- 4 Bir ümüd-i vaşl ile her gâh biñ âh eyleyüp
El-amân gûyem heme derbânıña yüz yerdeyüz
- 5 Na...d-i iömrüm eşk-i çeşmimveş feşân itdi firâ...
Dâd için geldim şehâ dıvânıña yüz yerdeyüz
- 6 Biz esür-i pençe-i şeh-bâz-ı çeşmiñ olmuşuz
RaVm u cevr it her ne ...ılsañ şânıña yüz
yerdeyüz
- 7 Şöyle mânend-i nubâr itdi tenin râhıñda kim
Sürmek için ðâfıâ dâmânıña yüz yerdeyüz

58*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 İilm-i ða.....ı ger dilerseñ vâ...ıf ü dâñsıyuz
ða... kitâbı vechimizdir nüs«a-i kübrâsıyuz
- 2 "Küntü kenz"iñ baVrına pavvâş olan gelsün berü
Dürr-i bµ-...ıymet le™âlµ gevheriñ deryâsıyuz
- 3 Bülbülüz gülzâr-ı pamdır şûretâ mesken bize
Lµk bâp-ı vaVdetiñ biz ponce-i rainâsıyuz
- 4 Gerçi @âhirken kelâmından @uhûruz îâleme
Bunca eşyâ her ne kim var biz anıñ evlâsıyuz
- 5 Cümle zerrât-ı cihânıñ feyzi bizden neşr olur
Her nefesde zıkr ü fikr-i ai@am-ı esmâsıyuz
- 6 Vâşıl-ı ...urb-ı îlâhµ olma... isterseñ eger
çıl teveccüh kim anıñ biz "leyletü'l-
esrâ"sıyuz

*58 Ü. 28a, M. 326

58 Ü'de sayfa kenarındadır.

- 7 Zâhidâ olma... dilerseñ bezm-i «âşîñ ma√remi
Sırr-ı mufla... bizdedür kim biz anıñ aşnâsıyuz
- 8 Nûr-ı va√det ile tenvur eylediñ dil tekyesin
"Lâ"yı is...ât eyleyen her îarifiñ "illâ"sıyuz
- 9 Lâ-mekândır her mekân içinde ∆âfı@ âşikâr
Mü™mine i@hâr-ı merdµ münkiriñ i«fâsıyuz

∆ARFÜ'S-SİN

59*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Bâñ-ı vüsnüñ var iken gülzâra kim eyler heves
Gül-ru«ñdan özge bir ezhâra kim eyler heves
- 2 Sen «ırâm itdikçe cânâ gülsitân-ı şuvvede
Bu çemende serv-i bµ-reftâra kim eyler heves
- 3 Gûş ider mi îandelµbiñ nammesin va...t-i se√er
Sen mi&âl* tûtµ-i «oş-güftâra kim eyler heves
- 4 Ârzûmend-i şarâb-ı şâf-ı Firdevs olmaz ol
Cân-fezâ bu lail-i sükker-bâra kim eyler heves*
- 5 Cennet u vûrµ vişâlinden ider ...atı-ı tamai
∆âfı@âsâ sen gibi dildâra kim eyler heves

HARFU'Ş-ŞİN

60*

* 59 Ü. 28a, M. 450

* Eski harfli metinde "mi&âli" olan kelime vezin gereği
"mi&âl" olarak alınmıştır.

* 4 (a) sükker: şekker Ü

* 60 Ü. 28b, M. 323

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Nâvek-i çeşmiñ şehâ bir «ançer-i bürrân imiş
Mûy-ı zülfün her biri bir nûze-i iuryân imiş
- 2 \diamond al...a-i gûsûlariñ sevdâya şaldı gönlümi
Şunemi sûzân iden ol namze-i pür-...an imiş
- 3 Bâp-ı vûsnüñdür hezâr-ı ia...lımı nâlân iden
Yâsemün cebheñ yanapıñ ponçe-i «andân imiş
- 4 Reşk ider %ûbâya ...addiñ ravza-i »uld içre kim
Gül femiñ sünbül şaçıñ bû kâkülün reyvân imiş
- 5 Derdmend üftâdegânıñ derd-i bû-dermânına
Şune-Şâfiñ bir tabûb-i vâzı...-ı Lo...mân imiş
- 6 Her biri bir şâh-ı i...lüm-i \diamond abeşdir «âlleri
Çeşm-i mestiñ şeh-süvâr-ı nergis-i mestân imiş
- 7 İlyd-ı ekberdir vişâliñ \diamond âfı@-ı nam-düdeye
Nâr-ı iaş...ıñ câna muvkem âteş-i sûzân imiş

61*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Kâmiliñ her nut...-ı pâki vüccet ü bürhân imiş
 \diamond a... bilen zâtın şıfâtın ma@har-ı µmân imiş
- 2 Ser-fürû ...ılmazsa «âk-i pâyına her kim anıñ
Menzili nûrân olupdur reh-beri şeytân imiş
- 3 İÂşı...[1] dildârdan dûritse ger gerdûn-ı dûn
Cennet olsa mesken âteş Kev&eri ...atrân imiş

1 (a) bürrân: berrân M

* 61 Ü. 28b, M. 262. Bu gazel bir redd-i matla' gazeldir.

- 4 Baş kesüp ◇a... râhına bir mürşide el virmeyen
Âdem olmaz bâtını bes @âhiri insân imiş
- 5 ◇âfı@â bir kâmilîñ destin tutup diñle sözün
Kâmilîñ her nut...-ı pâki vüccet ü bürhân imiş

62*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Neş™e-i Şahbâ iizâr-ı yâri gül-gûn eylemiş
İAks idüp ru«sâre-i dildârı mey-gûn eylemiş
- 2 ◇âlet-i meyden bahâr-ı vüsn almış âb u tâb
Nühket-i gµsû-yı müşg-efşânın efsûn eylemiş
- 3 Kâkülün sünbül yanarın gül femin sükker-feşân*
Çadd-i zµbâsın mi&âl-i serv mevzûn eylemiş
- 4 Dâne-i «âlin mi&âl-i çµne yüzde neşr idüp
Tâ ze...anda mürπ-i dil-efgâr[1] mescûn eylemiş
- 5 Bir nigehele tûµ-i şµrµn-sü«an-gû tabıımı
Ol leb-i ...and-i şeker-güftâra meftûn eylemiş
- 6 Yüz virüp «att-ı siyeh-rû leşker-i nâretgere
Na...d-i Şabrım var-ı ia...lım yâr şeb-«ûn eylemiş
- 7 ◇âfı@-ı üftâde gönlün celb için ol âfetiñ
Dµde-i seVVâr[1] gör ne reng ü efsûn eylemiş

63*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 ◇âl ile mestim meni @ann itme zâhid bâde-nûş

* 62 Ü. 29a, M. 451

* 3 (a) sükker: şeker Ü

* 63 Ü. 29a, M. 379

Eylerim her gâhda bir zev... ile cûş u «urûş

2 Mürπ-i dil pμçμde-zülf-i müşg-bârında esμr
Bâi&-i sevdâ-yı men bir dil-ber-i peyker-
sürûş

3 Lem-yezel mey-«ânesinden virdi ol dem bir
...adev
Tâ ebed mestâne itdi ol muπân-ı mey-fürûş

4 İ«tiyârımla degildir böyle bμ-«öd gezdiğim
Lâ™übâlμ rind-meşreb «ır...a mey-âlûde-pûş*

5 Ra...ş iderse ger iaceb mi ∅âfı@â gerdünveş
Her zamân âvâz-ı nây-ı va√deti itdikçe gûş

∅ARFU' ~--AD

64*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Dil-sitânlı... dil-berâ çeşmiñ gibi se√vâra «âş
Cân-sitânlı... «ançer-i πamzeñ gibi πaddâra «âş

2 Nâlekâr itmek hezârı dillerin üftâdeniñ*
Tâze-ter nev-res mi&âl-i πonçe gül-ru«sâra «âş

3 Hemçü ianber-bû meşâm-ı cânı tai†μr eylemek
Nûkhet-i gμsû-yı târumâr-ı ianber-bâra «âş

4 îÂşl...ı mânend-i Ferhâd kûh-ı iömrin delmede

* 4 (b) «ır...a: «ır«a M

* 64 Ü. 29a, M. 378

* 2 (a) hezârı: ...arâr-ı Ü

Bu-muvâbâ eylemek Şurµn şeker-güftâra «âŞ

- 5 Râh-1 iaş...ında fedâ-yı cân u baş itmek hemân
◊âfı@âsâ za«m-1 tµπ-i hicrden bµmâra «âŞ

◊ARFU'∞-∞AD

65*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 İAş...a yanma... bülbüle gülzâr u gül-terden para≥
Bûy-1 va√det şemme-i gµsû-yı dil-berden para≥
- 2 çadd-i «ûbân oldı Firdevs içre %ûbâdan murâd
Câm-1 rü™yet îarifâne ke's-i Kev&erden para≥
- 3 İÂ...ıl ol gel ...alma ...ayd-1 "lâ" da bul "illâ"yı
kim
Zât[1] bilmekdir murâd esmâyı ez-berden para≥
- 4 Nüh-felek pervâneveş dönmekte şemi-i va√dete
Şuile-i nûr-1 √a...µ...at şems-i enverden para≥
- 5 çanda görseñ bir şanem ...ıl secde ey zâhid añâ
Kim anıñ ebrûsıdır mi√râb u minberden para≥
- 6 Bir tavâf-1 Kaibe çün Şarf itme na...d-i iömrîni
Dil be-dest-âver ki oldur √acc-1 ekberden pa-
ra≥
- 7 Nüs«a-i kübrâ vü îâlem mecmaıdır ◊âfı@â
Bu vücûd-1 âdem oldur ferd-i cevherden para≥

◊ARFU'%-%-Â

* 65 Ü. 29b, M. 377

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Meni bülbül gibi zâra ...oyup √ayrân iden bu «at
Meni pervâneveş nâra ya...up sûzân iden bu «at
- 2 Göñül meftûndur bûy-1 semensâ zülfüne ammâ
Meni Manşûr tek dâra çeküp ber-dâr iden bu «at
- 3 Degil bµhûde feryâd u fiπânım tâ se√er her şeb
∠abâb-1 eşk-i gül-gûnum döküp giryân iden bu
«at
- 4 Bugün âbâd-1 i...lµm-i cünûnum iaş...-1 Leylâda
Meni Mecnûn gibi devvâr idüp cevlân iden bu
«at
- 5 Gözüm ...an anlayup √âlim perµşân oldıπı ∠âfı@
Dili pür-za«m-1 bµmâre idüp nâlân iden bu «at

∠ARFU' a-aâ

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Çı...up kürsude da«l itdi bugün peymâneyi vâii@
Dırâz itdi birâz bµhûdece efsâneyi vâii@
- 2 ~anasın mâlik-i dûza«durur ol şa«Ş-1 bed-çehre
Atar nµrâna ser-tâ-ser ...amu rindâneyi vâii@
- 3 Eger bir cürria nûş itdirse sâ...µ lail-i
nâbından
Bilür ol dem ne √âletdir meyi mey-«âneyi vâii@
- 4 Riyâ câmıyla ser-mest ü «arâb olmuş iken kendi

* 66 Ü. 29b, M. 376

* 67 Ü. 30a, M. 375

- Görüp güm-râh dir meczûb olan mestâneyi vâii@
- 5 Olup παννῶσ-ı baṽr-ı iaş... bulamaz cevher-i zâ-
tın
~anur bir «urde-i mûnâ görüp dūr-dâneyi vâii@
- 6 Libâs-ı zer... ile ser-tâ-...adem cismin idüp
telvµ&
Mülevve& eylemiş ol kürsµ-i merdâneyi vâii@
- 7 »ayâl eyler ki «âlµ «âne-i ...albi gibi ∆âfı@
Niçe gencµneye mâlik olan virâneyi vâii@

∆ARFU'L-AYN

68*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Çekdim el şûfµ baña ders-«ânenen geldi şibai
Pes baña mey-«âne özge «ânenen geldi şibai
- 2 Terk idüp zühdi riyâdan sâde ...ıldım meşrebim
Zâhidâsâ bu ...urı efsânenen geldi şibai
- 3 Mestiyim bezm-i elestiñ şanma câm-ı zer...den
Zev...-yâbım vâliyâ peymânenen geldi şibai
- 4 Âşinâyım yâr ile anyârı dilden dūr idüp
Maṽv ...ıldım payrıyı dil-«ânenen geldi şibai
- 5 ∆âfı@â cân bûlbülü bâπ-ı be...â iazmin diler
Bu «arâb-encâm olan kâşânenen geldi şibai

∆ARFU'L-AYN

* 68 Ü. 30a, M. 394

- 1 Mevsim-i güldür bugün sâ...µ alup ele ayaπ
Gel seniñle eyleyelim biz de iazm-i bâπ [u]
râπ
- 2 Zµver-efzâ-yı çemen oldu yine â&âr-ı fey≥
Gör ne cân-ba«şâ neşât-âver olupdur şimdi bâπ
- 3 Serv çekmiş ...add açılmış gül nevâ eyler hezâr
Âteş-i şev... ile urmuş şunesine lâle dâπ
- 4 Mutrib-i mürpân nihâl-i gülde söyler dem-be-
dem
"Eyyühe'l-iuşşâ...u ...ûmû eş-şabûvu şubvu çâπ"*
- 5 Cemî idüp ezhâr-ı gûn-â-gûndan «ayli çeri
~avñ-ı gülzâra gelüp sultân-ı gül ...urmuş otaπ
- 6 Mey içüp mavbûb sevmekden ferâpat itmege
Müftµ-i iaş...iñ fetâvâsında yo...dur hµç mesâπ
- 7 Terk-i mey itmez tevâşµ eyleyüp ∅âfı∅ bugün
iA...l sultânı ne deñlü eylese muvkem yasaπ

∅ARFU'L-FÂ

* 69 Ü. 30a, M. 408

* "Ey âşıklar! Haydi, sabah içkisi içmeye.

* 70 Ü. 30b, M. 393

- 1 Vuşlat eyyâmında çeşm-i yâr virdi baña «avf
»ışma gelmiş ol perµ paddâr virdi baña «avf
- 2 Yüz sürerdim Kaibe-i kûyuna ammâ neyleyim
Bµ-amân ol namze-i «ûn-«·âr virdi baña «avf
- 3 Fetv iderdim bâb-ı cennet sµne-bendin göricek
Ejder-i gµsû-yı târumâr virdi baña «avf
- 4 Biñ niyâz ile olurdu sµne-şâf ol mehveşe
»ançer-i «ûn-rµz-i bed-efkâr virdi baña «avf
- 5 El şunardım sünbül ü şebbûya ∆âfıe lâ-cerem
»âl çün ceşş-i ∆abeş-serdâr virdi baña «avf

71*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bir taraf gül gül-ii#ârıñ ey perµşân bir taraf
Bir taraf sünbül semen gµsû-yı ra«şân bir
taraf
- 2 Bir taraf gülzâr-ı dehriñ nergis ü şebbûları
Kâkül-i şeb-reng câdû-çeşm-i mestân bir taraf
- 3 Bir taraf şemşµr-i Zâl ü Rüstem-i şâvib-...ırân
»ançer-i bürrân-ı «ûn-rµz ebrüvânân bir taraf
- 4 Bir taraf rüm√ u sinân u nµze-i ceng-âverân
Nâvek-i dil-dûz-ı sµne-sûz-ı müjgân bir taraf
- 5 Bir taraf ezhâr-ı gûn-â-gûn şavn-ı gülşeniñ
»att-ı nev-«µziñdeki bû bûy-ı reyvân bir taraf*

* 71 Ü. 30b, M. 406

* 5 (b) ∆att-ı nev-«îziñdeki: ∆att-ı nev-«îziñde M

- 6 Bir taraf müşğ-i »ıtâ vü nâfe-i âhû-yı Çµn
Bâπ-ı ru«sârında «oş-bû verd-i «andân bir
taraf
- 7 Bir taraf pervâne ya...sun cân cemâliñ şemiine
iÂş1...-ı şûrµde şeydâ iandelµbân bir taraf
- 8 Bir taraf şâhân-ı Rûm u mülk-i îrân Hind ü
Sind
»âl çün sultân-ı şevket-şân-ı Sûdân bir taraf
- 9 Bir taraf @ulmetde »ı≥rıñ içdigi âb-ı Vayât
Kev&er-i lail-i leb-i cân-ba«şıñ ey cân bir
taraf
- 10 Bir taraf destînde cân-ı bâde-i neşmet-fezâ
Nu...l-i bûseñ cân virir çün âb-ı Vayvân bir
taraf
- 11 Bir taraf ey cân-ı men bu cümle dil-dâdeñ
seniñ
∠âfı@-ı üftâde rind ü mest-i Vayrân bir taraf

∠ARFU'L-ÇÂF

72*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Gülşen-i gönümde peydâ nev-be-nev ezhâr-ı
iaş...
Bu sebab cân bülbüli oldı hezâr-ı zâr-ı iaş...
- 2 Her ne yana ben nigâh itsem iayân-ender-iayân
Ol taraftan göstürür vüsnün baña dildâr-ı iaş...

* 72 Ü. 31a, M. 404

- 3 ~aldı sevdâ-yı muianber-kâkülün bu başıma
İtdi târ-ı zülfüne Manşûr tek ber-dâr-ı iaş...
- 4 ~anma tedbûrimle düşdüm ben cünûn i...lµmine
İA...l mülkin eyledi yammâ gelüp «ünkâr-ı iaş...
- 5 Vâlih ü vâyrân idüp â«ir beni bµ-i«tiyâr
Çün Şabâ Şav râ-be-Şav râ eyledi devvâr-ı iaş...
- 6 İaş... ile hem-râh olup itdim sefer dost iline
∠amdüli'llâh reh-nümâ oldu baña her bâr-ı iaş...
- 7 Urmasun lâf-ı muvâbbet kim ki @âhir olmadı
Çehre-i zerdinde eşk-i aldan â&âr-ı iaş...
- 8 Zer gibi Şâf olmaz ol Şarrâf-ı iaş... almaz anı
Tâ ki ...all itmez vücûd-ı «âkin anıñ nâr-ı iaş...
- 9 Dâ«il-i dârü's-selâm anca... olur ol kim hemân
∠âfı@âsâ mesken olmuşdur aña bu dâr-ı iaş...

73*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Laîl-i yâra âb-ı »ı≥r-ı cân-fezâ dir ehl-i
iaş...
Kev&er-i nâb-ı leb[i] rûva mîdâ dir ehl-i iaş...
- 2 Munta@am laîlinde bir niçe le™âlµ dişlere
Gevher-i kenz-i «afâ-yı kibriyâ dir ehl-i iaş...
- 3 Bedre irmiş mâh dir envâr-ı pµşânın gören
Çaşlarına "...âbe ...avseyn"-i ialâ dir ehl-i iaş...

* 73 Ü. 31b, M. 403

- 4 Verd-i ru«sârında bûy-ı va√det olmuş âşikâr
Gül-iizâr-ı πonçe-i bâπ-ı şafâ dir ehl-i iaş...
- 5 Muş√af-ı √üsn[i] √a...μ...at ilmine bir nüs«adır
»attına tefsür-i esrâr-ı »udâ dir ehl-i iaş...
- 6 Dûde-i √a...-bun açup di.....atle ...ılsa bir na@ar
Vechine âyüne-i √ikmet-nümâ dir ehl-i iaş...
- 7 ◇âfı@â çâh-ı zena«dânındadır âb-ı √ayât
Nûş iden dil-«asteye iayn-ı şifâ dir ehl-i
iaş...

◇ARFU'L-KEF

74*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Nergisiñ devrinde gönlüm dil-berâ şâd itmediñ
Şâd idüp bir dem meni aπyâr[ı] nâ-şâd itmediñ
- 2 %aşa düşmüş câm tek biñ pâre itdiñ gönlümi
N'oldu ra√mıñ yo... mı @âlim terk-i bμ-dâd
itmediñ
- 3 Eşk-i gül-gûnuñ ru«-ı zerdimde seyl-âbın görüp
Bir nevâzişle nedir vâliñ deyü yâd itmediñ
- 4 Lâleveş biñ dâπlar başup dil-i sûzânıma
Var mı bir dem kim ciger ...anın baña zâd
itmediñ
- 5 Âh kim √asretle her şâm u se√er ◇âfı@ gibi
Zâra ey âfet n'olur bir la√@a imdâd itmediñ

* 74 Ü. 31b, M. 392

- 1 Her zamân bir π amlâ gönlüm pür-melâl eyler felek
 Cevr-i $b\mu$ -pâyân-ı hemle $b\mu$ -mecâl eyler felek
- 2 İsti...âmet menziline meskenet bulmuş ile
 $B\mu$ -ser ü sâ mân idüp şeydâ-mi&âl eyler felek*
- 3 »âne-i dil da«me-i şabr u sükûn olmuş idi
 Rûzgâr-ı vûzn ile şûr μ de- $\sqrt{â}$ l eyler felek
- 4 Mîhr-i ümm μ d itse burc-ı matlab üzre ger tulûi
 Pertev-efzâ olmadan ...urb-ı zevâl eyler felek
- 5 Râm iken âhû-yı âmâlim baña \sqrt{ayf} eyleyüp
 Reşkden rem-gerde bir va $\sqrt{\mu}$ nazâl eyler felek*
- 6 Lâne-i râvatda mür π -i cân şafâsın göricek
 Tâb-ı mi \sqrt{net} le ya...up $b\mu$ -per ü bâl eyler felek
- 7 $\%û\mu$ -i gûyâ-yı tabî-ı nükte-sencim \diamond âfı@â
 Dem-be-dem dil-«aste vü dem-beste lâl eyler felek

-
- * 75 Ü. 31b, M. 402
 * 2 (b) Bî-ser ü: Bî- ser Ü
 * 5 (b) Reşkden: Reşkîden M
 * 76 Ü. 32a, M. 400

- 1 Çekme devriñ cevriñ ey dil sâpar-ı Şahbâyı çek
Bir leb-i şırµın elinden bâde-i vâmrâyı çek
- 2 Degme çeksün sübva-i şad-dânesin sâlûslar*
Sen varup bâπ-ı şafâda râv-ı rûv-efzâyı çek
- 3 Geçmesün bµhûde bu faşl-ı bahârıñ «oş demi
Seyr-i gülzâr ile câm-ı lail-i cân-ba«şâyı çek
- 4 Encümen oldu...da şavñ-ı gülşene gülfâmlar
Sen uşûl ile pazel-«ân ol dem-i şeydâyı çek
- 5 Namme-sâz oldu...ça sâ...µ hemçü bülbül sen da«i
Mutribâsâ sµneye gâh çengi gâhµ nâyı çek
- 6 Cân-bahâ isterse ...ıymet vir o şû«uñ vaşlına
Al anı âpûşa ...ayd-ı kûşe-i tenhâyı çek
- 7 Kendiñi mest-i müdâm-ı câm-ı iaş... it ∆âfı@â
Ne cefâsın gör bu dehriñ ne πam-ı ferdâyı çek

77*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Göstürür «od-bµnlik bu tarz-ı etvârıñ seniñ
Neş™e virmez bezm-i ehl-i dilde reftârıñ seniñ
- 2 Çün şadâ-yı zâπ-ı zişt-endâm-mânend ey püser
Derd-i ser virmekdedir avbâba güftârıñ seniñ

* 2 (a) sâlûslar: sâlûsîler M

* 77 Ü. 32a, M. 399

- 3 Gerçi sen nev-reste bir gül-destesin ammâ ne
sûd
Virmese bûy-1 keder bu ðonçe ru«sârıñ seniñ
- 4 Olma gel na«vet-nümâ bu tâzelik eyyâmına
Rûzgâr eyler perµşân birgün ezhârıñ seniñ
- 5 Gül-izârıñ seyr iderdi pâk-dil üftâdeler
Olmasa «âtır-şiken bu tabi-1 bed-kârıñ seniñ
- 6 Vaşla ru«şat virmediñ bûlbül-şıfat iâşılara
Lâne-i bûm olsa yegdir vûsn-i gülzârıñ seniñ
- 7 Tel«-terdir mûve-i vaşlıñ mizâc-1 ðâfı@a
çurusun bâd-1 «azândan na«l-i ber-dârıñ seniñ

78*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bunca demdir nâle vü efpanımı hıç şormadıñ
Nâr-1 hicriñle ciger biryânımı hıç şormadıñ
- 2 Ravm ...ılmañ bir kez ey meh-peykerim vâlim gö-
rüp*
Derd ü namdan şıne-i sûzânımı hıç şormadıñ
- 3 Mi√net ü fir...atle oldum nâ-tüvân zâr u nizâr
şulmet-i iaşr-1 fenâ devrânımı hıç şormadıñ
- 4 Tµşe-i âhımla yı...dım ...alîa-i cism ü tenim
»âksâr-1 «âtır-1 vırânımı hıç şormadıñ
- 5 ðâfı@1 cevriñle hemçün şerre nâ-çµz eyleyüp
Tâ nubâr-1 «âk ile yeksânımı hıç şormadıñ

* 78 Ü. 32b, M. 263

* 2 (a) meh: mâh M

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Çanda görseñ şemia yandıñ ey gönül pervâne tek
Gice gündüz zâr ...ıldıñ bülbül-i mestâne tek
- 2 Elf iken ...addiñ büküp yâ eyledi bâr-ı mi√en
»ûn-ı çeşmiñ sµneñi rengµn ider mercâne tek
- 3 Ceşş-i πamla dem-be-dem ceng eylediñ şad
âferµn
iAş... meydânında gezdiñ şöyle bir merdâne tek
- 4 Şöhretiñ tutdı cihânı rind-i rüsvâ-nâm ile
Kişver-i sevdâyı aldıñ destîne şâhâne tek
- 5 Mâ-cerâ-yı ser-güzeştiñ dâstân itdiñ dile
Söylenürsin ∅âfı@â her kûşede dµvâne tek

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 iÂş1...1ñ her dem dili yanup kebâb olma... gerek
Eşk-i çeşmi ...an ile çün laîl-i nâb olma... gerek
- 2 Rûz u şeb «âl[i] «ayâli îârı≥-ı dildâr ile
Gâh îâ...ıl gâh ser-mest-i «arâb olma... gerek*
- 3 Gülşen-i πam içre feryâd eyleyüp şeydâ gibi
Nαme-i âhı heme çeng ü rebâb olma... gerek

* 79 Ü. 32b, M. 391

* 80 Ü. 33a, M. 324

* 2 (b) Gâh: Gâhî M / gâh: gâhî M

- 4 Gün-be-gün müzdâd olup Mecnûn gibi efsâneyi
Ser-güzeşt-i îâleme bir «oş kitâb olma... gerek
- 5 †âfı@â irmek dilerseñ vaşlına yâriñ eger
Cân[1] teslüm eyleyüp cismiñ türâb olma... gerek

81*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Ebr-i lutfuñla bahâr-ı ma...şadım ter ...ılmadıñ
Mürπ-i göñlüm ma√rem-i esrâr-ı gülder ...ılmadıñ
- 2 Na«vet-i bâr-ı πam-ı hicrândan pâ-mâl olup*
Lâlezâr-ı iömrümi bir demde «oşter ...ılmadıñ
- 3 Τμπ-ı âh-ı cân-sitânım geçdi gerçi mermere
Sµne-i apyâra bir mânend-i neşter ...ılmadıñ
- 4 Himmetiñle in...llâba var iken imkâna yol
%âliiim ta√vµl idüp mesîûd-a«ter ...ılmadıñ
- 5 Muş√af-ı ru«sâr-ı yârı "men iaref"-«·ân olmaπa
Pµş-i çeşm-i †âfı@a dµvân [u] defter ...ılmadıñ

82*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Ferârat mülküni cânâ cefâlarla «arâb itdiñ

* 81 Ü. 33a, M. 390

* 2 (a) hicrândan: hicrâniden M

* 82 Ü. 33a, M. 397

- Permuşân eyleyüp â«ir meni pür ı≥tırâb itdiñ
- 2 Firâ...ıñla revân oldı gözümden eşk-i gül-gûnum
Ciger ...anında cism-i nâ-tüvânım bir √abâb
itdiñ
- 3 Ya...up tennûr-ı iaş...ıñ dem-be-dem şınemde ey
âfet
Nedir bu âteş-i √asretle dil mürpün kebâb
itdiñ
- 4 Görünmez şâm-ı pamda mâh-tâb-ı √üsn-i pür-
tâbıñ
Se√âb-ı hicrden mâh-ı vişâl[i] der-ni...âb itdiñ
- 5 Kemân olmuşdı anyârıñ √asedden ...add-i şimşâdı
Bugün bir câm-ı lutf ile yine tâze şebâb itdiñ
- 6 Göñül kenz-i √a...µ...at gevheridir bilmeyüp
...adrin
Anı «ôr eylediñ râh-ı mezelletde türâb itdiñ
- 7 Ni&âr itmiş iken ◇âfı@ reh-i iaş...ıñda cân
na...din
Şehâ mehcûr idüp dµv-i ra...µb[i] kâm-yâb itdiñ

◇ARFU'L-LÂM

83*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Gülşen-i √ikmetde tondı şimdi bir gül bµ-bedel
Bû Şaçar şebbûları mânend-i sünbül bµ-bedel
- 2 Mest ü √ayrân eyledi nergisleri «oş-bû ile

* 83 Ü. 33b, M. 325

- Tu«fe-i bâπ-1 İremdir «âl-i fülful bμ-bedel
- 3 Yâsemμn ru«sârına mânend lâle lailine
Gül-ii#ârı tâze-ter bir verd-i gülgül bμ-bedel
- 4 Dilleri bâπ-1 letâfet naπme-sâzı mürπdür
Bâπ-1 dehr içre şanasın mi&l-i bülbül bμ-bedel
- 5 Şerbet-i iaş...ıyla ∅âfı@ dil şafâ bulma...dadır
Çeşme-i vâyvân leb-i cân-ba«şı çün mül bμ-
bedel

84*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Sâ...μ toldur lail-i nâbıñ şun bize şâd eyle gel
Mülk-i dil vâsretle yandı el-amân dâd eyle gel
- 2 Nâ-tüvân oldum firâş-1 fir...at üzre ra√m idüp
»aste-i hicriñ kerem-ba«şâ olup yâd eyle gel
- 3 Eyledi ber-bâd esâs-1 iömr[i] cevriñ tμşesi
Nμm-nigâh-1 ra√m ile bir demde âbâd eyle gel
- 4 ~anma kec-rev isti...âmet üzre girdik râha biz
»âtırıñdan cümle bed-efkâr[1] ibiâd eyle gel
- 5 Ber-güzâr eyle vâ...μ...at bezmine bir gül yeter
Mevsim-i sermâda bir gülzâr μcâd eyle gel
- 6 Merhem-i vaşlıñla za«m-1 şuneme tμmâr idüp
iÂlem-i fânμde bâ...μ bir eyü ad eyle gel
- 7 Bir neşât-encâm rıtl-1 lail ile cân-ba«ş olup
Gel yetiş gel ∅âfı@-1 πamμne imdâd eyle gel

* 84 Ü. 33b, M. 396

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 iAr≥-ı vâle yâra ilden ivtirâz eyler gönül
Bulsa bir dem yâr[ı] tenhâ keşf-i râz eyler
gönül
- 2 Virme câm-ı tel«-kâmın sâ...iyâ mey-«âneniñ
Sükkerµn-peymâne-i lailiñ niyâz eyler gönül*
- 3 Çµne şanmış dâne-i «âliñ görüp ru«sârda
Kendini varup şikâr-ı çeşm-bâz eyler gönül
- 4 Degme çeksün cevriñi dil bilmeyüp öz vâlini
Sen tegi bir şµvekârı imtiyâz eyler gönül
- 5 Dil-ber-i tavµ...[i] bulma...dır murâdı ◇âfı@â
Anıñ için dem-be-dem meyl-i mecâz eyler gönül

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Bu gülzâr içre feryâdıñ nedir şeydâ mısın bül-
bül
iAceb müştâ...-ı vüsn-i nonçe-i vâmrâ mısın bül-
bül
- 2 Nihâl-i gülde eylersin bu hengâm-ı seVer zârı
Nedir vâliñ hevâdâr-ı gül-i rainâ mısın bülbül
- 3 ◇üseynµden urup demler çekersin nâle-i cân-sûz

* 85 Ü. 34a, M. 389

* 2 (b) Sükkerµn: Şekkerµn Ü

* 86 Ü. 34a, M. 395

Muvâbbet bezmine sen mutrib-i gûyâ mısın bül-
bül

4 ~adâ-yı âteşün-âhıñla çıñlatdıñ felek tâsın
Esür-i dest-i dildâr-ı sitemkârâ mısın bülbül

5 Görüp gül mavrem-i «âr-ı cefâkâr oldıñın böyle
İdüp terk-i vatan şimdi cihân-peymâ mısın bül-
bül

6 Nesüm-i nâfe-i zülf-i perµveşlerlesin şimdi
Perµşân-√âl olan üftâdeye hem-pâ mısın bülbül

7 »arâb-ı bâde-i iaş...ı olup bir lail-i gülfâmıñ
Cihâna sen da«i ∆âfı@ gibi rüsvâ mısın bülbül

∆ARFU'L-MÎM

87*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Nâr-ı iaş...a cân atup sûzâna varma... niyyetim
Per ya...up pervâne-meşreb yanavarma... niyyetim

2 Bülbül-i şûrµdeveş biñ dâd ile feryâd ile
Gül-iizâr-ı vüsnüñi seyrâna varma... niyyetim

3 Âteş-i iaş...ıñla yana yana oldum teşne-leb
Kev&er-i lailiñe dil-iatşâna varma... niyyetim

4 Mer√amet eyler mi bilmem ol şeh-i mülk-i vüsün
∆âlim i@hâr itmege dµvâna varma... niyyetim

5 Ol gülüñ vaşlı temennâsından içün ∆âfı@â

* 87 Ü. 34a, M. 388

»âk-i pây-ı vâzet-i sultâna varma... niyetim

88*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Ço... temâşâ dil-rübâ itdim vefâ yo... görmedim
Bâ-ı dehre seyr ...ıldım hıç Şafâ yo... görmedim
- 2 Ehl-i dil şâib-vefâ bir câna irsem b-riyâ
Eylerim cânım fedâ çün pâyna yo... görmedim
- 3 Dil temennâ vâ-ı cânân itmeden nâfil degil
Niçe demler geçdi ammâ bir iatâ yo... görmedim
- 4 Bend olup teslüm-i cân itdim tevekkül bâbına
Bu taraftan nayı ben bir mültecâ yo... görmedim
- 5 Herkese vâlince fey-i â... müyesserdir vel
âfîâsâ nâ-tüvân u b-nevâ yo... görmedim

89*

Mefâilün / Mefâilün / Mefâilün / Mefâilün

- 1 Ne dir sâ...µ baña bilmem mey-i lailin taleb it-
sem
Şarâb-ı iaş... ile b-hûş olup terk-i edeb itsem
- 2 Bulur bu mürde cismim tâze cân ey gül-beden
bir kez
Seniñle sune-ber-sune olup tâ rûz u şeb itsem
- 3 Neşât-efzâ olurdim ben de mey tek bezm-i
avbâba

* 88 Ü. 34b, M. 387

* 89 Ü. 34b, M. 386

Eger nûş eyleyüp lail-i lebiñ kesb-i tarab itsem

4 N'ola ru«şat bulup girsem riyâze-ı vûsn-i pür-yâra

Gehµ şeftâlû-çµn olsam gehµ cemi-i rutab itsem

5 İubâr-ı pâyına sürsem yüzüm ðâfı@ niyâz ile
İder mi kâm-yâb âyâ temennâ bûs-ı leb itsem

90*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

1 İçelden cüria-i iaş...ı mey-i avmerden el çekdim
~oraldan lebleriñ câm-ı Cem ü Kev&erden el çekdim

2 Bıra...dım zühd ü ta...vâyı reh-i sevdâ-yı zülfüñde

Göreliden ebruvâniñ mescid ü minberden el çekdim

3 İdelden gülşen-i vûsnüñ temâşâsın letâfetle
Görüp ru«sâr-ı gülfâmıñ gül-i «oşterden el çekdim

4 ~abâdan bûy-ı cân-ba«şıñ irişdi cânâ kim cânâ
Nesµm-i nâfe-i müşg-i »ıtâ ianberden el çekdim

5 Na@argâh-ı dil-i bµmâr idüpdür vûsnüñi ðâfı@
Degil şû«-ı cihân vûr u perµ-peykerden el çekdim

91*

* 90 Ü. 34b, M. 385

* 91 Ü. 35a, M. 343

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 »âl ü «att u îârî>-1 dildâr[1] çün yâd eyledim
Naira-i cân-sûz ile bir âh bünyâd eyledim
- 2 Kâse-i şabr u sükûnum şındı seng-i cevr ile
Çâk idüp ben de libâs-ı îâr[1] ber-bâd eyledim
- 3 îArşa-i iaş... içre çays-ı zârîñ olup hem-seri
Kişver-i sevdâyı şimdi mu√kem âbâd eyledim
- 4 Kûh-ı iömrüm tµşe-i âhımla deldim şöyle kim
Şöhret-engµz-i cihân Ferhâd[1] bµ-ad eyledim
- 5 ~arf idüp varım reh-i mey-«ânede bir câm için
Yâda bâdµ îâlem-i fânµde bir ad eyledim
- 6 %ıfl-ı câna rı√let-i semt-i be...â ta√...µ... olup
Matba«-ı pamdan aña «ûn-ı ciger zâd eyledim
- 7 Mürπ-i dil buldı riyâ>-ı «alvet içre zev...ini
∧âfı@â bâπ-ı fenâ seyrinden âzâd eyledim

92*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 ∧âliyâ peymâne-i rûz-ı elestiñ mestiyim
Dost elinden içdigim câm-ı «ucestiñ mestiyim
- 2 Zülfüne ser-beste ...aldı ol zamân dµvâne-dil
Şimdi tâ √ayrândurur ol çeşm-i mestiñ mestiyim
- 3 Sâ...µ-i «amr-ı "sa...âhüm" şev...idir bu zev...imiz

* 92 Ü. 35a, M. 338

Lutf ile ol cür'ia-ba«ş-ı fey>-i destiñ
mestiyim

4 Gün gibi @âhir nümâyân oldu sırr-ı zât-ı ∆a...
Meslek-i ehl-i √a...µ...at râh-ı râstiñ mestiyim

5 Göstüren rûy-ı iademden ∆âfı@â yüz âşikâr
Cümle #errât-ı cihân içinde hestiñ mestiyim

93*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Şimdi ben bir nev-resiñ meftûn-ı zülf-i
çµniyim

Çün esµr-i √al...a-i gµsû-yı pür-müşgµniyim

2 Na...d-i şabrım leşker-i Hindûları pâret idüp
Şâh oldur ben anıñ bir sâ™il-i miskµniyim

3 Mürπ-i dil mehcûrdur gülzâr-ı vaşlından anıñ
»ayli demdir âh u zâr u hecrden πamgµniyim

4 ∆asret ile dem-be-dem girdâb-ı mi√net meskenim
Bu sebep ben eşk-i çeşm-i «üniden rengµniyim*

5 Dest-res olmazsa kâm-ı vaşlına her rûz u şeb
∆âfı@â «ulyâ ile dil âteşin teskµniyim

94*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 iAyb ...ılma zâhidâ rindâne-meşreb gezdiğim
Gûşe-i mey-«âne de mestâne-meşreb gezdiğim

* 93 Ü. 35b, M. 339

* 4 (b) √üniden: √ündan Ü

* 94 Ü. 35b, M. 340

- 2 Çünki zindân oldı ...anda cây-ı zübâ var baña
Anıñ için dâ^mimâ vürâne-meşreb gezdigim
- 3 Lâ^mübâlµ Şanma görseñ «ır«a-i pejmürdemi
terreveş hem «âk ile yeksâne-meşreb gezdigim
- 4 »ân...âh-ı «alvetimde hem-dem-i cânâneyim
Câm-ı vaşlıñ vâlidir dµvâne-meşreb gezdigim
- 5 Bir gedâyım îâlem-i ke&retde gerçi ∆âfı@â
Mülk-i va√det içre gör şâhâne-meşreb gezdigim

95*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Şâh-ı iaş...ım şehr-i namdır ta«tgâh-ı servetim
Âteş-i iaş...ımdurur başımda tâc-ı rifiatim
- 2 Leşkerim «ayl-i «ayâl-i îârı≥-ı dildârdır
Dûd-ı âh-ı cân-fürûzumdur livâ-yı re^mfetim
- 3 Mi√net i...lµminde şimdi çalınur nâlem kûsı
Her tarafda söylenür evŞâf-ı şân u şevketim
- 4 Çays-ı va...tim deşt-i sevdâdır güzergâhım bugün
Câme-i zillet şehâ egnimde fâ«ir kisvetim
- 5 Şâhid-i √ayret şeb-i fir...atde sâ...µ bezmime
Zehr ü ...ahr-ı çar«dır câm içre şehd ü şerbetim
- 6 Gerçi bir mûr-ı ≥aıµfim dµde-i zühhâdda
∆amdüli'llâh ehl-i rindân içre vardır şöhretim

* 95: Ü. 35b, M. 341

7 Çün fe≥â-yı iaş...da Mecnûn-meşreb ∅âfı@â
Çalarım ben kûs-ı iaş...ı tâ geçince nevbetim

96*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Bir şanem vechinde sırr-ı zât[1] @âhir görmü-
şüm

~ûret-i pâkµzesin mir™ât[1] @âhir görmüşüm

2 "Fâli...u'l-ısbâv"[1] fâş eyler münevver taliati
»att-ı ru«sârında her âyât[1] @âhir görmüşüm

3 İAyn-ı vâ...la yek na@ar ...ıldım sevâd-ı zülfüne
Anda sırr-ı "câiilü'@-@ulmât"[1] @âhir görmü-
şüm

4 Muşvaf-ı vüsnünde na...ş olmuş "hüva'llâhü'ş-
şamed"

Eyledim ta√...µ... men i&bât[1] @âhir görmüşüm

5 Cebhesinde görünür envâr-ı "ve'ş-şemsü'ð-ðu√â"
Zµnet-efzâ-yı cihân şerrât[1] @âhir görmüşüm

6 "Ta√tihe'l-enhâru fµ cennâti iadnin" Kev&eri
Leblerinde cân-fezâ lezzât[1] @âhir görmüşüm

7 "Üscüdû" emriyle ∅âfı@ secde ...ıldım ...aşına
Çıblem oldur çâdiü'l-√âcât[1] @âhir görmüşüm

97*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Bilmedi dildâr-ı seng-dil perµşân oldımım

* 96 Ü. 36a, M. 335. Ü'de sayfa kenarındadır.

* 97 Ü. 36a, M. 373

- Âh idüp zâr eyleyüp çâk-i girûbân oldııım
- 2 çâmetim oldı «ayâl-i tâ...-ı ebrûlarla yay
Ra√m ...ılmaz kim görüp √asretle giryân oldııım
- 3 Hem-dem oldı «âr ile gülzâr-ı vaşlında o gül
Âh bilmez iandelûb-i bâπ-ı hicrân oldııım
- 4 Ârzû-yı zülf-i ianber-bûy her şeb tâ-sever*
Çün Şabâ kûyunda ser-gerdân-ı devrân oldııım
- 5 ~unmadı bir bâde-i neş™et-fezâ vâ...ıf olup
Kûşe-i mi√netde câm-ı πamla mestân oldııım
- 6 Nûm-nigâh-ı lutf ile teskûn-i tâb itmez o şû«
Bilmiş iken âteş-i fir...atle sûzân oldııım
- 7 Sürmek ümmüdiyle ∠âfı@ pâyına yüz yerde yüz
Reh-güzâr-ı yârda «âk ile yeksân oldııım

98*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 ∠asret-i dildâr ile çün æerre maidûm olmuşum
Rûz u şeb endµşe-i fir...atle maπmûm olmuşum
- 2 Çehre-i zerdim görüp taiyûb ...ılmañ kim meni
Câm-ı zehr-i hicr-i cânân ile mesmûm olmuşum
- 3 Âh -ı âteş-bâr ile cân ra«t[ı] yandı ...aldı ten
~anki bir Şûret ki lev√-i dehre mersûm olmuşum
- 4 İ«tiyârımla degildir böyle bµ-hûş oldııım
Tâ ezel men defter-i mecnûna mer...ûm olmuşum

* 4 (a) her: der M

* 98 Ü. 36a, M. 372

- 5 Mest-i câm-ı iaş... olup geldi cihâna serserµ
Bu sebebden «al...-ı iâlem içre mezmûm olmuşum
6 ∆âfı@â şır oldu iâlem «·ân-ı vaşl-ı yârdan
Ben hemân bir niimet-i dıdâra mavrûm olmuşum

99*

MED∆-İ İMÂM-I İZÂNÂ İAŞER*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Men gedâ-yı bendegân-ı va≥ret-i Settâriyem
Dâ«il-i ta«t-ı livâ-yı Avmed-i Mu«târiyem
- 2 Zü'l-ıvayât itdi meni â&âr-ı fey≥-i «ânedân
Cân-fedâ-yı «âk-i râh-ı ∆aydar-ı Kerrâriyem
- 3 Şâh ∆asan «ul...ı rı≥ânıñ iaş...ına nûş eyledim
Caide-i dehriñ elinden zehr-i pür-efkâriyem
- 4 Kerbelânıñ vâ...iâtın yâd idüp ...an aḡlarım
Tâ ∆üseyn için dem-â-dem zâr-ı mâtemdâriyem
- 5 çavm-i Süfyân itseler biñ pâre cismim «oş baña
Çün iAlµ Zeyne'l-ıabâ râhında men seyyâriyem
- 6 İ...tidâ itdim Mu√ammed Bâ...ıra i«lâş ile
Caifer-i ~âdı... imâmıñ mezhebin i...râriyem
- 7 Mûsµ-i Kâ@ım iAlµ Mûsµ Rı≥ânıñ münkirin
%aine taşıyla melâmet-gerde dil-âzâriyem
- 8 Şâh Ta...µ vü bâ Na...µ ma@lûma bµ-dâd eyleyen
ââlîme laînet kelâmu'llâh ile men ...ârµyem

* 99 Ü. 36b, M. 333

* MED∆-İ İMÂM-I İZÂNÂ İAŞER - Ü

- 9 iAskerµniñ iasker-i cânbâzıyım bed-«•âhınıñ
Başına Şub√ u mesâ âhımla âteş-bâriyem
- 10 »âricµlerden ◇üseyniñ inti...âmın almaµa
Mehdµ -i Şâvib-zamâniñ râhına ne@@âriyem
- 11 ◇âfı@ım ben şehriyâr-ı mülk-i tecrµdim velµ
Bende-i «izmet-güzâr-ı dergeh-i «ünkâriyem

100*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Câm-ı vaşlıñ lezetin dûr olmayınca bilmedim
Zev...-i vâli mest-i ma«mûr olmayınca bilmedim
- 2 Za«m-ı iaş...iñ merhemi bir şµve-i yâr oldıµın
Seyl-i «ûn-ı sµne menhûr olmayınca bilmedim
- 3 iAyş-ı bezm-i yâr ile dil-şâd iken maµrûr idi
Ol Şafâyı µayr-ı mesrûr olmayınca bilmedim
- 4 Şemi-i vûsn-i dil-rübâdan tâb iken µam-«âneler
Perde-i vasretle mestûr olmayınca bilmedim
- 5 ◇âfı@â gülşende zâr u nâlesin şeydâlarıñ
Ben de gül-ru«sâra mehcûr olmayınca bilmedim

101*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bende-i µµr-i muµânım «âdim-i mey-«âneyim
Müstemend-i sâ...iyânım tâlib-i peymâneyim
- 2 Bûriyâ peşµnesin giymem reh-i mescid tutup
Mey-perestim mâµil-i ru«sâre-i cânâneyim

* 100 Ü. 36b, M. 371

* 101 Ü. 37a, M. 370

- 3 Nûş-ı mey tâiat benimçün vâ.....a nâş1√ pend ile
~anma râh-ı isti...âmetden dönen bµgâneyim
- 4 İaş...a yâr oldum virüp yarmâya ia...lım varını
Terk-i îâr itdim melâmet-kisvetim dµvâneyim
- 5 ◇âşılı zühdi mey-i gülfâma virdim ◇âfı@â
Men «arâbât ehliyim rindâneyim sekrâneyim

◇ARFU'N-NÜN

102*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Sürûr eyyâmıdır şimdi gönülden nam firâr itsün
~afâ geldi varup «âlµ mekânda hem ...arâr itsün
- 2 Sevâb-ı lutfdan faşl-ı rebµiâsâ gönül bânı
Bulup neşv ü nemâ güller açılsun nev-bahâr
itsün
- 3 Firâ...-ı yâr ile ma√zûn iken «urrem olup nayrı
Biraz bu çeşm-i «ûn-bârım temâşâ-yı nigâr
itsün
- 4 Gülistân -ı vişâlinde çü bülbül mürπ-i dil-
zârım
Nihâl-i πoncada berg-i güle şeb-nem ni&âr
itsün
- 5 O âhû va√şµ-i Çµniñ güzergâhında dil şayyâd
Kemend-i iş... ile ◇âfı@ varup anı şikâr itsün

* 102 Ü. 37a, M. 289

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bμ-vefâ yâr ile ülfet ister olsun olmasun
Birdürür vuşlatla fir...at ister olsun olmasun
- 2 Şimdi mest-i bâde-i Vasretdürür tıfl-ı gönül
Sâ...iyâ ol câm-ı vuşlat ister olsun olmasun
- 3 Baḡlıdır dervâze-i şehr-i muḡabbet girmege
Sen tegi bed-kμşe fırşat ister olsun olmasun
- 4 Pâk-gevher olmayan bilmez nedir dil ...adrini
Öyle bed-kâr ile rü...yet ister olsun olmasun
- 5 Ber-vefâdır ḡâfıâ dildârdan ma...şad hemân*
Na...ş-ı zμbâ ḡüsn-i Şûret ister olsun olmasun

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bâr-ı Vasret bükdi ...addim serv tek âzâd iken
Derd -i hicrân eyledi yâ ...âmetim şimşâd iken
- 2 Âteş-i fir...atle başdı sμneme dâḡ üzre dâḡ
Rûzgâr-ı ḡam «arâb itdi meni âbâd iken

* 103 Ü. 37a, M. 288

* 5 (a) Ber: Bir M/ḡâfıâ: ḡâfıâ Ü

* 104 Ü. 37b, M. 367

- 3 »ırmen-i cemiiyyetim buldı fenâ-ender-fenâ
Çar«-ı keç-rev eyledi nâ-şâd gönlüm şâd iken
- 4 Matlabım bâpın perµşân eyleyüp bâd-ı firâ...
¶onçe-i âmâlimi şoldurdı hem nev-zâd iken
- 5 Biñ cefâlar göstürüp taidâd-ı bµdâr eyledi
Ba«t-ı nâ-fercâmdan me™mûlümüz bir dâd iken
- 6 Şemi-i bezm-i zev...imi söndürdi reşk idüp felek
Yüz belâ gördi revâ «•âhişger-i imdâd iken
- 7 Kûh -ı mi√netden pey-â-pey atılan seng-i ...a≥â
∠âfı@â şad-pâre itdi cismimi fûlâd iken

105*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 ¶am helâk eyler meni sâ...µ meded peymâne Şun
Sâvil-i ba√r-ı belâda ...almışım iaşâne Şun
- 2 Nâr-ı vasret dâπ urdı sebzezâr-ı iömrüme
Âb-ı âteş-gµr lutf it sµne-i sûzâna Şun
- 3 Bâde-i fir...atle ma«mûr oldum ey Leylâ-şıfat
Bir fera√-engµz-i mey Mecnûn-ı ser-gerdâna Şun
- 4 ~unma lailiñ iaş... yo... her zâhid-i bed-meşrebe
El-amân Şahbâ-yı nâbı zümre-i rindâna Şun
- 5 »âra ma√rem olma her dem iaşı...a reşk eyleyüp
Câm-ı vaşlıñ bir kez ey gül bülbül-i «oş-«âna
Şun
- 6 Ger pey-â-pey virmez iseñ aluban ayaπ ele

* 105 Ü. 37b, - M

Tek neşât-âver müelle& rıfıdan bir dâne Şun

7 ~undi ∆âfı@ bir nazel tan@µm idüp dıvânıña
Râv-ı rûv-efzâyı sen de aña ...ana ...ana Şun

106*

NAİT-I NEBÎ

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Târ-ı zülfündür diyâr-ı va√dete "√ablü'l-
metµn"

Kâkülün sevdâsıdır ser-mâye-i µmân u dµn

2 »âl-i ru«sârın muıayyen bâ-i Bismi'llâhdır
Muş√af-ı √üsün √a...µ...at ehline naşş-ı mübµn

3 "Fâli...u'l-ışbâv" remzin fâş ider meh taliatın
"Câilü'@-@ulmât" sırrın göstürür zülfün hemµn

4 Kim seni ...ıldı rı≥â rûz-ı cezâ ∆a...dan aña
İrişür çünkim nidâ-yı "fed«ulûhâ «âlidµn"

5 Sen bir A√medsin ki meddâvıñ seniñ olmuş A√ad
Vaşf ider zâtın kelâm-ı "tâ vü hâ" vü "yâ vü
sµn"

6 Şanıña "levlâk" o...urlar ins ü cinn va√ş u
tuyûr

Aşl sensin mâsivâ ferîindürür √a.....a'l-ya...µn

7 Şâh-ı i...lµm-i inâyet sensin el-√a... yâ Resûl
Senden isterler şefâiat enbiyâ vü mürselµn

8 Niçe yüz biñ mücrimµn elbet olur µufrân-peµr

* 106 Ü. 38a, - M

Ma@har-ı lutfuñ olanda yâ şefµü'l-müzñibµn

- 9 Luḫfuña ümmüdvâr olmuşdurur hep mâ-«ala...
Evvelµn ü â«irµn ü @âhirµn ü bâtınµn
- 10 Rû-siyâhım bed-terim işyânıma yo... √add ü iad
El-amân u el-amân ey "ra√meten li'l-iâlemµn"
- 11 Redd idüp sürme ...apuñdan âl ü evlâd iaş...ına
Sâ™il-i bâb-ı iaḫâdır ∆âfı@-ı kemter-kemµn

107*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Mâh-ı mâtemdir bugün ey ehl-i µmânım diyen
Sµne-çâk eyler mu√ibb-i şâh-ı zµ-şânım diyen
- 2 Zübde-i İslâma deşt-i Kerbelâda çün bugün
Çekdiler iasker Yezµdµ fiil-i merdânım diyen
- 3 İtdiler bµ-dâd-ı bµ-√ad nesl-i pâk-i ∆aydara
Dökdiler ...anın ∆üseyniñ ...avm-i Süfyânım diyen
- 4 iArşdan tâ ferşe cümle mâ-«ala... ...an aḫladı
Yâ niçe ...an aḫlamaz bu demde insânım diyen
- 5 Eşk-i çeşmin lail-gûn itmek iken şart-ı vefâ
Bµ-«aber olma... nedir ey misl-i µmânım diyen
- 6 iArşa-i dehre nihâl-i @ulm kim dikdi anıñ
Cânına eyler teberrâ √ubb-ı merdânım diyen
- 7 Şâh ∆üseyniñ ser-güzeştin fikr idüp tutsun
pazâ
∆âfı@â kim tâlib-i eltâf-ı Ra√mânım diyen

* 107 Ü. 38a, - M

- 1 İAş... ile mest olmuşum hüşyâr bilmem neydügin
İA...l ile yâd olmuşum ben îâr bilmem neydügin
- 2 Çırmışım mûnâ-yı nâmûs[ı] ki Mecnûn-meşrebim
Ser be-şavîrâ ...oymuşum ben dâr bilmem neydügin
- 3 Bûmveş vûrâne meskendir baña kim zâhidâ
Bûlbûlâsâ πonçe vü gülzâr bilmem neydügin
- 4 Fa...r ile fa«r eyledim dıbâ vü atlasdan geçüp
»ır...a-pûşum cübbe vü destâr bilmem neydügin*
- 5 Zev... ü mi√net birdürür πam çekmezem bu dehr
içün
Âşinâyım ol sebep inkâr bilmem neydügin
- 6 Menzil-i ma...şûda vâşıl vaşldan kâm almışım
Yâr ile yâr olmuşum aπyâr bilmem neydügin
- 7 Dergeh-i pır-i muπâna intisâbım ∠âfı@â
Âsitânı özge mır «ünkâr bilmem neydügin

* 108 Ü. 38b, M. 286
* 4(b) «ır...a: «ır«a Ü
* 109 Ü. 38b, M. 366

- 1 Sil sevâb-ı hecri vaşlıñ mâh-tâbı parlasun
iÂlem-ârâ ol ki vûsnûñ âfitâbı parlasun
- 2 [[onçeveş dil-beste ...alma açıl ey nesrµn-Şıfat
Tâ gül-endâm ol hezârıñ iaş...-tâbı parlasun
- 3 Rûşen olsun bezm-i ehl-i dil güşâd it bendini
Şµne-i mir™ât-ı şâfıñ «ûr mi&âli* parlasun
- 4 Şâne ur gµsû-yı müşg-efşâna olsun iıırsâ
~aç yüze zülf-i şikencin pµç-tâbı parlasun
- 5 Al ele mµnâ-yı pür-mey Şun pey-â-pey gâh iç
Çehre-i gül-rengvârıñ zer-ni...âbı parlasun
- 6 Dök muraşşai câma sâ...µ bâde-i gül-reng[i] şâf
»ııı-r-âb-ı «oş-güvârıñ reng-i nâbı parlasun
- 7 »âksâr it her le™âl-i bµ-fürûpı ∆âfı@â
Aç künûz-ı tabı-ı na@mıñ dür «oş-âbı parlasun

110*

DİGER MATEMİYYE ∆AFI≤U'L- MARIŞİ*

* Eski metinde "me&âbı" olan kelime mana uygunluğu sebebiyle "mi&âli" olarak alınmıştır.

* 110 Ü. 39a, M. 998

* DİGER MATEMİYYE ∆AFI≤U'L- MARIŞİ - Ü

- 1 Mâh-1 mâtemdir mu√ibb-i «ândân aπlar bugün
Sµne-çâk idüp gürûh-1 iâş1...ân aπlar bugün*
- 2 Âh-1 âteş-bâr-1 √asretler çeküp dil-teşneler
Cân yanar hem ten yanar rû√-1 revân aπlar bu-
gün
- 3 Sitt-i Zehrâ nûr-1 çeşm-i Muştafâ «atm-i rusül*
Şµr-i ∆a... ∆ayber-güşâ şâh-1 cihân aπlar bugün
- 4 "çurretü'l-iaayneyn" o şâh-1 seyyid-i ma@lûm
içün*
Rû√-1 pâk-i Avmed-i muiciz-beyân aπlar bugün
- 5 Nüh felek iarş-1 muiallâ sidre vü levh ü ...alem*
Neyyireyn-i a«ter-i pertev-feşân aπlar bugün
- 6 Âb u «âk ü bâd nâr u Mâlik-i dûza« da«i*
Cennetü'l-Firdevs içinde ∆ûriyân aπlar bugün
- 7 Yek-cihet mâtem tutup şâh-1 şehµdân iaş...ına*
Nüh felekde ...udsiyân kerrûbiyân aπlar bugün*
- 8 Ba√r u ber ar≥ u semâda ibtidâ vü intihâ*
Her ne kim var mâ-«ala... bu demde ...an aπlar bu-
gün*

* 1 (b) idüp: eyler Ü
* 3 Ü'de 4. beyit.
* 4 Ü'de 3. beyit.
* 5 - Ü
* 6 - Ü
* 7 Ü'de 5. beyit.
* 7 (b) Nüh-felekde: Âsumân u M
* 8 Ü'de 6. beyit.
* 8 (b) demde: cümle M

9 Kerbelânîñ vâ...iâtın sen de ðâfı@ yâd idüp*
Apla kim kevn ü mekân u "kün fekân" aplar bu-
gün

111*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

1 Bahâr eyyâmıdır diller açıldı nam libâsından
Çeküp çâk eyleyüp çı...dı bugün mi/net
...abâsından

2 Nesµm-i fey≥-i cân-ba«şâ yine neşr oldı her
câna
Bulupdur tâze cân îâlem bu faşlıñ «ûb havâsın-
dan

3 iAceb ra...ş eyleyüp cevlân ider gülşân ser-tâ-
ser
Sever bâd-ı şabâ cûşa gelüp bülbül şadâsından

4 Bezendi gûne-gûn ezhâr ile Firdevs tek gülşen
İremden bir nişân oldı cihân şav'n-ı şafâsından

5 Feravlar çâpıdır geldi iademden sebzeler câna
Olupdur her vara... defter nikâtı kibriyâsından

6 Nihâyet buldı avzân-ı nam-ı dil-sûz iuşşâ...ıñ
İrişdi müjde-i vuşlat hezâra âşinâsından

7 çuruldu meclis-i câm-ı Cem ü Cemşud her sûda
Semâi eyler felek çeng ü rebâb u ney
şadâsından

* 9 Ü'de 7. beyit.

* 111 Ü. 39a, - M

8 Miyân-1 mutribân içre dönüp sâ...µ perµ-çehre
Pey-â-pey Şunmada lail-i leb-i neş™et-
fezâsından

9 Cemâlin iar≥ için gâhµ iderse ber-ni...âb ol şû«
~anasın kim @uhûr eyler hilâl ebriñ verâsından

10 Siler mir™ât-1 gönlünden küdüret na...şını bir
kez
O meh taliat iderse nµm-nigâh mihr ü vefâsın-
dan

11 O dem gûyâ olur ◇âfı@ zebân-1 nükte-endâzı
İçerse bir ...ade√ dest-i o şâh-1 meh-li...âsından

◇ARFU'L-VÂV

112*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Bir perµ vechinde @âhir görünür esrâr-1 Hû
Çün münevver cebhesinde ber... urur envâr-1 Hû

2 Dâne dâne «âlidir nev-bâve-i bâπ-1 İrem
Na«l-i ...add-i √ikmet-engµzidürür eşcâr-1 Hû

3 Lâlezâr-1 √üsndür kim rav≥a-i »uld-i berµn
Tâze tâze her se√ergâh açılır ezhâr-1 Hû

4 Naşş ile mevşûf olan "fµ-ta«ti cennâti'n-
naiµm"
Lebleri ser-çeşmesinden şaçılır enhâr-1 Hû

5 Dµde-i ◇a...-bµn ile kim şûretin seyr eylese
Cân u dilde lâ-cerem @âhir olur i...râr-1 Hû

* 112 Ü. 39b, M. 285

- 6 Gûş-ı cân ile işitdim nây-ı va√det nâlesin
∠al...a-i zülfünde her dem o...unur ezkâr-ı Hû
7 Eyleyüpdür «âne-i iaş...ında ∠âfı@ iitikâf*
"îemme vechu'llâh"a ...arşu çapırur her bâr Hû

113*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Çeşm-i âhû bir perµ-peyker de dirseñ işte bu
Zülf[i] dâm u namzesi «ançer de dirseñ işte bu
- 2 çaşları mânend-i yâ müjgân[ı] tµr iaş... ehline
Târ-ı mûy-ı kâküli ejder de dirseñ işte bu
- 3 Tâ sever gülşende nâlân eyleyen bülbülleri
Serv-...âmet îârı≥-ı gül-ter de dirseñ işte bu
- 4 Müşg-i Çµne bûy-ı zülf-i dil-keşi virmez revâc
»âl[i] hemçün dâne-i ianber de dirseñ işte bu
- 5 îÂlem-i târµk[i] rûy-ı pertevinden tâb iden
Âfitâb-ı taliatı enver de dirseñ işte bu
- 6 Mürde-dil ivyâ iden bir îîşµ-i muiciz-nefes
Âb-ı vâyvân lebler[i] Kev&er de dirseñ işte bu
- 7 Mecmaî-ı «ûbân-ı dehriñ ser-firâzı ∠âfı@â
∠üsñ ile ger cümleye ser-gerde dirseñ işte bu

* 7(a) eyleyüpdür: eyleyüp de M

* 113 Ü. 39b, M. 364

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 EŞ-Şalâ kim iâşl...-ı vâyrân olan gelsün berü
Nûş idüp iâş... câmını mestân olan gelsün berü
- 2 Tâ silüp mir™ât-ı gönlünden sivâ jengârını
Nûr-ı vech-i yârını seyrân olan gelsün berü
- 3 Ârzû-yı vaşl-ı cânân eyleyen şeydâlara
iİyd-ı ekberdir bugün ...urbân olan gelsün berü
- 4 Râh-ı ◇a...da cân viren merdâneler pervâneveş
Dost cemâli şemîne sûzân olan gelsün berü
- 5 ◇âfı@â olma... dilerse âşinâ esrâra kim
Varını yamâ idüp bµ-cân olan olan gelsün berü

◇ARFU'L-HÂ

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Mürπ-i dil şayd oldı yârîñ pençe-i şeh-bâzına
Kim görüp üftâde olmaz ol perµniñ nâzına
- 2 Lâl olur bülbül eger gûş eylese güftârını
Ba«ş-ı cân olma... iaceb mi lebleri iicâzına
- 3 Bâpbândır rav≥a-i vûsnünde câdû πamzeler
iÂrı≥ında tâze-ter bu πonçe-i mümtâzına
- 4 ~anma kâkül turrasın bir tâ™ir-i devlet hemân
Sâye şalmış ol perµ-peyker nigâr ivrâzına

* 114 Ü. 40a, M. 282

* 115 Ü. 40a, M. 283

- 5 Yek na@arda ∅âf1@1 nâlân idüpdür gözleri
Oldı meftûn nµm-nigâh-1 dµde-i πammâzına

116*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Bir nigâh itdim nigârıñ îarı≥-1 dil-cûsuna
Mübtelâ oldum hevâ-yı zülf-i îanber-bûsuna
- 2 Bâπ-1 √üsününden varup gül-çµn olam dirken
göñül
Mürπ-i cân pâ-beste ...aldı kâküli şebbûsuna
- 3 »âl-i ru«sârın göñül «âlµ «ayâl idüp hemân
Düşdi ol pâfil varup dâm-1 «am-1 gµsûsuna
- 4 Sµne-i iuşşâ...[1] pâre pâre itmek ...aşdına
Tµr-i müjgânın nihân itmiş kemân ebrûsuna
- 5 ∅âf1@â bir ben degil üftâdesi ol âfetiñ
Niçeler dil-dâde olmuş dµde-i câdûsuna

117*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Cüdâ düşdüm o îanber-bû-feşânım nerde ben ner-
de
O sµmµn-ten sü«an «oş-gû-zebânım nerde ben
nerde

* 116 Ü. 40b, M. 279

* 117 Ü. 40b, M. 280

- 2 Yolunda şarf idüp na...d-i vücûdum «âksâr oldum
Nezâket maideni şâh-ı cihânım nerde ben nerde
- 3 Çerâh-ı şemi-i ru«sâra ya...updur mürh-i dil
perrin
O ...and-i lebleri dârû-dehânım nerde ben nerde
- 4 Bulunmaz îâlemi Mecnûn mi&âlµ cüst ü cû itsem
Cebµni yâsemµn ebrû kemânım nerde ben nerde
- 5 Şarâb-ı vaşlına teşne olup ∆âfı@ ...ıllar zârı
∆ayât-ı câvidân-ba«ş-ı revânım nerde ben nerde

118*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Dil niyâz eyler o râhib-deyr ile ülfet ...ılla
Hem o şemi-i tâb-ı bezm-ârâ ile rümyet ...ılla
- 2 Gâh mecâz u gâh √a...µ...at râzını ibrâz idüp
Bülbülâsâ bav&-i gülden remz ile şovbet ...ılla
- 3 Per ya...up pervâne-meşreb şemie cânın virdigin
İderek tefhµm aña dildâr ile «alvet ...ılla
- 4 iAş...-ı Leylâdan murâdın Mecnûnuñ ta...rµr idüp
Mâ-cerâ-yı ser-güzeştin na...l ile nisbet ...ılla
- 5 Himmet-i pµr ile ∆âfı@ dil-fürûzuñ ma...şadı
Ol hümâ gül turreyi bir √âl ile der-dest ...ılla

119*

* 118 Ü. 40b, M. 281

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Dem çeker gördüm bu dem rindâneler bir kûşede
Germ olup meclis döner peymâneler bir kûşede
- 2 Sâ...µ-i gül-çehreler şunma...da pey-der-pey ...adev/
iAş... ile nûş eyliyor mestâneler bir kûşede
- 3 Mutribân çün bülbülâsâ şev...e gelmiş sû-be-sû
Şâd olur pür-πam olan merdâneler bir kûşede
- 4 Kec-külâh olmuş o tıfl-ı tabla-perçem nâz ile
~anki turmuş Şaf-be-Şaf şâhâneler bir kûşede
- 5 Şemi-i mâh-ı vüsn ...ılmış pür-şiyâ kâşâneyi
∅âfı@â sûzân olur pervâneler bir kûşede

120*

Mefiûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü / Feiûlün

- 1 Çeşmim yine vasret ru«-ı cânânımı seyre
Tebdül ide Bârµ işim encâmını «ayra
- 2 Mehcûrdurur mürπ-i gönül şub√ u mesâda
Döndi gönül ol câyda mânende-i tayra
- 3 Taşvµrimi görseñ yazılı her kûşesinde
Çandµlveş âvµze dilim ...ubbe-i deyre
- 4 Ba...maz bu dµdem özgeye Leylâ-şıfat olsa
Ey şû«-ı cihân ey leb[i] mül dil-ber-i πayra
- 5 Gµsûları yek mûyuna bend oldı ki ∅âfı@
Düşdi çı...amaz bir da«i çün pençe-i şµre

* 119 Ü. 41a, M. 276

* 120 Ü. 41a, M. 277

- 1 Reng-i laîliñ göreli ey meh-li...â peymânede
Dem-be-dem peymâne-keş oldum heme mey-«âne
- 2 Şev...-i ru«sârıñla oldum bir «arâbât ehli kim
Pây-ı «umdur meskenim her rûz u şeb «um-«âne
- 3 Na...d-i varım Şarf-ı vech-i bâde-i gülfâm idüp
Naira-i yâ Hû ile turdum Şaf-ı rindânede
- 4 İreli sevdâ-yı zülfün ia...l ile yâd oluban
Dönerim Mecnûn tek ser-√al...a-i dıvânede
- 5 Bu «arâb-âbâda geldim ∅âfı@â mest-i ebed
Giderim tâ √aşre dek bu zümre-i mestânede

- 1 Yine faşl-ı bahâr irdi »udânıñ feyzi gülzâra*
Açıldı bâb-ı eltâf-ı kerem küllµ çemenzâra
- 2 Döküp mâtem libâsın nev-iarûs oldu cihân ser-
tâ*
Biçildi câme-i «adrâ nihâl-i «uşk-i eşcâra
- 3 ~afâ-ba«şâdurur dıvâ giyüp îâlem letâfetle
İremden bir nişân oldu girüp bir tarz-ı etvâra
- 4 Ne zınet virdi meşşât-ı ezel bu pıre-zen dehre
Niçe Mânµ ile Bihzâd olur √ayrân bu esrâra

* 121 Ü. 41a, M. 278

* 122 Ü. 41b, M. 126

* 1(b) küllî: şimdi M

* 2(a) ser-tâ: zîbâ M

- 5 Hezâra irdi çün bûy-ı vişâl-i ronçe-i rainâ
ia...µ...-i eşk-i gül-gûnun ni&âr itdi reh-i yâra*
- 6 Sever bâd-ı şabâ eyler tekâpû taraf-ı gülzârı*
Olupdur iaş... ile ülfete bir Mecnûn-ı âvâre
- 7 Zamân-ı iyyış u eyyâm-ı tarab payrı ne lâzımdır
Neşât-âver mey-i vâmrâ gerek dâfî@ dil-efgâra*

123*

LA%ÎFE*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Faiûlün

- 1 Bu mihmân-«âne-i gülşen-mi&âle
Gelen nâmil olur «ân-ı vişâle
- 2 Buyur «oş âmedµ dirler aña hem
Virirler ...ahveyi hemçün zülâle
- 3 İçüp pür-neşme oldu...da hemân dem
İder vûzn ü namın dilden izâle
- 4 Gelür Şahbâ-yı ünsiyyet o demde
Virir sâ...µ pey-ender-pey piyâle
- 5 Olunca nûş-ı câm-ı neşmet-efzâ
Çü ...almaz dilde bir zerre melâle*
- 6 İenâ-«ân oluban mûzbâna dirler*

* 5(b) ia...µ...-i: çü laîl-i M

* 6(a) gülzârı: gülşanı Ü

* 7(b) neşât: reşâ M.

* 123 Ü. 41b, M. 410

* LA%ÎFE - M

* 5 (b) - M

- Çadım ol ırnesün iömrün zevâle
- 7 %ulûi itsün şeref burcunda mihri
Murâdıñ dem-be-dem ırsün kemâle
- 8 »itâm-ı bezmde bir tâze ...ahve
İçüp dirler toyulmaz hıç cemâle
- 9 Selâmet ...al diyüp ru«şat dilerler
Giderler her biri bir baş...a Vâle
- 10 Ne cemiiyyet ki var encâm[ı] fir...at
Açup ibret gözün aldanma âle
- 11 Bu mülke sen da«i geldiñ misâfir
Geçersin lâ-cerem çün mâh u sâle
- 12 Olup sũü'l-«işâl nefs-i tamaikâr
Alup payrıñ mâlın girme vebâle
- 13 Çıyâs it vâl[i] a√vâl-i selefden
Ne câha iitibâr eyle ne mâla
- 14 Olupdur îâ...ıbet rı«let mu...arrer
Düşersin yâ neden bu iştiñâle
- 15 Çazer it virme a√bâba şudâiı
Yeter itme kelâmında itâle
- 16 Bilürsün payrıdan payra geçer mâl
Niçün yâ meyl ideñ mâl ü menâle
- 17 Öziñi ñaflet uy«usundan uyar

* 6,7, 8, 9 10, 11,12, 13, 14 - M

Zihin vir bir nefes bu √asb-i √âle*

- 18 Duiâ-gû oluban ...ati-ı kelâm it
Ki tatvµl-i kelâm olur ma...âle*
- 19 »arâb olma... içün âbâd olupdur
Olur dünyâ fenâ birgün çü jâle
- 20 İdegör ∆âfı@â şâli√ iamel kesb
Ki tâ rûz-ı cezâ yanında ...ala
- 21 çamu i«vâna ∆a... ide hidâyet
Hemân ma@har ide √üsni-i «işâle

124*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Sâ...iyâ bir câm ile defi-i melâl itseñ n'ola
Pâk idüp çirk-i elemden sâde-bâl itseñ n'ola
- 2 Laıl-i gülfâmından ey gül-çehre bir cüria
virüp
iÂşıl...-ı dem-besteyi şµrµn-ma...âl itseñ n'ola
- 3 Müjde-i vaşlıñla ey cân Yûsufı cân-ba«ş olup
Külbe-i a√zânımız gülşen-mi&âl itseñ n'ola
- 4 Zehr-i endûh-ı firâ...ıñla bükülmüş ...âmetim
Nev-bahâr-ı lutfdan tâze nihâl itseñ n'ola
- 5 Ârzûmend-i lebiñle «aste-dil üftâdeyi
Nâ™il-i kâm eyleyüp âsûde-√âl itseñ n'ola

* "∆asb-i √âl" tamlaması eski harfli metinde "√asb u √âl" şeklinde yazılmıştır.

* 18 (b), 19, 20, 21 - M

* 124 Ü. 42b, M. 275

6 Niçe bir √asret niçe fir...at ne bu renc ü taiab*
iÂş1...-1 şûrµdeye iar≥-1 cemâl itseñ n'ola

7 Tâ-be-key ∆âf1@ πam-1 hecriñle olsun dil-figâr
Sâ...iyâ bir câm ile defi-i melâl itseñ n'ola

125*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

1 Nûş idüp Şahbâ ru«un gül-fâm idüpdür muπ-peçe
Mürπ-i dil-ârâmı bµ-ârâm idüpdür muπ-peçe

2 Çaydı ...âbil olmayan âzâde göñlüm bülbülün
~ayd için zülfin ne âfet dâm idüpdür muπ-peçe

3 Nâzenµn şµrµn şeker-güftâr-1 siv√r-âmµz ile
Göñlümüñ va√şµ pazâlin râm idüpdür muπ-peçe

4 Rûzedâr-1 câme hemçün mâh-1 nev ebrûların
Göstürüp tâ vâş1l-1 bayrâm idüpdür muπ-peçe

5 Gül-iizârım şev...ine ey iâş1...-1 üftâdeler
Bâde-nûş eyleñ deyü ibrâm idüpdür muπ-peçe

6 Mey pey-â-pey Şundı bezm ehline gûyâ her birin
Bâde-i şâf ile memlû câm idüpdür muπ-peçe

7 Gördi kim ∆âf1@ «umâr-1 bâde-i √asret hemân
Lail-i cân-ba«ş-1 lebin iniâm idüpdür muπ-peçe

∆ARFU'L-YÂ

126*

* 6(b) √asret: fir...at M. / fir...at: √asret M. / ne bu:
niçe M.

* 125 Ü. 42b, M. 356

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Kim rı≥â-yı ◇a.....a tâlibdir belâdır behresi
Devr-i cevrinden olur çün zaiferân gül-çehresi
- 2 Dehr-i bed-mihriñ √akµm-i √âzı...ı dermân içün
Zehr virmekde marµ≥-i iaş...a ço...dur behresi
- 3 Mµzbân-ı çar«a kendin göstürür mükrim velµ
iÂ...ıbet mihmânın itlâf itme anca... şöhresi
- 4 Τµπ-i ...ahrından geçürse zü'l-√ayâtı zü'l-Celâl
Bu ne √âldir dimege bir kimseniñ yo... zehresi
- 5 Müşterµ √ükmünde her dem tâlii-i bed-«âhlar
◇âfı@ıñ kesb-i nu√üset eylemekde zühresi

127*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Pençe-i şeh-bâz-ı çeşmiñle şikâr itdiñ beni*
Sen esµr-i dâm-ı zülf-i müşg-bâr itdiñ beni
- 2 Lâlezâr-ı √asret içre şâm-tâ-va...t-i sever
Çün hezâr-ı zâr zâr ey gül-iizâr itdiñ beni
- 3 Sünbül-i gµsûlarıñ sevdâsı birle ey şanem
Çays-ı va...t idüp bugün şavîrâ-güzâr itdiñ beni

* 126 Ü. 42b, M. 284

* 127 Ü. 43a, M. 357

* 1 (a) çeşmiñle: i aşkıñla M

- 4 Câm-ı vaşlıñla ra...µb[i] şâd ...ıldıñ dem-be-dem
Fir...atiñle derdmend ü dil-figâr itdiñ beni
- 5 Âteş-i hicriñle cismim yandırıp çün şemie tâ
Lâleveş sµnemde yüz biñ dâpdâr itdiñ beni
- 6 Buldı cemîyyet niçe pejmürdeler devriñde bes
Rûzgâr-ı namla böyle târ-mâr itdiñ beni
- 7 ‹âfı@â ta...dµr-i vûkm-i lem-yezel budur saña
Dime sen dildâra her dem giryekâr itdiñ beni

128*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Cevr-i bµ-√addiñle cânâ dil-figâr itdiñ beni
Sen de men tek zâr ol ey âfet ki zâr itdiñ be-
ni
- 2 Mi√net ü hecriñle giryân oldı çeşmim şöyle kim
[[ar...a-i seyl-âb-ı eşk-i bµ-...arâr itdiñ beni
- 3 Bir nigâh-ı düzd ile aldıñ dil-i dµvâneyi
Hem-ser-i Mecnûn idüp Şavîrâ-güzâr itdiñ beni
- 4 Ey büt-i bµ-ravm her bµ-derde dermân eylediñ*
»ançer-i zehr-âb-ı namla za«mdâr itdiñ beni
- 5 Bµ-vefâ anyâr[ı] bir gül-deste tek aldıñ ele
»ôr idüp anca... µubâr-ı reh-güzâr itdiñ beni
- 6 İAr≥ idüp ru«sâr-ı sµµµniñde «âliñ no...tasın
Merkez-i sevdâda bir pergâr-ı kâr itdiñ beni

* 128 Ü. 43a, M. 359

* 4(a) bî-derd: bir derde M

7 ϕâfî@ı bâπ-ı belâ vü fir...atiñde şub√ u şâm
Bülbül-i âşüfte-√âl ü nâlekâr itdiñ beni

129*

Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün

1 Şehâ nut...uñ dil ü câna şafâ-ender-şafâ geldi
Mesμ√ enfâs[ı]veş cânâ kelâmıñ cân-fezâ geldi

2 Dehânıñ da«me-i iirfân imiş el-√a... √a...μ...atde
Leb-i gevher-feşânıñdan ki bu dürr-i velâ gel-
di

3 Ru«uñ bir gülbün-i bâπ-ı maiârif ponçesidir
kim
Meşâm-ı câna andan bu nesμm-i cân-bahâ geldi

4 Vücûduñ bir nihâl-i rav≥a-i √ikmetdürür şeksiz
Ki anıñ √âşılı nev-bâve-i bâπ-ı vefâ geldi

5 Açıldı gül gibi göñlüm zülâl-i ≠ev...-i
lailiñden
Ten-i zâr u nizârıma iaceb neşv ü nemâ geldi

6 Ni&âr-ı na...d-i cân itmek reh-i vaşlıñda âmâlim
Velμ ma...sûme-i ...ısmet kemend-i pâyıma geldi

7 Firâ...-ı gül-iizâr u lâle-ru«sârıñla ey gül-fem
Bu ϕâfî@ zâra gülzâr-ı cihân cây-ı ianâ geldi

130*

Mefiûlü / Mefâiμlü / Mefâiμlü / Feiûlün

* 129 Ü. 43b, M. 273

* 130 Ü. 43b, M. 272

- 1 Çeşmiñ gibi sâvir meni efsûn itdi
 ¶amzeñ gibi ...âtil cigerim «ûn itdi
- 2 »âl-i siyehiñ leşker-i zengûy-ı siyâh
 Na...dune-i Şabr-ı dil[i] şeb«ûn itdi
- 3 Ebrûlarıña ...avs-i ...a>â didigim için
 Tµr-i nigehiñ sµnemi pür-«ûn itdi
- 4 Mürπ-i dile bir dâmdır ol gµsû kim
 ~ayd eyledi bµ-çâreyi meftûn itdi
- 5 Mesrûr u be-kâm itmedi vuşlatla hemân
 Günden güne feryâdımı efzûn itdi
- 6 ◇asretle ...oyup kûşe-i mi√netde beni
 Her dem gözümüñ yaşını Cey√ûn itdi
- 7 Şâd eyledi her demde ra...µbi anca...
 ◇âfı@ gibi üftâdeyi mavzûn itdi

131*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Rind-meşreb mübtelâ-yı bâde itdi iaş... beni
 Pâk idüp reng-i riyâdan sâde itdi iaş... beni
- 2 Leylµ-i va√det ezel bir câm ile mest eyleyüp
 Şimdi Mecnûnvâr bu şavrâda itdi iaş... beni
- 3 Şâhid-i gül-fâm u lail-i nâb ile me'lûf olup
 Terk-i zühd ü fâriπ-i seccâde itdi iaş... beni
- 4 Varımı şarf-ı reh-i mey-«âne itdim fâriπim
 Her teiallu...dan bugün âzâde itdi iaş... beni

* 131 Ü. 44a, M. 360

- 5 Rûz u şeb olsam mu...µm-i meykede maizûreyim
»urrem anca... ol mübârek câda itdi iaş... beni
- 6 Hem-dem-i ehl-i «arâbât eyleyüp bµ-i«tiyâr
Mest-i bµ-ârâm u bµ-pervâda itdi iaş... beni
- 7 Perde-i işmetle ∅âfı@ bir zamân mestûr iken
Böyle derd-âşâm idüp rüsvâda itdi iaş... beni

132*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 İaş... içinde çays ile Ferhâda beñzetmeñ beni
Her belâ-keş îâşı...-ı nâ-şâda beñzetmeñ beni
- 2 Nâr-ı namda yanarım pervâneveş itmem şadâ
Bµ-ta√ammül bülbül-i ber-bâda beñzetmeñ beni
- 3 Hicrden biñ dâπ var sµnemde pinhân lâleveş
Râvat-efzâ πonca-ı nev-zâda beñzetmeñ beni
- 4 Bµ-kerân bâr-ı mi√en çekmekle bükdüm ...âmetim
Ol şanevber servµ-i âzâda beñzetmeñ beni
- 5 Dil tarabdan itdiği nâlişleri her şub√gâh
Derd -i iaş...dan iacz ile feryâda beñzetmeñ be-
ni
- 6 Şâh-bâz-ı iaş... ile sµmürπ-i kâm itdim şikâr
İA...l dâmın ...urmuş ol şayyâda beñzetmeñ beni
- 7 ∅âfı@â oldum mezellet iarşasında nâmdâr
Öyle geçmiş îâşı...-ı bµ-ada beñzetmeñ beni

133*

* 132 Ü. 44a, M. 362

◊ÂFİâ-I MARIŞÎ MÂTEMİYYE*

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Muvarrem mâh-ı mâtemdir gel ey dil eyle efânı
Cihâna eşk-i çeşmiñle revân it seyl-i tûfânı
- 2 Bugün iayn-ı belâ-yı Kerbelâdır kim bu mâh iç-
re
Çekildi âl ü evlâda Yezµdiñ tµπ-i tµnyânı
- 3 Şehµd oldı o @âlimler elinde seyyid-i ma@lûm
Döküldi «âke çün bunda niçe dil-teşneler ...anı
- 4 Cedµd idüp bugünlerde muvibler mâtemin şâhıñ
Çı...ardı tâ...ı eflâke yine feryâd u nâlânı
- 5 ◊üseyniñ inti...âmın almağa cehd eyleyüp sen de
Hezârân şad hezâr ile añup lainet yezµdânı
- 6 Ciger vasretle yansun dµdeler mecrâ-yı «ûn ol-
sun
Boyansun ...ana ru«sârıñ mi&âl-i reng-i rümmânµ
- 7 Çeküp çâk eyle sµneñ pençe-i âhıñla ey ◊âfı@
Ki iuşşâ...ıñ bu yolda cân fedâ itmekdir erkânı

134*

DER-MED◊-İ ALÎ KERREMA'LLÂHU VECHEHÛ

* 133 Ü. 44b, M. 996. Bu gazel ayrıca Yaşar Alparslan Kitaplığı'nda bulunan Rüstem Efendi Mecmuası'nda da bulunmaktadır. **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 20.

* ◊ÂFİâ-I MARIŞÎ MÂTEMİYYE - Ü

* 134 Ü. 44b, - M

- 1 "Kâf u nûn"uñ mebde™-i fermân[1] lâillâ iAlµ
Çar«-1 dûnuñ menşe™-i devrân[1] lâillâ iAlµ
- 2 Gevher-i zât-1 √a...âyı... kenzidir miftâ√ı hem
Ba√r-1 iilmiñ lü'lü™-i mercân[1] lâillâ iAlµ
- 3 »âne-i «alvet-sarây-1 kişver-i lâhûtda
Bezm-i «âşıñ şuile-i meydân[1] lâillâ iAlµ
- 4 çubbe-i eflâk-i dehri tâ-be-ser tâb eyleyen
Şems ü mâhıñ lemia-i lemiân[1] lâillâ iAlµ
- 5 Şehr-i iilmiñ bâb[1] andan keşf olur cümle ru-
mûz
iÂrifânıñ nükte-i iirfân[1] lâillâ iAlµ
- 6 Kev&er-i va√det şarâb-1 lâ-yezâlµ iaş...dan
Teşnegânıñ sâ...µ-i peymân[1] lâillâ iAlµ
- 7 Baπlanup i√râm-1 √accı √âcµ-i ekber olan
iÂşı...ânıñ Kaibe-i ra√mân[1] lâillâ iAlµ
- 8 Cümle ≠errât-1 cihânıñ varı ◇aydar πayrı yo..
Her Şıfâtıñ ma«fµ-i aiyân[1] lâillâ iAlµ
- 9 Muştafâ vü Murtaẓâyı ◇âfı@â fehm eyleyen
◇a...şinâsıñ kisve-i µmân[1] lâillâ iAlµ

135*

MED◇-İ ALÎ RA∞İYA'LLÂHU İANHU*

* 135 Ü. 45a, M. 265

* MED◇-İ ALÎ RA∞İYA'LLÂHU İANHU - M

- 1 Sâlik-i sÛy-ı »udâyız reh-nümâmızdır iAlμ*
Bende-i Âl-i iAbâyız pâdişâmızdır iAlμ
- 2 Dime zâhid Şûretâ bir «ır«a-pûş olmuşlaruz
Tâc-ı ser √ubb-i ◇asan fâ«ir ...abâmızdır iAlμ
- 3 Biz ◇üseynμyüz diyü daivâ-yı va√det itmişüz
Çalaruz τμπi Yezμde mμr-livâmızdır iAlμ
- 4 Sμnemiz şad pâre ...ılsa iÂbidμniñ iaş...ına
terre bâk itmeñ iadûdan mültecâmızdır iAlμ
- 5 %utarız sırrın Mu√ammed Bâ...ırın dilde nihân
İtmeyüz özge teveccüh meh-li...âmızdır iAlμ
- 6 Caiferμyüz dimesünler bize iâlem ser-serμ
«âhir ü bâtın cihânda √a...-nümâmızdır iAlμ
- 7 Dest-gμri bμ-kesânın Kâ@ım oldı bμ-gümân
Eyleriz lutfın recâ Şâ√ib-iatâmızdır iAlμ
- 8 Pertev-i Mûsâ Rı≥âdır şeş-cihâtın revna...ı
Burc-ı çâf-ı dilde hem "şemsü'ð-ðu√â"mızdır
iAlμ
- 9 Zikri zerrât-ı cihânın bil Ta...μniñ ismidir
Ta«t-ı va√det üzre şâh-ı câvidâmızdır iAlμ
- 10 Mü™miniñ gönlündedir na...ş-ı Na...μ nûr-ı »udâ
Külbe-i a√zâna şemi-i pür-≥iyâmızdır iAlμ
- 11 Bilmişüz ilme'l-ya...μn ol iAskerμ ◇a... reh-beri
¶am nedir kân-ı kerem cûd u se«âmızdır iAlμ

* 135. 1, 2, 3, 4, 7b, 8, 9, 10, 11, 12 - M

12 Mehdu-i hâdu »udânın ∆âfıâ merd-i «âşş1
Çün şefiü'l-mavşer ol rûz-ı cezâmızdır iAlı

136*

Mefâiülün / Mefâiülün / Mefâiülün / Mefâiülün

1 iAceb «oş mestiyem mestlik baña cânâneden gel-
di

Şarâb-ı iaş...-ı va√detle tolu peymâneden geldi

2 Açup zülf-i semen-sâzın muıattar oldı diller
hep

Bu bûy-ı ianberâsâ bir gül-i gülşâneden geldi

3 ~afâ câmın şunup sâ...µ fera√-ba«ş eyledi câna
Ferârat nükte-i râzı nam-ı pıçâneden geldi

4 Görüp iuşşâ...[1] meni itme gel ey zâhid bu «oş
câdan*

Vişâl-i yâre bir neş™e reh-i mey-«âneden geldi

5 iAdûya şune-i sûzum siper tıpin çalan çalsun
Şehâ teslûmdir cân u serim pervâneden geldi

6 Bilinmez iâş1...1ñ vâl-i vücûdı ger nihân olmaz
iAlâmet Mecnûna sâb1... geçen efsâneden geldi

7 Ki sen şanma «arâb olmuş ebed maimûr iken
∆âfıâ

Fenâ bulmaz be...â mülki dime vırâneden geldi

137*

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

* 136 Ü. 45a, M. 266

* 4(a) «oş câdan: sevdâdan M

* 137 Ü. 45b, M. 268

- 1 Mürπ-i göñlüm tâ ezel gülzâr-ı iaş...ıñ bülbüli
Bülbül-i şeydâsıdır her ...anda görse bir güli
- 2 Bir gülüñ sevdâsıdır âşüfte-√âl eyler meni
Tâ çı...ar eflâke her dem nañme-sâziñ πulπuli
- 3 Πulπule şaldı cihâna tûtμ-i tabım çeküp
Âh u yâd itdikçe târ-ı zülf-i yâr-ı sünbüli*
- 4 Sünbüle baş egdirir servi düşer yüz yerlere
ıAr≥ iderse bâπa cânân bûy-ı √add-i gülgüli
- 5 Gülgülμ rûyundan almış πonçe-i «oş rengini
Bμ-revâc eyler iabμr-i Çμn[i] «âl-i fülfüli
- 6 Fülfüli bir dâne-i dâm-ı belâdır iaş1...a
Çayd olur kim nûş iderse câm-ı iaş...dan bir
müli
- 7 Bir mül-i neş™et-fezâdan ...ana ...ana ∠âf1@â
İç hemân merdâne sür meydân-ı iaş...a düldüli

138*

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Bu letâfet bezme bilmem sâπar-ı pür-demde mi
Bu Şafâ rindâna yo«sa sâ...μ-i gül-femde mi
- 2 Bu ne hengâm-ı neşât-âver ki bu üftâdeler
Zev...-yâb oldu pey-â-pey nûş idüp bu demde mi
- 3 Bu ne Şahbâ kim getürdi ra...Şa bezm ehlin iaceb

* 3(b) âh u yâd: âh yâd Ü

* 138 Ü. 45b, M. 363

Meyde mi bu neşme yâ mey ba«ş iden merdümde mi

- 4 Bu meşâm-ı cân[1] taitır eyleyen bu sâ...iyâ
Sünbül-i zülfünde mi yâ kâkül-i derhemde mi
- 5 Bu ne vâlet bu ne faşl-ı dil-güşâ bu dem ne
dem
Görmemiş kimse bu resme cân-fezâ «urrem demi
- 6 Bu ne keyfiyyet ki gûyâ oldılar dem-besteler
Nâme-sâz olma...da oldu iandelubiñ hem-demi
- 7 Bu dem-i fer«unde âfı@ ...almadı ââr[1] hem
iâşl...-ı nam-dudeler şâd oldu gitdi nam demi

139 *

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Bahâr oldu bugün gülşende güller rû-nümün oldu
Yine iaş... ehliniñ âh-ı sevrghâh[1] füzûn oldu
- 2 Düşürdi iâşl...[1] Mecnûn-şıfat şavrâ-yı sevdâya
Nesµm-i şubv-dem tavrµk-i zencµr-i cünûn oldu
- 3 ~adâ-yı nâle-i cân-sûz ile toldurdu âfâ...
Hezârîñ şunesi çeng ü rebâb u erpanûn oldu
- 4 »ırâmân oluban geldi sehµ-...adler gülistâna
Görüp reftârını servi «acâletden nigûn oldu
- 5 Çeküp cân-ı ferav-ba«ş[1] letâfetle o
mehveşler

* 139 Ü. 46a, - M

Çızardı neş^me-i meyden izâr[1] lail-gûn oldu

6 Gönüller mülkünün tes^µrine vüsn-i kitâbından
Nigâh-ı nev-resânın nüs^a-i fenni füsûn oldu

7 Dimişler şune-şâf oldu bugün dildâr ile ðâfı@
Ra...µb-i seg-nihâdın şunesi mûnâ-yı «ûn oldu

140*

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1 Ey şeh-i şevket-nümâ geldiñ şafâ «oş-âmedµ
Çün meh-i pertev-fezâ geldiñ şafâ «oş-âmedµ

2 Âfitâb-ı taliatından rûşen oldu «âneler
Ehl-i diller «âtırır buldı cilâ «oş-âmedµ
3 Ma...dem-i pâkiñ şafâ-ba«ş oldu tµre-dillere
Çeşm-i cân-ı mübtelâ aldı ≥iyâ «oş-âmedµ*

4 »âk-i pâyıñ ehl-i diller ku√l-i çeşm itse sezâ
Lâ-cerem andan gelür bûy-ı vefâ «oş-âmedµ

5 Gûşe-i hicriñde gönüm bülbüli ebkem iken
Oldı şev...iñle hezâr-ı «oş-nevâ «oş-âmedµ

6 Var hevâ-yı vaşl dilde lµk yo... bende mecâl
Çurb-ı şâha varamaz çünkim gedâ «oş-âmedµ

7 ||onca-i vüsnün temâşası temennâsında tâ
ðâfı@ eyler zâr her şub√ u mesâ «oş-âmedµ

||AZEL-İ FÂRİSÎ

1*

* 140 Ü. 46a, M. 270

* 3(b) cân-ı: cânım M / aldı: oldu M

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Feiûlün

- 1 Çi-râ mey bâ-semen-sµmâ ne-nûşµ
Ki câm-ı vûzn-i îâlem-râ ne-nûşµ *
- 2 Ne-nûşµ ger der-µn-dem bâdeµ-râ
Bi dâñ ender çünân ferdâ ne-nûşµ *
- 3 Keşµdµ µuşşâ-i devr-i zamâne
Eger râ√-ı fera√-ba«şâ ne-nûşµ *
- 4 Benâmµ-zed çünµñ sâ...µ ki der-dest
şude ez-dest-i û şahbâ ne-nûşµ *
- 5 Bi-gû ân dil-berµ şµrµñ-dehân-râ
Be-∆âfi∆ dih tü er bâ-mâ ne-nûşµ *

2*

Mefiûlü / Fâiilâtün / Mefiûlü / Fâiilâtün

- 1 Ez-«ûñ-ı dil nüviştem nezdµk-i döst nâme
İnnµ ra™eytü dehren min hecrike'l-...ıyâme*
- 2 Her çend âzmûdem ez-vey ne-bûd sûdem

* Ü 47b, M. 380

* Niçin yasemin yüzlülerle bâde iç miyorsun, niçin âlemin üzüntüsünün kadehini iç miyorsun?

* Eğer şu anda bu bâdeyi içmessen bil ki yarın böyle bir bâdeyi içemeyeceksin.

*Şayet ferah veren yolu, yani içkiyi içmezsen zamanın sıkıntısını çekeceksin

*Böyle bir sâkî ve onun eliyle sunulan bir şarabı içmek-ten Allah saklasın, Allah'a sığınırım.

* O şirin dehanlı dilbere söyle ki eğer bizimle içmiyorsan Hâfız'a ver.

* M. 498, - Ü

*Dosta yürek kanıyla mektup yazdım (da ona şöyle dedim) Senin ayrılığın bana kıyamet gibi dehşetli oldu.

Men cerrebe'l-mücerreb v'allet bihi'n-nedâme*

- 3 Pürsüdem ez-tabıbu avvâl-i döst guftâ
Fı ..urbihâ iazâbün fı buidihâ selâme*
- 4 Dârem men ez-firâ...at der-dıde şadialâme
Leyset dümûiu iaynı fı hecrihe'l-ialâme*
- 5 Goftem melâmet âyed ger gerd-i döst kerdem
Va'llâhi mâ ra^meynâ vubben bilâ melâme*
- 6 ‹âfı@ çü tâlib âmed câm biyâr sâ...ı
‹attâ yezû...u minhu ke'sen mine'l-kerâme*

TARİHLER

1*

ŞEKERLİ CÂMİİ-İ ŞERİFİNİN TAİMİRİNE TÂRÎ»

Mefâiıılün / Mefâiıılün / Mefâiıılün / Mefâiıılün

*Her ne kadar tecrübe ettimse de fayda bulamadım. Çünkü denenmişî tecrübe eden pişman olur.

* Tabibe dostun ahvalinden sorduM. Dedi ki; ona yakın durmakta azap, ondan uzaklaşmakta selâmet vardır.

* Gözümde onun ayrılığının yüz belirtisi, âlameti var. Yoksa sadece gözyaşları değil.

*Ona, eğer senin yanına gelirse beni ayıplarlar dedim. Yemin olsun ki kınanmayan bir sevgi asla görmedik.

* Hâfız isteyerek gelince sâkî ona kadeh sun. Ta ki o kadehle kerâmetten (yücelikten) bir kadeh tatmış olsun.

* 1 Ü. 46b, - M

- 1 Bi-√amdi'llâh yine feyze-i »udâ lutf-ı kerem-
ba«şâ
Bugün bu câmiîiñ taimurîni i√sân eyledi Mevlâ
- 2 Muvaffa... oldu bir pâkü'n-neseb bu «ayr-ı
ma...bûle
çabûl ide hemân «ayrâtını ol Rabb-i bμ-hemtâ
- 3 Muva@@af der-saiâdet ordu-yı şâhânedan bir zât
Üçüncü alayın «âzı... ser-i cerrâvıdır vâlâ
- 4 Mu√ammedi ∆âcı %âhir nâm efendi der-saiâdetli
İden bu maibed-i neş™et-fezâ bu resme rûv/-efzâ
- 5 Didim târμ« için ben de bunun mimârınıñ ∆âfı@
Ma...âmın gülşen-i Firdevs içinde ide ∆a... ailâ
(H.1274 / M.1857)

2*

ARSLAN BEG-ZÂDE İÖMER BEĞİN FEVTİNE TÂRÎ»

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Dil-firμb olma cihânın dil-ber-i ...allâşına
%âlib olma bu fenânın çufesine lâşına
- 2 Nev-iarûs-ı dehr-i zμbâ görseñ itme iltifât
Mübtelâ olma şa...ın zülf ü mu...avves ...aşına
- 3 Muzbân-ı çar« kendin gösterür mükrim velμ
Bil mu√a.....a... zehr atar encâm mihmân aşına
- 4 »ayr ile yâd eyleyüp di ra√met-i Ra√mân ola

* 2 Ü. 46b, - M

Mürπ-i cânı hem-dem ola cennetiñ ferrâşına

5 İAndelµb-i bâπ-ı Şı√√at iken ansız lâl olup
Emr-i Rabbânµ ki geldi nâ-gehânµ başına

6 Zü'l-...adir-zâde İÖmer Beg ...abridir her kim
gelür
Fâtivâ ba«ş eyle rû√-ı pâkine yoldaşına

7 Dest-i sâ...µ-i ecelden içdigi âh sâparı
(H.1277 / M. 1860)
∠âfı@â târµ« için yazdım mezârı taşına

3*

İÂLİM EFENDİ-ZÂDE İNŞÂ EYLEDİĞİ ÇONA]]A

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Feiûlün

1 Bu mihmân-«âne-i gülşen-mi&âle
Gelüp nâ™il olan «•ân-ı vişâle

2 »udâyı zikr idüp târµ«in alsun
çoyup √arf-i nidâ ism-i Celâle
(Yâ Allâh) (77 / H. 1277 / M. 1860)

4*

Kezâ

* 3 Ü. 47a, - M

* 4 Ü. 47a, - M

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Feiûlün

- 1 Bu «âne şâvib-i fevz ü felâvdan
İçüp nuşret meyin her gün şabâvdan
- 2 Alup târµ«-i taimur-i sarâyın
~afâ @âhir idüp ∅âfı@ feravdan (H.1277/ M.
1860)

5*

**FETTÂ∅O[LU A∅MED A[ANIÑ BULANIÇDA TAIMİR
EYLEDİĞİ CÂMi-i ŞERİFE**

Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilâtün / Fâiilün

- 1 Bu ibâdet-«âneyi taimur iden âbâd ola
Tâ-be-mavşer «ayr ile dillerde nâmı yâd ola
- 2 Ba«tı yâr u tâlii mesiûd aidâsı zebûn
iÖmr[i] hem i...bâl[i] hem enfâs[ı] da müzdâd
ola
- 3 Yâr olup tevfµ...-i Bârµ mûnis-i fey>-i »udâ
»ı>r aña her dem delµl ü şâvib-i irşâd ola
- 4 Kendi iAbdü'l-fettâv∅nlu ismi Avmed nesli pāk
İtdi bu «ayrât[ı] ço... «ayr itmek aña muitâd
ola*
- 5 ∅âfı@â bu mışrai-ı &ânµ didim târµ« için
çaşr-ı dµni nûr-ı µmân ile revna...-dâd ola
(H.1274 / M. 1857)

6*

* 5 Ü. 47a, - M

* 4(b) Bir hece fazla olup vezni bozuktur.

* 6 Ü. 47b, - M

**AİMÂ ◊ÂCI İALÎ A[[ANIÑ BÜNYÂD EYLEDİĞİ
ÇEŞMEYE TÂRÎ»**

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Bu tarµ...-i müsta...µme ◊âc¶iAli av√sen-«işâl
Bir müferra√ çeşme bünyâd itdi çün âb-ı zülâl
- 2 Ey olan dil-teşne rav√met birle yâd it mücidin
Gel fera√-yâb olmaπ için sâpar iç târµ«in al
(H.1275 / M. 1858)

7*

MER◊ÛMUÑ YEMİN-İ KİTÂBEYİ TA◊RİRİNE

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Fa≥µlet-nâme-i şâh-ı cihânıñ nüs«asın yârân
Yazup bir yâdigâr eyle didiler cümleten i«vân
- 2 Ki tâ her dem o...undu...ça olasın vâşıl-ı rav√met
Deyüp terµb ...ıldılar beni av√bâblar yeksân
- 3 Rı≥â-yı ◊a.....a ben tâlib olup nu¶...ı ...abûl itdim
Mu√ibb-i âl ü evlâda didim olsun fedâ baş cân
- 4 İrişdi şev...-i evlâd-ı iAlµ gönlüm ...ıllup âbâd
Beşâret eyledim ta√rµrine ben de hemân ol ân
- 5 Velµ ...ıldım temennâ yüz tutup dergâh-ı Bârµye
Didim yâ Rabb[i] itmâmın baña luţfuñla ...ıll
i√sân
- 6 İînâyet ◊a...dan ol şâh-ı velâyet eyleyüp himmet
Bi-√amdi'llâh müyesser oldu çün «atmi baña
âsân

* 7 Ü. 48a, - M

7 O...uyup diñleyenlerden niyâzım budurur anca..
Diyeler ravmet itsün ða... saña ey ðâfı@-1
çur™ân

RÜSTEM EFENDİ MECMUASI¹

¹ Rüstem Efendi Mecmuası, XIX. yüzyıla ait, yazma bir mecmuadır. Mecmuanın ilk bölümü çeşitli şairlerin şiirlerinden, ikinci bölümü ise tamamen şarkılardan oluşmaktadır. Mecmuanın bir fotokopisi Kahramanmaraşlı araştırmacı yazar Yaşar Alparslan'ın özel kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu mecmuada, Hâfız-ı Mar'aşî'ye ait elimizdeki divanda olmayan; bir tahmis, beş gazel ve bir de müstezat olmak üzere toplam yedi şiir bulunmaktadır. Divan-ı Hâfız-ı Mar'aşî üzerindeki çalışmamız tamamlandıktan sonra elimize ulaşan söz konusu şiirler, incelemeye dahil edilmemiştir. Buraya mecmuadaki sayfa numaralarına göre alınmış, eski harfli metinleri de ilgili bölümde verilmiştir. Yazımında zayıflık gözlenen bu mecmuadaki şiirlere tarafımızdan ilave edilen kısımlar köşeli parantez içinde verilmiştir.

¶azel-i Mâtem

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Niçün ey mürπ-i dil âh eylemezsiñ iandelµbâne
 ◇azân irdi dirµpâ gülsitân-ı şâh-ı merdâna
- 2 Yine tap üzre dap ur sµneñe bu nâr-ı Varrile
 O şâhiñ sergüzeştin söyle iuşşâ...a edµbâne
- 3 Gürûh-ı eş...ıyâ Âl-i Resûlüñ dökdi çün «ûnın
 Boyandı Kerbelânıñ lâleves «âki ...ızıl ...ana
- 4 Niçe biñ vânedâna teşnelik tâb-ı Varâretden
 Şehâdet şerbetin nûş itdiler girdikde meydâna
- 5 O mâh-ı Kerbelâ «ûrşµdves «âk üzre düşdükde
 İrişdi Ehl-i beytiñ âhı vâhı iarş-ı Ravmâna
- 6 Kopardı ponca-i Zehrâyı gülzâr-ı nübüvvetden
 Hezârân lainet olsun [bµ-]mürüvvet Şimr-i nâ-
 dâna
- 7 Felekler başına tâç eylemişlerdi o gµsûlar
 Perµşân oldı döndi «ûn ile lail-i Beda«şâna
- 8 Bu zulmi itmedi bir kimse devr-i rûzgâr içre
 Revâ görmez bu vâli şorsañız âteş-perestâna
- 9 Bu deñlü Ehl-i Beyte zulm iden bµ-ra√m
 meliûnlar

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 19.

Ne yüz ile varırlar bilmezem dıvân-ı Yezdâna

- 10 ||azâsına bu dâfîe «ânedânla «ün idüp bairın
Dem-â-dem inleyüp apâz ile her la√ea efâna

2*

||azel-i Mâtem

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- 1 Âh n'olaydıñ kim olaydı «âk ile yeksân felek
Zır-i «âk-i ÷illet içre nâgehân pinhân felek
- 2 Gülsitânı Şabr-ı sevdânıñ güli «andelerin
Eylediñ båd-ı vâzân-ı cevri ile giryân felek
- 3 Bânbân-ı ...udret-i Yezdân ile maimûr iken
Seyl-i aîdâ ile ...ıldıñ iâ...ibet vürân felek
- 4 Ol velâyet bânınıñ hem bülbüli «oş cânları
Oldılar lâl [u] «amûş [u] bı-zebân devrân fe-
lek
- 5 Küllü şeyin dây olan âb-ı mübâv oldu dirıñ
Oldı gülzâr-ı nübüvvet sû-be-sû iatşân felek
- 6 Yo... mı inşâf [u] iadâlet seyr ü devriñde seniñ
Virmediñ bir ...atre âb-ı dil-keşi bir ân felek
- 7 Oldı mı ...add-i dü-nâbıñ ey cefâkâr istivâ
Eylediñ aîdâ-yı dıni vürrem ü şâdân felek
- 8 Encüm-i evc-i ialâyı ÷ât-ı va√det dâfîe
Rehber-i râh-ı hidâyet ma@har-ı Ravmân felek

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 22.

¶azel-i Mâtem

Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilâtün / Fâîilün

- 1 Çavm-i a@lem vardılar maşb-ı «ilâfet itdiler
Âl-i evlâd-ı Resûle hep îadâvet itdiler
- 2 Yetişüp Bat√âda râ√at itmeyüp bir ân hele
Kerbelâ değtinde ârâm-ı i...âmet itdiler
- 3 Gülşen-i cemîyyet-i âl-i Resûle ...aşd idüp
Hep √azân-ı @ulm ile «ayfâ permuşân itdiler
- 4 Âl-i aş√âba Yezµdiñ her biri tâµµ olup
»avf [u] «aşyet itmeyüp Yezdâna işyân itdiler
- 5 İrti...âb itmez bu √âle kâfir-i bi'llah olan
Her biri tµµ-i cefâ destinde cevlân itdiler
- 6 Kimine zehr-i helâhil îar>-ı işrâb itdirüp
Kiminin µurbet ilinde «ûnın efşân itdiler
- 7 Çaralar giydi ser-â-ser atlas-ı gerdûn-ı dûn
◊âl-i mâtemde kevâkib seyr-i devrân itdiler
- 8 Öyle bir efiâle cür™et itdiler kim tâ-...ıyâm
Aiyün-i ehl-i dili giryâna şâyân itdiler
- 9¹³
Ol ◊abµb-i Ekrem ekbâdını nâlân itdiler

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 23.

¹³Mısra zayi olmuştur.

[[azel-i Tavmis-i ◇âfı@

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

I

Göñül eglencesi birdür nevâ-yı nâzenµnim var

Perµ-peyker melek-Şûret ...amer mâhµ cebµnim var
Gümüşden tala beñzetdim benim bir yâsemµnim

var

İki îâlemde ma...Şûdım benim bir gül emµnim var
Ne mümkün nayrı yâr sevmek ü bi'llâhi yemµnim

var

II

Seniñ lebleriñ ...ayma...dır benim arzımda bal ol-

sa

Balı ...aymaµa «ûb ya...ışur ...ayma... da bala √all
olsa¹⁴

Bizi zemm eyleyen îâşı... ...amu dilleri lâl olsa
İki îâlemde ma...Şûdım benim bir gül emµnim var
Ne mümkün nayrı yâr sevmek ü bi'llâhi yemµnim

var

III¹⁵

◇âfı@ı almış destine taş ider bir yasemµn
Şimdi bir âh çeker isem tende turur mı zemµn
Gice gündüz çapırırım bir meded ...ıl yâ emµn

İki îâlemde ma...Şûdım benim bir gül emµnim var

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 35.

¹⁴ Mısraın vezni bozuk.

¹⁵ Bendin ilk üç mısraının vezni bozuk.

Ne mümkün payrı yâr sevmek ü bi'llâhi yemünim
var

5*

¶azel-i ◇âfı@¹⁶

Mefî ûlü / Mefâiµlü / Mefâiµlü/ Fei ûlün
Mefî ûlü / Fei ûlün

- 1 Elvân ru«uñ ponca-i vâmrâda bulunmaz
Ne Şaçın Maçinde
Zülfüñ rûşen sünbül-i şavâda bulunmaz
◇ikmet n'ola sende
- 2 Etvârı güzel «ul...ı mülâyimce civânsın
Mavbûbe-i cânsın
Şüneñ güzelim ...and-i Buvarâda bulunmaz
Ne Hind ne Yemende
- 3 Bir lav@a nigâhla dil-i ârâmımı aldıñ
Sevdâlara şaldıñ
SevVâre gözüñ sivri o tersâda bulunmaz
Küfr ehli ilinde
- 4 ~avrâ-yı muvâbbetde bira...dın beni «aste
Â«irki nefesde
Ölürsem eger seng ü şalâ da bulunmaz
»ayfâ ki kefen de
- 5 ◇âfı@ n'ola bir râbıta vir müreffiki şükri

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 54.

¹⁶ Şiir, müstezat olmasına rağmen "Gazel-i Hâfız" başlığını taşımaktadır.

Defî eyle fikri
Anıñ gibi rind ehli bu arada bulunmaz
Erbâb-ı su«anda

6*

¶azel-i ◇âfı@

Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün / Mefâiµlün

- 1 Seniñ şemi-i ru«uñ varsa benim pervâne cânım
var
Seniñ tµr-i müjeñ varsa benim ...anlu nişânım
var
- 2 Seniñ ol bâπ-ı vûsnüñde ser-â-ser πoncalar
varsa
Benim de şâ«-ı tende mürπ dinileñ bir fiπânım
var
- 3 Seniñ lail-i lebiñ varsa pür olmuş bezm-i
vûsnüñde
Benim de câm-ı cevriñden cigerde tolu ...anım
var
- 4 Seniñ ta«te's-serâya nâzil olmuş var ise
zülfüñ
Benim de başım üzre iarşa iazm itmiş du«ânım
var
- 5 Seniñ zülfüñde varsa eger küfr «atâlardan
Benim de mûy-ı ru«sârıñla iind olmuş µmânım
var

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s.
123.

6 Seniñ @âhirde «att-1 ru«sârıñ üzre beñleriñ
varsa

Benim de sımem üzre bildiren dâπ-1 nihânım var
7 Seniñ ◇âfı@ gibi iaş...ıñ yolunda var ise pμriñ
Benim de sen gibi bir ...aşı nûndan cüvânım var

7*

Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün / Mefâiμlün

1 İlam-1 derdim ne deñlü gör rivâyetle ...alem
tutdum

Mürekkeb «âme iâciz vaşfına dilde verem tutdum

2 ~afâ bezminde mavbûbı der-âpûş eyledim ammâ
çadev peymâne gülgünü elimde vâyli dem tutdum

3 Serârım ...ıblegâhım yâre baş cânı kişi etmek
Ziyâret günde biñ kez etmege beytü'l-√arem
tutdum

4 Cefâ ...ılsañ dil-i üftâdeye andan ≥arâr gelmez
İlamı za«mıñ baña devlet da«i cevrin kerem
tutdum

5 Şehud-i Kerbelâ cenginde mâtem ruşşalar çekdim
Dutuşdum râha ey ◇âfı@ önince bir ialem tutdum

* **Rüstem Efendi Mecmuası**, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s.
189.

SONUÇ

Yaptığımız bu çalışma sonucunda Hâfız-ı Mar'âşî hakkında hülâsa olarak şunları söylemek mümkündür:

1. Hâfız-ı Mar'şî, bir XIX. asır divan şairidir. Kaynaklarda hakkında bilgi bulunmadığı için şairin asıl adı, doğum tarihi ve vefatı tam olarak tespit edilememiştir. Hâfız'ın divanındaki kaside ve tarihlerden şairin Abdülmecid Han dönemini (1839-1861) idrak ettiği anlaşılmaktadır.

2. Hâfız Divanı'ndaki H. 1277/M. 1860/61 senesini gösteren tarihler şairin XIX. asrın ikinci yarısında hayatta olduğunu gösteren belge şiiirlerdir. Hâfız'ın bu tarihten sonra ne kadar yaşadığı bilinmemektedir.

3. Maraş'ta Hamamcızâde ailesinden olan şair, bir hafız-ı Kur'an'dır ve bütün şiiirlerinde Hâfız mahlasını kullanmıştır.

4. Hâfız'ın günümüze intikal eden tek eseri divanıdır. Hâfız ve divanı üzerinde bugüne kadar hiçbir ilmî çalışma yapılmamıştır.

5. Hâfız Divanı'nın kütüphanelerde iki yazma nüshası tespit edilebilmiştir. Bunlardan biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 2947 numarada kayıtlı diğeri ise Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi 291 numarada kayıtlı yazma mecmuada bulunmaktadır.

6. Hâfız'ın şiiirlerine tabii olarak kendisi ve Maraş ile ilgili birçok unsur yansımıştır. Maraş bağlamında divandaki tek kaside günümüze tarihi bilgiler taşıması bakımından oldukça önemlidir. Şairin kasidesinde anlattığına göre, Maraş; başta Tecirlü olmak üzere diğeri eşkıyaların zulmünden Abdülmecid Han döneminde gönderilen Aziz Paşa sayesinde kurtulmuştur.

7. Hâfız, İslami değerlere sahip ve saygılı bir şairdir. Şiiirlerinde Hz. Peygamber ve dört halifeye muhabbetini açık olarak ifade etmektedir. Bunun-

la birlikte şairin özellikle tahmislerini Hz. Ali, Ehl-i Beyt ve On İki İmam'a bağlılık çerçevesinde yazılmış olması dikkat çekmektedir. Buradan hareketle Hâfız'ın Bektaşî anlayışına sahip bir şair olabileceğini söylemek mümkündür.

8. Hâfız'ın şiirlerinde dünyevi aşkın yanı sıra tasavvufî aşk da terrenüm edilmiştir. Bu çerçevede şair bazen hakiki âşık bazen da meyhane düşkünü laubalimeşrep bir rint olarak karşımıza çıkar. Divanda rindane eda ile yazılmış birçok gazel bulunmaktadır. Şairin bazı gazelleri tevile ihtiyaç olmayacak şekilde meyhane ve şarap neşvesini dile getirmektedir.

9. Divan şiirinin son döneminde taşrada yetişmesine rağmen Hâfız'ın bu şiirin sanat anlayışı ve şiir dünyasına vâkıf, lügatine hâkim bir şair olduğu divanındaki şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şairin şiirlerinde ayet ve hadislerden iktibaslar yapması, Farsça gazel yazması, tarihler düşürmesi onun hem dinî hem de edebî birikime sahip olduğunu göstermektedir.

10. Bütün şiirlerinde divan şiiri nazım şekillerini ve aruz veznini başarı ile kullanan Hâfız, özellikle gazel nazım şekliyle oldukça güzel şiirler yazmıştır. Şairin gazellerinin kendine has bir söyleyiş ve edaya sahip orijinal şiirler olduğunu söylemek mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy, Ömer Asım (1988), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, C. 1, 2, İnkılâp Yay., İstanbul.
- Alicı, Tanıdır Gülcan (2009), **Mevlid Mar'âşî Kurrâ-zâde Nâdirî**, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Alicı, Lütfî (1998), **Dîvân-ı Nâşid İnceleme-Tenkitledi Metin**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Malatya.
- Alicı, Lütfî (2000), "Klâsik Türk Şiirinde Gönül ve Üstüne Redifli Nâzireler", **Dergâh**, C XI, S. 128 Ekim, İstanbul.
- Alicı, Lütfî vd (2009), "Maraşlı Divan Şairleri" **Türk Edebiyatında Maraşlılar**, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Atalay, Besim (1973), **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, (hzl.: Mehmet Yusuf Özbaş), Dizerkonca Matbaası, İstanbul.
- Boz, Duran (2009), **Yazarların Şehri Kahramanmaraş**, T.C Kahramanmaraş Valiliği Yay. Ankara.
- Banarlı, Nihat Sâmî (1971), **Resimli Türk Edebiyatı Târîhi**, C. I-II, MEB Yay., İstanbul.
- Cebecioğlu, Ethem (1997), **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Rehber Yay., Ankara.
- Çiftçi, Cemil (2000), **Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler**, Kitabevi Yay., İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1981), "Rakîb" **Dîvanlar Arasında**, Umran Yay., Ankara.
- Devellioğlu, Ferit (1997), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitapevi Yay., Ankara.
- Dilçin, Cem, (1986), "Divan Şiirinde Gazel" **Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri)**, Sayı 415-416- 417/ Temmuz-Ağustos-Eylül, Ankara.
- Eyicil, Ahmet (1998), "Maraş'ta 1855'te Tecirlü Aşireti'nin İsyanı" **Tarih Araştırmaları Dergisi**, AÜ DTCF Tarih Bölümü, C XIX, S 30, Ankara.
- Hâfız, **Dîvân**, İÜ. Ktb., Ty., Nu.: 2947. <http://www.biriz.biz/itikat/itk12.htm> (17.06.2009).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hurufilik> (23. 06.2009).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hariciler> (24.06.2009).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Rafizi> (24.06.2009).
- <http://www.muhabbetullah.com> (24. 09. 2009).
- İpekten, Haluk vd. (1988), **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü**, KTB Yay., Ankara.
- İpekten, Haluk (1994), **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yay., İstanbul.
- İpekten, Halûk (1996), **Divan Edebiyatında Edebî Muhitler**, MEB Yay., İstanbul.
- İz, Mahir (1997), **Tasavvuf**, (Neşre hzl.: M. Ertuğrul Düzdağ) Kitabevi Yay., İstanbul.
- Kahraman, Âlim (1995), "Eşref Paşa" **TDVİA**, C 11, İstanbul.
- Kara, Mustafa (1999), **Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi**, Dergâh Yay., İstanbul.

- Komasyon (1968), **İKTYDK**, C III- IV, MEB Yay., İstanbul.
- Kutlu, Şemsettin (1979), **Şair Dertli I**, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- Levend, Ağâh Sırrı (1984), **Dîvân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar**, Enderun Yay., İstanbul.
- Macit, Muhsin (2006), “Divan Edebiyatı Tartışmaları ve Gelenekten Yararlanma Sorunu” **Millî Eğitim Dergisi**, Yıl 35, S. 171, Ankara.
- Mecmua** (Tarihsiz), Hâfız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi, Nu.: 291, Kahramanmaraş.
- Mermer, Ahmet; Alıcı, Lütfi; Bayram, Yavuz vd. (2007), **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş**, 2. Baskı, Akçağ Yay., Ankara.
- Muallim Nâci, (1978), **Lûgat-ı Nâci**, İstanbul.
- Okuyucu, Cihan (2004), **Divan Edebiyatı Estetiği**, L M Kitaplığı Yay., İstanbul.
- Özek, Ali; Karaman, Hayrettin vd. (1993), **Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli**, TDV Yay., Ankara.
- Özbay, Hüseyin; Tatçı, Mustafa (1991), “Yunus’un Neşvesi: Melâmet Neşvesi”, **Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler**, KB Yay., Ankara.
- Öztoprak, Nihat (2000), **Refi-i Amidi Cân u Cânân**, Türk Gençlik Vakfı Yay., İstanbul.
- Pala, İskender (1997), **Şi’r-i Kadîm Şiir Şerhleri**, İstanbul.
- Pala, İskender (1998), **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Ötügen Yay., İstanbul.
- Uludağ, Süleyman (1991), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yayınları, İstanbul.
- Şemseddin Sâmî, (1978), **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul.
- Şentürk, Ahmet Atilla (1996), **Klâsik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfî yahut Zâhid Hakkında**, İstanbul.
- Tandır, Gülcan (2002), **Divan-ı Vuslatı İnceleme-Tenkitli Metin- İndeks**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kahramanmaraş.
- Tarlan, Ali Nihat (1944), **İran Edebiyatı**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1948), **Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Ubeydî**, İÜ Yay., İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1992), **Hayâlî Beg Dîvân**, Akçağ Yay., Ankara.
- TDK (1988), **Türkçe Sözlük**, C. 1, Ankara.
- TDK (2005), **Yazım Klavuzu**, Ankara.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1976), “**Türkiye Edebiyatı**” Türk Dünyası El Kitabı, Ankara.
- Tökel, Dursun Ali (2000), **Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi**, Akçağ Yay., Ankara.
- Yeniterzi, Emine (1993), **Divan Şiirinde Na’t**, TDV Yay., Ankara.
- Yılmaz, Mehmet (1992), **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Yurtbaşı, Metin (1996), **Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü**, Özdemir Yay., İstanbul.

۱۸۹

علی حاقف

غمی در دم ندکلو کور رو ایته قلم طوتم
 مکتب خار عاجز و صغیر دلمه و دم طوتم
 صفایزه کوی دغیره ایلم اما
 قدح بیانه کونوی الهه ضیای دم طوتم
 سرزم قبله الیم یاره باشه بانی کیتی اتم
 ریاضه کونده یکنز اتمه بیت الحیم طوتم
 هفا قاصه دیاین اوقنادویه انده ندره کانی
 غمی دخره بقا دولت دضه جویک کرم طوتم
 تریجه کرمه اهنانک مایم غم کرمه
 درقتم ایضا ای حاقف آونجه بر علم طوتم

تغایط

(۱۳۱)

بیه سحر زنگه وایه نیم پرونه خانم و -

بیه نیرترن وایه نیم قانلو شام و -

بیه اولاق منده ابرغی برد و -
بیمه شامغی نیم مرغی دیمه بر ققام و -

بیه لعل لاله وایه بره ایلین نیم خندان
بیمه جام چیر لاله جده طوقانم و -

بیه سحر کوزیم نازیل ایلین وایه دلغ
بیمه شام وایه نیم غم نیمه دهانم و -

بیه دلقله وایه اگر کفر خطا برد
بیمه موی وها طرغند اوله ایاغ و -

بیه طاله وده خط وایه نیم لاله وایه
بیمه نیم اوزه بریره دفعه کرانم و -

بیمه شامغی نیم مرغی دیمه بر ققام و -
بیمه شام وایه نیم غم نیمه دهانم و -
بیمه شام وایه نیم غم نیمه دهانم و -

Rüstem Efendi Mecmuası, Yaşar Alparslan Kitaplığı, s. 123.

نه صحبیه صحیح	»	الوانه روهه عتجه هرام بولمیز
هانت نولم سنده	»	دلفه روزه سنی صحابه بولمیز
محبوبه جانیه	»	اصوری نوزل هتقی مایلیمی جوسیه
نه لهنه نه عین	»	سینه لوزه لم قصه بخارم بولمیز
سوداره صالحه	»	برخطه نطالهم وین ایمن الیه
کف الهل آیلن	»	سماه نوزول سکون اوز بام بولمیز
آخیزه لفت	»	صوبای مجتبع بر فقه بنیجه نه
هینقاده کفت	»	لهوسیم ارسنه و سلام بولمیز
دفعو الیه قدری	»	حافظ نوز بر رابطه ویر زینای نوری
ایلیا سحن	»	آغ کبی نیدالهن بو آرم بولمیز

کونکے اٹھائیس برسوں - تو اچھے مازہ بنیم و -
 برویتید ملاک منور - قمر مالک حسینم و -
 کھوشیہ طالع بدلتیم بنیم بریا حسینم و -
 آیان عالمی مقصودیم بنیم برکول اینیم و -
 نہ تکبیر غیبی یا سورہ و با انہ مجنیم و -

سید لیلہ بیگم قایماقہ - بنیم غنیمتہ بال لولہ
 بال قایماقہ غنیمتہ یا قستور - قایماقہ بال لولہ
 بری - بنیم ایلیا نہ عاتقہ محمودیہ لالہ لالہ
 آیان عالمی مقصودیم بنیم برکول اینیم و -
 نہ تکبیر غیبی یا سورہ و با انہ مجنیم و -
 خاقانہ المہ - دینہ طہر اید - بریا حسینہ
 سوری برآہ حد ایستہ طور دین زینہ
 لیجہ کونڈو - جاغیبہ بریم برمدہ قیل یا حسینہ
 آیان عالمی مقصودیم بنیم برکول اینیم و -
 نہ تکبیر غیبی یا سورہ و با انہ مجنیم و -

غزل ماتم

قورم ظلم و در بار غضب خلاقه ابتدا
 آله اولادی سوله له عمارت ابتدا
 نسیب بطواره ایتنا نسیب بر آله
 کربلا دستنه آلم اقامت ابتدا
 طایفه حقیقت آل سیرت فدا
 له خزانه طایفه خفا بر و شانه
 آل اصحاب نیدید له هر که طایفه اولاد
 حرف خسته ایتنا بر و نه عمارت ابتدا
 از طایفه ایتنا بر و نه عمارت ابتدا
 هر که بر و نه عمارت ابتدا
 کینه ز له له هر که بر و نه عمارت ابتدا
 کینه ز له له هر که بر و نه عمارت ابتدا
 قاره کریدی سر اطمینان کرد و نه
 حال ماتم کو کب سیرد و نه ابتدا
 اویله بر افکار جهالت ابتدا بر و نه
 اعیان الهم دیلی لیر یانه ابتدا

غلامانم

او زلیدی بگم اولیدی خاک ایله کیمسه فلک
 نیر خاک ذلته ایجه نالزانه نیرانه فلک
 گلستانا صبر و وفا کره خندانیر
 ایله باد خله هور ایله کرنا به فلک
 باغانه قدیم بزدنه ایله صحرایه
 سیاه ایله قیلید عاقب و برانه فلک
 اول و لای باغچه لکم بلبله خور جانیر
 لور یار لال لور سدر بانه دوانه فلک
 گل یمن صحرایه لایه مباح لور دیغ
 اولدی گلزار بنوتنا سوبر عطفان فلک
 یوقم انصاف عدالت سیر دورده سینه
 ویرمه یه بر قیله آبا دیلکس برانه فلک
 لور یمن ویا دونا به ارجفاط اوسنو
 ایله اعدای دین حرم و شادانه فلک
 انجیم و عیلا بانه و حنت حانقلا
 لور اهل کله نیر نظرین حمانه فلک

عزرا

(18)

نمودی ز غی دبی اما اینست عسده بیان
هزده ابروی درینا کاسته شاه زمین
نه خفا زوی زغ اوینکه بنواخته
ارشا الهی سزانت سرباغانه اویان

نمودی ز غی دبی اما اینست عسده بیان
هزده ابروی درینا کاسته شاه زمین
نه خفا زوی زغ اوینکه بنواخته
ارشا الهی سزانت سرباغانه اویان

کرد لهر عقیبا آل سولیک دوله چو نه خورنه
بر یانندی کربلا نه لاله کوشی خا که فری قان
نیجریه خانه دن نسته لیه تاج هر انقله
شهادت تریته لوس ایند بر کردیک صیدم

نمودی ز غی دبی اما اینست عسده بیان
هزده ابروی درینا کاسته شاه زمین
نه خفا زوی زغ اوینکه بنواخته
ارشا الهی سزانت سرباغانه اویان

ارماه رید صید و س خا که اوزر و کورک
ابریته الهی نیله آله و الهه عوس صاه
قویا در غمک ز لهر کله استینه
هزاره لفته اولوم کلور و سزانت

نمودی ز غی دبی اما اینست عسده بیان
هزده ابروی درینا کاسته شاه زمین
نه خفا زوی زغ اوینکه بنواخته
ارشا الهی سزانت سرباغانه اویان

فلهر باشینه تاج ایلمزدی او کبیر لر
یریش نه لهرک دونه هزده اید لهری خشان

عزرا

6
يَا رَبِّ نَجِّ بِرُحْمَتِكَ عَنِّي شَيْكَايَتِ
الْقِصَّةِ يَوْمَ قَالَمَدِي سَنَ اَيْلَهَ عَيْنَايَتِ
هَرِكِيمَه اِيذَرَسْمُ سُوْحِنِ حَالِ حِيكَايَتِ
اِيْرَا زَتَكَلْمُ اِيْدَه مَزْ نَطْقِلَه غَايَتِ
دَعْوَايِ نِيَا زَهْدَه بِيكَا اَوْلَسَه جَمَايَتِ
اِحْسَانِ اِجَابَتِ دُخِي اَيْلِرْدِي كِفَايَتِ
قِيْلِدِي سَدَه كَفْبِي عِشْقِي كَدَه جِنَايَتِ
قُرْبَانِ اَوْلَه دِلِ اِتْدِي صِفَا اَيْلَه سَعَادَتِ
وَبِرْ حَافِظَا اِنِّي يَادِ شَهْمِ اَيْلَه هِدَايَتِ
اِسْتَرْكِي بُولَه فَضْلِكِ اَيْلَه رَاهِ دَلَالَتِ
اَيْضًا

Mecmua, Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Ktb. TY. Nu.: 291. s. 629-634.

قَلْبِي نَكَمِي صَفْحَةَ مِرَاتِ جَمَالِ
 أَنْذَنْكَورِ نَبُورِ وَجْهِ تَجَلُّلِي جَلَالِ
 خورشيدِ جَمَالِ كَدِيدِ دُونِ دَرِي هِلَالِ
 اَنْدِيَشِي زُلْفُكَلَه دُوشِ مَرُويِ خِيَالِ
 بُو تَابِ عُمُرِ چَرخِه اُولُوبِ وَاَزْدِي زَوَالِ
 كِيَرَمَزِ اَوْمَه هَالَه اَنْغُوشِ وَصَالِ
 قَلْدِي هُوِي سَلْعِكِ اِبْلَه اَلْدَه بِيَالِ
 بِنِ تَشْتَهِي صُوْنَسْكَ نُوْلَه بِرْجَامِ زِلَالِ
 قَابُولِ اِيَشِكِي بُو سِ اِيْدَه كَلْدِمِ بُو كَمَالِ
 بِرْكَزِ نَظَرِ اِنْسْكَ نُوْلَه بِنِ خَاكِ مَلَالِ
 يارب

4
 ائذم کوهر عشقکی کنج دلہ پنہان
 اوضاع طلیسم دم رسوالغی ثعبان
 ذریای دل کشتی هوا ایلدی جولان
 هر بر طرفن بند ایدرا اول سلسله جان
 بلبل کی اول معرفتک باغنی سیران
 ایلله سحری عنجی سیرک ایچون افغان
 اشفتہ کوکل رونق زلفکله پریشان
 پروانه اولوت شمعک یا ندی دل نالان
 بوباده جرمم بنی ایدر واله خیران
 صون جام افاقت بکاد دل قبله سکران
 اصنا

یُوهِدُنْ بَنِي وَارِ اَيْلِدِكْ اَنْيْ خَالِقِ جَبَّارُ ³
 سَنَ مُوَجِدِ عَالَمِيْنَ اَزَلْ قَادِرِ قَهَّارُ
 بُو كَشْتِي دِلْ بِحَرِّ مَعَا صِيْدَه كِرْفَتَارُ
 كِرْدَابِ بِلَادُنْ كِرْمِ مَوْجِ اَيْلَه قُوْرْتَارُ
 بِلِيْلْ كِيْ اَوْلْ بَاعِ نَدَامْتَدَه كُوْكُلْ زَارُ
 بُو عَجِيْهِ نَقْسِيْمِ بَنِي چُوْ اَيْلِدِيْ پُرْخَارُ
 كُوْ سَتَرْدِيْ بَكَا بُوْدِيْ دُنْيَا كِلْ خُسَارُ
 پَرُوَانَه كُوْكُلْ شَمْعَه يَا نُوبِ اَوْلْدِيْ هُوَادَارُ
 اَلْ بَرَا يَدُوْبِنْ نَفْسِ اَيْلَه شَيْطَانِ سِتْمَكَارُ
 اَلْدِيْ اَيْغِمِ حِيْلَه اَيْدُوْبِ اَوْلْ دِيُوْ مَكَارُ
 اَنْدَم

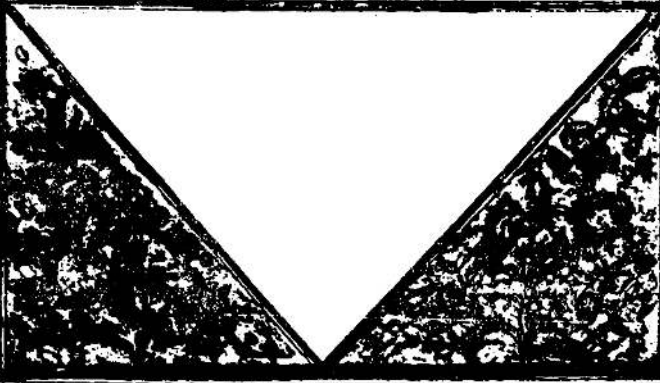
(مع شرح حافظ)

كَلِّمْ طَابُوكَ يَلْوَارِ يَا حَضْرَةَ اللَّهِ
 زَدَايْلَهُ بِنَ بِنْدَهُ نَجْرِيكِي أَيْ شِيَاهُ
 أَعْدَابِي قَبْلَهُ يُولُوكَهُ بِنَا هَمْرَاهُ
 كَوَيْكُ طَوْلَا شِرْسَائِلِ دِلِ شَامُ وَسَحْرُ كَاهُ
 بِنَ بِي كَسَهُ بَابِ كَرَمِكُ فَتَحِ أَوْلَاهُ نَا كَاهُ
 بَرُورِي سِيَاهُ كَلْدِي سَكَايْلَهُ أَكْرَاهُ
 قُوْرَاهُ صَنَلَا شَدَ بِنِي بُورِ كَمْرَاهُ
 قَلْدِمُ مَتَحِيرُ شَبِ نَعْمَهُ بِنَا بَرْمَاهُ
 وَيَرْكِي بُولَايِمُ وَصَلْتِلَهُ عُفْرَانِكِي بَرْرَاهُ
 يَا رَبِّ نَوْلَهُ أَخِرُ بُو بِنِمَّ حَالِ دِلْمِرَاهُ
 لِأَحْوَالٍ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

4
أزخون دِلْ نُوِشْتُمْ نَزْدِيكَ دُوسِتِ نَامَه
إِنِّي رَأَيْتُ دَهْرًا مِنْ هَجْرِكَ الْقِيَامَةَ
هَرَجَنْدًا أَزْمُودِمِ أَزْوَى نَبُودِ سُوْدِمِ
مَنْ جَرَّبَ الْمَجْرِبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ
يُرْسِيْدِمِ أَزْطَيْبِي أَحْوَالِ دُوسِتِ كَفْتَا
فِي قُرْبِيهَا عَذَابٌ فِي بَعْدِهَا سَلَامَةٌ
ذَا رَمِمْ مِنْ أَرْفَاقَتِ دَرْزِيْدَه صِدْدِ عِلَامَه
لَيْسَتْ دُمُوعُ عَيْنِي فِي هَجْرِهَا الْعِلَامَةُ
كَفْتُمْ مَلَامَتِ أَيْدِكُمْ كَرْدِ دُوسِتِ كَرْدِمِ
وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُنَا حُبًّا يَلَا مِلَامَه
حَافِظِ حُطَالِ الْبِأَمْدِجَامِ بِيَارِ سَانِي
حَتَّى يَدُوقَ مِنْهُ كَأْسًا مِنَ الْكِرَامَه

مرصع منقش بر کفایت و عزت

<p>بازوب بر دگر کار ابدید بر جمله اخوان در سبب نرسید قیلید بر بنی اجداد یکسان محبت آل و اولاده دیدم اولی نداد با بنی بشارت ایدم تحریر بر بنده معالول آن دیدم یارب اتمس بجای لطفه فی ارض بکده الله منیر اولی چون ختمی کجا اس</p>	<p>فضیلت نادر شاه جهانگ نسیمین دار که نامم او قدیر اولاسن و اصل رحمت رضای حق بن طالب اولی نطق قبول ایدم ابرشده شوق اولاده علی کو کلم قیلوب آباد ولی قیلدم نم تا یوزلو نوب درگاه بارید عنایت عقدن اول شاه ولایت ایدیم سوز</p>
<p>او قویوب و کلیندن نیازم بود در را بحق و بر هر کس بیرون من کجا ای حافظ قرآن</p>	

Divan, İÜ Ktb. TY. Nu.: 2947

<p>بدر منقح چشمه بنیاد ابتدای چون آب زلال گل فریاب اولین چرخ سداغی تا یکن آل</p>	<p>بدر یعنی مستقیم حاجی علی حسن خصال ای اولان دانشمند رحمت مراد بلا ایزد چون</p>
<p>غزل فارسی</p>	
<p>رجه حزن عالم را شنو نشی بدان اندر چنان فردا شنو نشی افریح فرجغت شنو نشی شده از دست او صها نشو نشی بی آنکه ده تو اربا ما نشو نشی</p>	<p>جرای با من بیما نشو نشی شنو غی نرد این دم با ده را شبیدی غصه دور زمانه بن میز و جبین با فکوریست بگو آن ابری شبروس به صغرا</p>
<p></p>	<p></p>

<p>میرزا ابوبکر ایوبی ری رحمت رحمتی اول عند لیب باغ صحت الیوم انسه لال اول زو القدر زاده عمر بخت قهر در هر کیم کلور رست ساقی اجلدن اجد کی او سنی</p>	<p>میرزا جانی محمد اوله بخت فرشته امر ربانی که کلدی ناکهانی با شسته فانخی باخشی البروح باکنه برلدا شسته حافظا تاریخ ایچون دوزوم مزاری مکتوبه</p>
<p>عالم افندی زاری ایوبی قندهار</p>	
<p>برمهان خانده گلشن مشا خدای زکریا ایوبی تاریخین السون</p>	<p>کلوب نامل اولان خزان وصال قوبوب حرف نداسم جلاله</p>
<p>کینه</p>	
<p>برخان صاحب دوز و فلاح الوب تاریخ تعمیر سر این</p>	<p>ایوبی حضرت مبین هر کون صاحب دن صفاظا هر ایوبی حافظ فرصد</p>
<p>تاج اوغده اهر غانک بولا افنده تعمیر ایوبی جلاله</p>	
<p>بوجبات خانده تعمیر این آبا و اول بخت و یار و عالمی سود اعداسی بزبون بار اولوب توفیق باری مونس فیض خدا کندی عباد الفلاح اوغده اسم اولدن ناک حافظا بوجهره ثانی دیدم تاریخ ایچون</p>	<p>تاج بخت خیر ایوبی دلدره نامی بار اول عمر هم اقبال هم انفسده مزدا اول خضر اکا هر دم دلیل و صاحب ارشاد اول ایزدی بوجزیرت جوق خیر نیک کامق اول خضر ای نور ایمانیدرونق راد اول</p>
<p>اعلی حاجی علی غانک بیبا و ایوبی جیره تاریخ</p>	

<p>لاجرم اندک کلو بوی وفا خوش آمدی اولدی شوقه هزاره شوخا خوش آمدی تربش عوداره مزه چونم کله افروش آمدی</p>	<p>خاکبایک اصل در لطف چشم این سزا کوشه عجز کرده که کلم بیعی ایکن داره صوامی وصل دل و لبت بوق بند</p>
<p>فخره منک شمشای قناسنده تا حافظه ایله زار معصوم خوش آمدی</p>	
<p>شکر جامه شریفه لغیر تاریخ</p>	
<p>بوگون بوجامعک توغیرن اصل ابدی قبول ابدی معنی خیر اتنی اول رب بی همت و چنجی الایک حاذق سیری جبر احد حالا ایدن بومعبد شنت فرا بورسک روح فزا مقامن کلشن فرخوس جمله ایزد حق اعلا</p>	<p>بکره اقدیر فیض خدا لطف کره منشا سوفق اولدی بر بکالت لب بوفیر مقبول سولطف رسعایت اوردی شاهان دن بزدنا محمد صابی طاهر نام اقدی رسعایتلی ایدم تاریخ ایچون بنده بونک صواکناظ</p>
<p>اسوان بکت زو عریضه لغیر تاریخ</p>	
<p>طالب اولد بونفانک ز جینجه سینه لاشنه هیتلا اولد صغیرین زلف و مقوس قاشنه ایل محقق ز عرا عراجم مهمل اشنه</p>	<p>الغریب اولد جنینک دلبری قلا شنه نوع و کس دهر زیبا لوسک اینر الشفا شنه میزبان جرح کندن کوشه در مکرم ولی</p>

جزایه

<p>بونه صبا کیم کنوردی رقصه بزم اصلین برشام جهان نغیر ایلین بوساقیا بونه حالت بونه فصل دلکش بودم نردم بونه کیفیت که کویا اولدیرد بونه لر</p>	<p>میده می بونشده بامی بخش ایدن مرد مدینه سنبل نغده می باکلی ارجمه می کور منمش کیم بوسه جانفرا خرم دومی نغرس از اولطعه اولدی نندلیک</p>
<p>بودم فرخنده حافظ قالدی ناز سم عاشق غم دیده لرش او اولد کندی غم دمی</p>	
<p>بهار اولدی بو کون کلشنه کلدر و غمون اولد او دشوردی عاشق مجنون صفت صحرا سوز صدای ناله جانسوز ابر طولدردی افاقی خزان اولوبن کلدی سسی قدر کلستانه چکوب جام فرجین لطف اندامه سوشلر کو کلر ملک نشین بینه مسکت بندن</p>	<p>بینه عشق اعلک اه سحر گاه فرزون اولدی نسیم صمد تحریک زنجیر جنون اولدی حزارک بینه سحر چک و رباب و غنون اولدی کوروب زقارنی سرو نخل اندک اولدی فرار دی نشنه میدان عذار لعل اولدی نگاه نور سبک نشین فرزند اولدی</p>
<p>بیشتر سینه صا اولدی کول اولد ابرو نظ قریب سگ نه مارک سینه سنی ضون اولد</p>	
<p>ای شه شوکتی کلک صفا خورش امدی آفتاب طلعت کن روشن اولدی خاز لر مقدم باک صفا بخش اولدی تیره دل</p>	<p>چون مه بر تو فزا کلک صفا خورش امدی اصل دل خاطر ی بولدی چلا خورش امدی چشم جان مبتلا الدی صفا خورش امدی</p>

<p>بوی عزیز اسیر گل کلف ندون کلای فراغت نکند رازی غم چرخ ندون کلای وصال یاره بر نشد ره میخاندون کلای شهنما تسلیم جان و رسم پروانه ان کله علامت مجنون سابق کچن اف ندون کلای</p>	<p>اچوب زلف سمن زین مطهره کده دیگه صفا جامن صونوب سقوج بخش اوج کوروب عشاق منع اینه کلای اهد بونون عدو پینه سوزم هر تیغین جهلا جامان بلنر عاشقک حال وجودی کر زلف اولر</p>
<p>رکن صامت خرب اولمش بچمور اوجین فنا بولر بقا ملکی بید و بر اندون کلای</p>	
<p>بیلی شبده بید روح فنده کورس بر کلی با جقار افلاک سووم نقره سوزک غلغلی باه با دیند کیچه نار زلف بار سنبل عرض ایدر سه باغ جانان بوی هند کلکلی بیرواج ایدر بر چین خال فلسلی قید اولور کیم نوش ایدر سه جام عشقدن</p>	<p>مرغ کولم نازل گلزار عشقک بیلی بر کلک سود بیدر اشفته حال ایدر منی غلغله صالیدی جماعت طوطی طبعم چلوب سنبل باش ایدر سروی او شریکوز برزه کلکلی رو بیدن الممش خنجه خوش رنگی فلسلی پروانه دام بلادر عاشقه</p>
<p>بر ملی شنت قزاقان فاقه قانه حافظ ایچ کیم مر دانه سور میدان عشق اولد</p>	
<p>بوی صفا زنده بچنه ساقی کافره سه ازوقیا اولدی پایلی نوش ایدر بود سه</p>	<p>بهر لطافت نرم بلم سغیر برده می بونر سنکام نشاط آورک بو افقاره لر</p>

بوی صفا

<p>همه زرات جهانک و از جبر خیر بوق</p>	<p>هر صفا کنک مخفی ایمان لا اله الا علی</p>
<p>مدح</p>	<p>مصطفی و مرتضای حافظانم ایلین حق شناسک کسوة ایمان لا اله الا علی</p>
<p>سالک سوی خدا بزره صفا مزور علی دیگر زاهد صومنا بر خضر پوش اولی بود بزره صیقل بود دعوی وحدت این شد سینه زهد به قیل عابدینک عشق طو ز سرین محمد باقرک دلدیه نهان چو مغرب بود بیک سو طریقه عالم سر سری استغیری بیگ سالک کاظم اولدی به کمان بر تو موسی رضا در شش جهانک رونقی ذکر زرات جهانک بیل نغینک اسد مؤمنک کو کلنده در نقش نقی نور خدا بیشتر علم یقین اول عسکری حق بوی</p>	<p>بزره ال عبدیز با و شامزور علی باج سر جب سن فاضل نمازور علی بچاره ز تیغ بزره میر لوانزور علی دوره باک اینک عددون ملتجمازور علی ایند بوز اوز که توجیه مهلقمازور علی ظلمت و باطن جهانده حق نمازور علی ایلمز لطیفین در جا و جب عطا مزور علی مرح قاف لده هم شمس الضحمازور علی تخت وحدت اوزره شاه جا و افرور علی کلبه اهزایه شمع بر قضا مزور علی غم ندر کان کرم جود و سخا مزور علی</p>
<p>مهدی عاری خدا کنک حافظانم و خاص چون شیخ الحسین اول روز جزا مزور علی</p>	<p></p>
<p>عجب خوش مستانک با جانانک کلام</p>	<p>شراب عشق و حد و طله بیامدن کلدی</p>

<p>ما حفظ اولدم و ممدك عه صسنده نمدار او بولك بخت عشق بين ده بگز نكست بنی</p>	
<p>محررم ماه ما تمد ركل ای دل ایلافغانی بوگون عین بلای کر بلا در کیم بوس ایچره شمشید اولدی او غالمه لند ز سید مظلوم جدید ایدوب بوگون ندره مجید ما تمین بختک سبک انتقا من الفه جمد ایچو سنده بکله حسرت زینسون دیده لر مجرای خون اولدی</p>	<p>چهاره هشتک حبش مکلوروان ایچو سبک طریقی چکلدی ای اولادو بیزیدک تیغ طلیفانی اولدی بی خاکه چول بوندره بیچر لشت لر قانی چه قرزی طاق افلاک مینه فریادونالانی هزاران صد هزار ایوب کوب لخت بیز ایلانی بو یانسون قازغرف ک مشال نکل رکانی</p>
<p>در مدح علی</p>	<p>بکله بجهان ایوب سبک بیخدا حکله ایچا حفظ کوشاقک بو بولده جان فدا بکلدرارکانی</p>
<p>کاف و نونک مبدعی فرمان لا الای علی که حرزات صفایق کتدر مفتاح هم شانه غلوشرای کتدر لاصو نده فیه افلاک دهری تابستراب ایلمین شمره علمک باب اندن کشف اولور جلا نون کوفرد صحت شراب لایزالی عشق ن بخلنوب احرام حجی حاجی الکبر اولان</p>	<p>هرخ اولک منشعی دوران لا الای علی بحر علمک لؤلؤ مرجان لا الای علی بزم خاصک شعور میدان لا الای علی شمع و ما حکم طوع المعان لا الای علی عارفانک کتدر عرفان لا الای علی شنکائک سقی بهمان لا الای علی عاشقانک کعبه رحمان لا الای علی</p>

بکلر زینات

<p>مردم کوز و ملک باستی همچون ایندی</p>	<p>مسز قویوب گوشه محنه بی</p>
<p>شاد ابدی هر صده ریختی انجمن</p>	<p>حافظ کبری افتاره میون ایندی</p>
<p>پاک ابد و ب رنگ ریادن ساده ایندی عشق شده می محنه دار بر صوره ایندی عشق بی ترک زهد و فارغ سبهاره ایندی عشق بی سر نعلقدن بو کون آزاده ایندی عشق بی خرم انجمن اول مبارک جاده ایندی عشق بی مست بی ارام دی بر واره ایندی عشق بی</p>	<p>زند مشرب مبتلای باده ایندی عشق بی لیلی وحدت ازل بر جام ایست ایوب شاهد کلفام و لعل نابو مالوف اولوب و اری صوف ره میخا ز ایندم فارغ روز و شب اولسم مقیم بلکه معذوریم مدم اصل خرابات ایوب بی اختیار</p>
<p>برده حصن حافظ بر ز نامسته ایمن بو بر در آتشم ایوب رسوده ایندی عشق بی</p>	<p></p>
<p>هر بلاکش عاشق ناشده بگز نمک بی بی تحمل بیل بر باده بگز نمک بی راحت افزا غنچه نوزاده بگز نمک بی بر دل صنوبر سردی ازاره بگز نمک بی در دوشقندن عجز ایله فریاده بگز نمک بی عقل امن قورمش اول میاده بگز نمک بی</p>	<p>عشق ایچده قیس ایله فر صاده بگز نمک بی نار خنده یا نرم بردانه کوش ایتم صد ا سجودن بکنه داغ وار سینه نه لاله ش بی کران بار محی جملکه بو کدوم قائم دل طربدن ایندی بی ناشتری هر صبح گاه شاه جاز عشق ایله سیرغ کام ایندم شگلا</p>

<p>خود را بدوب ایچق خبار رعلک اربندک مرکز سوداوه بر به کار کار اربندک بینی</p>	<p>بی وفا ایچار بر کل دستت الکت الم عرض ایدوب رضا سینه که خاکت سینه</p>
<p>ما قظلی باغ بلا در قنکه صبح و شام بیل آشفته حال ناله کار اربندک سینه</p>	
<p>سیح انقاس در شجما نکلانک جانقز کلک سب کو حرف نکلن که بر دزد و لاکلری شام جانز اندن بر نسیمی جانها کلدی کرا نکلک حاصلی نو باوه باغ وفا کلدی تن ناردنیز اربندک عجب نشود وفا کلدی بوی مقسومه قسنت کند باهی ما کلدی</p>	<p>شما نطق ال جانز صفا اندر صفا کلک دعائک و خیره عرفان ایتمش الم حقیقه رخک بر کلین باغ معارف غنچه سیدیم وجودک بر فضال و غنچه حکمت و رشکسز آجلدی کل کج کو کلم زلال ذوق اهلکدن نثار لغت جهان اینک ره و هکله عالم</p>
<p>افراق کلغزار و لاله رضا بکلامی کلغرم بو حافظ زاره کلزار جهل باجی ما کلدی</p>	
<p>غزک کبی قاتن حکرم خون اربندی نفت بره بصر دل شیخون اربندی تیز نکلک سینه بی خون اربندی صید ایلدی بیچاره مفتون اربندی کوندن کونه فریادمی افزون اربندی</p>	<p>بشک کبی سحر منی افسون اربندی خال سبک لشکر زنگوی سببا ابر در لیکه قوس قضا دید بلم ایچون مع ذله بر امد اول کیسو کیم مسور و بکام ایتدی و صفتله همان</p>

حسرت

<p>زهر در مکه و مریض شفته جو قدر بهر کسی حاجت مهمان انانف ایتمه ایچی شهر بوزن حالدر بیکه برک نکت یوق زهره سی</p>	<p>دعوی محمدت حکیم حافی در مان ایچون میزبان چه خفته کنین کونستور مکرملی تیغ خرنن بکیرسه ذوالجلیته ذوالجلال</p>
<p>شتری حکمندی در مطالعی بدخواه عدل حافظت کسب خوشت ایلمکده زهره</p>	
<p>سن اسپری رام زلف مشکبار ایندک بنی جوی هزار زار زار ای کلیم از ایندک بنی فیر وقت ایدوب بوکون صحرالذار ایندک بنی فرقتکلور در مندود لغکار ایندک بنی لالهوش سیندوبوز بیک داغدار ایندک بنی روزکار غمکه بویزنار غار ایندک بنی</p>	<p>پنجه ششبار چشمکلا شمار ایندک بنی لاله زار حسرت ایچو هاشم تا وقت سحر سنبل کسبوارک سوداسی بر لای صدم جام وصلکله فیربشار قیلکرت دبد م آتش عجز کله جسم باندیروب چون شمعونا بولدی جمعیت نیچیز مرده لور بیکه بس</p>
<p>حافظت تقدیر علم لم بزل بودر سکا ویکسن دل راه مردم کره کار ایندک بنی</p>	
<p>سند من نکت زارا اولی آفت کتر ایندک بنی غرقه سیلاب بشتک بیقرار ایندک بنی همسر مجنون ایدوب صحرالذار ایندک بنی خنجر زهراب غمکه نغمه زار ایندک بنی</p>	<p>جور بی حد بیکه جانان لغکار ایندک بنی محنت و جبر بیکه کریمان اولدی چشم شویولکم بر نگاه وزدایرالدیکت دل دیوانه ایست بی هم صحرالی ارده در مان ایولک</p>

<p>پاک ایدوب جگر لادن سادو بال اینک اول عاشق در بسته شیرین مقال اینک اول کعبه احزانم کلفش مثال اینک اول نونهار لطفدن تازه نهال اینک اول تا نل کام ایدوب اسوره حال اینک اول عاشق شوریده بر حرفش جمال اینک اول</p>	<p>ساقیا بر جام ایدوب وقع ملال اینک اول لعل کلف لادن ای پله بر جری ویروب مژده وصلکوی جان یوسفی جان بخش اول زهر اندوه فراقلا بو کلفش قاسم آرزومند بکلا خسته دل افتاده بچشم بر حسرت بنیچه وقت نه بود بر وقت</p>
<p>تا بی حافظ عم صبر کلاه لادن و افکار ساقیا بر جام ایدوب وقع ملال اینک اول</p>	
<p>برغ دل آرام بی آرام ایدوب در منجیچه صبر ایچون زلفین نرافت رام ایدوب در منجیچه کو کلمک وحشی غم الزام ایدوب در منجیچه کو سوزوب تا واصل مرام ایدوب در منجیچه باره نیش ایکت دیوارام ایدوب در منجیچه باره حرف ایدوب کلو جام ایدوب در منجیچه لعل جانینش لیس انعام ایدوب در منجیچه</p>	<p>نوش ایدوب صبا سخن کفام ایدوب در منجیچه قید قابل اولمیں ازاده کو کلم بیلن تازنین شیرین شکر کفتار سحر ایز ایل روزه دار جامه ایچون ماه نوا اولرین کلم آرام شوق ای عاشق افناه لر می بیچله صندی نرم اهدینه کو باسورین کوردی کیم حافظ خمار باره حسرت صلی</p>
<p>حرف این</p>	
<p>دور چو زدن اولور چون نغمه س</p>	<p>کیم رضای حقه طالبدر بلا در بهره سی</p>

دور چو زدن

<p>قدیم اول ایرسون حرکت نواله ادانک دیدم ایرسون کماله ایچوب دیرلطویه طرز صحیح جمال کیدرله صبری بر بشقه حال ایچوب حبت کوزون الدائم آل کچرسن لاجرم چون ماه دسال اولوب غیرت مالین کیردوبال نه جامه اختیار ایله نه مال دوشرسن یانه دن بوکشتال یزاینده کلامده اطال بیچون بامیل ایکن مال دمنال زسن دیر بر نفس بو صوب و حال که تطویل کلام اولور مقال اولور دنیا فانی بر کون چو زال کوتاروز جزایا نکرده قال</p>	<p>شما خوان اولوبن یزبان دیرلر طلوع ایرسون شرف چمنده مهری ختام بزمره بر تازده قنوه سلامت قال دیوب رفعت دیرلر نه جمیت که وار انجام فرقت بو ملک سن دخی کلک مسافر اولوب سو الفصال نفس طمع کار قیامت حال احوال سلفدن اولدر عاقبت رحلت مقرر صذابت ویردو صبابه صداعی بیلوسن غیر بدن غیره کچر مال اولدی غفلت او بیخوسدن او یار دعا کوا اولوبن قطع کلام ایست خراب اولوق ایچون ابار اولبد ایده کور حاقفا صالح عمل کسب</p>
<p>دقت اخوان حق ایده صدایت</p>	<p>عین مظهر ایده حسن خصال</p>

<p>نفره باصوایط و طوام صفت رندانده و در زم مجنون تک سر حلقه دیوانه</p>	<p>خدا در حرف و چه باره کلفام ایده ایزه کی سودای زلفک عقل پر دیوانه</p>
<p>به خراب اباده کلام حافظ است کیدم به خسته دکن بوزمه مستانده</p>	
<p>اجلدی باب الطاف کرم کلی جزیره بجلدی جامه خضر انبال شکست آمدن بر نشان او کتد کرب بر طرا نتیجه عالی ایزه بنزاد اولور جبران بر اساره حقیقی شکست کلکون نثار بندی به یاره اولبد عشق ایل الفته بر مجنون اواره</p>	<p>بینه فصل بهار برای هند انک فیض کلاره او کوب عام لباس نوز عروس او کتد بخت صفا بخت دور رویا کوب عالم طافند زینت بر روی من ط ازل بودیزه زین عزاره ایزدی چون بری وصال خیزین سحر با و جبار ایزه نما بو طرف کشتانی</p>
<p>زمان همیشه در با م طلب بغیری لازمدر نشاط اور می جراتک حافظ اول کفار لطیف</p>	
<p>کلن نائل دلور توان وصال ویرر رهتوه هم چون زکال ایدر حزن و غمیل ایلدن انزال دیزر سدفه بی اندر بی بیبال چوقالز اولده برززه ملال</p>	<p>بومهره خانده گلشن مشال بیور خوش آمدی ایزر اکام ایزچوب بر نشزه اولد قده معاند کلور مهبای نسبت او امدده او لجنه نوش جام نشنت افزا</p>

شعران

عشق لبلاوان مرادان چینه کت تقه بر ایوه	ماجرای سرگذشتش نقل ایلا سبت قیله
صوت بر ایوا حفظ اول خردک مقصدی	اول حال طوی بر حال ایور کت قیله
<p>ام چکر کوردوم بودم زندان لر بر کوشه ده ساقی کلچر ماصه بنعده پیدر بی فدیج مطر بان جرون بیلن شوق کلن سوسلو کج کلاه اولش او طفل طبله بر چ ناز ایور</p>	<p>کرم اولوب مجلس روز بیمانه لر بر کوشه ده عشق ایوروش ایو برست نال لر بر کوشه ده شاد اولور بر غم اولان مرادان لر بر کوشه ده صانک طور رش صف بصف شاکر کوشه</p>
شمع ماه حسن قیلش بر ضیا کاش ز	حافظ سوزان اولور پروان لر بر کوشه
<p>بشتم بنحسرت رخ جهانی سیره مخچور دور مرغ کولک صبح و سده نصو بر می کورسک با ز بل می کوشه سنده بقم ز بودیم اوز کیه لبلا صفت اوله</p>	<p>تبدیل ایوه باری ایتم انجمنه خیره روندی کولک اول جایده ماننده طیره تندیل دوشن اویزه دلم قبتنه دیره ای شوخ چکان ای لب مل دلب بر بغیره</p>
کیسور یکت سوبینه بند اولدی که حافظ	دوشندی جفا کز بر رخ چون بخته سیره
زند لعلک کوره الی مصلحای بیمانه	<p>بمیدم بیمانه کوش اولدم عو بیمانه زده پای خمدور سکتم هر روز دست خن زده</p>

<p>بک نظره حافظ تالان اید و بدر کوزاری اولدی مشتون نیم نگاه دیدنه غماز نه</p>	
<p>بیر نگاه ایتدم نکلرک عارضه لیبوسنه بع حسندن واروب کلکین اولم بر کلک خال رخسارن که کل خانی نیال ایدوسنه سینه عشق با بر پاره ایتک قصه نه</p>	<p>بیتلا اولدم هم عسرای زلف جنبه بسنه مخ جان با بسته قالدی کمالی شنه بسنه روشندی اول غافل واروب رام خم کیم بسنه تیر خزان نه سال ایتش کلک ایدوسنه</p>
<p>حافظ ابرین دل افق ارسلی اولنک بچه لر دلده اولش دیدنه جاوسنه</p>	
<p>بمد اولشدم او جنبه یوقشم زده بن زده بولنده حرف ایدوب نقد وجودم خال اولم جرع شمع عرف ره با قوبه برم غول برین بولنم عالمی محنون مندل هست و جویتسم</p>	<p>اوسیمین شمسین بر شکر زده بن زده تراک نمعدنی شمه جهانم زده بن زده وقدی بلیری دارو دسانم زده بن زده جیبینی با سیمین ایدو کمانم زده بن زده</p>
<p>شراب و صدقه شکر لیلوب حافظ قیلا زاری میتاجا دران بخت بر دانه زده بن زده</p>	
<p>دل بنیاز ایدو رالیب ایز ایلالفت قیل گاه مجاز گاه حقیقت ایز ایل ایدو بر نایوب بر دانه مشرب شمه جانم ایدو کلک</p>	<p>هم او شمع تاب بزم آرا ایلر زیت قیل بیل سب بخت کلک ایز ایلر صحت قیل ایده رک تقهیم کالد ایز ایلر خلوت قیل</p>

عشق ایلان

<p>فشری مانند با نرگان بر شش لعل به سحر کشنده نالان ایلمین بلبلی مشک چیده بوی زلف دکشی هرگز عالم تار یک روی مروت نون تاب بدن مرده دل اجبا بدن بر عیبی هر نفس</p>	<p>تاز سوی کاکلی از دره و پرست ایستد بو سرو قامت عارض کلزده و پرست ایستد بو خال همچون رازد بنزده و پرست ایستد بو آفتاب طلعتی انوره و پرست ایستد بو آب حیوان لبه کوزده و پرست ایستد بو</p>
<p>بجمع خوابان در کس سر فزای حافظا حسن ایو بر عهد کرده و پرست ایستد بو</p>	
<p>انصلا کیم عاشق سیران اولان کلسه لبر تاسلوب مرات که کلدن سوا نکارک آرزوی وصل جانان ایلمین بشید الهه راه حقه جان و برین مراد لبر و از دوش حافظ اولوق بیلر سنا ساره کیم</p>	<p>نوش اید و بوش عشق جا منی سنا اولان کلسه لبر نور وجهه بار سیران اولان کلسه لبر عبید اکبر در بو کون قربان اولان کلسه لبر دوست بر سنا سنده سوزان اولان کلسه لبر داری بی ایمن اید و بلی جان اولان کلسه لبر</p>
<p>حرف اول</p>	
<p>مخ دل صید اولدی نازد بنجه شهبازنه لال اولدی بیلر که کوشش ایلر کفتارینی باغیاندر روضه حسنده جا و غمزه لر صانع کاکل طره سن بر طاز و انجان</p>	<p>کیم که روبر افتاده اولماز اولدی پرست نازنه کوشش جان اولوق مجیبی لبر اعجازنه عارضنده تازه تر بو غمزه حمتازنه سایه و شش اولدی بیلر که امرازنه</p>

<p>اولید رسو ورق دفتر نکاتی کبر بستن ایز شدی خرد و صحت هزاره اش بستن سسح ابر فلک منک برب و فی هند بیای پی صورتی لعل لب شست قراسن حساس کیم ظهور ابرو صلال ابرک در بستن او مرطفت ایدر نیم نگاه مهر و کسند ایدر بر قیج دست ایشاه مصلق اسن</p>	<p>فرصت باغدر کلدی حمدن سبزه جان نهایت بولدی احزان غم ابرو چشم فلک قورودی مجلس جام و جم و بخت مسوده بیان مطربان ایچره دونوب ساقی زنجی جسمین عین ایچون کاصحی ایدر بر نقاشی سسمرات کولکندن که دست نقش کنی اودم کویا اولور صافقظ زبان لکن اندازی</p>
<p>حرف الواو</p>	
<p>چتون منور جیم بسته برق اور انوار صحو نخل قد حکمت الخیر بدور رانجا صحو تازه تازه ابر کوه کاه اچله راز صحر صحو ایلدی حسرتی بستن صحر ایلد انهار صحو صمان و دله لاجرم ظاص اولور اقرار صحو حلقه زلفند برام او قور از کار صحو</p>	<p>ایبری محسنه ظاص کورینو ابر صحو دانه دانه خالده نوباره باغ ارم هزار حسن در کیم روضه خلد برین انصاف اولور صوفی لان فی تحت بیگانه ایدر حق بین ایدر کیم صورتی کبر ایدر کوشش جان ایدر بستن مای وحدت نالسن</p>
<p>ایرینو بدرفانه شفقیه صاوه ایدر کاف تم و جود الله قرشو جانزه رجم بار صحو</p>	
<p>زلف دام و غره سسی خنجره دیرک ایشنه</p>	<p>چشم ابرو داری کبره دیرک ایشنه بو</p>

فشری

<p>شاز اور کیسہ می مشک افش ز اول کون آل المینای بر می سون بیابی گاه ایچ دوک م وضع جا رسد ف باره کلنک و س</p>	<p>سراج یوزنه زلف سلجین چینی باریک جمه کونک و ارنک زرنقابی بارسون خضراب خوشکونک ارنک رنگنا بی بارسون</p>
<p>مشاک ایت حلال بیغروغنی حافظ ایچ کونو طبع نعلک در خوشابی بارسون</p>	
<p>ماه سائمد رجب خاندان اخلا بکون آه اتشبار حسرت مریکوب دلشند قره العین اوشا سید غیظلم ایچون ست زهر از چشم مصطفی ختم رسل یکجهت ماتم طم نوب شاه شهیدان عشقند بحر بر ارض سماوه ابتدا و انتها</p>	<p>سینه چاک ابر کرده کشتقان اخلا بکون جان بنا رعم تن یار روح پروان اخلا بکون روح چاک ایچدی مجرب بیان اخلا بکون شیر حق غیر کشت شاه جهنم اخلا بکون نزه فلک و قدسینا کز دیان اخلا بکون هر نه کیم دار ما خلق بود مده تن اخلا بکون</p>
<p>سر بلاک واقعات سنده حافظ یاد آید اخلا بکون و مکان و کن فلک اخلا بکون</p>	
<p>بهار ایا مدر و بد اجلدی عم لباسندن نسیم فیض جان بخشا زنده نشر اولدی هر جای عجب رقص بلبل جوالان اید کلشان مناسکر بزنندی کون کون از صارا اید فردوس کلکشن</p>	<p>بلکوب چاک ایدیب جعدی بکون جوی بولبدن تازہ جان عالم بو فصلک خوب سندن سحر باد صبا بچند کلکوب بلبل صد آسندن ارمیل برن ل اولدی چمن صحر جیغ سندن</p>

<p>ایند بر پیدا و بجد نشن گفت صید ره سر شدن تا خورشید جمله خلق قان اخلاقی اشک چشمین لعلگون اینک این شرطه هم صند و سحر نهال ظلم کیم دگری آنکس</p>	<p>دو که بلقن حسبت کرم سخنانم این با نیچ قان اخگر بود مدافتم دین بی خیر اولق ندر ای مسلمانم دین جاننده ایدر تتر حجت مردانم دین</p>
<p>شاه حسبت سر کرد نشن خاک بود بطلق حافظا کبریا لطف صفا نام دین</p>	
<p>عقل ایدر اولمشتم من حاد بهم بند و کن سر بصر اوقو چشم من دارم بند و کن دلیل سنجیده و کلزار بهم بند و کن غرض پوشتم جبهه دستار بهم بند و کن شتابم اولسب انکار بهم بند و کن یار ایدر بار اولمشتم اختیار بهم بند و کن</p>	<p>عشق ایدر است اولمشتم عشق ایدر بند و کن غیر ششم مینای ناموس که مجنون مشربم بودم گوش ویرانه سخن در با کیم زاهد فقر ایدر فقر ایدم در با اولمدن بکوب زوق و محنت بر در رفتم جلزم بودم چون منزل تنهاده و اصل و وصلی کام انکشم</p>
<p>دگر که پری سخا ز انشایم حافظان استان اوز که میر منکار بهم بند و کن</p>	
<p>عالم آرا اولکه حسبت افتاب لعل رسون تا کل اندام اول عزارک عشق تا بلبل رسون سینه مرات محافت خود مشایب بلبل رسون</p>	<p>سلسل سحاب جزو صیقل عاصتای رسون غنچه خوش لبسته قالمه اهل ای سر من صفت روشن اولرسون بزم اسرار کث در این بنی</p>

شاهزاد

<p>کریبا پی و بر مزایک الوهین ایاخ ال</p>	<p>تک نشا و در مشافطه کون بر انا همون</p>
<p>مست</p>	<p>صنعتی حافظه بر فخرن تنظیم ایدوب دیوانه روح افزای سنده اکا قاز قاز همون</p>
<p>تار زلفکده و بار و صده جبال المستین خال رخسارک معین باب اسم الله در فالق الاصباح رمزین فاشرا بر زلفکده کیم سخی قیلدی مضار و جزا حقدن اکا سن بر اسمی سنده امک سنده اولمش احد شانکه اولاک اوقه لر انس و من و عشق شاه اقلیم بنایت سن سین الحق بار رسول نیجه بوز بیک مجربین البت اولوغ غفران لطفکده امید و از اولمش در صعب ما خلق رو سبعم بر نرم عصیانم بلوق صده و حد</p>	<p>کاکلک سوزا سید رسر رابا ایمان و مصحف حسنک حقیقت اعیان نفس مبین جاصل الظلمت سوزین که سوزور زلفکده ابر سوزور چونیم نای قد خلق صا خاله بین وصف ایدوب زانک کلام طوا و ایدوب سین اصل سن سین ماسو افر عکده در حق البقیان سندن استر اشفا عت انبیا و مرسلین منظر لطفکده اولنده یا شفیع المذنبین اولین و آخرین و قلا صوم و باطنین الامان و الامان ای رحمت للعالمین</p>
<p>ر د ایدوب سورده قبیلکدن ال اول او شقنه</p>	<p>سان باب عطا در حافظه کتر کمین</p>
<p>ماه معتمد دیو کون ای اصل ایمانم دین</p>	<p>سینه جاک ابر محبت شاه ذبت نم دین جلد کتر کتر بزی بی فصل مر و انم دین</p>

<p>با نظیر دروازه مشهم حجت کبر مک پاک کو هر اولین بلور نه در واقع رنی</p>	<p>سن کی بکیت فیهت استر اولک اولک اولد بکار ایلر فیهت استر اولک اولک</p>
<p>بر وفار حافظ اولدر اول مقصد عثمان نقش ز با صبر صبر استر اولک اولک</p>	
<p>بارست بو کدی قدم سر اولک اولک اولک آتش فرقله با صدی سینه داغ فوزه داغ شمن جمعیت بولدی فنا اندر فنا مطلبیم باغبین برین ایلیوب با فراق بیک جفا کره ستروب تعداد ایدر اولک ششم بزم ذوقی سوزدر ای شاک ایدر اولک</p>	<p>در سحران ایدر با قانم شمشاد اولک روز کار غم خراب ابتدی منی آباد اولک چرخ کجرو ایدر ناث اولک کلیم اولک عجبه آعالی جمله دوری هم نوزاد اولک بخت نافر جامدن ماملر براد اولک بوز بلا کوردی روا خراصن اولک اولک</p>
<p>کوه محتدر پای آکان سنک قضا حافظه صد باره ابتدی جسم نوزاد اولک</p>	
<p>غم صلاک ایدر ساقی مدد بر با صبر نار هسرت داغ اورای سیزه نار غم باره فرقله محمور اولدم ای لیل صفت صد نر لعلک عشق یوق هنر اهد بر شتر خانه محرم اولدم عاشق رشک ایدر اولک</p>	<p>ساحلی بحر بلاه قالمشتم حطفا از صبر آب تشکر لطف ایدر سوز اولک مرفح انگیزی مجنون سر کرد اولک الامان صهبای نابلی نعره زندان صبر جام وصلک بر کزای کل بساط عشق اولک</p>

ایلیوب

<p>برده حسرت در مستور اولیونجه بمحمد م</p>	<p>شمس حسن بکر بادن نائب ایکن عجمی</p>
<p>مستور اولیونجه بمحمد م بندید کل خضاره مجبور اولیونجه بمحمد م</p>	
<p>سند سابق نم طالبه سیمانه بجم می استم مانف ضاره جانانه بجم صاف راه استقامتدن رون بیکانه بجم تربت حار ایندم ملامت کسوم دیوانه بجم من خرابات اعلیم زندانیم سکرانه بجم</p>	<p>بندید بزم مقام خادم میخانه بجم بور بپشیمه سن کیم ره مسی طوبه بجم نوش می طاعت بنجون حقیق هم بند لاله عشق دیار اولدم و بروب یعنی عیقله و آرزو حاصلی ز بعد می کلغامه و بروم محافظا</p>
<p>حرف التون</p>	
<p>صفا کلدی و واروب خالی کمانده غم قمر آرزو بولوب نش و نما کلدر آجلسون نوبها آرزو براز بو چشمه خونبارم تماشا می نگار آرزو لغسال غنچه ده برک کل شبنم شکار آرزو</p>	<p>سرور انا مد رشمدی کو کلدن غم فرار آرزو سحاب الطغدن فصل ربیع است کلدن آرزو فراق یار اید محزون ایکن خرم اولوب غیری کلستان وصالنده چه بلبل مرغ دل زارم</p>
<p>و آنحوه دستنی چینک کدر کمانده دل صیقل کند عشق ایو حافظه واروب الی شکار آرزو</p>	
<p>بر دور روصلتد فرق استر اولون اولوسون س قیا اولون جام و صلت استر اولون اولوسون</p>	<p>بیغ فایار اولون الف استر اولوسون اولوسون شمدی است باده حسرتد در طرفه کل کل</p>

<p>حافظ سیر اولدی عالم چون وصلی با دلن</p> <p>بن جهان بر نعمت دیداره محمود لایقشم</p>	
<p>من کدی بدکان حضرت سیستاریم نو و اجرت ایندی منی انما رفیق خاندان شاه حسن خلقی رضا تک عشقه نرسد کربلا تک واقعاتن یاد ایدوب قان ظلم قوم سیفان ایزه لر بیک پارچه جسم نرسد انقدر ایتدیم محمد با قره اخلا صل موسی کاظم علی موسی رضا تک منکرین شاه تقی و بانقی مظلومه بیدار ایلمین عسکر تک عسکری جاننازیم برضوا امانت خار بیدرون حسینک انتقامن المعضه</p>	<p>بدانظلمت لایق احمد مختاریم جان ندای خاک مصلحت کز آریم جعده و حرکت النذن زهره بر افکاریم تا حسین ایچون دما دم زار ماتم داریم چون علی بن العبا راعده من سیناریم جعفر صادق امامت مذمومین تو بوزیم طعنه طاشید ملامت کزده دل ازاریم ظالم لعنت کلام الله اید من قاریم بهشت بیچومس آنقدر استباریم مهدی صاحب مانتک در احوه نظاریم</p>
<p>حافظ بن شهر بار ملک تجرید ولی</p> <p>بنده خدمت گذار در که منکاریم</p>	
<p>بام وصلک لذتن دور اولینجه بلمدم زخم عشقت مسمومی بر شیوه بار اولد یعنی پیشم براه اولد شاد ایکن مغرور ایدکی</p>	<p>ذوق عالی مست محمد اولینجه بلمدم سبیل خون سینه منهور اولینجه بلمدم اول صفایه غیر مسوز اولینجه بلمدم</p>

بشع

جملة ذرات جوی ایچده عسکرت سیم	
شده ی بن بر نوسک مفتون زلف طعم خند صبرم شکوهند لری غارت ایدو مغ دل مجور در کلز بد و صلدن آنک حسرت ایلو بدم کرداب محنت میسکنم	جون ایبر حلقه کسوی پرشکینیم شاه اولدر بن آنک بر سانی مسکنیم خیل و مد راه و زار و عیرون عکینیم بو سبب بن شک چشم خوندن رنگینیم
راست رس اولوسه کام و صله هر روز سب حافظا علیا ایلو دل آتین بنسکنیم	
بیب قیلر و صد از نمانه مشرب کند و یکم چونو کوزندان اولدی قنده جای زیبا و آوا لا و بالی مساز کورسک خرفه بز فرده خانقاه خلوتده صدمی جانانیم	کوشه مین زده مست ز مشرب کردیم آنک ایچون دایما ویرانه مشرب کردیم ززه و ششم خاک ایلیک مشرب کردیم جام و صسک جالدر دیوانه مشرب کردیم
بکودیم عالم کز نزه کرجیه حاقیل ملک و عدت ایچره کوشا صایه کز بیلیم	
شاه عشقم شهر غدر نخنگاه سرد نم شکرم ضیل خیال عارض لدار در محنت اقلیمده شمدی چالینور نام کوی خمس قتم داشت سو دار کز کام بکون	آنش عشق قدر با سنده نایج رفتم دو راه جانقروزم در لوانی رفتم سر طرفه سو یلنور او و من نشان بوشو کتم جان ز ذلت شهما الکرده فخر کسوتتم

شده

<p>کوردب زب کلغاکل کلغوشتران اولدم سیرینه نومه شک خطا خبردن اولدم</p>	<p>بیدلن کلشن سنک تمغاس اطلقل جباردن بوی ماغشک ایشدی چایکیم چای</p>
<p>نظرگاه دل بیاراید و بیدر سنکی حافظ دکل شوخ جمع حور دهری بکیران اولدم</p>	
<p>نفره جان زایل بره بنیاد ایلدم چاک ایدوب بنده لباس بره ایلدم کشور سودای شمدی محکم آباد ایلدم شهرت اینکیز حلال فرهاد بی ایلدم یازه بادی عالم فاینده برآر ایلدم مطیعی تمدن آکاخون جگرزاد ایلدم</p>	<p>حال دخط و عارض دل ارجون یو ایلدم کاسه جود سکون مندی سنک جور ایلدم عزیز عشق ایچره قیشرک اولوب تمی کوه عمر تیشه احملا دلم شویله کیم صرف ایدوب وارم ره میخانه ده بر جا ایلدم طفلی جانز صحت بقا تحقیق اولوب</p>
<p>مخ غول بولدی ریاض غلبت ایچره ذوقنی حافظ باغ فنا سیردن ازاد ایلدم</p>	
<p>ایست اندن ایچدیلم جام غمشک مستیم شمدی تاجیران در اول چشم شک مستیم الفضل اول جرمه بخش نغین شک مستیم سکلی اصل حقیقت ره رشتک مستیم</p>	<p>حالی ایا بیانه روزل شک مستیم زلفه سر بسته قالدی اولزما دیوانه دل ساقی نغمه سقا هم شوقدر بو ذوق کون کبلی صحر نمایان اولدی سرزات حق</p>
<p>کله سوزان رویی عدون حافظ ایوز باشکار</p>	

مرحمت ابریمی بیستم اول شه ملک سن		حاکم اطهار را تیمک و جوانه وار سقو نیتیم	
اول کلک وصل تمنا سندن بچو کلک نظر		خانکبای حضرت سلطان زار سن نیتیم	
جوق نیمش اول با ایدم و فایوق کوردم	باغ دوسه سیر قیلیم صبیح صفا بوق کوردم	اصل ل صابون فایر جانه ابرسم بی ریا	ایرم جانم فدای جون باینه بوق کوردم
دل تمنا وصل جهان ایندن خافل کل	نیچه ملر کجیدی اتا بر عطا بوق کوردم	بند اولوب نسیم جان ایدم تو کلک باینه	بو طردن غیر بن بر ملخی بوق کوردم
سحرک حالنجی فیض حق مسرور ولی		حافظ سنا تران دلی نوبوق کوردم	
نه بر ساقی کجا بزم می لعل طلب ایتسم	بشراب عشق ایله بهوش اولوب تر کرا ایتسم	بولور بوم ده جسم نازه جلالی کلک بن کبر	سکله سینه بر سینه اولوب تار و زلف ایتسم
نطق افرا اولور دیم بزمه می تنگ بزم چای	ار زوش ایوب لعل لیکت کسب طرب ایتسم	نوله رخصت بولوب کیرسم ریاض حسن بزم	کسی شفا لوجین اولسم کلجی جمع طرب ایتسم
خجدار با بزم کرم یوزم حافظ نیاز ایل		ایدر می کایر با با تمنا بر لب ایتسم	
ایچدن جرمه عشقی بیخه نهم دن ان کلیم	صورت لکن لیدرک جام و جم کوشدن ان کلیم	بر اقدم زحمه و تقوای ره سودای زلفکده	کور لکن ابر و آنک سیر می منبر ان کلیم

بولدن

<p>بوسه بر دم پارهها شرف راز ابر کو کل شگون چنانچه لعلک نیاز ابر کو کل کند و بی واروب سکار چشم باز ابر کو کل سن نکی بر شیره کاری امیناز ابر کو کل</p>	<p>سرمضی لایه برون اخترازی ابر کو کل و بر مرجم تخ کامن س قیامنی ز نکت بریزه سانش وانه خالک کورب حصار و که جکسون جو بیکی دل بپوسد اوز صالنی</p>
<p>دلبری تحقیق بولقد مرادی حافظا آنک ایچون دمدم میل مجاز ابر کو کل</p>	
<p>عجب مشتاق حسن غنچه حرمین بیل نه در حالک حواداری هل غنابین بیل محبت بر فرس مطرب کویا مین بیل اسیری کت ولدا رسمکار مین بیل ایدوب ترک وطن شمدی جهابیمین بیل برایش حال اولان افتاده بهیمین بیل جهانه سندی حافظ کبی سوامین بیل</p>	<p>بوکلار ابراجره قریانک نه در شیدا مین بیل نه مال کله ابر سن بوسه کام سحر زاری مسیندن اوروب و طرچکرس ناره جانوز صدای تشین اصکله جکلتک فکک سن کورب کل محرم خار جفا کار اولدین بیل نسیم ناله زلف بر یوشلر سن شمدی خواب باده عشقی اولوب بر اصل کلفا مک</p>
<p>حرف اییم</p>	
<p>بر باقوب پروانه مشرب بانه وارمق نیتیم کلغرا حسنی سیرانه وارمق نیتیم کوثر لعلک دل حطنه وارمق نیتیم</p>	<p>ناله شفق جان آتوب سوزانه وارمق نیتیم بیل شوره دیده و شمشکله وار ایدو فر باد ایل آنش عشقکله یانه اولدم تشنه لب</p>

<p>که کل کنز حقیقت که هر چه در بزم بود قدرین نشان در پیش این سخن حافظ را مشتعل و جانفشان</p>	<p>ای خورشید بیک راه مدینه تراز ایندک شهابی بر آید و بر دیو رقیب کایب ایندک</p>
<p>حرف الغلام</p>	
<p>کشن حکمت و طوغدی شمعی بر کل بی بدل مست و حیران ابدی ز کس کی خورشید لاله با سیمین رخ بر زمانه لاله لعنه و لری باغ لطافت نقر ز می مرغدر</p>	<p>بو صیبا ریشتری مانند سنبل بی بدل تخفیف باغ آمد در حال فلفل بی بدل کلمه زاری تازه تر بود و کلکل بی بدل باغ و صوابی بر معناسن مثل بلبل بی بدل</p>
<p>شهرت عشق حافظ در دنیا بولقد و در چشمه حیران این جان بخش چون کل بدل</p>	
<p>ساقی طه در در لعنات کسوم زه شاد و کل تا توان اولدم فراموش فرقت او زه رم اید و ایلدی بر باد کسوم عجز و کسوم تیرنه کس صدمه کسوم استقامت او زه کسوم کسوم بزگوار ایلد حقیقت زنده بر کل نیز مرهم و صکله زخم سینه بیمار اید و ب</p>	<p>ملک دل حسرت زبانی لامان و ایلد کس خسته باجک کسوم سجت اولوب ایلد کس اینم نگاه رحم اید بر صدمه ایلد کس خاطر کردن جمله بد اخبار ایلد کس مسکوم سر ماده بر کلزار ایلد کس عالم فایده باقی بر ایلد کس</p>
<p>بر نشاط انجام رطل اصل ایلد جان بخش اولوب کل بخش کل حافظ غمگین امد ایلد کل</p>	

تخلی

<p>عاشق مردم دل یا نوب کجا اولم کرد روز و شب خال خیالی عارض دلدار اید کاشن غم بجزه فریاد ایوب شنید کی کون بکون فریاد اولوب مجنون کی افسانه</p>	<p>بشک بیشتر قانوجون لعاب اولم کرد گاه عاقل گاه سرست خراب اولم کرد نور احوی هم چنگ و باب اولم کرد سرگرد مشی عالم بر خوش کنایه اولم کرد</p>
<p>حافظ ابریک دیرک وصله بایک جان تسلیم ایوب جسمت نزاب اولم کرد</p>	
<p>بر لطف لبعار مقصدم نر قیما دکت نخوت بار غم جو اندن پامال اولوب تیغ آه جانستم کجدی کچه مر مره همشکلا انظاره وار اکلن امکانه یول</p>	<p>مرغ کو کلم محرم سزار کلمتر قیما دکت لال زار عمری بر دوده خوشتر قیما دکت سینه انبغاره بر مانند نشتر قیما دکت عالم تجویب ایوب مسعود اخر قیما دکت</p>
<p>مصحف ریخ باربری من عرف ضوان اولم بیش چشم حافظه دیوان دفتر قیما دکت</p>	
<p>ز اذن ملکنی جاننا جفال خراب ایتدک خراقله روان اولدی کوزدن بشکله کلم بازوب تیز عیشک دمدم سینه ای ایتدک کوزنتر شام غمده ماه تاب حسن بر تایتدک کمال اولمشدی انبغارک صدرن قد شمشاد</p>	<p>پریشان ایوب انظم منی بر اضطراب ایتدک جگر قاننده جسم ناتوانم بر جیب ایتدک نذر بو آتش حسرتی دل مرغن کباب ایتدک سحاب معجون ماه وصال در نقاب ایتدک بو کون بر جام لطفلینه نازه شب ایتدک</p>

<p>اول کل جسم سما به تازه لکت ایامت طاهر از کسب برادر می پاک دل افکار و صلوات بر محمد و آل محمد</p>	<p>روزگار را به برین بر کون از صاکن است اولی خاطر شکن به طبع به کار است لانه بوم اول کبر من کز ارک</p>
<p>سخن نژاد بریه و صفت علاج حافظ نور رسون با در خاندان نخل بر دارک</p>	
<p>بوی خود در ناله افغانی هیچ صورت هم خدایت بر کز ای سر به کرم حاکم سخت و قدر اولدم تا توان زار و زار تیش لعل و قدم قلند جسم و تنم</p>	<p>بار چه کله جگر بر باغی هیچ صورت در دو عهدن سینه سوزانمی هیچ صورت ظلمت عصر و فنا دور انمی هیچ صورت خاک را خاطر و بر اینمی هیچ صورت</p>
<p>حافظ جوهر کل عین زره با جبهه ایوب تا غبار خاک کس تا غم هیچ صورت</p>	
<p>قند کورک شو بانک ای که کمان دار الف ایکن ذک بو کوب با ایلدی بار من جیش غم در مبدم جنک ای که صد نوزن شهر ترک طوتدی جهانی رند سوانام ایل</p>	<p>ایچه کوندوز زار قبلک مین مستانه لکت نون چشمک سینه کی رنگین ایدم چنانک عشق مید انزه کزوک ریشیله برود ایتک کوشور سواد ای الکن دستکش هانمک</p>
<p>مهرای سرگزشتک برستان ایتک اول سوزینوسن حافظ کز کزله در بر ایتک</p>	

حافظ

<p>خانه دل رنجه صبر و سکون اولش این مهر مبدایت برج طلب اوزنه کله طبع رام ایمن استوی عالم جا حیفه ایست لانه راضه مرغ جان صفاس کور بجان</p>	<p>روز کاری خرنه شوریده حال ایرفلک بر تو افزا اولدن قرب زوال ایرفلک رشکون رملره بر وضعی غزال ایرفلک شتاب مختله با قوب بی بر و بال ایرفلک</p>
<p>طوطی کوبای طبع نمنه سنج حافظ دمدم و غنچه و دستمال ایرفلک</p>	
<p>چکوره و ک جوبین ای دل سفرهها علی و که چکسور سبزه صد رایسن ساله سر بکسور بهموره به نعل بهارک خوشنوی انجمن اوله قوه سخن کلشنه کلفا ملر نفوس ز اولد قوسانی عجمو بیل سکده جانها ستر سنجین بر اوشه فک و صحنه</p>	<p>بر لب شیرین زندن با ده حرای چک سن واروب باغ صفاده رایج روم نوبلی سیر کلزار ایله جام لعل جان بخشای چک سن اصد لیل غزلان اولدم شیرازی چک عطرب هسایینه به گاه بندک کاهنی چک ال ای اغوشه قید کوشه تنهای چک</p>
<p>کندی تدم جام عشق این حافظ نه صفاس کور بودم کتیم غم فرا ای چک</p>	
<p>له ستور قوه دینک بو طرز اطوار سنک نون صدای زغ درشت اذام مانند ای ک ارجسن کوبسته بر کله کله سن امان سورا</p>	<p>شسته و بر مرزیم اصل اولد زکار سنک در رسویر مکره در اجه به گفتار سنک و بر سه یومی کدر بو عین زکار سنک</p>

حافظات مسکری اولش در کلام و اشعار	
<p>معلی در آب خنجر جانفراد بر اصل عشق منتظم لعلده بر خنجر لالی در بشرد بدرد ابرمش ماه دیر انوارین تن کون در درخسارنده بوی وحش اولش اشک مصحف حسن حقیقت علم بر سنخه در بریده جن بین اجوبه و قتل قبله نظر حافظا جاهه ز تخم اندوه در آب وحش</p>	<p>کوثری ناب لب روم خدا بر اصل عشق کوثری کز خفای کبر با دیر اصل عشق قشربینه فایه تو سین علامه بر اصل عشق کلمه زاری غنچه باغ صفا بر اصل عشق خطه نفس بر سر خدا بر اصل عشق و جهنده آینه حکمت نما بر اصل عشق اندیش ابدن دلخسته بر عین شفا بر اصل عشق</p>
حرف اول	
<p>نزلت دوزخه کوهلم در لاشه دایم یک طافه او شمش جام تک یک پاره اندر کوه اشک لعلکونش خزر روم و سیلاب کوه لاله وحش بیک در افکار به صوب دل سوزانم</p>	<p>شاید و ببرد مردم منی انبیا ز نفاش و انبیا نولدی رحمت بوقی ظالم ترکت بیدار انبیا بر نوازش ندر حالک ربه بود ایتیم یک دار می مردم کبر جگر قان بجاز او ایتیم یک</p>
آه کیم سزده چشم کوه حافظ کبی زاره ای آفت نوله بر لفظ امداد ایتیم یک	
<p>حرز مان بر فدا کوهلم هر طلال ابر فلک استقامت منزلده مسکن بر طش ابر</p>	<p>حسود بی پایان صمدی مجال ابر فلک ای سب با ابد و ب سینه امثال ابر فلک</p>

خانه دل

خط نوخیز که کی بودی ریجا بر طرف	بر طرف از سار کون صحن کشتک
باغ رخسار زنده خوشبو در افند بر طرف	بر طرف مشک خط و نافه سوی حسین
عاشق شوریده بشیدا عند لبها بر طرف	بر طرف پروانه باقر بن جان کجاست شمع
خال چون سلطان شوکت سرودان	بر طرف شاکر روم ملک ایران هندو
کوثر لعل جان بخشک ای جان بر طرف	بر طرف ظلمت و خضرت یکدیگر آب حیات
انقل بوسک جان ویر بر چون شبیه ان	بر طرف دستکده جام باوه نشسته فر
حافظ افتاده زنده دست حیران بر طرف	بر طرف ای جان من بر جلا دل کسک

حرف القاف

بوسب جان بلیدی اولدی هزار زار عشق	کشتن کو کلمه بیدار نو بنوا ز سار عشق
اول طرفدن کوسر در صحن بکالد ار عشق	عزیزه بان بن نگاه ایتم چنان اندر عیان
ایندی تار زلفه منصور تک بر در عشق	صالحی سودای معجزه کاکلین بو بغمه
عقل ملکین ایله بنما کلوب خنک عشق	صانم تیر بر ملا کوشدم بن جنون اقلینه
چون صبا صحرای صحرای ایلدی روار عشق	واله و حیران ایدوب اخرنی بی اختیار
سمد لند رحمتا اولدی بمانه بار عشق	عشقله نراه اولوب ایتم ستم دوست ایله
چمزه زر زنده اشک آلدن آتار عشق	اورسون لاف محبت کیمه ظاهر اولدی
تاکر قیل ایتم وجود خاکن آتک نای عشق	زر کبی صاف اولمز اول طرف عشق آتک

داخل دارالسلام الحق اولور اول کیمین

<p>بدر افرازی حسن اولدی بینه نامار فیض سر و چلش قدر چلش کل نو ایله مزار مطرب مرغان طفل کله سویدر بدم جمع ایوب از صدار کونکون خدیجی می ایچوب بچیوب سو ملکن فرانت لنگه ترک سینه ایزر تخی ششی ایوب حافظ بون</p>	<p>اور نه جایتی شی اولدی تملدی باغ آتش شوقیلا اورمش سینه سینه لال اوغ ایها الشاق قوموا العیوب صبح جلیغ صحن کلزاره کلوب سلطان کل فرانت مستقی سفلی قنا و کنده یوقدر عقل سلطان نکلاید حکم بلس</p>
<p>حرف الفاء</p>	
<p>وصفت ایامنده چشم بار و بری کافون یوز سوردم کوبه کوبینه اما نیلیم فتح ایدر دم باب جنت سینه بندین کوبک بیک نیاز اید اولوردم سینه صف اولوش</p>	<p>خشمه کلش اول بری غدار و بری کافون بی امان اول غره خوخا و بری کافون از در کبوی نار مار و بری کافون خنجر خونریز بد افکار و بری کافون</p>
<p>ال صوزم سنبل و سینه حافظ لاجرم خال چون جیش جیش سر و بری کافون</p>	
<p>بر طرف کل کمارک ای برت بر طرف بر طرف کلزار و مرک نرس مشبو لری بر طرف شمشیر زالدستم صاب قران بر طرف بر کوشان و نیره جنت آوران</p>	<p>بر طرف سنبل سمن کبوی رفت بر طرف کاکل شرنک جادو چشم سنان بر طرف خنجر بران خونریز ابروانان بر طرف تاوک دلد و کینه سوزن کمان بر طرف</p>

<p>مکرزم قان اغلیوب عالم برین اولدیغی عظم</p>	<p>کولی برزخم بیمار ایدوب نالان ایدوب عظم</p>
<p>حرف الظا</p>	
<p>جقوب کسید زعل ایندی بکلیا بیمازدا عظم صفا سن مالک روزنخ دور اول شخص بچره اکر بر جرحه کوشش ایدر ساقی لعن نیدن ریجا یوسرست و خراب اولمش کندی اولوب عواصن هر عشق یولمز یوم ذاتن لباس نرق ایدر ساقدم جسمن ایدوب نوزن خیال ایدر خالی خانه قلبی کجه حافظ</p>	<p>در از ایندی بر از بهوده جوف نده عظم آتریز انه سترتا ستر قشور ندانه و اعظم بیلور اولدم نه حالندر می مجنانه و اعظم کوروب کراه دیر مجنوب اولمش نازدا عظم صفا نوز بر خرده مینا کوروب در اندوا عظم ملکوت ایلن اول کرسنه مردانه و اعظم نیجه کنجینه بی مالک ایلان و برانه و اعظم</p>
<p>حرف المین</p>	
<p>چکدم ال صوفی بکادر سنی ندن کلدی شیخ ترک ایدوب زهدده بادن ساره قیلدم مستیم نزم الشک صانه جام زر قدن اشناب بار در اجبار ندن دور ایدوب حافظ جان بیلدی باغ بقا عنق دیلم</p>	<p>بسک بکلی میخاندان زرخانه دن کلدی شیخ زهدداس ایدوب عاف ندن کلدی شیخ بوزوقیایم حالیا بیما ندن کلدی شیخ مجه قدیم عنبری الحانه دن کلدی شیخ موجراب انجام اولان کلشانه دن کلدی شیخ</p>
<p>حرف الفین</p>	
<p>موسم کلده بوگون سنی الوب ال ایما</p>	<p>کل شکل ایلیم بزه عزم باغ اراغ</p>

<p>تازه تر نورس مثال سخن کفره خاص نکت کبیری تار مار عتبه باره خاص بی محابا ایلمک شیرین سنا گفتار و نمک حافظه ساز غم مخ بگردن بیماریه خاص</p>	<p>الکار ایلمک غزا و لکن انا و نه مک مجموعه بر بوشام جان تغیر ایلمک عاشقی مانند فرهاد کوه عمرین دلدرد راه عشقده فدای جان و باش ایلمک</p>
<p>حرف اول</p>	
<p>بوی وحدت شمه کبیری دلبرون غرض جام رویت عارفانه کاس کس نردن غرض ذات بملکه رم او اسمای از برون غرض شعله نور حقیقت شمس انوردن غرض کیم آنک ابرو سید صواب و مینردن غرض دل بست اور که اولدر حج الکردن غرض بود وجود آدم اولد رفرد وجودن غرض</p>	<p>عشق با محق بیله کلزار و کلزارون غرض قد ضو بنا اولدی فردوسن بحر ط با لایه حافظ اول کل قلم قید لاده بول الای کیم نه فکرت پروانهوش رونمک و شمع وحدت قنده که رسک بر صنم قیل سجده انی طوطی بر طواف کعبه چون صرف ایتمه نقد عمری نسخه کبریا دعالم مجموعی در حافظا</p>
<p>حرف اول</p>	
<p>منی بر دانهوشن ره یا قوب سوزان ایرنا بر خط منه منصور تک داره جلوب بر دار ایرنا بر خط حجاب پشت کلکونم و کوب کیرن ایرنا بر خط منی مجنون کبی و قارایوب جولاان ایرنا بر خط</p>	<p>منی بیس کس زاره قویب میران ایرنا بر خط کوهل مشق نذر بوی کس زلفنه انا دکل دیهوده فریاد و فغانم تا سحر هر شب بر کول آباد اقلیم جنونم عشق لیلاده</p>

کوزم

حافظه کامله دستین طریقه و یکبار سوزن	
کامله مر نطق باکی حجت و بر معانی ایش	
عکس ایدوب رخساره دلداره یکبار ایش	نشسته صبا عذار بار کلکون ایش
نکست کبوی مشک افشان افزون ایش	حالت میدان بهار حسن انکس آب و تاب
قد زیبا سن مثال سرو موزون ایش	کامله سن بنافض کل فن بشکر افشان
تا زقده مرغ دل افکار سبزه ایش	دانه خالین مثال عینه یزده نشتر ایدوب
اول لب قد شکر گفتاره مغز ایش	بر کله طوطی بنشین سخنکو طبعی
نقد صبرم و اعظم با سر سخن ایش	روز و یروب خط سیه دوش خفاز تکره
مر فظ افتاده گوگلن جالبیک اول افکات	
دیدة سخا کورنه زنگ افزون ایش	
ایرم مهر کا عده بر ذوقیه جوش و خروش	حال ایدوستم منی ظن اینتر زامن باده نوش
عاش سوادای من بر لبری بیک سر روش	مرغ دل پیچیده زلف مشکبارنده اسپر
تا اید مستانه ایتدی اول مغان بیغروش	لم یزل میخانه سندن و یروی اولدم بر قوج
لا زوبالی رند مشرب خرقة می آوده بوش	اختیار ملا دکلدر بوبله بی خود کز و یکم
موزلن آواز نای دعدنی ایتدی کجه کوش	رقص ایدر سه کرجیم حافظه کردون ووش
حرف الف و	
دستانلق دبر ایشتمک کجه سخاو غمگ	جانستانلق فیض نوزن کجه خدآره خاص

<p>بوی چنجه سرودی رفتار کیم ایله عروس سین مثالی طوطی خوش گفتاره کیم ایله عروس جما تفر ابولعل شکر باره کیم ایله عروس حافظ آسان کیمی دلداره کیم ایله عروس</p>	<p>حسن خرام ابد کیم جاناکستانی شیوه ده کوش ایله می عند لیبک نوسن وقت کیم ارزو مند شراب صاف فردوس املای اول جنت و حوری وصالدن ایله قطع طمع</p>
<p>حرف الشین</p>	
<p>کوی زلفک مهری بر نزهت با ایله سینه سوزان ابدن اول غمزه بر فانی یا سمن جهنک بناطک غنچه زلف ایله کل قنک سنبه صابک بو کاهلک بیله سینه صافک طیبی حاذق ایله چشم مشک شسوار کیم ایله</p>	<p>ناوک چشمک شهاب زخیری بران آتش صلقه کیم اولک سودا بر صالده کیم باغ حسنکده هزار عقلمانی لان ایله رشتک ایله رطوبه بایه قنک روضه خدیجه ورومند افتاره کاهلک در ربی ارمانه برای بر شاه اقلیم جشدر خالدر</p>
<p>عید کبر وصالک حافظم دیده ناز شغاک جان کیم کوش سوزان ایله</p>	
<p>سحق بلین زان صفات منظره ایله منزل نیران اولدر رهبری شیطانی ایله جنت اولدر مسکن آت کونری قمران ایله آدم اولدر زبطنی بیس قلم حیران ایله</p>	<p>کاهلک هر نطق باکی بخت و برهانی ایله سر فو قلم ایله خات بایه عروسکیم آنک عاشق دلداردن دور ایتره کر کرون دون باش کوسوب حقی راسنه بر اشته ال در عین</p>

حافظا

<p>بر صبی حاصل شد از بر چهار ایامند بروم آزاد اولیدی ز بجزر عذرا کردنم بر زمان رسیده اولوب کز نیک در لزل سحر</p>	<p>اچسده با حذر اندن عین حسن گلشنایم بویله با برش ملک قدرت و خیریت نمز کیم بیلور با قنده آب و دانه و اما نمز</p>
<p>حافظا محنت طاعت هر خسته سن یکدم معونوز داشت حشفه چون کون فریاد ایله سیر انمز</p>	
<p>که صورتیک حاله از افغانه حسرتده یوز روز و سوز منظر چشم دو کر آب در ان حمد لله کله دی بوی صحت اخبار کلمز سورا بدوب جمل بیلین کاشند و قنای</p>	<p>ناله و فر بار و آه و زار ایله فرقه ده یوز عالم صحتده انا نوح ایله محنده یوز بیست اول کان لطفه شکر ایله مننده یوز عذرا آزاد اولدی شمدی زوقیله نشنده یوز</p>
<p>جان و دلک استر ز حقدن طاقات اولغنی یوز ز طوب در کاه حافظار و زو ش و عود یوز</p>	
<p>مست ز بهوش می بیخانه عشق اولمشوز باش اولوب بیری مغالک باینه خلاله خانه دل ناب مهر فیضدن بولوب جبر ان کوره لی مهباره رنگ عارض دلدار بزر</p>	<p>نشند حالت بیمانه عشق اولمشوز حمد لله خادمی خجانه عشق اولمشوز نوش جام عشق ایدوب زنده عشق اولمشوز زنده در دیشام اولوب مستانه عشق اولمشوز</p>
<p>حافظا دل حرف اولوب زرق و باران شکریم باوه تو صد ایله سکرانه عشق اولمشوز</p>	

سرفظ

<p>حد در کن بوزره خاک که چمن سخن سماکت بود سخن سیران بدب شادان بنسیم کل کل عجزت شکل بولک حقا</p>	<p>صدا در اول اولی خاقان شکل مسلسل افکند پابند اولی اکدر و شند عجب سیرت شیدا صفت بد نادر و شند</p>
<p>حرف ا ز ا و</p>	
<p>بزن نشی کنش مینی نه صوا اولمشوز صومنی مهبای صفا بر شای بود سخ بزه چون ازل بزنده جام صومیزی است لیدی باوه صودر خدا روح قدس بزم سر تعلدن بزنی آزاده قیلدی بزم که صومبولغه بزجان ابطالب اولوب عشق با صوم بزه بار اولی بے اختیار آنش شمع رخ دل در صوده دبددم عند لب صوم بز کیم نغمه با صوا ایله ایدری صومر ملک کو کلمه معارضه</p>	<p>مستند ساقی بیمانه صوا اولمشوز صود من نوش ایوب مستانه صوا اولمشوز ابد ایماز سکرانه صوا اولمشوز بوسب عالمه بزنده انه صوا اولمشوز بز مجرم دیوز مر دانه صوا اولمشوز خطوله صوری کوزی پابانه صوا اولمشوز عقل ایله بیگانه یوز دیوانه صوا اولمشوز شو قلا جانسوز بر بردانه صوا اولمشوز اروضنه صوده مقیم لانه صوا اولمشوز دخی عرفان اولان دیرانه صوا اولمشوز</p>
<p>سینه زنجینه دوز بتیم صوا ایدوب حمد لله حافظی روانه صوا اولمشوز</p>	<p>بوسل یق روز فرح رنجده صوا ایدوب دوق دلی اوزره بر دم دوندی اور انمز</p>

حافظ بیچاره سی عمر بن ابی البر	
<p>میش و گوشت شمدی می هم منزلمی یاد خلفای مناد حق حق نارسن کوشش ابرام گوشه میخیزد در کیم روغن باغ ارم قصه مجنون تک رسوا نم مشهور</p>	<p>بارغار زنده هم هم مشرم سکر اند در ساکن تخت شایم هم هم سرم مستانه در س قبل غلاما بکاسم کو فرم بیجان در جا بجا هم گوشه ده هم شهر تم افسانه در</p>
سجده کاسم صند بر و در کیم حافظ ایدم طاعت کاسم سجده بتی خا	
<p>عشق ز غمی القات بار اید مختلفنو قطع امید ایزه وصل دلر با سدا اودم عاشق دلر ده اجبا ایدر معجز لبی که من که کنده نقش قیل و جلی فرغ ایدر بوی عشقی لاجرم تشبیه ایدن ک عالم فیض صفدن کام الور بر کمالک درین طوق</p>	<p>که صبر ب تاب اول حسه دار ایدر فتنو محنت در نخب و المله زار ایدر شد تفتنو نیم نکامی لغتی به سرافه نسبتنو باده کلر تک و کلر و سا ز ایدر افتنو مجنون اسانده و سوانام ایدر شهر تنو خذ منتهه دمبدم بر حاله هر تنو</p>
بوته عشق ایچره قال اولد که حافظ جگه اصول اولر طغنه صت دار ایدر فتنو	
<p>بیشوقیر که کل تا باوه کافانه خوش بندر صوا ای غر جان کور ز خیال فاعله خوش بندر</p>	<p>کیم ستانده و صا کت سیر نه مان در غم شکل کیم ستانده و صا کت سیر نه مان در غم شکل</p>

عذارک

<p>برت سینه بر دلی طوطا چکند لطافت قامت موزون جاده چکند</p>	<p>سرم شاه اقدم ملاحظ اولدیغند نم تجه مدح ایلم نزلت پروانه آن</p>
<p>اوشه نکل و اوشقنه دکل بر دارلان معجزانک هزار نیک جان آملند</p>	
<p>دلوه داغ حسرت کبسی مشک افشاوار از برای او حزار کوه کلفت افغان وار آه کیم بر اخلک شوق لب خندان وار بوسیدند در دام سر سبز دوران وار منج زهر آب ستم در رویی مان وار حکم ایدر کیم دهر به حرکت بر نطقان وار</p>	<p>سره سودای سمنه کاکل جانان وار کلوزار ندن مش جانم صالدی چون چون صبا صحرای صحرای سهری در تیدیک سینه و صد زخم آجوب در تاوک فر کلوت بو نجه فریادم دکل به سوره جسمه مطن سیر این سیاه پیشک دیده فونیا رنگ</p>
<p>حافظ زار ایلین وقت سحری اختیار آتش جان سوخه بر ایل سرزان وار</p>	
<p>زیر فدن چشم جادونیم نگاه ایلم کچر کوردیکی انقاره کابین آه واه ایلم کچر خسروان بر دیلم سو حکم شاه ایلم کچر حالی زلف سیاه می تک سیاه ایلم کچر</p>	<p>بونه آتشم بر رسم کج کلاه ایلم کچر دیده سخی غارتگر مان اصل عشق در ایجرم جعفرش کوه کله ملکنی نغیا به کیم باشما ایندی بلازدان روشن حاسله</p>
<p>غزوه سن جلاصورت جستان انیر حیل</p>	

<p>دل که صفت مصحفان او فرخا گشته چشمه عشق که اول کیم بر طهارت قیام چشم مقصد صورتک سیر ایدین عارفه سبح ایله سودای زلفکدن منی بدم یقین اولی که کجینزه مکت مفری یو کو کل</p>	<p>بجمل لاله معبود بر روی سیم اولش در صحر عمل قبله محقق بیل تب اولش در عین ذانک اولدنی بی شبنم اولش در دیور در عالمه قطع راه اولش در ماسو چشمه بر مانند گاه اولش در</p>
<p>طعن دشتدن نه غم آرتسه فرخا جان حصن بخشکد حافظه محکم بنا اولش در</p>	
<p>طفل تر با خسر و خوب بچون اولش کل شمدی بود در رسم جنک اور میدان عشق شهر اولش سمند زه شهر آتیه اولش باده ناز ایش مت خراب اولش فتنه چون مسیح انفس لعل کجینزه اولش ایتر اولش اقداره الرتبه صحت بعد زین</p>	<p>شهر بارتخ ملک حسن دآن اولش کل چون بود بر عاشق افکن پهلوان اولش بونه آفت فتنه دور زمان اولش کل الاصیف ابروان چرون بی نمان اولش کل غره سی جلا از صورت جان شیا اولش کل تیغ استغاسه چونم خون فتنه اولش کل</p>
<p>جان ایله ایل وواع ای حافظه سجا کمان لاحرم اول تصد جان کمانقا اولش کل</p>	
<p>بدر شکر کلش حسنه جوق کله جملش در عذار لاله کجینزه خطه خیره سیر اندم</p>	<p>بر لعل عتاز اولوب خراب بر خوشه جملش در حقیقت خاوه حکله بر ایت با اولش در</p>

س

<p>در بحر ایل قدس یا قیوس سوار ایلین حافظت عاشق سواره بیگانه کلین کلین</p>	
<p>الای تاج سر زیری صفاداره سوار در نهال نخل انبیم مشکو فخته در کو با کشاده سفره خصال وصال انکوشق نوجه ایک لازم خد افره کوشن عیاجیه</p>	<p>شیمیم وصلون کام دل زاوه اغوار در سیم از تو بهار بزم ده کلز اظه و ادر مهیا جام ع عارف خاداره خوار در کلام ماسبق حمد و من واره فرور در</p>
<p>درد دوران ایدر ساقی مینا عسل نایره بندک بر قدح حافظه شاکاه قدر دار در</p>	
<p>تغنی باغک س کی بر غنچه فندان و ار دلشکار ابتکده ماسر چشم ستم س کی ناره تازه خنجر و شکر کلا جان من کی بزم گاه دست نده شکر کشتنا س کی عشقه چون سوار اولش جهانیه من کی ای فروغ ماه حسن عالم از اس کی</p>	<p>تغنی کله من کی بر سبک نالان در تغنی باغک بجه خنجر زلی ایمان و ار تغنی عاشق سیر سینه زخم بی پایان و ار تغنی باغک مجلس اظرف خشان و ار تغنی مردک عهده محنه بر جوان و ار تغنی شوق محزون باغک در باران و ار</p>
<p>گر چه جوق دلداره لاف عشق و زهر من کی تغنی حافظ صد قدر اعلی و جان و ار</p>	
<p>ای که فاشک خاص و عام سجده کاوشده</p>	<p>کیکه باش اگر سکار دود لاه اولش در</p>

<p>طوره لعل لب دل راه دل صبر اولور</p>	
<p>لطف ایلمیسه مجلس نمانه یترشد نوش ایلم عشقه جانه یترشد صهبای صفا اعلانه ستانه یترشد سبیل کسب لوری کردانه یترشد دلشنه لری چشمه جوانه یترشد عشاق ارم باغنه سیرانه یترشد</p>	<p>سکه ایغ آل باده میدانه یترشد دور ایبرک سغریزین ایلدیز می برجام نط اورا یچوب سندی مطلق ترپوش براق مه یوزمه کاکلدر با صبح صون لعل لبک کانعیر افاده عشقه چینه دره کس لری سینه باغین ایلک شام</p>
<p>درد کلنه مکره صون دشته بکرته حافظ کی مستانه یبرانه یترشد</p>	
<p>هور دهر ابلبل یترشد اهر بیک کلوش کلور اسعدن نامر دونا بناده بیک کلوش کلور خارجی بد بخت نابره جاده بیک کلوش کلور حاله عشقه واقف و داناده بیک کلوش کلور فقر زنی تارک دیناده بیک کلوش کلور خط کلکون قامت بالارده بیک کلوش کلور کمر بوسه یای عم داناده بیک کلوش کلور کیچو یوندوزنی بجه نالاده بیک کلوش کلور</p>	<p>عالمه بیک قیاس ایلر لیلاده بیک کلوش کلور حکمت فیض خدایه اچ کوزک عبرت یاق نم کل طعن عدودن اغنطراب تنادل زاهد و خافل کن بهیوم کسرب بی لهر عارف بالنده اولوب غم دانه صفت عین اولان قد و لیر حسن زیبانه زین ابر و صعدان شاه زرین تاج ایلدیزت اوزره ددکت نار عشقه جان آتوب پروانه یوش در سو اولوب</p>

<p>تقد جانی راه عشق و نثار دوستی وار نشانی عید دل و اغدار اولت می وار</p>	<p>لاف دعوی محبت امین چه قدر ولی کیم در خوب کیمسار در ده لاله عشق زار</p>
<p>حافظ صاحب معجزه دلا را در دست حافظ صاحب دلو زنجی صد هزار اولت می وار</p>	<p>حافظ صاحب معجزه دلا را در دست حافظ صاحب دلو زنجی صد هزار اولت می وار</p>
<p>بوصحت دهر چون مهر بخت کشور کند بولدت دیلره جام مصفا کوثر کند بو بوی جانقر از لطف سخن بنیر کند بوزینت جوی خواجه مجهر اف کند بود دولت حور کیشان کیم بخشا در کند بود زنی کلفتنه باغ جمک از سر کند</p>	<p>فیا سحرک ایها سحر نبوت انور کند بو کونک بر نوی با دست بی فک او کند معطر ایلمین مشک نظر و ناله جینی بو عدله فک دوری سنک شو ظاهر کند زیارت کیم قبوله کویک مجزا اولدی کند مشرف بقدر جای اردن کویک آید کند</p>
<p>تمنا لطفک اینمکله شفاست سینه بکله بو محرم حافظ ای کمان کرم بر کتر کند</p>	<p>تمنا لطفک اینمکله شفاست سینه بکله بو محرم حافظ ای کمان کرم بر کتر کند</p>
<p>مطیبعی عشق ایچره کیش جان اکا تو با اول سیخ حسرت برله آندهن بشیر بر پیا اولور هر نفس بیک ناله دل نوا ایله ناله اولور عمر نه سودا ده مجنون وار سرگردان اولور</p>	<p>صورت دم دطن زمره تازه غم مهمان اولور یاندیر بوج تنور عشق بارام دمدم سینه می ساندی سوراخ سوراخ ایله نازل بر منده بو یله استجمام عشق اولان</p>
<p>حضر بخش اولور ایتر حافظ آب جویانی بینه</p>	<p>حضر بخش اولور ایتر حافظ آب جویانی بینه</p>

عشق در دین لوج کور و ب ایتر تنی کوی		سر فرود ایتر جهان بی ریاضت کز	
حق نماید چونکه حافظ مستحق و سیر اید		انگ و ایچون مانی در بار سیر کز	
از روی رخ جان بر یانه برود از ایتر در	عمره سواد بر مردانه اوز ایتر در	جان ابر و ب ناموس عمارک جانین جلیل	لوحه عالمه بر افانه ابراز ایتر در
جای الام و محنت کشورین اباد ایچون	جوخ طولا لایزه برودرانه آغاز ایتر در	رنک ستر کوه عین خوش فرساده اولوب	تیشنه اصینتی جان قربانه انداز ایتر در
صافظا صحرای عشقه سرری ناز و تزار		تیر صبرت بر زمان میدانه سر با ایتر در	
نه گلشن گلشنی صنت گلنجه گلنجه	آجیل قیبه کلی و یک فن با بیک ایتر	بزم تمش کا گلشن باغ جمالک که نه کون	طوقند قیبه صبار کس تر گل سبک ایتر
تراکت کلوب گفتار و طوی که کوی اول	صیبات اقرا اولوب جام بیک چون ماسک	صاحبش جانم ادر بر سیه خال سمنبوز	نشا طرا ایچون دل عشته بوی فلفله اتر
نه قادر مدینه حافظه بر عرفی که فی		که کل شیدا اولوب ایچون نوا و غلغلک اتر	
ایر دور که منک و افکار اولوشی وار	باغ عمده عند لب له کار اولوشی وار	نصف بیجا بیچ مشک افش که بر دار اولوشی	مخ غشبا او بر زوش تا صبر زار اولوشی

لاف

<p>بیلک حافظ چون منی وصلک جانتر به راه عشقکه روان ایدر فدا سران کج</p>	
<p>حال عشق که بزمی شیدا و نسیم کوستور گلشن عالمه چون سوسمی نوزون آن گاه اولوب خندان کو با هر نهال غنچه هر کله ای بجز به جبینش قیاسم ناله لر</p>	<p>اشک چشم برک رخساره چشم کوش بار مخدر بود وفا منم خم کوستور گاه داغ حیره سرت البسم کوستور خنده ایمن بجاول کله در هم کوستور</p>
<p>صحبیه مرض ایدر در عشق حافظ شیوه حکم فضا دار در لیسیم کوستور</p>	
<p>خون چشمن کریمم الور تم نکلنو بن یا نوب اولدم فراتی ناریه اولدم کتا جوخ بهمک زندن ایدم بیک آه دوا خاک ایتدی خلک کوندن لوز اقباط</p>	<p>شیخ اصم شکار مدن الور سم سمانو ناسه الر باره زوق ایوب دم دملنو الف ایمن قدم جفا و جوران خم نکلنو کوک بخت سیاه و طالع کم کملنو</p>
<p>ایتمی بلطفه بو حافظ بر مد و شاد کوشه فرقه حال آه ایدر بزم نکلنو</p>	
<p>شاه ایمن بر شوق بافت ل که ایشر کینه چون هزار وقت سفر یار و افغان ایمن بر کوروب بوجم خود نک است دنی ناشد</p>	<p>خضر بوش ایدر ال صوت بر قنات کینه بحون که وصل یار و نمود منشا شب کینه شیوه حکم فضا چون رخساره کینه</p>

<p>زلف نار مار یاره نیلگون بردارید آرزو و فداک لعن شکر گفتار</p>	<p>جگر دی فضل ال صدای اصنی وادنی سجزانده خسته نشسته لب فالدی کل</p>
<p>نشسته یاب باره وصله کن مافظ کچه دروندی جام زوق از دست افکاو</p>	
<p>وار این بک زخم خرمک خنجر عرو عاشق بشیاده فرشتوات سور و جبرگاتر جیش خاک سیفن هر یایلیه عرو فشارک حرکت ناک قلند فرما آتر</p>	<p>سینه برداغه چشمک ناک فرکان آتر اب نازه نرک بخش مثل شمسوا حک کو کام ستر اتمک ایچون حکینه رام طوه از زنجیر جلنس بو نجر دل افتاده یه</p>
<p>دروز وصله عیدالبر حافظ شورید لطوف شبان اول اولدم پاشنه پل</p>	
<p>باز خاک کورن سودای مجنون کچه علی پوشش ایلین صهبای کورن کچه آرزوی جنت و سهو و منورن کچه آیت تورات ایتمز یاد از بردن کچه نه فلک ماسن آتوب خورشید نورن کچه چاکر خد متکذراک اولوب افسون کچه جام جم ترکس اوروب جیشیدون کچه</p>	<p>سیر ایدن رخسار بی کلزار کلزون کچه یاد ایدرمی سبیلی لبرک ذوقین بین دو فیه سینک تمام ایلین عاشقک کوش ایدن تشرین کلام حکمت ایلر سینک مهر جانک ب مسکنه نقاب آک ال کورس کینر دستک دارت صفاک لاجرم جم آتر آینه حالنا سن بر یکا</p>

بیملدی

غزوة خونریز چشمک خرمال و عصا در	
سویس جالمغه سیفین زالبه از در میرد	
بسته دل ز تجیزه لافه بتلا در نیدسون	
حافظ بیچاره باره قولیا کز میرد	
<p>بگون ماه مرده کول کل فریا و ایدر اغلر ایچوب بیک جام زهر قوس افلاک تکلیک وجه و خلکنی سید سرتک خون ایدر و ب ینار تنور حسرتیه دمامم حجیو بر باغی صو دیور و میدم آب و روان تو بچاره مند مادی جان فدا ایتمکدر بوسینه چاکدن زمین و آسمان ایچره ملکه ماتم شعی سولک قرة العین بنور کیم سودیلر جان اوش حسنه مردانک ایکی شهر او منظر کن حضور عزیز باره جلیل القدر ایکن اغلر</p>	<p>شهمید کربلا تک باجر سن یا و ایدر اغلر اسحنا بنی بی تاب ایدر و ب بر یا ایدر اغلر سیر زار و لوب آه و فغانمقتار ایدر اغلر چاک قان معاش ایدر و ب غدا و زو ایدر اغلر کول کل باغنده از صاع غم بر شا ایدر اغلر حسین شاه سالارک و صحن آبا و ایدر اغلر طو توب باران تو تابن دو کو کربک ایدر اغلر بولنده ویر ملک جان کوسرین ایر ایدر اغلر عدو تک و اظلمکنده فلک ناش ایدر اغلر جفا تیغس آکا ظالم نیجه افتاد ایدر اغلر</p>
زبان تیغ ادر حافظ یزید بر فعال او زره	
که کلدن کربلا جنگین قور و ب بنیا ایدر اغلر	
<p>باغ حسرت ایچره کولکلم چون طراز ز ایدر شبنه ناموس شلخته ایلر ابدی شکست</p>	<p>تاله جانسوز ایلر تا صحرایک سبد ایدر هر چه سودا و عیون قیوسم از دوار ایدر</p>

<p>بوی زلف پختار شک و عزیزان لذت صورت لعلن اول پرینک ذوق کونین لذت عنجه زلف خورشید و در احمران لذت کوی یک رفتار نه نشاء عمر عدل لذت لاحرم وصالی یک فردوس خورشیدان لذت</p>	<p>شیرت لعل نکار شه و شان لذت نار مجرایانوب دلشده سینه سز لمر کفش مستندان اولو باغ عالم سز قاسن خم ایندی سز ویر جند و رشک کن حافظ استر هزنا اول شیره کارک وصف</p>
<p>حرفه ازار</p>	
<p>بو خراب اما دلکشند قرار ایتدی ریلر بو یله غربت کشورین دار و بار ایتدی ریلر زیر دشته نیچ فدن کذا ایتدی ریلر دمدم افکار ایتقوا شعا ایتدی ریلر عندلیب کو کلوفر با دکار ایتدی ریلر ایوب برست سوا نکت عا ایتدی ریلر</p>	<p>مخچه باغ وحدتن فرار ایتدی ریلر حاکم قدرت ازل ترک وطن حکم ایتدی ریلر عقل سلطان اکا حکم قیوب تکلیف ایتدی ریلر برزمان زهد و صلاح و سچو سچا رده کوستوروب حسن و دلک بره دلکون ساقی حکمت من ابرام عشق ایتدی ریلر</p>
<p>واری ویروم وصالی یاره قین عاقبت حافظه سیماره نقد جاننا را ایتدی ریلر</p>	
<p>رسته دسته کاکلک سنبلیا کلتر میدر لبیک جام مصفا بالیا سکر میدر زکلیبی بلر که جانا الیا احمر میدر</p>	<p>دانه دانه نعدک اوزره خالیا عنبر میدر لال اولور کفتا و هکک لبیل شیرین میدر لبا نقر الکلر احمرن کلتری شلکفه حب</p>

غزة

<p>چشمه بوی بوی بر جبهه شمش برک کلزار فزده قطره شمشه شمش که سوزب چشمین اولوسه کاهه بوی شمش کاه نقبله ایسه کلچر سن در همه شمش</p>	<p>نخ روضه فردوس بکزره و س یاسمین زلفندل اولش بوفشا کرچه شسته کلزک میدان اولبری کویا ایکن حافظه جمیل کاه صحنه رود کلر کوه سوزب</p>
<p>حرف ال دال</p>	
<p>روشنی ام عشقه دل تر شیدا در من زوقیایم تا بد کلزار کوه در و فند بوسب مرد و سیرم حسن شوخ ز پسند منع ایوب بنیرنی بوز اعدان دیو مند</p>	<p>آه سودا کار این بر لب زلف کند شود ایاد ایندی جسم یک نظر در عشق ایلم تشبیه بوی کلک سینه و حد سینه تا از لوبه کاش اتمش بزی حکم قضا</p>
<p>چون قسن روز عقول بو جلدی حافظ سویلمه بهوده اول کوش ایتراف زیند</p>	
<p>ایکی چشم روز شب تا خوق نشان ایند آه و نالم ای فکرت بر سجا ایند تیر قهره سینه سر دم نش ایند رحمه کل ای بله موت غیر قان ایند بی نوا بو حافظ بر سر زملا ایند</p>	<p>حشر ابو جسم و جانم تا توان ایند کرد بی قرارم عشقه بر نظر صفت یقین بکا شسته تا بم شکسته بی مجال شویله کیم روز شب دستم و جام زهر نوش ایند کایسب اول قهره عالم سیر شاه و کدا</p>
<p>حرف ال دال</p>	

<p>بر نوایست که ابدن آباد بلم وار می هیچ در عشق اولین بر باد بلم وار می هیچ بر اسیری رود اولان نماندیم وار می هیچ</p>	<p>مگر طوبی سمد ملک دل بر امنی غم کل غم کله بد بر بی بود برینا عشق حافظه لیسونغا بیچر لیسونغا بیچر مرده و شس</p>
<p>حرف ا ط ا</p>	
<p>باک ایدوب اندوه دلک از شننا ایدوق عاشقی البت فراغ ماسو ایدوق سخت دوران الذن برود ایدوق دیلمس اشفاقه زنی به هفا ایدوق مقصود مال انزل بی ریا ایدوق</p>	<p>اصح عشق سر عشق شننا ایدوق ابط ایدر جان ز شمس الدارینه از عشق کیومرچ اینغز ارض عشق لعل اولیده مست یکن منقده ببلکه که اهل سخن طمس اولنماز حافظه سوزی کی میخا</p>
<p>حرف ا ط ا</p>	
<p>خوب دهرک عاشقیک جو وار ایدوق نقد صبرم المفدیک لمر وار ایدوق طمس ایدر عشق اینج کفر وار ایدوق بی سخن چلمد یک صبر وار ایدوق</p>	<p>اصح عشق که لویوز یک رود وار ایدوق خرمنی عقم حوای غم برین ایدوق حال عشق واقف اولماز بیخیم غفلت رست ظلم یک سهرک بو یوقا اغر کیدر</p>
<p>حافظه سید ابدن بر نیم نگاه سو قد آفتاب عشق یک طوره وار اولک بوخ</p>	
<p>است ابدن عاشقهای بر شیه اما دله شخ</p>	<p>ساقی شوخ انا کوره جام بر چه محمد شوخ</p>

نباغ

<p>چلوب بزم معصی ایچیز جمعه مری کذریس ملت کوروب حافظ محمد ربیع</p>	<p>چکر زلفه نیکو معصی عشق ایدست می وحدت ایوازی نیکو عشق ایدست</p>
<p>حرف انا</p>	
<p>ایچ کولک سوادن ال جل آه و زارک حبیب بوفه و فالده نرد صحت جهره کلر کنس عارف ایست باق هزار خونه نوزاد چکر قهر من کفتایک غا و من اولیا حافظا فر صادم قیل کامیا او شمع</p>	<p>رو کولکل بهوده کوزان اشکبارک صحت بیز کیدر الدن بو باغی کلر زارک صحت بهر باب روم روز کارک صحت نار عشقه یا قر جان و لعل کارک صحت یار یون ایخار دیونیز اجنارک صحت</p>
<p>حرف ایچ</p>	
<p>کولک صحت کلام هم نیشا استمدن کج فرغت کوشه سن مسل ایرو بنفک دلن باقی بو کلر ارفانک ورد کلکوسن و غا دار صانوزار جمانه شیوه ال کورسک</p>	<p>کر زندان غم و دوشک فرجی استمدن کج ایست فکریه اولسون نیمی استمدن کج نظاره کلا و صفت مدها استمدن کج تغنا ایوب اول دلفریبا استمدن کج</p>
<p>ایسر در عشق اولدولسه فریاد ایله حافظ رواسی یوق بودرک چون لیبیا استمدن کج</p>	
<p>دست عشقه عاشقن کاشاد بلم وار می صبح تازه تازه جام ز قهر ایچک افکاره سر</p>	<p>چرخ الزن مودی فریاد بلم وار می صبح چیده اندر و صدن آزاد بلم وار می صبح</p>

<p>سپردن ساقی سنده با طبع در شراب است کل ای سرور و دم کل شالی سرور قناری است کلتان بجا که رونق افزا قین از افکار بیای ای اصل نایب بخش ای جان و خدای است</p>	<p>بجو روی خضر وقت آب و سینه شندی است لب لب جام صبوحه مردم سخن چند ده ریاض حسنه در هر دو شراب از غوا نیدن تق ح در دست هم هست از لب کل بزم عشاق</p>
<p>بترکات نه سسره قالدی خدی تتره بسته امان و الامان حافظ اولی بیار و تبار است</p>	
<p>کلمه ارک کلشن ایچره خنجره فندان است بوی زلف کلین معطر سنبل در بجان است تا زید بر قفارک ایندی هر قدر خندان است ششم حسنه صد هزاران دوست کنعان است</p>	<p>نفس زک ایندی جان با بیل جیرانی است سرفه قبلدی جندوب با سمن زلف که سردن بچیره قیدون قامت بالارین جذب دشنه بچوب جشمک الور که چو کلین</p>
<p>طوطی کویا بکل ای صلفا شیرین است جام و صلتک ایلین بو حافظ ناللی است</p>	
<p>دو کلی خوش خورشیدم خوش عشق ایلمت که زنده خوش ذوق اثر عشق ایلمت کوزه در دیده لرم میگرد عشق ایلمت بهر زکاه چنانه قدم عشق ایلمت او جو رو بزم غم دل بر ذره عشق ایلمت</p>	<p>از لست وجودم قبح عشق ایلمت ایره لی بیخ فریادت به خوش نظری صونه لب بزم استک مینی ساقی عشق حرم خاص سربیک بز ایلمت مدغاصی اکو مرطامه زلف بینه سینه سن</p>

ایچور

<p>امتناع ایدر بکار لفظ کل اولی از غریب تادیر معجزه عنانک قالدیم بن غریب دیمدم دور ایدر ایوب ایندم تمنا فی نصیب بیمسب بهمه اولدم ارزومند طیب دید ی ای بیچاره چاره اینز الا حبیب یا روسن فی کرم یا ویر اکتاب و شکر</p>	<p>اول ریب بریند معدوم و هم از اولوب کل غریب اولد قیفا دیس ره دستر طوی بن غریب بینوا بیجا بیکس دم بدم چون نصیبم دردی ره مال عشق یا زان حسبب طایفه عرض اید مسرد دردی یا حبیب ایندک بو خاطر درمند دردی</p>
<p>حرف اول</p>	
<p>بولنم بدم از ارمی جیح دوران اولو البت بو یولوه ترک ایدن وارین کرمش با اولو البت درون نورو صد اولو البت غریب اولو البت او علی بنم کبره نین نادان اولو البت</p>	<p>ایچنم حرم و نیشتی ایدرستان اولو البت وصال یاره طایفه ای جان ایدر اول بو کون لامکان ایچره کورن عین القیوم حقیقت سبب بصر عیون بهوده خاطر</p>
<p>تجلی سینه منظر اولان حافظه نیر در صی سواز نکار بنی لدن سلوب سوز اولو البت</p>	
<p>تفریح کاهمه حقیق سیر تمشای چمنزار ایت بیر شری روز نوردن آل بیار دفع الکد ایت نظر انداز صنع قادر و قیوم وقت ایت رموز ایت بجه العظام خوشبخت ایت</p>	<p>بشارت ایدر ساقی باغ آل حرم کلزار ایت چکوب نخوتما فصل شتاک دور بر جوری هو ما ندم ایت مجلا اولدی صفت بچه جانوردی بود ده چشما چشم ایت</p>

ساقی دوران دیز و بیک کاسه پریم بجا	فرمان بر جام ذوق اور تمنا ایسم
ماظنا صهبائی عزامیز حیرت منور دن دیر سے بیک کردون اصل جمالیان ان فر	
ہر کلنی ملی ہر حرکت دلربان اولمز بجا زار ابل افشای سار طبع اولمز بجا واسق و فرصاد و بخون عادلان اولمز بجا جان فدایم بیچ صدی الامان اولمز بجا	عاشق شوریدہ ہم عاشق اولمز بجا گر چه سیر کلغزہ مانم بیبل کبے عشق محکماند سرگردان رسوا شتر ہم روز و شب پروانہ سا دونوں عشق شمعونہ
سحر کچین بیارہ حافظہ بر طبیب استیدی دوا حاذق دوران لندن برمان اولمز بجا	
ثانیہ اصبا بیکو قیل ادبندن بجا محمد نندہ صحت اوز زور وجودم دانی بروق تمنا مز جلاک رویتندن ماعدل حزرت چون فخر عالم هم رسول کبر با دفع ایدوب بوجہ خردنک مع طاسر حافظا	ای برادر اول اولسون سم حق سکا لطیف ایدوب تغیش ایدیک عالم بچر بوز طوب در کاه حقیقہ روز و شب ایدیم بور جان اول مجرب السالین ایزن قبول عزایک تو فیقہ باری رفیق ایزن ایدیم
حرف ایسا	
نه کولوم غمدن از اوم نه زارم بلزم بارب نه کولوم کل ترون نکام بلزم بارب	نه محزونم نه دانش اوم نه عالم بلزم بارب نه کولوم کلشن دهره نه میچوم نه دوز اولدم

<p>اه سرزم بجزوه زردم عیلامتدر بکا صاقدم تا اول زماندن لیم اماند بکا</p>	<p>صاف حاجت کل لهماه استرام کچک عبدالصمد جانم قربان ایچون حضرت قیوب</p>
<p>نقد جان و یروب متاع وصلین المومنین اه یوزنگ اه حافظ نو زمانتدر بکا</p>	
<p>الدی شاد کولور و یودی خیم مجران بکا عاقبت قیلدی فراغت خاندنی زمان بکا هر طرف دوند کجه بدنو ساقنی دوران بکا صانع سون امامت لور مجید سکران بکا بیز عالمده صحیح بر عاشق حیران بکا اه اگر اولماره وصلین را ایدر نا بکا</p>	<p>مور زنگ ایتدی بنه بوجرخ کوردان بکا دوق کولمردن کورتوردی شک ایدوب صوندی زهر ایز جام قهر بید اویوب اوبله نرسنت صهبای فرقم کیم کوروب نورقه کرداب بحر حیرت اولدم شوید کیم زخم شمشیری فراق ایلر منی اخرفنا</p>
<p>ساقط است بلا سینه خلاص اولوق ایچون ایلمک سمت عدم عزیزین اولور ایت بکا</p>	
<p>بیک اولدیم بلیوب همز اولدیرم بکا لسل میکنک نیالی دمدم عدم بکا کوسه کیه مندا اولور سکر کیم دلتزم بکا بکدی بوخودم فلک صحیح و یودی بزم بکا ایتدی زخم فراق بار ایچون مرهم بکا</p>	<p>یون شب صحره غمده اوز کبر مجرم بکا ششم بزم نش ایم انیس درد عشق نال جانسوز واه دلفروزم کجه لر کام دل فلک حاصل وصلت دلداریلر سر کجه کوردردم ایلدم دردم آکا</p>

م

<p>جاکو بروب جان المتوجهانه کلسون الصلا محو صفة ابرو بن فردانه کلسون الصلا اوسع الله ملکنی سیرانه کلسون الصلا</p>	<p>الصلا کیم و بر دی نقد جاننی جانانه الصلا کیم وار نی لغهای عشق ابرو الصلا کیم ذاتی خان ایلدی تن تختنه</p>
<p>الصلا کیم کامیجا اوسق دیلر حافظا ترک ترک ایدوب بکله میدان کلسون الصلا</p>	
<p>نفر اسم تری مطربانیر بکا بلبلم بن چون هزار خونوانیر بکا دشت عشقک بر جنونیم سوانیر بکا نه سجب بلم بوجا کتوخه بانیر بکا اول معبزه ناره جین و خطانیر بکا دفتری مجنونه قیدم عقل بانیر بکا</p>	<p>مست عشق جام ایلدی س قبانیر بکا کلستان لو کلک اشکفته اراز سارینه بن خرابات احلیم نرم ازل مستانه چون اسیر چشم مست و ناوک فرکانیر اول معطر شمه کیسوی شک افشانیر طعن ایدر شول زاهد غافل نرم سوانیر</p>
<p>بن که مفتون خیالی زلف لیلایم بولون حافظا بیک ناز ایلر حر دل بانیر بکا</p>	
<p>بیانه یانه محبوبم ایتک سعادتیر بکا روز اول بهره صهبای ملالتیر بکا بو علامت مقدر الحق بر عنایتیر بکا همانه منت اردد هر کدن سلامتیر بکا</p>	<p>اشقی عشقکل با نطق تا که عادتیر بکا حرکت بیانه ذوقینله ایشا ایشش ششم دهل طعن ایتک عالم خلایق به عالم کورد نولکر قانم دلوکوب غمک حلا ایتیر</p>

بسم الله الرحمن الرحيم

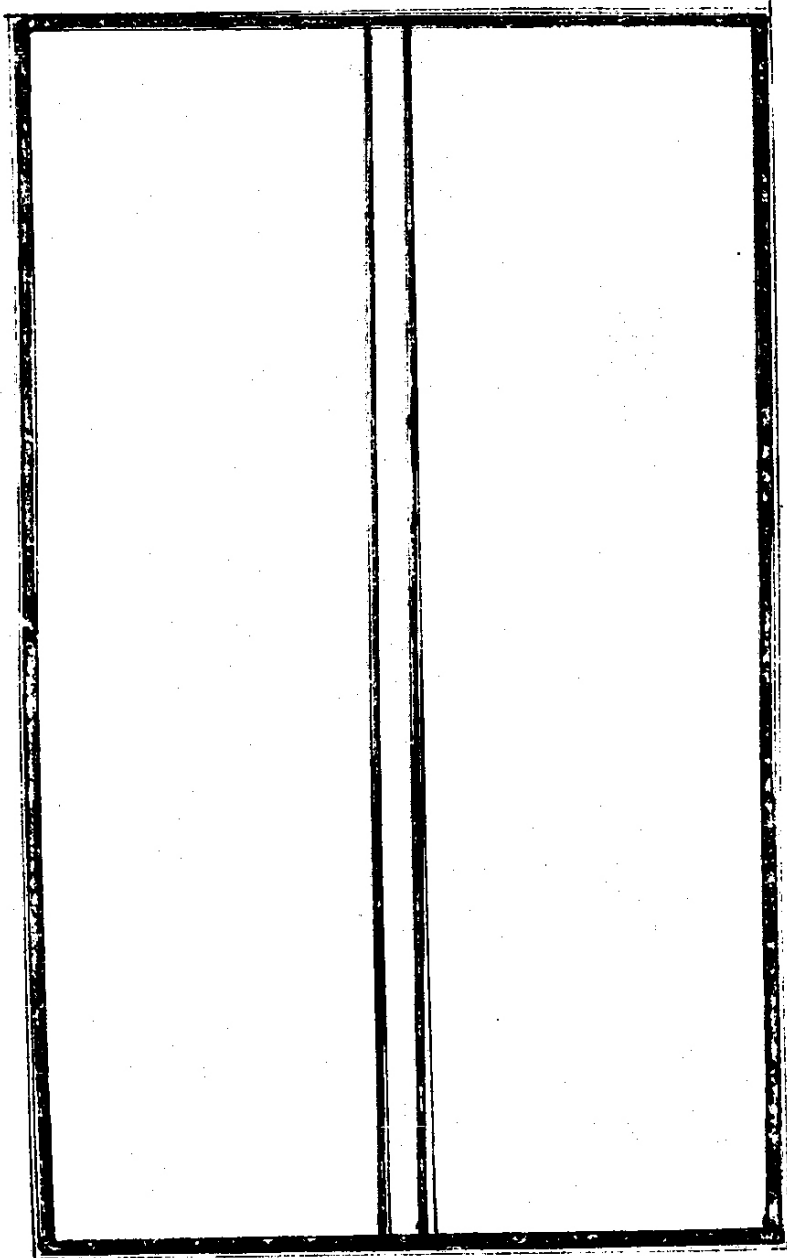
ای سیری عشق اولان وصله فرودشود الفصلا	بدر شرب کوثر اشنت فرودشود الفصلا
بیکو بنا نقدین و برید از کبر سن و قیل	چار سوی از زودت فرودشود الفصلا
جانفرا آب میامک چشمه سیر کلاو	نوش ایدن آبرک کوزون عشر فرودشود الفصلا
کزی ذاتن حق بن عارفه بو لطفلا	معنی اسرار برکات فرودشود الفصلا

ماقطار دای عشق جو جبین سیر کلیم	
کل و کل ز ذمی قییم فرودشود الفصلا	

الفصلا کیم ناز عشق باه کلسون الفصلا	الفصلا کیم جام عشق قان کلسون الفصلا
الفصلا کیم سلدی ل ر انخی تو صید ایو	نور و جدت شمعنه پروانه کلسون الفصلا
الفصلا کیم بحر عشق قییمه ایروک ایلی	سیر صودن دم اوروب دورانه کلسون الفصلا

الفصلا

16a

کوتاهم مسکن کشتن سر لای نیلیم	وار این آه چکر سو دم نوایی نیلیم
نانش زارم نیزین چنک دای نیلیم	کروا خاطر شاند رصفیک نیلیم
کلیه کرب و بلا از تمام اولسون بکا	
منع اید بچه مردن اصل بیست و نه من ملک	لغت ابتدای این نیک قصر در یاد سسک
منع لغزنی دمام ای مولک سنده چکن	برای بچ صوبه سبط اگر کرد در بیغ ابتدای فلک
آب نوشن بیهک محو ده حوام اولسون بکا	
حوضه زرد کجک پشته سراری حسین	شمر ملعون اولی بچی آند دل زاری حسین
آه کیم اولد مدده بنده به عوادار محی حسین	ایر مردم اولعصره کیم اولم فدا کار محی حسین
مدت عمر او غمی افش منام اولسون بکا	
بچه بسوز سه بد پر حوضه از بطریق	خار یکید ررافضیدر ایدیر اصل مدقی
حافظا بو کون نه کوندر بر میوب قدم منق	کره نی بی اغنیدام طلوع ایدر ماتود خلاق
وارسون اشرف رافضی هم بی نام اولسون بکا	

ابتداء تا اتمام و مقام رساندیم	
زینت رخسارک میرن گلزار دوحه کلکلی	حالی عشقت ویرن عشاقه بود علی
بخش جان اولمش لب لعلک تک جام ط	کل نهالنده کورب فزک کچه زنگین کلی
بر سر آمد قامتک بو بنده قائم صندیم	
بوزره دوشدی چینه عین از نعلک کور	سر و بزه بچیده قالدی غایب و فزک کور
دانه دانه دو کدی بلبل دیده دن و جبار کور	زالدن لوله ایوزین ایند بده کور
سوسنی ز او گلشنه ز بانم صاندیم	
آتش می بجز کله جانا دل کبلی کور دیم	رد و غمزدن چلدیم بچند تابی کور دیم
بو نجه کوزدن دو کدیلم قانوشتر ای کور دیم	دون خرابات اسکت ایچره جیکه کور دیم
قان بوشدن سید و ارش خانانم صاندیم	
اصل دل بزمنده آجدم بر ورق بون مقل	آنرا اوصافنا جوق ایلم جنک عبدال
عکسین برور زبان صحرایست لعل	سرفرو ایندی ضیالی بجا رباب کمال
بنده مقبول شاه کتبه دانم صندیم	
غزل اشرف الشرا فی سینه ۱۸	
ماه ماتم روز شین بر لشم اولسون کما	شام فریاد و زنجیر تمام اولسون کما
کوزارم مجرای قان ایتمک ز تمام اولسون کما	خون دل صبا می ملکدن دیده جام اولسون کما
در دمانم ساقیا ذوق مدام اولسون کما	

اول عجز صفت کامل شنبویه قابلدی	کوکلم بنه چشم سمنکویه قابلدی
مرآت نما بیان نکت جزیره قابلدی	
اول غزه بیداد ایل املح الدبکت	مرکان سمنکار اید با جانمی الدبکت
افسون فرآل ایل و اما نمی الدبکت	سحر ایدرک بودل نالانمی الدبکت
ازاره ایکن غنقه عینقده قابلدی	
سوادیه بر اقدی بنی بر شیبوسی رعن	سحر ای جنونه قودی کلچیره سل لیلا
قید ایتیز ایکن رام بری زلفه اصلا	دل هیدینه بجم دوکش ایدی طالع ایتیز
ایلم نکت ایلدورنخ اتوبیه قابلدی	
اشکی و بدعت بزل وجود ایتیک ایلچونو	آتم اودی وصلت دمی عود ایتیک ایلچونو
قدم بود کلوب باسه قعود ایتیک ایلچونو	شول قاشی ار کندر سجد ایتیک ایلچونو
حکراه قیاس ایدی ابرویه قابلدی	
حافظ نحص زلف الا قیدیه لطفی	سرسبته قلوب هنر با قیدیه لطفی
دلخسته ایکن ذوق وصف قیدیه لطفی	شایسته ایدی ادر شفا قیدیه لطفی
دیوانه کوکل حلقه کیسویه قابلدی	
غزل قیاس بخشس تظ ۱۱	
تالی گوش ایلین مجنون انم صندیل	کوه عرم دلکده قزصا دشام صاندیل
کلشن ایلچوه جوی شکل خونقشام صاندیل	خلق عالم عذرا لیسرم غجام صاندیل

دنبلی

سیر ایدر گلزار کو کلم احسن زیبا دیو	ایرم افغان بیلنک کل رعنا دیو
بوی جانجشای زلف عنبر سارا دیو	دلینه شفته اولدے کا کل طغرا دیو
کوکه جعدی دود آنو قامت بالا دیو	
دمدم عزم ایدیوب کیر مکرده عشق کوه کلم	شهبوار شکون صالقد عشق کوه کلم
بارگاهین بجایا قورمقدہ عشق کوه کلم	بر برین بیمال ایدوب کلم کوه عشق کوه کلم
اکه مشلر بود وجودم شهر بنی نهاده دیو	
واری عشق کوه جانایوشس بجنم پنکم	انتظار چشم مست عارض بچو پنکم
تشنه جام لبک دل خسته محزونیم	ساقیا انصافه کل طولدر می مشقو پنکم
خون کلکون اولدے پشتر باده حر دیو	
یوق نظیرک عالم ایچره ای پریشام سنک	کور ماش کیمینه جمالک سینه کلک ام سنک
مهر دمه اول خردوسف افرانک سنک	کل ماش سنک جغت ای کل انزام سنک
کوکه جفسده بولنیز بر ملک سیمای دیو	
رحم قیلک سودیم کرمانه ناشاره نک	ایسک زخیمه مرم حافظی افشاره نک
کوش ایدوب نالان اهنس هم سحر دلاره نک	صلم ایدر سک کذبک اولماز حقیقه در زاره نک
ازرفشان اولمقدہ جانر طیبور دیو	
غزل لطفی تخیس سا نط ۱۰	
لقمان حکم لبر سوارویر فابندی	رفتار کلور بر قدر لیلویر فابندی

غزل است غزین حافظ	
سویله را شفته عالم لاله مستانه گرچه کیم حلقه نام زنده ایلاف نهیم	داشت سودا در گنجه قیس این یکسانیم حافظم باطنه انصورتا دیوانه
کبر فیم ایتر تنی کیم بن تیریم خانه	
روشنای ز غم ز صفا بر احوال محمد ز معینه کل کور و اعجاز جانید	سیر سحر نوز جمال یار بد ربح انبیل ایچ یوز نذدر برزم بازار بر جانک انبیل
باطنه انس و الفت فلاح ابریکانه	
خانقاه و جدتک بر نفوس کوششیم اول ز ماندن صوی معاشی غلامشیم	نشسته وصلک ما جانان بهوش ایتریم برزم صهبانک استدل جویس ایتریم
باده نوشیم عشقم بویله بر مستانیم	
لوشه محنته زارم خون دل هم داده زار صانع فرس در ایلم هم زنجار یک دار	بار محمد چکد کیم بولمغه نه دیم از دیار کوره ز کلو خنده رفیقه و مطلق ایتریم
طلب مخزون بغیر خون خاطر دیوانه	
ازینک در کلام سویم با دعوا حافظ نامم ایتم سر فرقه در با	جست و جوی اینکله عفری ایتم سیم جویا ار تکاب ایتم خلاف گفت کوی ایتریم
حاصلم را و عظمم بویله بر مردانیم	
غزل نیر زار تمییس حافظ	

بمبارد

سر وقت نغمه غمگین و عکس لب سنجیدند	
مخزن سین تمیس عا قضا	
بزم صراحی کلمه با بی کاهم دورایت کاهم ایچ	بزم میانه خضر آبه کاهم دورایت کاهم ایچ
بزم مکل سانی شرب کاهم دورایت کاهم ایچ	باده نوثره ثانی کاهم دورایت کاهم ایچ
کاسه صهبای نبلی کاهم دورایت کاهم ایچ	
بیم سالن میدال عشق چون غزاله وقتدر	عیش و عشرت سیر کل نسیم و لاله وقتدر
زیر غنچه بند لب بیابی صون بیار وقتدر	بیر صفا زین قد حله نواله وقتدر
باغ غنچه دست و خرابی کاهم دورایت کاهم ایچ	
زمره عفا فقه میدان اهنی بست ایلم	سافر مفلون صافک وقتدر بست ایلم
جو قوه ابرام الیوب اصل راست ایلم	روح افزای سنده ویر طعی دست ایلم
دوره زمره بیچین کاهم دورایت کاهم ایچ	
آل خراج صند خط فخر اندازو ایلم	زبردست چین مللین نرس جاود ایلم
خون بینامی روان ایت در سیم باز ایلم	سینه فغفور چاک ایت جنگ شهباز ایلم
رطل لعل بر جبابی کاهم دورایت کاهم ایچ	
عرض مرآت جمال ایت این حسرت دیده	شربت وصلکله و بر سلسلین صیرت دیده
جام طفلان صونوب تخسین مویخت	بشن جان اول حافظه عمکیر فرقت دیده
ایلم صورت عدالی کاهم دورایت کاهم ایچ	

بزمی صحن صحرای سرسبز افشانده توتیه ایله گلشتم لوطزار ارمانده	قارشدی سنبول ناز گل خوشبوی بچانه عواجز سرشت اولده بیور عزیم ایکنده
بهساک کون بولون ذوق و صفای سنجیدند	
شرفیاب اولد بیاصل محض ذوق بیور کلا بولد ریچیه انشاری حقیقت بو نمون کلا	انشاده عجب لرباغ صفاده نوظهور کلا اوبانز بخت عاشق فیض الور کام قدوم کلا
آقورد اولدی عیادت دواسی سنجیدند	
سک سرپشته اولمش دریات آب انشاوه شاد طلع ماه جبینک شید انزاره	جلاد بر کله در بر تو کما صک جمل انشاوه خیناشی مس مسک منتقم سیر او انشاوه
دوخت عالمک نشود نهای سنجیدند	
منور رونق انزاقیل شاد تاب مشکله سوزناوند آسوی کی سوچین مشکله	مزین اول کلا شانی نسیم باد لطف کله سقط قیل کما عطرش ه بوی لطف کله
بو فصلک عالی انزوب سوچه سنجیدند	
آقوردی کرم اولوب مجلس منیا اربان شمد الذو ساغورها اوز ساقی حیا شمد	ایندی جامه کلکون او شمع خرنجین شمد حسن بزمنده مزینب اولد کویا مطربان شمد
انها لاله بیللر نوسعی سنجیدند	
نشین کوشه حسرت دور حافظ اول افکارک وامدمهاک بیات اینمکده در یزین شنا	سیر ناک اندوه فرقتد رستم کارک فرج جیشای عیبه همه بی عاف نازک

سودن

اساس حشری از قدم بنام سن تار مار لیدم	
سزاوار اولدیغ وصل نکاره شیوه موجود شکر کیم من خراج شرافت او زره در سوز	شراب ساقی کلمه بکاریم ازل معصوم می ایچوب مغی قو چمن چمانه ماصوم
انچون خدمت بیر منگنه انیبار ایدم	
نه نذر بو کچدم آیا ایدرسن جو رقیقتونه نمنت ابرم شاه و کله ای میج کراونه	سیون نذر نار اندوی کرسن قلب مجنونونه بیز نچیده عذر ایل نزل ایت سبزه کراونه
مراک جان ایسه کل آل او باره برکرا ایدم	
اوله در هر صفت سه داز بون مجنون صکاره بولتم سرورین بر شق ایچون مجنون صکاره	بیکلدی برج بار دوسی متون مجنون صکاره شراب اولمشدی اقلیم جنون مجنون صکاره
یز ابا اولسون دیسه نوسدن فرار ایدم	
میسر اولدی الطاف فلکدن رخت ایشی بکام اولمده در حافظه دیر ایشی	بکام ای می حرا بو بزم عشرت ای خصی هنر سوت یوزون کوسر دی دوز فون ای خصی
چکوب افونش بن باری تو خه در کن ایدم	
تخل مارف مجنون حافظه	
بوزیا دفنایتمک سها ای سب سنجوندر نزاب ملکه عزم بنامه سب سنجوندر	خزار کلهک زار و صد ای سب سنجوندر فدم چکدم عشق با ای سب سنجوندر
بکابو در دونه عراز ای سب سنجوندر	

شرح ایدر سکنت کزک حلیه سوزید	یکم هم اینگز نند جیدر نه مشب فعلی
کرمه با جبهه بود بستر جامه کز لیدر	
اصل روز وصال صامت یک نری جدا	خوان وصل باره سیر زدی و صافین برینا
ایمکت از محبت ملک و جامه در فنا	محمد شاه ایدر شاه عز که ایدر کدا
فهره یوق فایده دلده بقا کز لیدر	
تکرت از تیش فدای عار ایدر جمله	فخر فی الله ایلین مردان در زمره عز
تاب ایدر محبت ساری خلوت ایچره کله	ظلمت در بایسوز فرقت او ایدر علم
کاشن مجنونه بوز هم جیفا کز لیدر	
شریت لعل کمارک ذوق کو در دیدر	باغ رخسار نده بوی غده کلتر در دیدر
کو کلر هم دمه جنب باره هم دیدر	کیسه بار اولی از عالمه باره دیدر
سیر کز دستک جیله در باغ کز لیدر	
مشوره راه حقیقت شاه مردان آیین	ایلر عز لنده دهرک طوف جلیه کین
یلر ز بوجرخ دونک حافظانک و بدین	طوف مشور ذوق مجتهدن فراغت و امین
کیسه کوندوز دله حفظی لافتا کز لیدر	
عزل جسمی خمسه حانظ	
شرا ایدر شمسین هم خوب کلزار نارندم	ینر طوفان ایدر ب سیل شکر هم خوب ایدم
چاروب فغفور و شمسنا فدای ترک عار ایدم	واروب کوی لاراده پوشش برده و زار ایدم

اسلس

نورا خلاصیل چشم جای تنویر ایمین	آب تو جسد ایر قلبین پاک نظر ایمین
سرکنت کز نظر بر سنده نقره ایمین	جاودانی نامه حسنگده نقره ایمین
سر سرش الله فضل الله عز قده در	
امر از شول زنا حق و بر دی روح اومر	سر فرو خیل ملائک طوری جسم اومر
اول که تعظیم امیر یوب ابتدای مغزوری آدم	سجده قبله ای کل کعبه وجودی آدم
کوره شیطاندر که بیت الله عز قده در	
شانقاه من عرفدن حافظه اولی الدین	پرده و ایتی مرآت ولدن سلیمان
واقف معنای نطق مانقش اولی الدین	وجه اللهی مثالی کندی و جسمین سلیمان
عاشق و معشوق و عشق الله عز قده در	
غزل مفضلی تمییز حافظه 2	
عاشق میشدای وارز بهشماز کیز لیدر	مالی خضار بارزد استامز کیز لیدر
جان و دل ناسوزگار ز آه و زامز کیز لیدر	صورت ناپروا نیوز شمع منیا ز کیز لیدر
بیل شوریده نیز اقا نوا ز کیز لیدر	
کج و نیز اصلا سلوک عاشق حافظه اولان	صعق سر حقیقت رمنه و اصل اولان
کم صانور بوسیر عمر حرمه حاصل اولان	حال عشق استیو غفلت بیل و حافظه اولان
جرم مز ابرار الندون هم مقام کیز لیدر	
بر نسیم نوبهارک روز کاری دور یمنز	نکتة سر معارف محفدر بوسیر یمنز

لسان حال ابوعبیر اولو را بختی عیاراتی	
خرابات اهل علمه ستر فغان بستی اولی	فغان ذوق آلاان جان و دلان بستی
تقوا خه از بو حافظ که اوان بستی اولی	خرابات اهل علمه فن فغان بستی اولی
عبید نیک فراسطه اشنه با نیک بو بیای	
عزل مشا را بختی حافظ	
عین اسم مردم آگاه بلیز قنده	کور در اولکیم دوسته طوغر در اولکیم قنده
عزم دلدار ایتمکله کور بلیز قنده	بذره عشق اولین اول شایه بلیز قنده
نشین ادرک اینین الله بلیز قنده	
شاره عشقک و کوشوب بجز نام نای	منع که کلن صید ایدوب شملای چشم نای
کوشوج اچوب حقیق مطربنک نای	واقف اولوزدن بو کون اسماعلک نای
آدم و حسن او وجه الله بلیز قنده	
یرلنک بر فنا فی الله جامن اچکین	نخم عارک عرصه ذلته و این مجکین
اکنه معراض فقر اید لباس بکین	عروة الوثقی و سبک صرطن کین
جنت عدل کبیر الله بلیز قنده	
بتمدی کیم کلن حدت بر اچینین	کور مدی و جملک ذتاب نوره الشیخ
اولک اسرار غیبه شنا اول مطلقا	بیمین رخسارک الزمان علی المرشد
معنی ذات وصفات الله بلیز قنده	

نور افشیر

سینه خضر خندان طعن محکم او مشهور	صدقه تین جلوب نیکه قریش طومر مشهور
اول سیدن قوم سنی استقیار بر لونه	
اول امین از هر من گلستان فرودید	حافظ دل داده همچون بیل افغان کردید
جام زهر آینه عجز ایند جهره زردید	در تلمیم در درونم سبب تملک دریدید
جنت لیک بزین طیبیابی دوا در لونه	
عزل عبیدی تیس من حفظ	
شور کیم نور احمدان تماشا بیلش زان	فدا ایدوب فنا وارین ایدر مسلک غم آ
اگر چه شهرت و شانی بر افش رسم عا	فنا وارین نه کیم رشوت اصل خرابانی
دارا کورمدی عجزه هرگز بولیدارانی	
اولار روز ازل مشرت صبیالی اولش	آزوب ناموس ایجا ایلا زینا شاک اولش
اولار فانی اولوب بولش بقا الله اولش	خرابات اصلنی کوردم فنا جا مکت اولش
ایچوب بند سلامت جاننی اولدم خرابانی	
خرابات ایلی جولی بزم مجنونه اچوب قصه	موافق قول هم فعل اولارک معنی قصه
ولاد اصل اولورسک سنذخی بوجم قصه	خرابات ار لر بی سولوب آل قصه دن قصه
اگر بری فدا بزندن ایملر حکایات	
فنا اربانی جنت سوادن حقی صفتین	بجالی تاب سر جتیه مانده تم شکم
سیلوب لوح کولکلن بیلد کیم جلا اولور	خرابات اصلنه بر فنا جلا اولور تم شکم

بمکه بنیاد حقیقت در مزم	بمکه بنیاد حقیقت در مزم
و حد نیز گزیده بر در زرا تمز	و حد نیز گزیده بر در زرا تمز
ذات کار اولان کیشی رفاعت جگر	
بمکه غم سن	بمکه غم سن
بمکه غم سن	بمکه غم سن
بمکه غم سن	بمکه غم سن
چون ممکن بدینی صاحب دلائل جگر	
غزل آن زین با ننا	
شعبان مرد میدان وفادیر بر بزه	شعبان مرد میدان وفادیر بر بزه
عاشق صادق محب مصطفی در بزه	عاشق صادق محب مصطفی در بزه
در دایره غیر کیش آل عبادیر بر بزه	
با بیرون صفتا و عات	با بیرون صفتا و عات
قطب عالم بر بحر دیر پیش	قطب عالم بر بحر دیر پیش
تابع شاه ولایت مرتضی دیر بر بزه	
غسله خود بر دوزخ در دینک عشق	غسله خود بر دوزخ در دینک عشق
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق
بمکه دینا ترک ز کز قره بنک عشق	

بمکه

کرد در هر یک که حق در کلمه صانم که با همش	
تشیب شریسن باب توکلان ایراخ ایتمه	عوا و نفس نجرین طاقوب پاید و وزاخ ایتمه
دلگه به یار قبیل مردم مسبور اسکین فراخ ایتمه	خدای لم یزل پشت پناه اول پرگرم بازمش
کرد در هر یک که حق در کلمه صانم که با همش	
پناسک حافظار و زجر اصحاب اولسون	ابا برو و عو عثمان و صلی المرقتنی اولسون
امام انبی عشر شاه شهید که بلا اولسون	خدای لم یزل پشت پناه اول پرگرم بازمش
کرد در هر یک که حق در کلمه صانم که با همش	
مخمس	
ایاصوفی بنسب و زخودش شک زیامزوار	نه خوف عیون محض نه برباک لھامزوار
نه غم دلوه نه ایغاره تمنا از جامه زوار	که ایز همور تا کر چه بر عالی بادشامزوار
بزم باب نقره قده بر او زک ملتجی از وار	
بو قیل و قال بله منطلق معاینده مقال ایتمه	خدای می قیلوب ترک ترشای جمال ایتمه
غیر لقی پر چه صیا ز درینا نقره خیال ایتمه	که ایز همور تا کر چه بر عالی بادشامزوار
بزم باب نقره قده بر او زک ملتجی از وار	
ردای ز عهد ایله کس انابت خور ایتمه	حقار ز لخر ایلکت بقوب قلبس که در ایتمه
که کل جای خدا آنی شکست بر فنور ایتمه	که ایز همور تا کر چه بر عالی بادشامزوار
بزم باب نقره قده بر او زک ملتجی از وار	

صیغین

تا قیامت ذکر کرده در راه دمانم در بر	نسل پاک جیدر کرده باشم با خلیل
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم با خلیل	
دانی از فقیدان روشنا و البته هم	عساکر چه کز اولی شانه شایسته هم
محدثی صاحب مالکیت جینه دل بسته هم	نسل پاک جیدر کرده باشم با خلیل
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم با خلیل	
شک اول کیم بوزارده راه حقا ربوبی	نخنگاه دو جهنم کج حوزری بسرو ری
ساخته ابو جهنم سگ خاکبای کنیزی	نسل پاک جیدر کرده باشم با خلیل
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم با خلیل	
مختص ۴	
سرنجامم دلازم ازل پنج و الم بارش	خطو طم لوجه بخت سیاه اوزره نم بارش
قلم سخن قسناره بیدم دروغ بارش	خدای لم نزل پشت پناه اول بر کرم بارش
کردم روزگرم حقدن کلور صانم کرم بارش	
رضا اول حکم تقدیره جفا سن بیله فایا رک	بیوس من معرفت سیرین عطا سن بیله فایا رک
توجه قیل درو نکلر سپاسن بیله فایا رک	خدای لم نزل پشت پناه اول بر کرم بارش
کردم روزگرم حقدن کلور صانم کرم بارش	
مدام که چه کیم کام فغان و خون جگر زادم	صدای ناله آسم دکلر عجز ایله فریادم
ایدن صالم فکندی نه کنندی کرم دادم	خدای لم نزل پشت پناه اول بر کرم بارش

حافظ اسن اقدایت حیدره اولادینه	منکرت بی حد جفا سز جکت طبان بدادینه
منظر اول دن ایکی کان مروت وادینه	اولدی چون باره واصل بولینر حیدری
راه عقده بیمنر حیدر عشق رصعری	
مختص	
مظهر ذات خدا اسراره باشم باغلیدر	مشعل مهر وفا انواره باشم باغلیدر
سرور مملکت بقا دلداره باشم باغلیدر	نسل پاک حیدر کز آره باشم باغلیدر
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم باغلیدر	
نوش ایدرم جام عشقی به مصفای شو قله	بیش ایدرم عطر زمان از سوی صافی شو قله
یاد ایدرم دلده نام مصطفای شو قله	نسل پاک حیدر کز آره باشم باغلیدر
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم باغلیدر	
سرفرو قیدم علی المرتضایت راحنه	نور چشم اول حسن خلقی ضایکت راحنه
جان فدایم شاه حسین کربلاکت راحنه	نسل پاک حیدر کز آره باشم باغلیدر
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم باغلیدر	
طوزم اراکتی زین العبا ابد الهم	هم محمد باقر اول کان وفا ابد الهم
جعفر نیک جان و دلدن صادق ابد الهم	نسل پاک حیدر کز آره باشم باغلیدر
یعنی قطب عالم اول خنکاره باشم باغلیدر	
عصما حق بولنده موسی کاظم دور	اسم علی موسی ضایجان ابره جانانم دور

تایفک

بمدی بوعلی کیم سیدی کیم سوس	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدری حق رهبری	
شهر علمه بونده هر کیم جید ایدوب ایزر اول	معنی مقصوده بی شک بولر اول کیم رسول
یکم اول شهره بوق با بندن اوز کیم بول	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدر حق رهبری	
وارلینن ترک ایوب کیم بولدی قلی سلیم	خط خور بر عرفان اولر اول طبع لشم
بی نوادر بیل نصیب اولر اکا و ز یتیم	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدر حق رهبری	
بلیند بود جوادک نسخ کبر استی	ایتیند فم سز علم الاسما سنه
بلینن نفسین ز بلینن ذات بی معنی	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدر حق رهبری	
کیم طوئار کولکنده نسل جیده بر ذره کین	یوقد آنده لاجرم بر ذره جه ایمان و دین
ز مرفه مشر کدر لولم آنزه یاره قرین	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدر حق رهبری	
بندة خالص الخواص کبریا اثنی عشر	نوجبشم معطفین و مرافقین اثنی عشر
مقتدا به در مسوالی مؤمنان اثنی عشر	اولدی چون یاره واصل بولیند جیدری
راه عقده بلیند جیدر حق رهبری	

بجز اول روز جزا در لاجرم هیچ برقیب شوقم مردم علی المرتضیٰ ششیدر	بم علی موسی رضا تک لطفی از طلب مومناند روجهانده بلعیدر اول سبب
سبقت قدرت صاحب کان وفاتک عشقیدر	
کو کلمه ملکنده عشقین بزم بیتا فشدوز شوقم مردم علی المرتضیٰ ششیدر	شاه قتی ال عباسی بزم محقق بدشوز مومناند حقا که دلدن ماسوای سشدوز
سبقت قدرت صاحب کان وفاتک عشقیدر	
ابرز پاینده آنک جسم ابرو بر جان خاک شوقم مردم علی المرتضیٰ ششیدر	شاه نقی درم امام مسلمین اول نسوایک مومناند بزم برونه انکار آیدک جاک جاک
سبقت قدرت صاحب کان وفاتک عشقیدر	
حکم فرمانده آنک جمله جرجوز بین شوقم مردم علی المرتضیٰ ششیدر	بزم خاصک محمدیدر سکر روح الامین مهرنقد و ذکر و فکری مومناند اول حسین
سبقت قدرت صاحب کان وفاتک عشقیدر	
اولم شوز راحنده آنک حافظان کامران شوقم مردم علی المرتضیٰ ششیدر	پیشوا مژدر امام مهدی صاحب زمان یا ربمژدر اسم پاک کیجی که نوز هر زمان
سبقت قدرت صاحب کان وفاتک عشقیدر	
نفس	
دیگر مین عشق میدانشده تا جان و سری	مست جام عشق اوله بده که مینل سری

نندی

مؤمنک گویند ز کرمی عسکر کابرد	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	
غنی بیغ بنو ندر حسین کر بلا	صادی راه صدایت در او شاه سعدید
توتیاد در خالک بی بدنه حرم من	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	
روز و شب از کار یزید بن العباسک بنام اول	کنز اسرار معارف در کرم کاف اول
مؤمنک نیک تزه جانی جانده هم جانان اول	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	
ایله بز محمد عشقه جانی فدا	شک دکل کیم اول از نمرودیدر خاص بند
مؤمنک پشت و بنا جیدر امام مقتدا	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	
اعتقاد ایزدش امام جعفر صادق فلرز	عشق میداننده جان کسرویدر کاشغله
سببراه خدا اول مؤمنه عارف فلرز	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	
کیم دیر کافلم بولنده صد قل جان و سوری	ایمن اقبال سعادت اول بولیدر محشری
دستگیری مؤمنک اول از نرسوری	شوق مردم علی المرتضیٰ شوقید
سین قدرت صبی کان وفاتک عشقید	

شب بجزند کوزم حسرت خواب اولی کند	بیم فرقه تنم مثل شب اولدی سرد
نم بهشم انزلی رنگ شراب اولکده مدد	جگرم آتش آمد کباب اولدی سرد
ایشیدر کولده سیجا کچیر لرا سخی آه کل کوش ایتدیره م آه سحر کاهمی آه	
اولدی محرم اوکل خارجا کار ایلدین	کوزم نال کنان دیده خونبار ایلدین
نه چوین زهر غم با کچر سحر زار ایلدین	چکرم آه جگر سوز دل زار ایلدین
ایشیدر کولده سیجا کچیر لرا سخی آه کل کوش ایتدیره م آه سحر کاهمی آه	
ستم حافظه قعد ایلدیر سحلق قلنم	آلوب ابروری یابین ال چشم فتنم
صدف ناکت دل دوزخنا ایتدی تنم	اثر ایتدیر بو قدر آه و دفنا نم که جنم
ایشیدر کولده سیجا کچیر لرا سخی آه	کل کوش ایتدیره م آه سحر کاهمی آه
مخمس	
مخمس	
دور بیز دور انز بار خدا نکت عشقیدر	سیر بیز سیر انز صاحب لوانکت عشقیدر
شاد بیز خدا نتر جام صفانکت عشقیدر	شوق بیز مردم علی لر صفانکت عشقیدر
سبف قدرت صاحبی کان دنیا نکت عشقیدر	
شاه حسن برج رسالت آفتاب دما حیدر	ظاعرو باطن حقیقت تخنک اولش حیدر

مؤلف

<p>آلام غم حشر ایل جانمندان اوصنام</p>	
<p>دل صید نه کورانی نه تدبیر اید بد ر</p>	<p>خالن پوز بند دانه شمشیر اید بد ر</p>
<p>رفا رینه کیسوسته زنجیر اید بد ر</p>	<p>ربوانه کوکل مرعنی نجر اید بد ر</p>
<p>یارب اوده بانسو کورین اول نشاندیم آلام غم حشر ایل جانمندان اوصنام</p>	
<p>بیچاره ایم ای کان کرم دار بیدرسن بیت</p>	<p>هرگاه سحر نالشی ز یاد بیدرسن بیت</p>
<p>بر حافظه غم کیلکم امدار بیدرسن بیت</p>	<p>رم ایل بودرد دل نالشی بیدرسن بیت</p>
<p>یارب اوده بانسو کورین اول نشاندیم</p>	<p>آلام غم حشر ایل جانمندان اوصنام</p>
<p>مسدس ح</p>	
<p>نوره لی برج ملاصته یون ماسی آه</p>	<p>نکه دزد قن خیز اوروب راهی آه</p>
<p>رو شرب عشقه آه ایدی عراهی آه</p>	<p>ایده لی زلفه بسته دل اکا همی آه</p>
<p>ایشدر کورده مسیما کیچه لر آهی آه نکه کوشش ایتدیره م آه سحر کاسی آه</p>	
<p>حرم وصله کلنار مصار ایلیه سل</p>	<p>من کلزار خراقنده هزار ایلیه لی</p>
<p>المومنین و غم جانزه کار ایلیه لی</p>	<p>ایشنه نابسه نالشی هزار ایلیه لی</p>
<p>ایشدر کورده مسیما کیچه لر آهی آه نکه کوشش ایتدیره م آه سحر کاسی آه</p>	

منظر اسرار حکمت سیندر دار بیل صاحب شمشیر قدرت حیدر کز زار بیل	
طال اول طوت مرد مخلص دامن اقرار بیت معرفت کسب ابر حافظ دلوه کی دلداره بیت	واقف اول باطن بوزندن معنی گفت و بیت وار حقیقت کس شونده شاه اولان خنکاره
منظر اسرار حکمت سیندر دار بیل	صاحب شمشیر قدرت حیدر کز زار بیل
مدرس	
بیل کجی بر غنچه فک عشق ز یاد م بی رحم کجا بار وفادار اول صاندم	کلزار غمی اده و ماد ممل طولاندم بیسوده فتح ایوب ال قانه بویاندم
یارب اوده یانسون کین اول آتش یاندم الام غم بجز ایل جانم دن ادهاندم	
دلداره نوب اولدیم اسیر این زمانه مزان اوقه جسم بار ایشدی نشانه	سکار کله ایشش ایکی بی بی معنه صد باره ایدوب سیندی قی کجی دی بوجانه
یارب اوده یانسون کین اول آتش یاندم الام غم بجز ایل جانم دن ادهاندم	
براقف اوران و ستمکار اول آزار برقاف شمشاد عجب شیره لی رفقار	بر دیده سی قنار جمل غره سرفخدار شمشیر الاله منی ایلدی صد بار
یارب اوده یانسون کین اول آتش یاندم	

الام غم

محرمان خلوت سراسی خاص مردان اولاد سک	اسرا لیک هم سزای خوان اسرا اولاد سک
مظهر سراسر حکمت سید سراسر اری بیل صاحب شمشیر قدرت جیدر کز اری بیل	
اوم اول بیل سراسر کیم جلدان اوم شرف اسن صورت اولدی ذات چون اوم خلف	کوه کبدانه اوم اولدی بو عالم صدف اچ کوزک فهم ایدرم اولدک عالم صدف
مظهر سراسر حکمت سید سراسر اری بیل صاحب شمشیر قدرت جیدر کز اری بیل	
عین حقله فلک دواره ایل بر نظر روز و شب خلقت دنیا انواره ایل بر نظر	نیزه ن و کینه سینه ایل بر نظر کاف و نوندن حاصل هر دواره ایل بر نظر
مظهر سراسر حکمت سید سراسر اری بیل صاحب شمشیر قدرت جیدر کز اری بیل	
عاقل اول کل سنده یا حمو اصل از عالم اول کور زمره داناده داخل کامل این اول کور	قاله قید لاده بول ایلی عرفان اول کور دار یکی ترک ایل کلی مرد میدان اول کور
مظهر سراسر حکمت سید سراسر اری بیل صاحب شمشیر قدرت جیدر کز اری بیل	
جان دودلده ایدر اشرع پاک سوری مقدمه شمشیر اول کز نرسن کل سراسری	انتساب ایت طریقه هخام بیل جیدری خاندا ن قبیل قول اول تبرادن برسه

باندیر و ب نازندامت داعی اقصدم جانم	ابندوب خوناب چشم جوی دستش با نم
طلوق ابدوب طاقدم مدلت شیشین کوانم	ایوب رحمت محاسن کر مکر کانم
روسیاه کلام در غم آنکه یارب مدد	
بر کلام سائلم احسانکه یارب مدد	
نور واحد مصطفی و مقناور مطلقا	شیر و شیر وزین العابدین آل عبا
بازو عم جعفر صادق امام اصفیا	موسی کاظم علی موسی ضایه اقتدا
روسیاه کلام در غم آنکه یارب مدد	
بر کلام سائلم احسانکه یارب مدد	
شاه نفی و با نفی مرد خدا نک حسرتی	عسکری صاحب زمان رهمنانک حسرتی
بجاده معصوم پاک نوالطمانک حسرتی	حافظ غنچه زاره رسم ایت لافانک حسرتی
روسیاه کلام در غم آنکه یارب مدد	بر کلام سائلم احسانکه یارب مدد
مس سیر	
ای کزن خافل ندر زانگده کی اسرار بیل	عارف اول علم البقین النوار و چه بیل
کل خلیل اول ز عشقه جان آتوب کلز بیل	مخو صر فذ باس قدم میدان کبر کیم و از بیل
منظر اسرار حکمت سید پسر دار بیل	
صاحب شمشیر قدرت جدر کز آذ بیل	
قطره سن کبر شفا کیم در بی عیان اول اسک	خززه سن ابر کانه لعل ناب م جان اول اسک

م

<p>مَدَسَس بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۱</p>	
<p>بوز سوروب طوم بودم دیوینکه یارب مدد</p>	<p>عجز ایوال صولونین دامانکه یارب مدد</p>
<p>جان ایلا اولدم رضا فرمانکه یارب مدد</p>	<p>لطف و قهر ایت صر ز قید کشتنکه یارب مدد</p>
<p>روسیاه کلدم در غفرانکه یارب مدد بر کده ایم سائیم اسمائیکه یارب مدد</p>	
<p>رهنمدر نفس بد خو اهل شیطان لعین</p>	<p>صرف نفس بر آمده اولدم انچه بار و قرین</p>
<p>ایله شتر شدم دست کید مکندن ایلین</p>	<p>بلجیم پشت بنام سن اینجی بامعین</p>
<p>روسیاه کلدم در غفرانکه یارب مدد بر کده ایم سائیم اسمائیکه یارب مدد</p>	
<p>جام غفلت ایلمدی مردم منی مست عزور</p>	<p>خیل دمدر آرزوی نفس قیدیم مقنور</p>
<p>کلدم استر حال لطف ایت صفر نکر دن اینزور</p>	<p>پشت برات جرم اوزر طک عطفونک باغفور</p>
<p>روسیاه کلدم در غفرانکه یارب مدد بر کده ایم سائیم اسمائیکه یارب مدد</p>	
<p>جرم بی عذر میلو سبب صبا نمی باو ایلمدم</p>	<p>خد منکده دبدیم نقصانجه باو ایلمدم</p>
<p>جیف ایله اینجه کچن دور انمی باو ایلمدم</p>	<p>شتر سار اولدم بر حال شونجه باو ایلمدم</p>
<p>روسیاه کلدم در غفرانکه یارب مدد بر کده ایم سائیم اسمائیکه یارب مدد</p>	

<p>استقام دو نژده مور یا سکلا بدر دید بدو علم بزه بجز بولا کردا بدر حر سکو سی چشم خصم نژده برتا بدر سایا اندر اسبری کوفه سردا بدر کیم کرد بیکت مردم آزار بدراستقرا بدر فوز و نصرت قدینه شایسته برافوا بدر خوان لطفدن نیجه بای کد اسبر ا بدر برهما سابر امر احوال شفقت باید ر فن مدحده عزاران بابدن بر با بدر اصل دل بزمنده جوق سوز کار بی او بدر</p>	<p>بوندن اقدام بو کرد و صحت سر بری بر کوشش بس جیون بنماد اولانزه کور دیو کر اهل عسکر منصور نصرت مانری مش سنانک بر نیجه سوره حمد بشر اری ابتدی گرفت بچه سینه شکاندن اولدر زخم ک نور منصور اول خصم ایدوب زار و زبون نور اول جسم چشمه ارا صانه بنده انیک ایدا اللهم کرمش بو بزه صدقن همین هر نیجه وصفند کویا اولک ای صاقظ بن موجبی تصدیق اولور شایه سوزی قیل ختم</p>
<p>سن عمل ایلا او عینه ضیره سن کام اگر باب لطف لطف سنجلا بدر</p>	
<p>مدت</p>	

<p>هم امانت کاسلیم اول کواکب صحیح بدر نامده عبدالجید شرف روم و اعوا بدر تا بحشر لاجرم مانند هم نایا بدر مطیع جودنده انجی کاسه لیس اربا بدر حشمت بنده انور کترین بو ا بدر مشعل عدلی بنده صانکه بر شستا بدر نوبتیا چون چشم حاجتمه خاک با بدر سیرا بد نر سبغی ابر چشمه خون با بدر حرمه ز رننده خون خشم چون سیلاب بدر بلکه تنظیم امیر المومنینک را بدر جامع شریک امامی منزله محر ایدر شقیانک راست ظلمی کوری بک الطابا بدر</p>	<p>شم غم فلدی نوبت ال عثمان سلنه بونسلدن حق بره نعم الامیر ابتدی کرم نور مامش شکر سر بر سلطنت اسافنه عام طریک هزار اهل سن سمار عطا نسبت اوله فانه جشید و دارا شکر کنی کرجه بر نو و برای ابره و ارا یونو خیر و ان اجتناب امینه باب لطیفه رفیق موم رو سیاهی و سیاه ابتدی کی تنگده چون بارک الله بر غزای ابر ابتدی بن ایچون دو شمنی مقهور اید و سب کلدی نظام بلکه اهل سلماک پناهی حافظی موم ناصری مرسته ابتدی نگاه موم حمت بر ل نظر</p>
<p>بر دیزر مشغری تیر برین ارسال ابتدی کیم آسمان عدله خورشید عالمنا ایدر</p>	
<p>همین واقبا لیلو کس شاد دل شاد ایدر شمدی راحت سپزنده هر کس اندر خنوا ایدر انتقام المذره وقتک رستم بر تا بدر</p>	<p>مقدم پاکیزه بولدی شهر بجز فیض و شرف بولدی دوزخه سلامت ره ره ان روز و بچان محکومندن بر تاجر لو ایشیق سندن بو کون</p>

UKDE KİTAPLIĞI:

YAŞAR ALPARSLAN – SERDAR YAKAR’IN EDITÖRLÜĞÜNDE ÇIKAN YAYINLARIMIZ

MARAŞ TARİHİ SERİSİ:

1. Dulkadir Beyliği Araştırmaları I (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
2. Maraş Yollarında (2008) / *Hasan Reşit TANKUT*
3. İstiklâl Savaşında Maraş (2008) / *Yaşar ALPARSLAN – Serdar YAKAR*
4. Maraş Tarihi ve Coğrafyası (2008) / *Besim ATALAY*
5. Dulkadir Beyliği Araştırmaları II (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
6. Aşiretlerin İskanları (2008) / *Bekir Sami BAYAZIT*
7. Maraş Emîrleri (2008) / *Editörler: İlyas GÖKHAN / Selim KAYA*
8. Maraş’ta Misyoner Faâliyetleri ve Misyoner Okulları (2008) / *Mustafa ÇABUK*
9. Zeytun ve Çevresindeki Ermeni İsyânları (2008) / *A. Latif DİNÇASLAN*
10. İlkçağdan Dulkadirliilere Kadar Maraş (2008) / *Yrd. Doç. Dr. İlyas GÖKHAN, Yrd. Doç. Dr. Selim KAYA*
11. Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi (2009) / *Dr. İsmail ALTINÖZ*
12. İlâveli Esmârü’t-tevârîh Maa Zeyl (2009) / *Mehmed Şemî Efendi, Hazırlayan: Dr. Mehmet KARATAŞ*

13.100. Yılında 1909 Maraş'ta Ermeni Olayları (2009) / *Yrd.Doç. Dr. Nejla GÜNAY*

14.Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

15.Maraş'ta Saçaklızâdeler ve Eski Maraş Âlimleri (2009) / *Osman SANDALOĞLU, Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*

16.Yakın Çağda Kahramanmaraş (2009) / *Prof. Dr. Ahmet EYİCİL*

MARAŞ KÜLTÜR VE EDEBİYATI SERİSİ:

1. Âşık Durdu Mehmet Yoksul (Âşık Mahfuzî) Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

2. Âşık Mustafa Zülkadiroğlu Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

3. Maraş Merkez Ağzı (2008) / *Mine KILIÇ*

4. Muhammet Kâmil Ağdaş (Bahçeci Hoca) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

5. Mevlid / *Mar'aşî Kurâ-zâde Nâdiri* (2009) / *Hazırlayan Gülcan Tamdır ALICI*

6. Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

7. Türk Edebiyatında Maraşlılar (2009) / *Yaşar ALPARSLAN, Yard. Doç. Dr. Lütüf ALICI, Serdar YAKAR*

8. Maraş Bibliyografyası (2009) / *Cavit POLAT*

9. Büyük Hiciv Şâiri Âşık Mısdılı (Mustafa Hartlap'ın) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*

10. Maraş Ağzı Köroğlu (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*

11. Maraş Merkez Ağzı Kelimeler Deyimler (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*

12. Muhtelif Cönklerden Maraş Halk Şâirlerine Âit Şiirler (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

13. Tertîbü'l-Ulûm (2009) / *Saçaklızâde (Eş-Şeyh Muhammed B. Ebî Bekr El Mer'aşî) - Çeviri: Doç. Dr. Zekeriya PAK - Yrd. Doç. Dr. M. Akif ÖZDOĞAN*

KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİNCE YAYINLANAN ESERİMİZ

1. Maraş Meşhurları (2009) / *Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*